

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ 2022-2023.

Επικαιροποίηση έως και **21/11/2023**.

(με αλφαβητική σειρά)

Ο Αντεισαγγελέας του Αρείου Πάγου

ΑΧΙΛΛΕΑΣ ΖΗΣΗΣ

ΟΔΗΓΙΕΣ

Αποστέλλεται το αρχείο της Νομολογίας με ενημερωμένο τον πίνακα των περιεχομένων.

Μπορείτε πλέον να μεταφέρεστε αυτόματα σε κάθε ενότητα, αν πιάσετε το Ctrl και το αντίστοιχο λήμμα από τη στήλη των περιεχομένων .

Περιεχόμενα

Αιγιαλός. Παραλία.....	10
Αίτημα αναβολής για κρείσσονες αποδείξεις.....	10
Αίτηση ακύρωσης διαδικασίας.....	11
Αιτιολογία δικαστικής απόφασης.....	11
Αιτιολογία αθωωτικής απόφασης.....	14
Αιτιολογία του δόλου.....	15
Αιτιώδης σύνδεσμος.....	17
Ακυρότητες.....	19
Αλληλόχρεος λογαριασμός.....	19
Αλλοδαποί.....	19
Αμέλεια.....	21

Αναδρομικότητα ευμενέστερης διάταξης.....	23
Άμυνα.....	23
Αναβολή.....	24
Αναβολή για κρείσσονες αποδείξεις.....	25
Αναίρεση.....	26
Ανάκληση απόφασης.....	38
Ανακριτική διείσδυση.....	38
Ανασταλτικό αποτέλεσμα της έφεσης- αναστολή εκτέλεσης.....	39
Αναστολή εκτέλεσης της ποινής.....	39
Αναστολή προθεσμιών για την αντιμετώπιση της πανδημίας.....	40
Ανέγκλητη πράξη.....	40
Ανήλικοι.....	40
Ανθρωποκτονία από αμέλεια.....	41
Ανθρωποκτονία με πρόθεση.....	42
Αντίκλητος.....	43
Αντιποίηση.....	43
Αντιρρήσεις περί την εκτέλεση.....	44
Ανώνυμη εταιρεία και υποβολή έγκλησης, δήλωση συνέχισης πδ, υποστήριξης της κατηγορίας.....	45
Απάτη.....	46
Απάτη – πλαστογραφία. Συρροή.....	53
Απάτη με την επιβαρυντική περίπτωση του Ν 1608/1950.....	54
Απάτη σε βάρος του ελληνικού Δημοσίου.....	55
Απάτη στο δικαστήριο.....	55
Απάτη σε βάρος των οικονομικών συμφερόντων της ΕΕ.....	57
Απιστία.....	57
Απιστία δικηγόρου.....	60
Αποδεικτικά μέσα.....	61
Αποδεικτικό επίδοσης.....	61
Απολογία κατηγορουμένου.....	62
Απόλυτη ακυρότητα.....	63
Απόπειρα.....	65
Αποπλάνηση παιδιού.....	68
Απόρρητο επικοινωνιών.....	68
Απόφαση καταδικαστική.....	68
Αποχή από την ποινική δίωξη.....	69
Αποχή δικαστικού προσώπου.....	70

Αποκλεισμός δικαστικού προσώπου	71
Αρμοδιότητα κατά παραπομπή.....	71
Αρμοδιότητα κατά τόπον	72
Αρμοδιότητα καθ' ύλην	72
Αρνητικοί της κατηγορίας ισχυρισμοί.....	73
Αρπαγή.....	73
Αρχαιότητες	74
Αρχή της αναλογικότητας.....	77
Αρχή της άπαξ άσκησης ενδίκου μέσου.....	77
Αρχή του ενιαίου και αδιαιρέτου της εισαγγελικής αρχής	78
Αρχή της επιείκειας	78
Ασελγής πράξη	79
Αυθαίρετη δόμηση.....	80
Αυτοτελείς ισχυρισμοί	80
Αυτόφωρο αδίκημα και κατ' εξακολούθηση έγκλημα	83
Αυτοψία	84
Αφαίρεση άδειας ικανότητας οδήγησης	84
Βαριά σωματική βλάβη.....	84
Βασανιστήρια.....	85
Βελτίωση της κατηγορίας	86
Βιασμός.....	86
Γενετήσια πράξη	88
Γενετήσια πράξη με ανήλικο	88
Γενετήσια πράξη με ανήλικο έναντι αμοιβής	89
Δεδικασμένο	90
Δεδουλευμένων καταβολή.....	91
Δέσμευση από εισαγγελέα οικονομικού εγκλήματος.....	93
Δήλωση συνέχισης διαδικασίας.....	93
Δήμευση.....	95
Δημόσια υποκίνηση βίας και μίσους	96
Δημόσιο έγγραφο.....	97
Διαμονή άγνωστη.....	98
Διερμηνέας.....	98
Δικαστική άφεση της ποινής.....	99
Δικαστικά έξοδα	100
Δικαστική προστασία.....	100
Δίκαιη δίκη.....	101

Δικαίωμα σιωπής του κατηγορουμένου.....	101
Δικηγόρος, Κώδικας περί δικηγόρων	102
Διόρθωση απόφασης.....	102
Διπλή μείωση της ποινής	104
Δόλος	104
Έγγραφο.....	104
Εγκληματική οργάνωση.....	109
Έγκληση.....	111
Έθιμο.....	112
Εισαγγελέας	113
Εκβίαση.....	114
Έκδοση ακάλυπτης επιταγής	116
Έκδοση αλλοδαπού.....	118
Έκδοση αλλοδαπού. Ευρωπαϊκή Σύμβαση Έκδοσης.....	118
Έκθεση	121
Εκπροσώπηση αναιρεσειόντος	122
Έκρηξη.....	122
Ελαφρυντικές περιστάσεις.....	123
Πρότερος σύννομος βίος	123
Ταπεινά αίτια.....	125
Ανάρμοστη συμπεριφορά παθόντος.....	126
Ειλικρινής μεταμέλεια.....	126
Μεταγενέστερη καλή συμπεριφορά.....	128
Υπέρβαση της εύλογης διάρκειας της διαδικασίας	131
Διπλή μείωση της ποινής.....	132
Μετεφηβική ηλικία.....	133
Ελαφόνησος	134
Έλλειψη ακρόασης	134
Έλλειψη ειδικής και εμπειριστατωμένης αιτιολογίας.....	135
Εμπορία ανθρώπων.....	135
Εμπορικά σήματα.....	136
Έμπρακτη μετάνοια	137
Εμπρησμός.....	137
Εμπρησμός δάσους	138
Έναρξη εκδίκασης	138
Ενδεχόμενος δόλος	138

Ενδείξεις.....	139
Ένδικο μέσο	139
Ενδοοικογενειακή απειλή	150
Ενδοοικογενειακή βία.....	151
Ενδοοικογενειακή προσβολή γενετικής αξιοπρέπειας	152
Ένορκες βεβαιώσεις.....	152
Εξάιρεση δικαστικού προσώπου	153
Εξ αμελείας έγκλημα, διά παραλείψεως.....	153
Επανάληψη της διαδικασίας	155
Επανεξέταση λόγων αναίρεσης	160
Επεκτατικό αποτέλεσμα.....	162
Επιδόσεις.....	163
Επιεικέστερη διάταξη ουσιαστικού ποινικού νόμου	165
Επιεικέστερος νόμος.....	166
Επικίνδυνες παρεμβάσεις στην οδική συγκοινωνία	167
Επικίνδυνη σωματική βλάβη	168
Επιμέτρηση της ποινής	170
Επιταγή	170
Εργοδοτικές – εργατικές εισφορές. Μη καταβολή.....	171
ΕΣΔΑ	174
Εσφαλμένη ερμηνεία και εσφαλμένη εφαρμογή ουσιαστικής ποινικής διάταξης	174
Εύλογη διάρκεια δίκης.....	175
Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης	175
Εφεση.....	178
Έφεση εισαγγελία κατά αθωωτικής απόφασης.....	181
Εφεση εισαγγελία εφετών κατά βουλεύματος	182
Εφεση από πολιτικώς ενάγοντα.....	182
Έφεση. Προθεσμία. Ακύρωση Διαδικασίας	183
Ζώα. Κακοποίηση.....	184
Ζωοκλοπή- Ζωοκτονία	184
Ηθική αυτουργία.....	185
Θάνατος αναιρεσιόντος.....	187
Ιατρική αμέλεια.....	188
Ιατρική ευθύνη.....	188
Ιδιαίτερες ιδιότητες.....	190
Ιδιαίτερη νομική υποχρέωση	191
Ισχυρισμοί ουσιώδεις του κατηγορουμένου	192

Καθαρογραφία απόφασης.....	192
Κακή σύνθεση δικαστηρίου.....	193
Κανονισμός αρμοδιότητας.....	196
Καταδολίευση δανειστών.....	196
Καταθέσεις μαρτύρων. Ανάγνωση.....	198
Καταθέσεις μαρτύρων ανηλίκων (αρ. 227 ΚΠΔ).....	199
Καταλογισμός. Ανικανότητα για καταλογισμό (αρ. 34 ΠΚ).....	200
Κατασκοπεΐα.....	201
Κατάσταση ανάγκης.....	201
Κατάσχεση.....	202
Κατάσχεση- δήμευση.....	203
Καταχραστές δημοσίου.....	204
Κατάχρηση ανηλίκων σε ασέλγεια.....	205
Κατάχρηση σε ασέλγεια.....	207
Κατ'εξακολούθηση έγκλημα.....	208
Κατ'επάγγελμα τέλεση.....	210
Κατηγορούμενος.....	210
Κατ'οίκον έκτιση της ποινής.....	212
Κλήση προς συζήτηση.....	212
Κλήτευση διαδίκων.....	214
Κλητήριο θέσπισμα.....	215
Κλητήριο θέσπισμα και ακριβής καθορισμός της πράξης.....	217
Κλητήριο θέσπισμα και ακυρότητα.....	218
Κλοπή.....	220
Λαθρεμπορία.....	222
Ληστεία.....	225
Λόγος αναίρεσης.....	228
Μάρτυρες.....	228
Μαρτυρία συγκατηγορουμένου.....	232
Μαστροπεία.....	234
Μεταβατικές διατάξεις.....	235
Μεταβολή κατηγορίας.....	235
Μετατροπή της ποινής.....	237
Μετάφραση απόφασης.....	237
Μετάφραση κλήσης ή κλητηρίου θεσπίσματος.....	238
Ναρκωτικά.....	239
Ναρκωτικά. Διακίνηση κατ'επάγγελμα άνω των 75.000 ευρώ.....	241

Ναρκωτικά. Εξάρτηση	242
Νομική πλάνη	244
Νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα.....	245
Νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα. Διάταξη του Προέδρου της Αρχής	250
Όπλα.....	252
Παθητική δωροδοκία	253
Δωροληψία και νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα.....	255
Παίγνια.....	256
Παράβαση καθήκοντος.....	257
Παραβίαση δικαστικής απόφασης	259
Παραβίαση της προς διατροφή υποχρέωσης	261
Παραβίαση του απορρήτου της τηλεφωνικής επικοινωνίας.....	263
Παραβίαση υπηρεσιακού απορρήτου	263
Παράβολο δικηγόρου.....	264
Παραγραφή	264
Παράσταση προς υποστήριξη της κατηγορίας	265
Παραχάραξη (άρθρο 207 ΠΚ)- Κυκλοφορία πλαστών (αρ. 208 ΠΚ).....	266
Παροχή επενδυτικών υπηρεσιών χωρίς άδεια	268
Περιβάλλον	269
Πλαστογραφία	269
Πλαστογραφία και πλαστογραφία πιστοποιητικού.	273
Πλαστογραφία κακουργηματική	275
Πλημμύρα	276
Πόθεν έσχες	276
Ποινή.....	277
Ποινή. Επανακαθορισμός	278
Ποινή. Επιμέτρηση	280
Ποινή. Συνολική	282
Ποινική διαπραγμάτευση	283
Ποινική διαταγή	284
Ποινική δίωξη. Αναβολή κατ'άρθρο 59 ΚΠΔ-(αρ. 59 παρ. 1 ΚΠΔ)	284
Πορνογραφία ανηλίκων	284
Πραγματική πλάνη.....	287
Πραγματογνωμοσύνη.....	288
Πράξεις γενετήσιου χαρακτήρα.....	289
Πρακτικά δίκης	289

Προσβολή γενετήσιας αξιοπρέπειας.....	291
Πρόσθετοι λόγοι αναίρεσης.....	294
Πρόσφυγες.....	295
Προσωπικά δεδομένα.....	296
Προσωρινή παύση της ποινικής δίωξης.....	296
Συζήτηση μετ' αναίρεση.....	297
Αναίρεση εν μέρει ή εξ ολοκλήρου.....	298
Συζήτηση της αίτησης αναίρεσης.....	299
Συκοφαντική δυσφήμιση.....	299
Συμβολαιογράφοι.....	302
Συμμορία.....	302
Συναυτουργία. Απόπειρα.....	303
Συναυτουργία. Σύμπραξη και κοινός δόλος.....	303
Συνέργεια.....	304
Συνολική ποινή.....	306
Συρροή.....	307
Σωματεμπορία.....	307
Σωματική βλάβη.....	308
Ταξιδιωτικά έγγραφα. Πλαστογραφία.....	309
Τεκμήριο αθωότητας.....	310
Τοκογλυφία.....	312
Τρίτος.....	313
Υλική αρμοδιότητα δευτεροβάθμιου δικαστηρίου.....	313
Υπαναχώρηση από απόπειρα.....	314
Υπεξαγωγή εγγράφων.....	314
Υπεξαίρεση.....	314
Υπεξαίρεση στην υπηρεσία.....	318
Υπέρβαση εξουσίας.....	319
Υπέρβαση της εύλογης διάρκειας της δίκης.....	319
Υπερημερία καταβολής τιμήματος γεωργικών προϊόντων.....	319
Υποστήριξη της κατηγορίας.....	320
Υποστήριξη της κατηγορίας. Δικαιούμενοι.....	321
Υποστήριξη της κατηγορίας. Παραγραφή αξίωσης.....	324
Υποστήριξη της κατηγορίας. Παράσταση με δικηγόρο.....	325
Υποστηρίζων την κατηγορία. Απόλυτη ακυρότητα.....	326
Υποστήριξη της κατηγορίας. Κλήτευση στον ΑΠ.....	331

Υποστήριξη της κατηγορίας. Παράσταση στο εφετείο.....	331
Υποστήριξη της κατηγορίας. Νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα.	332
Υποστηρίζων την κατηγορία και άσκηση αναίρεσης κατά αθωωτικής απόφασης	332
(αρ. 506 ΚΠΔ)	332
Υφαρπαγή ψευδούς βεβαίωσης	332
Υφ όρον παραγραφή της πράξης	334
Φοροδιαφυγή	335
Χειρονομίες γενετήσιου χαρακτήρα	339
Χειροτέρευση της θέσης του κατηγορουμένου	340
Χρέη προς το δημόσιο	343
Χρήση σταθμού εκπομπής ραδιοσήματος	345
Ψευδής βεβαίωση.....	345
Ψευδής βεβαίωση και Ν 1608/1950	347
Ψευδής ιατρική πιστοποίηση	348
Ψευδής κατάθεση.....	348
Ψευδής κατάθεση και ένορκες βεβαιώσεις	351
Ψευδής καταμήνυση	352
Ψευδής υπεύθυνη δήλωση	354
Ψηφιακός δίσκος.....	354

Αιγιαλός. Παραλία. Για τη στοιχειοθέτηση της αξιόποινης πράξης της αυθαίρετης μεταβολής αιγιαλού και παραλίας (άρθρο 29 Ν 2971/2001) **δεν απαιτείται ως αναγκαία προϋπόθεση ο προηγούμενος καθορισμός του αιγιαλού** από την αρμόδια επιτροπή, διότι η ιδιότητα του αιγιαλού δεν δημιουργείται με την έκθεση της επιτροπής αυτής, αλλά **υπάρχει με βάση τα φυσικά δεδομένα, ήτοι από τις μέγιστες, πλην συνήθεις, αναβάσεις των κυμάτων.** Έτσι το **δικαστήριο**, όταν δεν υπάρχει τέτοιος καθορισμός της οριογραμμής του αιγιαλού, **μπορεί να καθορίζει παρεπιπόντως τα όρια του αιγιαλού σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση** σύμφωνα με τα στοιχεία που συγκροτούν την έννοια του αιγιαλού (**ΑΠ 1085/2017, 757/2016,**). Προκειμένου όμως περί **παραλίας**, για τη δημιουργία αυτής απαιτείται να τηρηθεί η προβλεπόμενη από το άρθρο 7 Ν 2971/2001 διαδικασία (έκθεση της επιτροπής, που επικυρώνεται από το ΓΓ της Αποκεντρωμένης Διοίκησης και δημοσιεύεται στο ΦΕΚ) (**ΑΠ 336/2023, 1006/2022**).

Αίτημα αναβολής για κρείσσονες αποδείξεις: η απόρριψη χωρίς ειδική και εμπειριστατωμένη αιτιολογία παραδεκτού αιτήματος αναβολής της δίκης, επιφέρει απόλυτη ακυρότητα της διαδικασίας στο ακροατήριο, στοιχειοθετεί δε τον ερευνώμενο και αυτεπαγγέλτως λόγο αναίρεσης από το άρθρο 510 παρ. 1 στοιχ. Α' του ίδιου κώδικα, καθώς και της αρνητικής υπέρβασης εξουσίας, από το άρθρο 510 παρ. 1 στοιχ. Θ' του ίδιου κώδικα (άρθρο 511 του Κ.Ποιν.Δ.), σε περίπτωση καταδίκης του κατηγορουμένου, εφόσον το δικαστήριο, απορρίπτοντας το παραδεκτώς υποβληθέν αίτημα για αναβολή της δίκης αναιτιολόγητα ή χωρίς απάντησή του, προχωρεί στην εκδίκαση της υπόθεσης και τον καταδικάζει (**ΑΠ 484/2023, 1336/2022, 225/2021**).

Αίτηση ακύρωσης διαδικασίας.

1. **(αρ. 435 ΚΠΔ)**. η προβλεπόμενη σ'αυτήν αναστολή της προθεσμίας των ενδίκων μέσων της εφέσεως και αναιρέσεως, προϋποθέτει εμπρόθεσμη άσκηση αιτήσεως ακυρώσεως της διαδικασίας και κατ'ουσία απόρριψη αυτής και όχι εκπρόθεσμη άσκησή της και απόρριψη αυτής ως απαράδεκτης, λόγω του εκπροθέσμου της ασκήσεώς της (**ΑΠ 144/2023, 197/2017, ΑΠ 525/2015**).
2. **(αρ. 341 ΚΠΔ)**. Η απόφαση, που εκδίδεται επί αίτησης ακύρωσης της διαδικασίας, δεν υπόκειται σε αίτηση αναίρεσης, ανεξαρτήτως αν το δικαστήριο απέρριψε την αίτηση κατ' ουσίαν ή ως απαράδεκτη. Η διάταξη αυτή, **ως ειδική**, κατισχύει της διάταξης του άρθρου 476 παρ. 2 του ΚΠΔ, με την οποία ορίζεται ότι, κατά της απόφασης, που απορρίπτει το ένδικο μέσο (προς το οποίο προσομοιάζει και η άνω αίτηση ακύρωσης) ως απαράδεκτο, επιτρέπεται μόνο αναίρεση (**ΑΠ 683/2023, 899/2021, 575/2021**).

Αιτιολογία δικαστικής απόφασης.

1. Ειδική και εμπειριστατωμένη αιτιολογία. Πρέπει να προκύπτει ότι ελήφθησαν υπόψη όλα τα αποδεικτικά μέσα (**ΑΠ 757/2022**). Αρκεί **και ο κατ' είδος προσδιορισμός** (**ΑΠ 186/2023, 76/2023, 1693/2022, 1311/2022, 1302/2022, 1221/2022, 1219/2022, 1218/2022, 1211/2022, 1168/2022, 1157/2022, 1150/2022, 1149/2022, 1141/2022, 1097/2022, 1089/2022, 1085/2022, 1067/2022, 1053/2022, 1100/2022,, 959/2022, 953/2022, 935/2022, 912/2022, 909/2022, 908/2022, 791/2022, 780/2022, 767/2022, 726/2022,733/2022, 694/2022, 688/2022, 687/2022, 636/2022, 633/2022, 631/2022, 621/2022, 616/2022, 614/2022, 333/2022**).

2. Για να είναι ειδική και εμπειριστατωμένη η αιτιολογία της απόφασης **δεν αρκεί η τυπική ρηματική αναφορά** των, κατ' **είδος**, αποδεικτικών μέσων, αλλά πρέπει να συνάγεται ότι το δικαστήριο έλαβε υπόψη και συνεκτίμησε **όλα** τα αποδεικτικά μέσα και όχι μόνο μερικά εξ αυτών κατ' επιλογή (ΑΠ 464/2023)..
3. Παραδεκτή η συμπλήρωση του αιτιολογικού με το διατακτικό (ΑΠ 1546/2022, 1218/2022, 1168/2022, 1067/2022, 967/2022, 949/2022, 817/2022, 694/2022, 688/2022, 636/2022, 590/2022, 616/2022, 481/2022, 132/2022) , δεν υπάρχει δε έλλειψη αιτιολογίας και όταν αυτή εξαντλείται σε επανάληψη του διατακτικού της απόφασης, το οποίο, όμως, **εκτός από τα τυπικά στοιχεία του κατηγορητηρίου**, περιέχει και πραγματικά περιστατικά, τόσο αναλυτικά και με τόση πληρότητα, ώστε να καθίσταται περιττή η διαφοροποίηση της διατύπωσης του σκεπτικού της (ΑΠ 447/2023, 102/2023, 1506/2022, 1176/2022, 1146/2022, 1130/2022, 967/2022, 821/2022, 817/2022, 767/2022, 733/2022, 687/2022, 633/2022, 621/2022, 614/2022, 413/2022, 333/2022).
4. Η απαιτούμενη ειδική και εμπειριστατωμένη αιτιολογία πρέπει να εκτείνεται, εκτός από την κύρια επί **της ενοχής** απόφαση, τις οριστικές ή **παρεμπόπτουσες** ή αυτές που η έκδοσή τους έχει αφεθεί στη διακριτική, ελεύθερη ή ανέλεγκτη κρίση του δικαστηρίου, και **στους αυτοτελείς ισχυρισμούς**, δηλαδή αυτούς που προβάλλονται από τον κατηγορούμενο ή το συνήγορό του, σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 170 παρ. 2 και 333 παρ. 2 ΚΠΔ, και κατατείνουν στην άρση του άδικου χαρακτήρα της πράξης ή στον αποκλεισμό ή στη μείωση της ικανότητας προς καταλογισμό ή στην εξάλειψη του αξιόποινου ή στη μείωση της ποινής. **Δεν είναι αυτοτελείς** όσοι ισχυρισμοί απλώς αρνούνται (γενικά ή ειδικά) ή αποκρούουν στοιχεία της κατηγορίας, οι οποίοι, λόγω της φύσης τους, αντιμετωπίζονται με την κύρια αιτιολογία της απόφασης για την ενοχή. **Η μη απάντηση** του δικαστηρίου σε αυτοτελή ισχυρισμό συνιστά **έλλειψη ακρόασης**

κατά το άρθρο 170 παρ. 2 ΚΠΔ, που επιφέρει σχετική ακυρότητα της διαδικασίας στο ακροατήριο και στοιχειοθετεί το λόγο αναίρεσης από το άρθρο 510 παρ. 1 στοιχ. Β` ΚΠΔ, ενώ, όταν **δεν αιτιολογείται** ειδικά η απόρριψη αυτοτελούς ισχυρισμού, στοιχειοθετείται ο λόγος αναίρεσης από το άρθρο **510 παρ. 1 στοιχ. Δ`** ΚΠΔ. (ΑΠ 1219/2022, 957/2019, 323/2017).

5. Στην περίπτωση ύπαρξης κύριας **και επικουρικής αιτιολογίας ή δύο ίσης βαρύτητας επαλλήλων αιτιολογιών**, αν η μία από αυτές είναι ορθή και η άλλη εσφαλμένη ή ελλιπής, η πληρότητα της μιας διασώζει την απόφαση, εφόσον στηρίζει αυτοτελώς το διατακτικό της προσβαλλόμενης απόφασης, ανεξαρτήτως της ελαττωματικότητας της άλλης, υπό την προϋπόθεση ότι δεν αντιφάσκουν μεταξύ τους (ΑΠ 1318/2022, 1178/2021, 615/2013).
6. Παγίως, άλλωστε, η νομολογία και η επιστήμη δέχονται ότι η αιτιολογία δεν δύναται να είναι «**επιλεκτική**», να στηρίζεται δηλαδή σε ορισμένα πραγματικά δεδομένα της διαδικασίας ή της ακροαματικής διαδικασίας, χωρίς να συνεκτιμώνται άλλα που εισφέρθηκαν σ' αυτή, γιατί τότε δημιουργούνται λογικά κενά και δεν μπορεί να κρίνεται μια τέτοια αιτιολογία, ως εμπειριστατωμένη. Έτσι, για να είναι **ειδική και εμπειριστατωμένη η αιτιολογία** της αποφάσεως, πρέπει να συνάγεται, κατά τρόπο αναμφισβήτητο, ότι το δικαστήριο έλαβε υπόψη του και συνεκτίμησε για το σχηματισμό της δικανικής του πεποίθησης, όλα τα αποδεικτικά μέσα και **όχι μερικά απ' αυτά κατ' επιλογή**, υπάρχει δε έλλειψη αιτιολογίας, όταν το δικαστήριο δεν αιτιολογεί με σαφήνεια και πληρότητα γιατί δεν πείσθηκε για την ενοχή του κατηγορουμένου από τα αποδεικτικά μέσα, που αναφέρονται στα πρακτικά ή όταν δεν είναι βέβαιο ότι έλαβε υπόψη στο σύνολό τους όλα τα έγγραφα ή το περιεχόμενο όλων των μαρτυρικών καταθέσεων (Ολ.ΑΠ 1/2020, 2/2017, ΑΠ 1206/2022).

7. 2. Έλλειψη αιτιολογίας υπάρχει, μεταξύ άλλων περιπτώσεων, και όταν το δικαστήριο παραλείπει να εκτιμήσει στο σύνολο τους κάποια **ιδιαίτερα σοβαρά και κρίσιμα αποδεικτικά στοιχεία** (ΑΠ 1105/2022).

Αιτιολογία αθωωτικής απόφασης.

1. Στην **αθωωτική απόφαση**, για να είναι αιτιολογημένη, πρέπει να αναφέρεται ή να συνάγεται από ολόκληρο το περιεχόμενο του σκεπτικού της, κατά τρόπο αναμφισβήτητο, ότι το δικαστήριο έλαβε υπόψη και συνεκτίμησε για τη διαμόρφωση της αθωωτικής κρίσης του το περιεχόμενο όλων ανεξαιρέτως των αποδεικτικών μέσων που μνημονεύονται στα πρακτικά, και όχι μόνο το περιεχόμενο μερικών από αυτά. Έτσι, υπάρχει έλλειψη αιτιολογίας, όταν δεν είναι βέβαιο ότι το δικαστήριο έλαβε υπόψη στο σύνολο τους όλα τα έγγραφα ή το περιεχόμενο όλων των μαρτυρικών καταθέσεων. Ούτε αρκεί για την πληρότητα της αιτιολογίας της αθωωτικής απόφασης μόνη η σκέψη, ότι προέκυψαν αμφιβολίες για την ενοχή του κατηγορουμένου ή ότι δεν πείσθηκε το δικαστήριο, εκτός αν δεν προσκομίσθηκε κανένα αποδεικτικό στοιχείο, ούτε εξετάσθηκε μάρτυρας (Ολ.ΑΠ 1/2020, ΑΠ 840/2023, 790/2023, 694/2023, 621/2023, 549/2023, 1318/2022, 1221/2022).
2. Αντίθετα **δεν** υπάρχει **έλλειψη αιτιολογίας**, όταν το δικαστήριο δεν αιτιολογεί με παράθεση σχετικών περιστατικών γιατί πείστηκε για την αθωότητα του κατηγορουμένου (αφού όπως σημειώθηκε αντικείμενο της ποινικής δίκης είναι η ενοχή και όχι η αθωότητα αυτού)(ΑΠ 401/2023, 50/2023).
3. Ούτε συνιστούν έλλειψη αιτιολογίας η ενδεικτική μνεία ή η έξαρση της αποδεικτικής αξίας κάποιου αποδεικτικού μέσου που έλαβε υπόψη το δικαστήριο για να σχηματίσει την κρίση του ή αιτιάσεις για παράλειψη χωριστής αναφοράς και αξιολόγησης ή αξιολογικής συσχέτισης των αποδεικτικών μέσων, οι οποίες με επίφαση την έλλειψη

αιτιολογίας πλήττουν την αναιρετικά ανέλεγκτη κρίση του δικαστηρίου για την ουσία της υπόθεσης (ΑΠ 628/2022, 481/2021).

4. **Έλλειψη αιτιολογίας** υπάρχει, όταν δεν αιτιολογεί το δικαστήριο γιατί δεν πείσθηκε για την ενοχή του κατηγορουμένου από τα αποδεικτικά μέσα που αναφέρονται στα πρακτικά και όχι ότι πείσθηκε για την αθωότητα του, από τα εν λόγω αποδεικτικά μέσα, τα οποία έλαβε υπόψη για τον σχηματισμό της κρίσεως του (ΑΠ 227/2016, ΑΠ18/2015), ή όταν δεν είναι βέβαιο ότι έλαβε υπόψη του στο σύνολό τους κάποια έγγραφα ή το συνολικό περιεχόμενο μαρτυρικών καταθέσεων (Ολ.ΑΠ 3/2012, ΑΠ 401/2023, 129/2023, 202/2020, 653/2017).
5. **Έλλειψη αιτιολογίας** υπάρχει, όταν το δικαστήριο παραλείπει να εκτιμήσει στο σύνολό της μία ιδιαίτερα σοβαρή και κρίσιμη μαρτυρική κατάθεση (ΑΠ 129/2023, 1102/2014).

Αιτιολογία του δόλου.

1. Η ύπαρξη του δόλου, δεν είναι κατ' αρχήν, αναγκαίο να αιτιολογείται ιδιαίτερα, διότι αυτός ενυπάρχει στη θέληση παραγωγής των πραγματικών περιστατικών, που συγκροτούν την αντικειμενική υπόσταση του εγκλήματος και εξυπακούεται ότι υπάρχει σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση, από την πραγμάτωση των περιστατικών αυτών, εκτός αν ο νόμος αξιώνει πρόσθετα στοιχεία για το αξιόποιο, όπως η γνώση ορισμένου περιστατικού (άμεσος δόλος) ή σκοπός επέλευσης ορισμένου πρόσθετου αποτελέσματος (στα εγκλήματα με υπερχειλή υποκειμενική υπόσταση) – (ΑΠ 76/2023, 1311/2022, 1302/2022,, 1150/2022, 1146/2022, 1102/2022, 1085/2022, 953/2022, 767/2022, Α.Π. 1123/2020, Α.Π. 778/2020, Α.Π. 360/2020, Α.Π. 760/2020, Α.Π. 586/2020, Α.Π. 1634/2019).

2. **Αιτιολογία του δόλου. Ειδικά στη βαρεία σωματική βλάβη**, όπου προβλέπονται τρεις παραλλαγές αυτής ανάλογα με τον βαθμό υπαιτιότητας (i. δόλος οποιουδήποτε βαθμού για το βασικό έγκλημα και αμέλεια για το βαρύτερο αποτέλεσμα, ii. ενδεχόμενος ή άμεσος δόλος β' βαθμού για το βαρύτερο αποτέλεσμα και iii. άμεσος δόλος α' βαθμού – σκοπός για το βαρύτερο αποτέλεσμα) και, κατά συνέπεια, η εκάστοτε επιβλητέα ποινή διαβαθμίζεται ανάλογα με το είδος της υπαιτιότητας, κατά τα προεκτεθέντα, πρέπει να διευκρινίζεται **το είδος του δόλου** και να εκτίθενται με σαφήνεια, πληρότητα και χωρίς αντιφάσεις τα περιστατικά του άμεσου ή ενδεχόμενου δόλου, που κατευθύνεται στην παραγωγή της σωματικής κάκωσης ή βλάβης της υγείας άλλου (Α.Π. 1155/2005, Α.Π. 1395/2004), καθώς, επίσης, να αναφέρεται ότι το βαρύτερο αποτέλεσμα οφείλεται **σε αμέλεια** του υπαιτίου και να καθορίζεται με αναφορά συγκεκριμένων πραγματικών περιστατικών το είδος της αμέλειας που συνέτρεξε (ενσυνείδητη ή χωρίς συνείδηση) – (Α.Π. 674/2019, Α.Π. 718/2017, Α.Π. 1259/2015, Α.Π. 640/2013, Α.Π. 1220/2011, Α.Π. 989/2009). Γενικότερα, πρέπει να αιτιολογείται το είδος του δόλου και το είδος της αμέλειας για το βαρύτερο αποτέλεσμα, αφού είναι κρίσιμα για την επιμέτρηση της ποινής. (ΑΠ 1168/2022).

Αιτιώδης σύνδεσμος .Η πράξη ή η παράλειψη του δράστη τελεί σε αιτιώδη σύνδεσμο με το επελθόν αποτέλεσμα, όταν αυτή, κατά την κοινή αντίληψη, είναι εκείνη που, από μόνη της ή μαζί με τη συμπεριφορά άλλου προσώπου, βρίσκεται σε άμεση αιτιότητα προς το αποτέλεσμα. **(ΑΠ 624/2022, 1483/2019)**. **Στα δια παραλείψεως τελούμενα εγκλήματα**, θεωρείται ότι υπάρχει αιτιώδης συνάφεια μεταξύ της παράλειψης και του επελθόντος εγκληματικού αποτελέσματος στην περίπτωση, κατά την οποία, αν δεν είχε συντρέξει η αμελής συμπεριφορά (παράλειψη) του υπαιτίου, αν γινόταν δηλαδή η επιβεβλημένη ενέργεια, η οποία τελικά δεν έγινε, τότε με μεγάλη πιθανότητα, η οποία εγγίζει τα όρια της βεβαιότητας, θα αποτρεπόταν το συγκεκριμένο εγκληματικό αποτέλεσμα **(ΑΠ 624/2022, 1483/2019, ΑΠ 521/2017)**. Η κρατούσα στο ποινικό δίκαιο άποψη ακολουθεί τα πορίσματα **της θεωρίας του ισοδυνάμου των όρων**, υπό την παραλλαγή της ενεργού αιτίας, εν αντιθέσει προς τη θεωρία της πρόσφορης αιτιότητας, η οποία επικρατεί όσον αφορά την αστική ευθύνη **(ΑΠ 632/2022, 939/2020, ΑΠ 35/2016)**.

Αιτιώδης σύνδεσμος.

1. Η πράξη ή η παράλειψη του δράστη τελεί σε αιτιώδη σύνδεσμο με το επελθόν αποτέλεσμα, όταν αυτή, κατά την κοινή αντίληψη, είναι εκείνη που βρίσκεται **σε άμεση αιτιότητα** προς το αποτέλεσμα. Αρκεί δηλαδή, προς θεμελίωση της ευθύνης, η πράξη ή η παράλειψη να ήταν **ένας από τους παραγωγικούς όρους** του αποτελέσματος, χωρίς τον οποίο δεν θα επερχόταν αυτό, αδιαφόρως αν για την πρόκληση του συνέβαλαν και άλλοι όροι, αμέσως ή εμμέσως (λ.χ. αμέλεια του παθόντος ή τρίτου). Αυτό δε, διότι η κρατούσα στο ποινικό δίκαιο άποψη ακολουθεί τα πορίσματα της θεωρίας του ισοδυνάμου των όρων, υπό την παραλλαγή της ενεργού αιτίας, εν

αντιθέσει προς τη θεωρία **της πρόσφορης αιτιότητας**, η οποία επικρατεί όσον αφορά την αστική ευθύνη (ΑΠ 1147/2022) .

2. **Αιτιώδης σύνδεσμος** στα εγκλήματα που τελούνται με παράλειψη θεωρείται ότι υπάρχει μεταξύ της παράλειψης και του επελθόντος εγκληματικού αποτελέσματος στην περίπτωση, που, αν δεν είχε συντρέξει η αμελής συμπεριφορά (παράλειψη) του υπαιτίου, τότε με μεγάλη πιθανότητα (η οποία εγγίζει τα όρια της βεβαιότητας) θα αποτρεπόταν το συγκεκριμένο εγκληματικό αποτέλεσμα (ΑΠ 1476/2022, 624/2022, 1483/2019).
3. Η κρατούσα στο ποινικό δίκαιο άποψη ακολουθεί τα πορίσματα της **θεωρίας του ισοδυνάμου των όρων**, υπό την παραλλαγή της ενεργού αιτίας, εν αντιθέσει προς τη θεωρία **της πρόσφορης αιτιότητας**, η οποία επικρατεί όσον αφορά την αστική ευθύνη (ΑΠ 632/2022, 939/2020, ΑΠ 35/2016).
4. **Διακοπή δε της αιτιώδους συνάφειας** υπάρχει μόνο στις περιπτώσεις εκείνες, στις οποίες η παρεμβαλλόμενη συμπεριφορά του παθόντος ή του τρίτου **εξουδετερώνει και καθιστά ανενεργή την αρχική συμπεριφορά του δράστη** (ΑΠ 1476/2022).
5. Όταν το εξ αμελείας έγκλημα είναι απότοκο συνδρομής αμέλειας πολλών προσώπων, το καθένα από αυτά κρίνεται και **ευθύνεται αυτοτελώς** και ανεξαρτήτως των άλλων, κατά το λόγο της αμέλειας που επιδείχθηκε από αυτό και εφόσον πάντως το αποτέλεσμα που επήλθε τελεί σε αιτιώδη σύνδεσμο προς αυτήν. Η πράξη ή η παράλειψη του δράστη, τελεί σε **αιτιώδη σύνδεσμο** με το αποτέλεσμα που επήλθε, όταν αυτή, κατά την κοινή αντίληψη, είναι εκείνη που άμεσα προκάλεσε το αποτέλεσμα και, συνεπώς, βρίσκεται σε άμεση αιτιότητα προς αυτό. Αρκεί δε, προς θεμελίωση της ευθύνης, η πράξη ή η παράλειψη να ήταν ένας από τους ενεργούς παραγωγικούς όρους του αποτελέσματος, χωρίς τον οποίο δεν θα επερχόταν αυτό αδιαφόρως αν συνέβαλαν και άλλοι όροι, αμέσως ή εμμέσως (ΑΠ 50/2023).

Ακυρότητες

(Αρ. 174, 175 ΚΠΔ). Οι ακυρότητες της προδικασίας (σχετικές και απόλυτες) προτείνονται μέχρι την αμετάκλητη παραπομπή του κατηγορουμένου στο ακροατήριο, διαφορετικά καλύπτονται, με αποτέλεσμα να μη μπορούν να ληφθούν υπόψη ούτε αυτεπαγγέλτως, αρμόδιο δε για την κήρυξη ή μη αυτών είναι το δικαστικό συμβούλιο. Αν οι ακυρότητες αυτές προτάθηκαν και απορρίφθηκαν από το δικαστικό συμβούλιο ή δεν προτάθηκαν μέχρι την αμετάκλητη παραπομπή, δεν μπορούν να επαναφερθούν και να προταθούν και πάλι ενώπιον του δικαστηρίου ή να προταθούν για πρώτη φορά ενώπιον του δικαστηρίου, που αναλαμβάνει την εκδίκαση της κατηγορίας, αφού τούτο δεν έχει αρμοδιότητα να κηρύξει την ακυρότητα των πράξεων της προδικασίας (ΑΠ 1124/2023, 918/2022, 871/2021, 1958/2010).

Αλληλόχρεος λογαριασμός (ΑΠ 1503/2022)

Αλλοδαποί

1. **Μεταφορά** παρανόμως εισελθόντων αλλοδαπών στη χώρα. Ορθή και αιτιολογημένη καταδίκη για **εκ κερδοσκοπίας** τέλεση του αδικήματος της μεταφοράς, χωρίς να είναι απαραίτητο να προσδιορίζεται το ύψος της αμοιβής, η οποία πάντως προκύπτει από την απολογία του κατηγορουμένου και συνίσταται στην εξασφάλιση έκπτωσης κατά την αγορά αυτοκινήτου (ΑΠ 726/2022).

2. Ορθή και αιτιολογημένη καταδίκη για **κατά συναυτουργία** και όχι απλή **συνέργεια** στην τέλεση του εγκλήματος από τον αναιρεσείοντα, ως συνοδηγό του προπορευόμενου αυτοκινήτου που διευκόλυνε τον οδηγό του αυτοκινήτου που μετέφερε τους αλλοδαπούς (ΑΠ 780/2022).
3. **Συναυτουργός και όχι απλός συνεργός** ο συνοδηγός του οχήματος που μεταφέρει τους αλλοδαπούς (ΑΠ 960/2023).
4. Η δημιουργία της επικίνδυνης κατάστασης θα πρέπει να εμπεριέχεται στη συνολική δράση του υπαιτίου, έτσι ώστε από την πράξη του να δημιουργείται κίνδυνος για άνθρωπο, ενώ η δυνατότητα δημιουργίας τέτοιου κινδύνου συνάγεται κατά κρίση αντικειμενική, ήτοι κατά την κοινή ανθρώπινη πείρα, λαμβάνονται δε υπόψη προς τούτο τα δεδομένα του χρόνου τέλεσης και όχι άλλα, που ανέκυψαν εκ των υστέρων(ΑΠ 960/2023, 296/2023, 265/2023, 1370/2022, 1359/2022, 1254/2022, 615/2020).
5. Η συνδρομή της επιβαρυντικής περίπτωσης της περ. γ' της παρ. 1 του άρθρου 30 , ως στοιχείου της αντικειμενικής υπόστασης του εγκλήματος, καθιστά την εν λόγω αξιόποινη πράξη **έγκλημα συγκεκριμένης διακινδύνευσης**.(ΑΠ 265/2023)
6. Για τη στοιχειοθέτηση του αδικήματος της παράνομης μεταφοράς λαθρομεταναστών αρκεί η αναφορά ότι πρόκειται για μεταφορά υπηκόων τρίτων χωρών (**χωρίς προσδιορισμό της εθνικότητάς τους**) από το εξωτερικό στην Ελλάδα, που δεν έχουν δικαίωμα εισόδου στο ελληνικό έδαφος, χωρίς να απαιτείται ο προσδιορισμός της ταυτότητας ενός εκάστου των μεταφερομένων (ΑΠ 100/2022).
7. Το κρίσιμο στοιχείο είναι η προώθηση στο εσωτερικό της Χώρας, **χωρίς να ενδιαφέρει η πόλη** στην οποία θα τους προωθούσε (ΑΠ 617/2022).

8. **Καθεστώς πρόσφυγα.** Η Τουρκία έχει χαρακτηριστεί ασφαλής χώρα. Πότε συντρέχει περίπτωση εφαρμογής της διάταξης του άρθρου 30 παρ. 6 Ν 4251/2014 (ΑΠ 246/2023).
9. **Πραγματική η συρροή και όχι κατ' ιδέαν,** αφού η παράνομη μεταφορά ενός εκάστου αλλοδαπού αποτελεί διαφορετική πράξη και εντεύθεν συνιστά διακριτό έγκλημα, για το οποίο επιβάλλεται ξεχωριστή ποινή, όπως άλλωστε ρητά και από την οικεία διάταξη του άρθρου 30 προβλέπεται, ανεξαρτήτως αν τα εγκλήματα που συρρέουν πραγματώθηκαν με μία πράξη, με ένα δηλαδή μεταφορικό μέσο και το ίδιο δρομολόγιο ή με περισσότερα (ΑΠ 265/2023).
10. **Διευκόλυνση εξόδου- εισόδου (άρθρο 87 παρ. 5 Ν 3386/2005 και ήδη 29 παρ. 5 Ν 4251/2014:** ως **διευκόλυνση εξόδου** αλλοδαπών προσώπων, η οποία καθιερώνεται ως **αυτοτελές έγκλημα**, νοείται η παρεχόμενη στα πρόσωπα αυτά, που δεν έχουν το προς τούτο δικαίωμα, βοήθεια προς διέλευσή τους χωρίς έλεγχο από την οριοθετική γραμμή των συνόρων της Ελλάδος με ξένο κράτος, προς το οποίο γίνεται η έξοδος τους, **καθώς και η διευκόλυνση** με οποιονδήποτε άλλο τρόπο της περαιτέρω, χωρίς τις νόμιμες διατυπώσεις, προώθησής τους στο Ελληνικό έδαφος, χωρίς να υποβληθούν στον προβλεπόμενο από την ίδια διάταξη έλεγχο (ΑΠ 320/2023, 915/2020, 1121/2019, 1982/2017).

Αμέλεια

1. **Παράλειψη.** Η παράλειψη, ως έννοια, ενυπάρχει σε κάθε είδος αμέλειας, εφόσον το ένα σκέλος της ευθύνης συνίσταται στη μη καταβολή της προσήκουσας προσοχής, δηλαδή σε μία παράλειψη. Το δικαστήριο της ουσίας, όταν απαγγέλλει καταδίκη για έγκλημα από αμέλεια, πρέπει να εκθέτει στην απόφασή του με σαφήνεια ποιό από τα

ανωτέρω δύο είδη της αμέλειας συνέτρεξε στη συγκεκριμένη περίπτωση (ΑΠ 409/2023, 680/2015).

2. **Αρχή της εμπιστοσύνης.** Όταν η αμέλεια δεν συνίσταται σε ορισμένη παράλειψη αλλά **σε σύνολο συμπεριφοράς**, που προηγήθηκε του αποτελέσματος, τότε για τη θεμελίωση της ανθρωποκτονίας από αμέλεια, ως εγκλήματος που τελείται με παράλειψη, απαιτείται **η συνδρομή και των όρων του άρθρου 15 ΠΚ.** Όταν το εξ αμελείας έγκλημα είναι απότοκο της συνδρομής (**συγκλίνουσας**) αμέλειας πολλών προσώπων, το καθένα από αυτά υπέχει ευθύνη αυτοτελώς και χωριστά από τα άλλα, κατά το λόγο της αμέλειας που επιδείχθηκε από αυτό και εφ' όσον, πάντως, το επελθόν αποτέλεσμα τελεί σε αιτιώδη σύνδεσμο προς αυτήν. Η πράξη ή η παράλειψη του δράστη τελεί **σε αιτιώδη σύνδεσμο** με το επελθόν αποτέλεσμα, όταν αυτή, κατά την κοινή αντίληψη, είναι εκείνη που, από μόνη της ή μαζί με τη συμπεριφορά άλλου προσώπου, βρίσκεται σε άμεση αιτιότητα προς το αποτέλεσμα. Αρκεί, δηλαδή, προς θεμελίωση της ευθύνης, η πράξη ή η παράλειψη **να ήταν ένας από τους παραγωγικούς όρους του αποτελέσματος, χωρίς τον οποίο δεν θα επερχόταν αυτό, αδιαφόρως αν για την πρόκλησή του συνέβαλαν και άλλοι όροι, αμέσως ή εμμέσως (λ.χ. αμέλεια του παθόντος ή τρίτου).** ΑΠ 1476/2022).
3. Η "αρχή της εμπιστοσύνης" προϋποθέτει ότι και οι ίδιοι ο δράστης εκπλήρωσε επιμελώς τα ανατεθειμένα σ' αυτόν καθήκοντα και προέβη στις συγκεκριμένες **οφειλόμενες ενέργειες** προς αποτροπή των επελθόντων αποτελεσμάτων -οπότε και θα δικαιούται να έχει εμπιστοσύνη ότι και οι λοιποί συνυπαίτιοι θα εκπλήρωναν τα σχετικά καθήκοντά τους (ΑΠ 1476/2022).

4. **Συντρέχουσα αμέλεια:** η τυχόν συντρέχουσα υπαιτιότητα (συνυπαιτιότητα) του παθόντος ή και τρίτου, δεν αίρει την ύπαρξη αμέλειας του δράστη και την ποινική του ευθύνη, εκτός αν αυτή συνετέλεσε αποκλειστικά στο αποτέλεσμα που επήλθε, οπότε αίρεται ο αιτιώδης σύνδεσμος μεταξύ της ενέργειας ή παράλειψης του δράστη και του αποτελέσματος (ΑΠ 944/2023, 694/2023, 83/2022, 566/2020).

Αναδρομικότητα ευμενέστερης διάταξης. Η επιλογή του νομοθέτη να **θεσπίζει με ειδική μεταβατική διάταξη τη μη αναδρομικότητα του επιεικέστερου νόμου είναι επιτρεπτή**, χωρίς μάλιστα να τίθεται **θέμα αντισυνταγματικότητας** ή παραβίασης του άρθρου 15 παρ.1 του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα ή του άρθρου 49 παρ.1 περ.γ' του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ε.Ε. Επ'αυτού χαρακτηριστική είναι η απόφαση του ΕΔΔΑ Vegotex International S.A. κατά Βελγίου της 10-11-2020, που αφορούσε προσφυγή της βελγικής εταιρείας, η οποία κλήθηκε να καταβάλει στο Βελγικό Δημόσιο χρηματικό πρόστιμο μετά από φορολογικό έλεγχο, εκκρεμούσης δε της δίκης ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων και ενώ εύλογα η εταιρεία ανέμενε ότι η φορολογική της οφειλή θα παραγραφόταν, ο νομοθέτης έθεσε σε ισχύ νόμο και καθόρισε οριστικά και με αναδρομική ισχύ το ζήτημα της διακοπής της παραγραφής στις τρέχουσες φορολογικές οφειλές (όπως και της προσφεύγουσας) με αποτέλεσμα η φορολογική της οφειλή να μην παραγράφεται (ΑΠ 971/2022).

Άμυνα (αρ. 22 ΠΚ).

1. Άμυνα υφίσταται όταν συντρέχει άδικη επίθεση, ήτοι θετική πράξη, που θέτει σε κίνδυνο έννομο αγαθό ορισμένου προσώπου και αντιφάσκει αντικειμενικά προς το

δίκαιο, εφόσον είναι παρούσα, όταν δηλαδή από την επιθετική ενέργεια κίνδυνος του έννομου αγαθού άρχισε και δεν έληξε ακόμη ή, όταν δεν άρχισε μεν, επίκειται όμως αμέσως, όπως συμβαίνει στην περίπτωση που δικαιολογημένα μπορεί κάποιος να φοβάται άμεση έναρξη της επιθετικής ενέργειας. Εφόσον συντρέχουν δε οι ανωτέρω όροι της κατάστασης άμυνας, ο υφιστάμενος την επίθεση ή οποιοσδήποτε τρίτος δικαιούται, προς απόκρουση αυτής, να προσβάλει οποιοδήποτε αγαθό του επιτιθέμενου, όπως την προσωπική ελευθερία, την ιδιοκτησία ή ακόμα και τη ζωή του, αρκεί μόνον κατά την εν λόγω απόκρουση της επίθεσης να μην υπερβεί τα υπό του νόμου και ειδικότερα τα υπό της διατάξεως της παραγράφου 3 του άρθρου 22 οριζόμενα όρια ([ΑΠ 104/2023](#), [765/2022](#), [725/2022](#), [162/2022](#), [238/2021](#)).

2. Δεν υφίσταται κατάσταση άμυνας, όταν συντρέχει περίπτωση **αμοιβαίας επίθεσης και απόκρουσης**, όπου δε μπορεί κανείς να διακρίνει τον επιτιθέμενο και τον αποκρούοντα, καθώς και όταν η παρούσα **επίθεση** μπορεί ν` **αποτραπεί ή να παραμερισθεί** με άλλα μέσα, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγεται και **η ακίνδυνη φυγή** αυτού, κατά του οποίου στρέφεται η επίθεση, αν δε μειώνεται η τιμή ή η αξιοπρέπεια του ([ΑΠ 1593/2022](#), [1837/2011](#)).

Αναβολή

1. Η επικείμενη συμπλήρωση του χρόνου παραγραφής συνιστά λόγο απόρριψης του αιτήματος αναβολής ([ΑΠ 132/2022](#)).
2. Η ειδική και εμπειριστατωμένη αιτιολογία απαιτείται για όλες τις αποφάσεις του δικαστηρίου. Επί αιτήματος **αναβολής** το δικαστήριο ερευνά αρχικά τη δυνατότητα διακοπής και στη συνέχεια αναβολής της δίκης μόνον αν οι επικαλούμενοι λόγοι είναι σοβαροί λόγοι υγείας ή συνιστούν ανώτερη βία ([ΑΠ 907/2022](#)).

3. Η ειδική και εμπειριστατωμένη αιτιολογία πρέπει να καλύπτει και τις παρεμπόπτουσες αποφάσεις, όπως η περί απόρριψης **του αιτήματος αναβολής** για κρείσσονες αποδείξεις απόφασης, διαφορετικά εμφιλοχωρεί απόλυτη ακυρότητα (ΑΠ 694/2022, 675/2022, 631/2022).
4. Το αίτημα της αναβολής για κρείσσονες θα πρέπει να έχει υποβληθεί κατά τρόπο σαφή και ορισμένο (ΑΠ 233/2023, 980/2022).

Αναβολή για κρείσσονες αποδείξεις (αρ. 352 ΚΠΔ).

1. Η απόρριψη χωρίς ειδική και εμπειριστατωμένη αιτιολογία παραδεκτού αιτήματος αναβολής, επειδή συνάπτεται άμεσα με την ανάγκη νόμιμης απόδειξης της ενοχής του κατηγορουμένου, προσβάλλει το δικαίωμα για δίκαιη δίκη και επιφέρει, σε συνδυασμό με το άρθρο 171 παρ. 1 περ. δ' ΚΠοινΔ, **απόλυτη ακυρότητα** της διαδικασίας στο ακροατήριο και στοιχειοθετεί τον λόγο αναίρεσης, από το άρθρο 510 παρ. 1 στοιχ. Α' ΚΠοινΔ, για **έλλειψη ακροάσεως**, αν δε το δικαστήριο απορρίψει το αίτημα αναβολής χωρίς την απαιτούμενη ειδική και εμπειριστατωμένη αιτιολογία και προχωρήσει στην έρευνα της υπόθεσης τότε υποπίπτει και στην από το άρθρο 510 παρ.1 στοιχ. Θ' του Κ.Ποιν.Δ. πλημμέλεια της **υπέρβασης εξουσίας** (ΑΠ 154/2023, 61/2023 (η οποία δέχεται έλλειψη ακρόασης και αναιρετικό λόγο του αρ. 510 παρ. 1 Β σε περίπτωση που το δικαστήριο δεν απαντήσει και έλλειψη ειδικής αιτιολογίας, κατ'άρ. 510 παρ. 1 Δ σε περίπτωση που απορρίψει το αίτημα χωρίς ειδική αιτιολογία), ΑΠ1494/2022, 194/2020, 163/2019).

2. Η αιτιολογία απόρριψης του αιτήματος αναβολής **δεν είναι απαραίτητο να είναι αυτοτελής**, αλλά μπορεί να διατυπώνεται **σε συνδυασμό** προς τις παραδοχές του σκεπτικού της απόφασης για την ενοχή, ως αποτελούσα **ενιαίο σύνολο** μ' εκείνες (ΑΠ 61/2023).

Αναίρεση

1. Έννομο συμφέρον και έλλειψη ακρόασης (171 παρ. 2 ΚΠΔ). Ο συγκατηγορούμενος **δεν έχει το δικαίωμα να επικαλεστεί ως λόγο αναίρεσης την ακυρότητα της έλλειψης ακρόασης που συνέτρεξε στο πρόσωπο του συγκατηγορουμένου του** (ΑΠ 113/2023, 1581/2003).
2. Αναίρεση. Εισαγγελέας Αρείου Πάγου. Απόφαση χορήγησης αναστολής εκτέλεσης (αρ. 497 παρ. 7 και 505 παρ. 2 ΚΠΔ). Όταν το δευτεροβάθμιο δικαστήριο, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 497 παρ. 7 του Κ.Ποιν.Δ., χορηγήσει ανασταλτικό αποτέλεσμα στην έφεση που ασκήθηκε κατά απόφασης πρωτοβάθμιου δικαστηρίου και η υπόθεση εκκρεμεί ενώπιόν του, ο εισαγγελέας του Αρείου Πάγου έχει δικαίωμα άσκησης αναίρεσης κατά της ανωτέρω απόφασης εντός της προθεσμίας του ενός (1) μηνός από τότε που αυτή καταχωρίστηκε καθαρογραμμένη στο κατ' άρθρο 473 παρ. 3 του Κ.Ποιν.Δ. ειδικό βιβλίο (ΑΠ 393/2023, 277/2022).
3. Αναίρεση. Εσφαλμένη ερμηνεία ουσιαστικής ποινικής διάταξης (αρ. 510 παρ. 1 ε ΚΠΔ). Προκειμένου για το λόγο αναίρεσης της εσφαλμένης εφαρμογής ή ερμηνείας της ουσιαστικής ποινικής διάταξης, πρέπει να προσδιορίζεται η νομική πλημμέλεια τη απόφασης και συγκεκριμένα η διάταξη που παραβιάστηκε και ιδίως σε τι συνίσταται η παραβίασή της, σε σχέση με τις παραδοχές του δικαστηρίου, οι οποίες πρέπει να παρατίθενται στην αίτηση, διότι διαφορετικά ο λόγος αυτός απορρίπτεται ως απαράδεκτος (ΑΠ 146/2023, 1192/2018, 381/2015).

4. Η **εσφαλμένη ερμηνεία** μπορεί να αναφέρεται και σε **άλλη διάταξη νόμου, η οποία αποτελεί προϋπόθεση** για την εφαρμογή ουσιαστικής ποινικής διάταξης (ΑΠ 796/2023, 353/2023, 335/2023, 782/2022, 192/2017).
5. **Αναίρεση. Έλλειψη αιτιολογίας.** Για να είναι ορισμένος ο λόγος αναίρεσης από το άρθρο 510 παρ. 1 στοιχ. Δ' ΚΠΔ, απαιτείται **α) αν δεν υπάρχει καθόλου αιτιολογία**, να προβάλλεται με την αίτηση αναίρεσης ότι η προσβαλλόμενη απόφαση δεν έχει καμία αιτιολογία, ως προς το συγκεκριμένο κεφάλαιο ή τα κεφάλαια που πλήττει η σχετική αιτίαση και **β) αν υπάρχει αιτιολογία** που δεν είναι ειδική και εμπειριστατωμένη, (απαιτείται) να προσδιορίζεται επιπλέον σε τι συνίσταται η προβαλλόμενη έλλειψη, ασάφεια ή αντίφαση αιτιολογίας ως προς το συγκεκριμένο κεφάλαιο ή τα κεφάλαια της απόφασης που πλήττονται ή ποια αποδεικτικά μέσα δεν λήφθηκαν υπόψη ή δεν εκτιμήθηκαν από το δικαστήριο της ουσίας (ΟΛ ΑΠ 2/2002, ΑΠ 1416/2022, 923/2021).
6. **Αναίρεση. Παραδεκτό** . Το παραδεκτό της αίτησης αναίρεσης κατά απόφασης, πρέπει στη δήλωση άσκησής της να περιέχονται κατά τρόπο **σαφή και ορισμένο** οι λόγοι, για τους οποίους ασκείται. Αν δεν περιέχεται σ' αυτήν ένας τουλάχιστον ορισμένος λόγος, από τους αναφερόμενους περιοριστικά στο άρθρο 510 ΚΠΔ λόγους αναίρεσης, η αίτηση είναι **απαράδεκτη** και, ως τέτοια, απορρίπτεται (άρθρ. 512 παρ.1 εδ.α' ΚΠΔ). (ΑΠ 916/2023, 1474/2022, 667/2021, 284/2017, 1636/2016).
7. **Αναίρεση. Παραδεκτό** Δεν αρκεί η απλή επανάληψη του κειμένου της διάταξης που προβλέπει το λόγο αναίρεσης, χωρίς παράθεση των περιστατικών που θεμελιώνουν την προβαλλόμενη αιτίαση και προσδιορίζουν την επικαλούμενη νομική πλημμέλεια. **Ούτε** επιτρέπεται

η **συμπλήρωση** αόριστου λόγου αναίρεσης με παραπομπή σε άλλα έγγραφα ή με άσκηση **προσθέτων λόγων αναίρεσης**, οι οποίοι, κατά το άρθρο 509 παρ.2 ΚΠΔ, προϋποθέτουν την ύπαρξη παραδεκτής αίτησης αναίρεσης (Ολ. ΑΠ 2/2002). (ΑΠ 916/2023, 264/2023, 1474/2022, 667/2021, 284/2017, 1636/2016).

8. Αναίρεση. Παραδεκτό Παραδεκτή συμπλήρωση με παραπομπή σε λόγους αναίρεσης που περιέχονται σε άλλο έγγραφο υπάρχει μόνον, όταν η **έκθεση αναίρεσης** περιέχει **ρητή αναφορά στο σχετικό έγγραφο**, που είναι προσαρτημένο σ' αυτή και φέρει την **υπογραφή** του αναιρεσειόντος ή του πληρεξουσίου συνηγόρου του και του αρμόδιου υπαλλήλου, οπότε αυτό συναποτελεί με την έκθεση αναίρεσης αναπόσπαστο και ενιαίο ολικό κείμενο αναιρετικών λόγων κατά της προσβαλλόμενης απόφασης (ΑΠ 1474/2022, 1313/2022, 667/2021, 284/2017, 1636/2016).

9. Αναίρεση (άρθρο 512 ΚΠΔ). Η κρίση επί του απαραδέκτου προηγείται της κρίσης επί του ανυποστήρικτου στην αίτηση αναίρεσης (ΑΠ 678/2023, 1571/2022).

10.Αναίρεση. Κλήτευση διαδίκων (άρθρο 512 ΚΠΔ). Ως «**υπόλοιποι**» διάδικοι, οι οποίοι πρέπει να καλούνται στη συζήτηση, σύμφωνα με το άρθρο 512 παρ.1 εδ. γ' Κ.Ποιν.Δ, θεωρούνται όλοι εκείνοι, οι οποίοι νομίμως απέκτησαν την ιδιότητα του διαδίκου, μεταξύ των οποίων **πρωτίστως περιλαμβάνεται ο αναιρεσίβλητος – κατηγορούμενος**, ο οποίος πρέπει να καλείται, για να παραστεί στο ακροατήριο του Αρείου Πάγου, κατά τη συζήτηση της αίτησης αναίρεσης που άσκησε ο εισαγγελέας. (ΑΠ 7/2023).Και όποιος παρέστη **για υποστήριξη της κατηγορίας** κατά τη συζήτηση της αίτησης αναίρεσης που άσκησε ο εισαγγελέας, καθόσον το έννομο συμφέρον του είναι προφανές να υποστηρίξει τους λόγους της, εφόσον με αυτήν ζητείται η αναίρεση της προσβαλλόμενης **αθωωτικής** για τον κατηγορούμενο απόφασης του δικαστηρίου

της ουσίας, ενώ σε περίπτωση που ζητείται η αναίρεση **καταδικαστικής** για τον κατηγορούμενο απόφασης του δικαστηρίου της ουσίας, προκειμένου να υποστηρίξει την ορθότητά της (ΑΠ 646/2023).

11. Αναίρεση κατά βουλεύματος. Αναίρεση επιτρέπεται **μόνο κατά αποφάσεως, που απορρίπτει το ένδικο μέσο ως απαράδεκτο και όχι και κατά βουλεύματος, που επίσης απορρίπτει αυτό ως απαράδεκτο (ΑΠ 1088/2022)..**

12. Αναίρεση. Αποφάσεις κατά των οποίων επιτρέπεται αναίρεση. (Άρθρο 504 παρ. 1 ΚΠΔ.) Κατά της απόφασης του δικαστηρίου, με την οποία **κηρύσσεται απαράδεκτη μόνον η συζήτηση** και όχι τούτο το ένδικο μέσο της έφεσης, **δεν επιτρέπεται αναίρεση**, διότι με την απόφαση αυτή το δικάσαν δικαστήριο **δεν αποφάνθηκε τελειωτικά για την κατηγορία (ΑΠ 1467/2022, 2128/2004).**

13. Αίτηση αναίρεσης και προπαρασκευαστικές αποφάσεις (αρ. 504 παρ. 1 ΚΠΔ). Αίτηση αναίρεσης επιτρέπεται κατά της απόφασης του δευτεροβαθμίου δικαστηρίου που εκδόθηκε ύστερα από άσκηση έφεσης, αν με αυτή το δικαστήριο αποφαινεται τελειωτικά για την κατηγορία ή αν έπαυσε οριστικά ή κήρυξε απαράδεκτη την ποινική δίωξη. Αν ζητηθεί η αναίρεση της απόφασης αυτής θεωρούνται ότι προσβάλλονται μαζί και οι προπαρασκευαστικές αποφάσεις που εκδόθηκαν πριν απ' αυτήν που προσβάλλεται (ΑΠ 917/2023, 364/2015).

14. Αναίρεση (αρ. 505 παρ. 2 ΚΠΔ). Ο εισαγγελέας του Αρείου Πάγου δικαιούται να ασκήσει αναίρεση κατά οποιασδήποτε απόφασης, αθωωτικής ή καταδικαστικής, ή εκείνης που παύει οριστικά την ποινική δίωξη ή την κηρύσσει απαράδεκτη, οποιουδήποτε ποινικού δικαστηρίου και για όλους τους λόγους **του άρθρου 510 παρ. 1 ΚΠΔ (ΑΠ 50/2023, 1035/2022).**

15. Η προθεσμία της αναίρεσης για τον **απόντα** κατηγορούμενο αρχίζει από τη νόμιμη **επίδοση** της απόφασης, αν αυτή είναι **μεταγενέστερη** της καταχώρισης της καθαρογραμμένης απόφασης στο ειδικό βιβλίο, χωρίς όμως να αρχίζει η προθεσμία αυτή, σε κάθε περίπτωση, πριν από την καταχώριση της απόφασης, όταν η καταχώριση αυτή ακολουθεί την επίδοση. Εξάλλου, στην περίπτωση που ο κατηγορούμενος δικάσθηκε «**ωσεί παρών**» κατά τη διάταξη του άρθρου 501 παρ. 4 του προϊσχύσαντος ΚΠοινΔ, δεν θεωρείται ότι η απόφαση που εκδόθηκε απαγγέλθηκε με **παρόντα** τον κατηγορούμενο, με αποτέλεσμα η προθεσμία της αναίρεσης να αρχίζει όπως και για τον απόντα διάδικο (ΑΠ 966/2023, 1167/2022, 1137/2021).

16. Προθεσμία της αναίρεσης. Αν όμως **αποχωρήσει** ο κατηγορούμενος από το ακροατήριο μετά την έναρξη της διαδικασίας, ήτοι μετά την εκφώνηση του ονόματος του κατηγορουμένου και το διορισμό συνηγόρου του (ΑΠ 222/2021), η δίκη συνεχίζεται σαν **να ήταν παρών** συνεχώς, η δε μετά την αποχώρησή του εκδιδόμενη απόφαση θεωρείται ότι απαγγέλλεται παρόντος του κατηγορουμένου. Στην περίπτωση αυτή για την έναρξη της προθεσμίας άσκησης των επιτρεπομένων ενδίκων μέσων κατά της απόφασης **δεν είναι αναγκαία η επίδοσή** της στον κατηγορούμενο (ΑΠ 1003/2020,) και η προθεσμία άσκησης του ενδίκου μέσου της αναίρεσης αρχίζει από την καταχώρηση της απόφασης στο ειδικό βιβλίο του ποινικού δικαστηρίου (ΑΠ 872/2023).

17. Αναίρεση. Η προθεσμία για την άσκηση αιτήσεως αναιρέσεως αρχίζει από την **καταχώριση** της αποφάσεως στο ειδικό βιβλίο που τηρείται από τη γραμματεία του ποινικού δικαστηρίου, ενώ τυχόν εκπρόθεσμη άσκησή του συγχωρείται μόνο, όταν στην έκθεση ασκήσεως του ενδίκου μέσου γίνεται επίκληση κατά τρόπο ορισμένο των περιστατικών, τα οποία συνιστούν την ανωτέρω βία ή το ανυπέρβλητο κώλυμα που

κατέστησε αδύνατη την εμπρόθεσμη άσκηση, καθώς και των αποδεικνυόντων τα περιστατικά αυτά αποδεικτικών μέσων, άλλως η αναίρεση απορρίπτεται ως απαράδεκτη. **Ως ανωτέρα βία** θεωρείται κάθε απρόβλεπτο και εξαιρετικό γεγονός, είτε αντικειμενικό είτε σχετικό με το πρόσωπο του δικαιούχου, το οποίο, στη συγκεκριμένη περίπτωση, δεν μπορούσε να αποτραπεί και με μέτρα άκρας επιμέλειας και συνέσεως, ανυπέρβλητο δε κώλυμα θεωρείται εκείνο, το οποίο δεν οφείλεται οπωσδήποτε σε υπαιτιότητα του ασκούντος το ένδικο μέσο και δεν μπορούσε να υπερνικηθεί απ' αυτόν με κανένα τρόπο. **Η υποχρέωση του αρμοδίου υπαλλήλου γνωστοποίησης του χρόνου καταχώρισης** της απόφασης στο ως άνω βιβλίο δεν υφίσταται, εφόσον δεν είχε γνωστοποιήσει αμέσως μετά την έκδοση της απόφασης, ο συνήγορος που εκπροσώπησε τον κατηγορούμενο στο δικαστήριο, τη διεύθυνση **του ηλεκτρονικού του ταχυδρομείου** (ΑΠ 791/2023, 816/2022, ΑΠ 526/2013,

18. Αναίρεση. Η εσφαλμένη εκτίμηση των αποδείξεων από το δικαστήριο της ουσίας δεν αποτελούν λόγο αναίρεσης, καθόσον, στην περίπτωση αυτή, υπό την επίφαση της έλλειψης αιτιολογίας, πλήττεται η περί τα πράγματα κρίση του δικαστηρίου, η οποία είναι αναίρετικώς ανέλεγκτη (ΟΛ.ΑΠ 1/2005, ΑΠ 631/2022, 332/2020, 301/2020.

19. Αναίρεση. Ο λόγος αναίρεσης που αναφέρεται, όχι στην προσβαλλομένη απόφαση, αλλά σε άλλη, με την οποία είχε σε προηγούμενο χρόνο αναβληθεί η εκδίκαση της υπόθεσης για τη δικάσιμο, κατά την οποία εκδόθηκε η προσβαλλόμενη, είναι απαράδεκτος (ΑΠ 675/2022) .

20. Αναίρεση. – Άρθρο 64 Ν 4689/2020 .Παρανόμως απορρίπτεται η έφεση ως ανυποστήρικτη και συντρέχει αρνητική υπέρβαση εξουσίας όταν το δικαστήριο απορρίψει την έφεση ως ανυποστήρικτη, ενώ έπρεπε να είχε τεθεί στο αρχείο η ποινή από τον εισαγγελέα, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 64 Ν 4689/2020 (ΑΠ 1131/2022).

- 21.Αναίρεση.** Αν στην αίτηση αναίρεσης δεν περιέχεται **ένας τουλάχιστον ορισμένος λόγος** από τους αναφερόμενους περιοριστικά στο άρθρο 510 παρ. 1 του ΚΠΔ λόγους αναίρεσης, αυτή **απορρίπτεται ως απαράδεκτη. Δεν αρκεί η απλή επανάληψη του κειμένου της διάταξης** που προβλέπει το λόγο αναίρεσης, χωρίς παράθεση των **περιστατικών** που θεμελιώνουν την προσβαλλόμενη αιτίαση και **χωρίς** προσδιορισμό της επικαλούμενης **νομικής πλημμέλειας** (ΑΠ 514/2023, 1442/2022, 1416/2022, 1055/2022).
- 22.Αναίρεση.** Η ανυπαρξία ή η αοριστία των λόγων αναίρεσης **δεν μπορεί να συμπληρωθεί με άλλα, έξω από την έκθεση αναίρεσης, έγγραφα ή υπόμνημα ή με την άσκηση πρόσθετων λόγων** αναίρεσης, οι οποίοι προϋποθέτουν σύμφωνα με το άρθρο 509 ΚΠΔ, την ύπαρξη παραδεκτής αίτησης αναίρεσης. (ΑΠ 791/2023, 434/2023, 146/2023, 1360/2022,
- 23.Αναίρεση. Παραδεκτή συμπλήρωση** με παραπομπή σε λόγους αναίρεσης, που περιέχονται σε άλλο έγγραφο, υπάρχει μόνον όταν η έκθεση αναίρεσης περιέχει ρητή αναφορά στο σχετικό έγγραφο που είναι προσαρτημένο σ' αυτήν και φέρει **την υπογραφή** του αναιρεσείοντος ή του πληρεξούσιου δικηγόρου του και του αρμόδιου υπαλλήλου, οπότε αυτό συναποτελεί με την έκθεση αναίρεσης αναπόσπαστο και ενιαίο ολικό κείμενο αναιρετικών λόγων κατά του προσβαλλόμενου βουλεύματος ή της προσβαλλόμενης απόφασης. **Η τυχόν έλλειψη υπογραφής** του αρμόδιου υπαλλήλου στο προσαρτημένο έγγραφο μπορεί να αναπληρώνεται από άλλο στοιχείο, που πιστοποιεί την διαδικαστική σύνδεση και ενοποίησή του με την έκθεση αναίρεσης (ΑΠ 718/2023, 1360/2022, 383/2021)
- 24.Αναίρεση. Πρόσθετοι λόγοι.** Απαραίτητη προϋπόθεση για το παραδεκτό αυτών είναι η **παραδεκτή αίτηση** αναίρεσης (ΑΠ 718/2023, 1416/2022, 1254/2022)

25. Πρόσθετοι λόγοι .Αν δεν υπάρχει τουλάχιστον ένας ορισμένος λόγος αναιρέσεως, δεν ερευνώνται οι πρόσθετοι λόγοι, ακόμη και αν είναι από εκείνους που κατά το άρθρο 511 λαμβάνονται υπόψη και αυτεπαγγέλτως, διότι σε μια τέτοια περίπτωση δεν υπάρχει αναίρεση (Ολ ΑΠ 19/2001, ΑΠ 1416/2022, 118/2022).

26. Αναίρεση. Οι προπαρασκευαστικές αποφάσεις (π.χ. απόφαση αναβολής εκδίκασης, απόφαση απορρίπτουσα την αίτηση κήρυξης ακυρότητας κλητηρίου θεσπίσματος) **δεν υπόκεινται αυτοτελώς σε αναίρεση**, η οποία, αν ασκηθεί, είναι απαράδεκτη (ΑΠ 766/2022).

27. Αναίρεση. Επανεξέταση λόγων αναίρεσης. Ο Άρειος Πάγος δεν μπορεί να επανεξετάσει λόγο αναίρεσης, **τον οποίο ερεύνησε και απέρριψε, έστω και εσφαλμένα, είτε ως απαράδεκτο είτε ως αβάσιμο.** Η απόρριψη δε των λόγων αναίρεσης, που αποκλείει την επανεξέτασή τους, **δεν είναι απαραίτητο να προκύπτει από ρητή για καθένα απ' αυτούς απορριπτική σκέψη της απόφασης, αλλά μπορεί να συνάγεται από το όλο σκεπτικό της,** είναι δε αδιάφορη η πληρότητα ή μη της αιτιολογίας της σχετικής με την απόρριψη αυτή κρίσης. Εξάλλου, το διατακτικό της απόφασης με την οποία απορρίπτεται η αίτηση αναίρεσης και η οποία έχει προφανώς την έννοια, ότι δεν κρίθηκε βάσιμος κανένας παραδεκτός αναιρετικός λόγος, **αφορά, ακόμη και χωρίς ειδική απορριπτική σκέψη στο αιτιολογικό, και στους απαράδεκτους λόγους, καθώς και σ' αυτούς που το πραγματικό τους ταυτίζεται με άλλους λόγους αναίρεσης, οι οποίοι ασκήθηκαν συνδυαστικά με εκείνους και κρίθηκαν ρητά απορριπτέοι (ΑΠ 728/2022, 42/2021).**

28. Αναίρεση. Δίκαιη δίκη. Η παραβίαση της διάταξης του άρθρου 6 παρ. 1 της ΕΣΔΑ, που καθιερώνει την αρχή της δίκαιης δίκης, **δε δημιουργεί ιδιαίτερο λόγο αναίρεσης της ποινικής απόφασης,** πέρα από τους λόγους που περιοριστικά αναφέρονται στο

άρθρο 510 του ΚΠΔ. εκτός αν συνδυάζεται με άλλη πλημμέλεια, που υπάγεται στους προβλεπόμενους από την εν λόγω διάταξη λόγους αναίρεσης, **σε συνδυασμό με όσα ορίζονται στη διάταξη του άρθρου 171 παρ. 1 στοιχ. δ΄ ΚΠΔ (ΑΠ 442/2023, 1202/2022).**

29.Αναίρεση. Κατά απόφασης που απορρίπτει την έφεση ως εκπρόθεσμη . Η απόφαση, με την οποία απορρίπτεται το ένδικο μέσο της εφέσεως ως απαράδεκτο, λόγω **εκπρόθεσμης ασκήσεώς του**, πρέπει να διαλαμβάνει **το χρόνο** επιδόσεως στον εκκαλούντα της προσβαλλόμενης με την έφεση αποφάσεως, αν απαγγέλθηκε απόντος τούτου, και **το χρόνο** ασκήσεώς της εφέσεως, καθώς **και το αποδεικτικό**, από το οποίο προκύπτει η επίδοση, χωρίς ειδικότερο προσδιορισμό των στοιχείων εγκυρότητας του αποδεικτικού και της επιδόσεως (Ολ.Α.Π. 4/1995 και 6/1994). Αν με την έφεση αμφισβητούνται **ο τόπος κατοικίας** εκείνου που ασκεί το ένδικο μέσο και **το άγνωστο της διαμονής του**, που συνεπάγεται αδυναμία γνώσεως της επιδόσεως και προβάλλεται, ότι κατά τον κρίσιμο χρόνο της επιδόσεως αυτός διέμενε σε ορισμένο τόπο και διεύθυνση, πρέπει επίσης να διαλαμβάνεται στην απορριπτική απόφαση **σχετική αιτιολογία**, αλλιώς ιδρύεται ο ανωτέρω, από το άρθρ. 510 παρ. 1 στοιχ. Δ΄ Κ.Ποιν.Δ., λόγος αναίρεσεως. Μεταξύ των λόγων ακυρότητας της επιδόσεως, οι οποίοι πρέπει να προβάλλονται **υποχρεωτικώς** με την έφεση και επί των οποίων, εφόσον προβάλλονται κατά τρόπο ορισμένο, πρέπει το δικαστήριο της ουσίας να διαλάβει στην απορριπτική της εφέσεως απόφαση πλήρη αιτιολογία, είναι και ότι η επίδοση **«ως άγνωστης διαμονής»** έγινε χωρίς να συντρέχουν οι προϋποθέσεις αυτής, μολονότι δηλαδή ο εκκαλών κατηγορούμενος είχε **«γνωστή διαμονή»**. (ΑΠ 1202/2022).

30.Αναίρεση. Κατά της απόφασης που απέρριψε την έφεση (αρ. 510 παρ. 1 Η ΚΠΔ).
Στο άρθρο 510 παρ. 1 στοιχ. Η΄ ΚΠΔ τυποποιείται ένας δικονομικός λόγος αναίρεσης,

ο οποίος κατά το άρθρο 510 παρ. 2 ΚΠΔ, μπορεί να προβληθεί, έστω και αν τα πραγματικά περιστατικά, που τον θεμελιώνουν δεν προτάθηκαν στο δικαστήριο της ουσίας (ΑΠ 703/2022). Από την διατύπωση του αναιρετικού αυτού λόγου προκύπτει ότι υπάγεται σ' αυτόν μόνον η περίπτωση της παράνομης απόρριψης της έφεσης ως απαράδεκτης ή ως ανυποστήρικτης και όχι και η αντίστροφη περίπτωση κατά την οποία η έφεση δεν απορρίφθηκε ως παράνομη ή ως ανυποστήρικτη (ΑΠ 920/2023).

31.Αναίρεση. Από τον εισαγγελέα Αρείου Πάγου (άρθρο 505 παρ. 2 ΚΠΔ). Στην περίπτωση κατά την οποία από **παραδρομή ή εσφαλμένη κρίση** ακυρωθεί από το δικαστήριο **έγκυρο κλητήριο θέσπισμα**, ακολούθως δε, λόγω ανατροπής της χωρήσασας με την επίδοσή του (κλητηρίου θεσπίσματος) αναστολής της παραγραφής, παύσει οριστικά την ασκηθείσα εναντίον του κατηγορουμένου ποινική δίωξη, επειδή είχε συμπληρωθεί ο από τον νόμο προβλεπόμενος χρόνος παραγραφής της αξιόποινης πράξης, ο εισαγγελέας του Αρείου Πάγου έχει δικαίωμα άσκησης **αναίρεσης** κατά της ανωτέρω περί **οριστικής παύσης της ποινικής δίωξης**, λόγω παραγραφής, απόφασης, αλλά και δικαίωμα να συμπροσβάλει **και την προπαρασκευαστική** περί ακύρωσης του κλητηρίου θεσπίσματος απόφαση, θα κριθεί δε από τον Άρειο Πάγο και η απόφαση αυτή από πλευράς ορθής ή εσφαλμένης ερμηνείας και εφαρμογής των διατάξεων **των άρθρων 321 του Κ.Ποιν.Δ. και 113 του Π.Κ.** (ΑΠ 1575/2022,

32.Αναίρεση. Κατά απόφασης που απέρριψε την αίτηση ακύρωσης κατ'άρθρο 435 ΚΠΔ. Η απόφαση που εκδίδεται επί της αίτησης ακύρωσης διαδικασίας, ανεξαρτήτως εάν το δικαστήριο την απέρριψε ως ανυποστήρικτη, κατ'ουσίαν ή ως απαράδεκτη, **δεν** υπόκειται σε **αίτηση αναίρεσης** (ΑΠ 1396/2022).

33.Αναίρεση-Αίτηση ακύρωσης (άρθρο 435 παρ. 2 γ ΚΠΔ).Δεν υπόκειται σε αίτηση αναιρέσεως, ανεξαρτήτως αν το δικαστήριο απέρριψε την

αίτηση κατ' ουσίαν ή ως απαράδεκτη (ΑΠ 575/2021, ΑΠ 899/2021, ΑΠ 781/2019). Η διάταξη αυτή, ως ειδική, κατισχύει της διατάξεως του άρθρου 476 παρ. 2 του ΚΠΔ, με την οποία ορίζεται ότι κατά της απόφασης που απορρίπτει το ένδικο μέσο (ως προς το οποίο προσομοιάζει και η ως άνω αίτηση ακυρώσεως) ως απαράδεκτο επιτρέπεται μόνο αναίρεση (ΑΠ 1604/2022, 575/2021,

34.Αναίρεση. Παράσταση αναιρεσιώντος (άρθρα 512, 514 ΚΠΔ). Αν κατά τη συζήτηση της αίτησης αναίρεσης ο αναιρεσιών δεν παρασταθεί με συνήγορο ή δεν εκπροσωπηθεί από **συνήγορο, νομίμως εξουσιοδοτημένο προς τούτο**, ή αν παρασταθεί αυτοπροσώπως, χωρίς ο ίδιος να έχει **την ιδιότητα του δικηγόρου, εγγεγραμμένου σε οποιονδήποτε Δικηγορικό Σύλλογο της χώρας ή άλλης χώρας της Ε.Ε.**, θεωρείται μη προσήκουσα η παράστασή του και ως μη εμφανιζόμενος, εφόσον δε αυτός κλητεύθηκε νόμιμα και εμπρόθεσμα, **η αίτησή του απορρίπτεται ,ως ανυποστήρικτη**, λόγω της μη εμφάνισής του κατά τη συζήτησή της (ΑΠ 416/2023, 1092/2022).

35.Αναίρεση. Εν μέρει αναιρεθέν βούλευμα. (αρ. 485, 519, 524 ΚΠΔ) . Εάν το βούλευμα αναιρεθεί μόνον κατά το κεφάλαιό του που αφορά την **ουσιαστική βασιμότητα της εφέσεως** και την σε βάρος του κατηγορουμένου κατηγορία, όχι δε και κατά το κεφάλαιο που αφορά την **τυπική παραδοχή της εφέσεως**, η παραπομπή αφορά μόνον το κεφάλαιο της κατηγορίας και όχι εκείνο της τυπικής παραδοχής της εφέσεως, το οποίο είναι εντελώς **ανεξάρτητο**, έχει **αυτοτελή υπόσταση**. Έτσι, στην ως άνω περίπτωση (αναιρέσεως κεφαλαίου που αφορά την ουσιαστική βασιμότητα της εφέσεως), το Συμβούλιο της παραπομπής δεν έχει εξουσία να ερευνήσει και πάλι το παραδεκτό

ή μη του ασκηθέντος ενδίκου μέσου της εφέσεως. Και τούτο διότι η διάταξη του αναιρεθέντος βουλεύματος περί του παραδεκτού της εφέσεως, μη εξαρτώμενη από το αναιρεθέν μέρος του βουλεύματος, έχει αυτοτελή υπόσταση και τυγχάνει **αμετάκλητη** (ΑΠ 266/2023, 2234/2006, .

36. Αν αναιρεθεί **καταδικαστική απόφαση εν μέρει** μόνο ως προς την απάλειψη επιβαρυντικής περίπτωσης και ως προς την ύπαρξη λόγου περαιτέρω μείωσης της ποινής (αρθρ. 85 Π.Κ), η νέα συζήτηση ενώπιον του δικαστηρίου της **παραπομπής** περιορίζεται μόνο ως προς τα μέρη αυτά (ΑΠ 1351/2022 ,ΑΠ 227/2020, 1040/2019)

37. Οι αποφάσεις δε της **Ολομέλειας** και των **Τμημάτων** του Αρείου Πάγου **δεσμεύουν** τα δικαστήρια που ασχολούνται με την ίδια υπόθεση, ως προς **τα νομικά ζητήματα** που έλυσαν. (ΑΠ 1351/2022).

38. Αναίρεση. Συζήτηση στο δικαστήριο της παραπομπής (αρ. 524 ΚΠΔ). Αν αναιρεθεί καταδικαστική απόφαση μόνο ως προς την διάταξή της, που αναφέρεται **στην επιβολή ποινής** μόνο σε μία ορισμένη αξιόποινη πράξη, επί περισσότερων αξιόποινων πράξεων, για τις οποίες καταδικάσθηκε ο κατηγορούμενος, και την συνολική ποινή, τότε **έχει κριθεί αμετάκλητα η ενοχή** ως προς την τέλεση των αξιόποινων πράξεων καθώς και ως προς την ποινή των υπολοίπων αξιόποινων πράξεων. Το Δικαστήριο της ουσίας στο οποίο παραπέμπεται, κατά το άρθρο 519 Κ.Ποιν.Δ., η υπόθεση, περιορίζεται στην εξέταση μόνο της ποινής της εν λόγω αξιόποινης πράξης, για την οποία έγινε η παραπομπή της υπόθεσης και αναγκαίως και στην **επιμέτρηση της συνολικής ποινής** και δεν έχει εξουσία να ασχοληθεί εκ νέου με την ενοχή του κατηγορουμένου ως προς τις αξιόποινες πράξεις για τις οποίες η κρίση περί ενοχής έχει καταστεί αμετάκλητη, αλλά ούτε και με τις επιβληθείσες για

αυτές ποινές, αν δε το πράξει ιδρύεται ο λόγος αναίρεσης για υπέρβαση εξουσίας (άρθρο 510 παρ. 1 στοιχ. Θ' του ισχύοντος Κ.Ποιν.Δ.) (ΑΠ 816/2023).

39. **Αναίρεση. Συζήτηση στο δικαστήριο της παραπομπής (αρ. 524 κΠΔ).** Το δικαστήριο της παραπομπής, για την επιμέτρηση της ποινής δεν επανέρχεται στην αποδεικτική διαδικασία και δεν έχει υποχρέωση να εξετάσει τους μάρτυρες κατηγορίας, να αναφέρει εκ νέου τις αποδείξεις και τα περιστατικά που προέκυπταν από τη λήψη υπόψη και την εκτίμηση των αποδεικτικών μέσων που αναφέρονται στην απόφαση με την οποία κηρύχθηκε ένοχος ο αναιρεσείων, αφού αυτά προκύπτουν από την περί ενοχής διάταξη της εν μέρει αναιρεθείσας απόφασης και έχουν κριθεί αμετάκλητα (ΑΠ 993/2023).

40. **Αναίρεση. Πρόταση Εισαγγελέα ΑΠ. Κατάθεση σημειώματος (αρ. 32 παρ. 1 , 138 παρ. 2, 3 , 513 ΚΠΔ).** Αν ο Εισαγγελέας ΑΠ προτείνει μόνο επί κάποιου λόγου, τον οποίο ο ΑΠ δεν δέχθηκε, χωρίς να έχει προτείνει και επί των λοιπών αναιρετικών λόγων, ο ΑΠ απέχει από την περαιτέρω ουσιαστική έρευνα των ένδικων αιτήσεων αναίρεσης, μέχρι την υποβολή, κατά τη νέα εκδίκαση της υπόθεσης, που θα ορισθεί αρμοδίως, σχετικής εισαγγελικής πρότασης (ΑΠ 1074/2023).

Ανάκληση απόφασης

Τα ποινικά δικαστήρια δεν μπορούν να επανεξετάσουν ή να ανακαλέσουν την οριστική τους απόφαση, όπως είναι και αυτή, με την οποία απορρίπτεται ένδικο μέσο (ΑΠ 1064/2023).

Ανακριτική διείσδυση

Εάν δεν τηρηθούν οι διατάξεις του άρθρου **253 Β πΚΠΔ** για την ανακριτική διείσδυση και του άρθρου 5 Ν 2713/1999, προκαλείται **απόλυτη ακυρότητα**, η οποία ανάγεται

στην προδικασία και μπορεί να προταθεί μέχρι την αμετάκλητη παραπομπή του κατηγορούμενου στο ακροατήριο” αν δεν προταθεί, καλύπτεται και το δικαστήριο νομίμως λαμβάνει υπόψη του τα αποδεικτικά μέσα που αποκτώνται στα πλαίσια της επικαλούμενης αστυνομικής διείσδυσης (ΑΠ 1027/2022).

Ανασταλτικό αποτέλεσμα της έφεσης- αναστολή εκτέλεσης (αρ. 497 ΚΠΔ). Με τη διάταξη του αρ. 497 στο νΚΠΔ **αμβλύθηκαν** τόσο **οι τυπικές** όσο και οι **ουσιαστικές** προϋποθέσεις, οι οποίες έπρεπε να συντρέχουν, κατά την προϊσχύουσα μορφή του ως άνω άρθρου, προκειμένου να χορηγηθεί ανασταλτικό αποτέλεσμα στην ασκούμενη έφεση ή αναστολή εκτέλεσης της πρωτόδικης απόφασης, μετά την άσκηση έφεσης από τον καταδικασθέντα κατηγορούμενο ή υπέρ αυτού. Περαιτέρω, όπως έχει η διάταξη της παραγράφου 8 του εν λόγω άρθρου (497 του Κ.Ποιν.Δ.), το ανασταλτικό αποτέλεσμα της έφεσης και η αναστολή εκτέλεσης της πρωτόδικης απόφασης αποτελούν **τον κανόνα**, πλην, όμως, η χορήγησή τους **αποκλείεται**, αν κριθεί ότι συντρέχουν **οι περιοριστικά** αναφερόμενοι στη συγκεκριμένη διάταξη λόγοι. **Ειδικότερα, δεν χορηγείται ανασταλτικό αποτέλεσμα στην έφεση, ...(βλ άρθρο).....(ΑΠ 393/2023).**

Αναστολή εκτέλεσης της ποινής (αρ. 99 ΠΚ). Ο νόμος δεν θέτει κριτήρια, με βάση τα οποία πρέπει να καθορίζεται ο χρόνος της αναστολής της ποινής, ο οποίος, πάντως, δεν πρέπει να είναι μικρότερος από τη διάρκεια της ποινής και το δικαστήριο προσδιορίζει **κυριαρχικώς** το διάστημα της αναστολής, **χωρίς** να είναι υποχρεωμένο να διαλάβει, ως προς την έκταση του διαστήματος αυτού, **ειδική αιτιολογία**. Κατά συνέπεια, το Δικαστήριο αν αποφασίσει άλλως

από το υποβληθέν, σχετικά με το διάστημα της αναστολής, από τον κατηγορούμενο αίτημα, η παράλειψη αυτή δεν ασκεί καμία έννομη επιρροή (ΑΠ 87/2023,

Αναστολή προθεσμιών για την αντιμετώπιση της πανδημίας covid (ΑΠ 729/2022, 728/2022).

Ανέγκλητη πράξη

Η κατάργηση **της εξωποινικής διάταξης** (για το χαρακτηρισμό ενός ακινήτου ως τουριστικού και άρα θεμελίωση δικαιώματος για επιχορήγηση από την ΕΕ) δεν καθιστά την πράξη της απάτης μη αξιόποινη (ΑΠ 821/2022).

Ανήλικοι

Από τις διατάξεις των άρθρων 226 Α παρ. 1 , 2 πΚΠΔ και 227, 228 νΚΠΔ συνάγεται ότι η κατάθεση του ανηλίκου θύματος των πράξεων του άρθρου 323Α παρ. 4 πΠΚ αναγιγνώσκεται στο δικαστήριο, ανεξάρτητα από τη δυνατότητα του θύματος μετά το 18ο έτος της ηλικίας να παρίσταται αυτοπροσώπως κατά την ακροαματική διαδικασία. Οι διατάξεις των άρθρων 227 παρ. 5 και 228 παρ. 5 ΚΠΔ είναι ειδικές και υπερισχύουν της γενικής διάταξης του άρθρου 357 παρ. 4 ΚΠΔ και επομένως ορθά το δικαστήριο ανέγνωσε τις καταθέσεις της παθούσας που ελήφθησαν με βάση τις ειδικές αυτές διατάξεις, παρόλο που αυτή ήταν παρούσα στην ακροαματική διαδικασία (ΑΠ 1090/2022).

Ανθρωποκτονία από αμέλεια.

1. Στοιχεία νομοτυπικής μορφής. Η τυχόν **συντρέχουσα** συνυπαιτιότητα του παθόντος ή και τρίτου δεν αναιρεί την ύπαρξη αμέλειας του δράστη και την ποινική ευθύνη του εκτός αν αυτή συνετέλεσε αποκλειστικώς στο αποτέλεσμα που επήλθε, οπότε αίρεται ο αιτιώδης σύνδεσμος μεταξύ της ενέργειας ή της παραλείψεως του δράστη και του αποτελέσματος (ΑΠ 50/2023, 202/2020). Αμέλεια. **Έλλειψη νόμιμης βάσης**, αν το δικαστήριο δεν διακρίνει ποιο είδος αμέλειας συνέτρεξε για την καταδίκη του κατηγορουμένου (ΑΠ 1115/2022, 757/2022, 632/2022).
2. **Ανθρωποκτονία από συντρέχουσα αμέλεια.** Στην περίπτωση που η αξιόποινη πράξη της ανθρωποκτονίας από αμέλεια είναι απότοκη της συντρέχουσας αμέλειας περισσότερων του ενός προσώπων, καθένα από αυτά κρίνεται ως προς την ευθύνη του αυτοτελώς και ανεξάρτητα από τα άλλα, κατά τον λόγο της αμέλειας που επέδειξε και εφόσον το αποτέλεσμα που επήλθε τελεί **σε αιτιώδη σύνδεσμο** προς αυτή. Η πράξη ή η παράλειψη του δράστη τελεί σε αιτιώδη σύνδεσμο με το αποτέλεσμα που επήλθε, όταν αυτή, κατά την κοινή αντίληψη, είναι εκείνη που άμεσα προκάλεσε το αποτέλεσμα και, συνεπώς, βρίσκεται σε άμεση αιτιότητα προς αυτό. Αρκεί, για τη θεμελίωση της ευθύνης, η πράξη ή η παράλειψη **να ήταν ένας από τους ενεργούς παραγωγικούς όρους του αποτελέσματος**, χωρίς τον οποίο δεν θα επερχόταν αυτό, είναι δε αδιάφορο αν συνέβαλαν και άλλοι όροι, αμέσως ή εμμέσως, διότι η **κρατούσα στο ποινικό δίκαιο άποψη ακολουθεί τα πορίσματα της θεωρίας του ισοδυνάμου των όρων**, με την παραλλαγή της ενεργού αιτίας, σε αντίθεση με τη θεωρία της πρόσφορης αιτιότητας, η οποία επικρατεί ως προς την αστική ευθύνη (ΑΠ 1506/2022).
3. **Ανθρωποκτονία από αμέλεια.** Η πράξη ή η παράλειψη του δράστη, τελεί σε **αιτιώδη σύνδεσμο** με το αποτέλεσμα που επήλθε, όταν αυτή, κατά την κοινή αντίληψη, είναι εκείνη που άμεσα προκάλεσε το αποτέλεσμα και, συνεπώς, βρίσκεται

σε άμεση αιτιότητα προς αυτό. Αρκεί δε, προς θεμελίωση της ευθύνης, η πράξη ή η παράλειψη να ήταν **ένας από τους ενεργούς παραγωγικούς όρους** του αποτελέσματος, χωρίς τον οποίο δεν θα επερχόταν αυτό, αδιαφόρως αν συνέβαλαν και άλλοι όροι, αμέσως ή εμμέσως (ΑΠ 1301/2022).

Ανθρωποκτονία με πρόθεση (αρ. 299 ΠΚ)

1. Οι **νέες διατάξεις** του άρθρου 299 ΠΚ σε σχέση με τις αντίστοιχες διατάξεις του προϊσχύσαντος ΠΚ, που ίσχυαν κατά το χρόνο τέλεσης (8-12-2014) της ένδικης υπόθεσης, **δεν διαφέρουν** ως προς τα απαιτούμενα για τη συγκρότηση του εγκλήματος στοιχεία, είναι όμως **ευμενέστερες** ως προς τις απειλούμενες ποινές, αφού, κατά μεν την παρ.1 αντί της ποινής της ισόβιας κάθειρξης που πρόβλεπε η προϊσχύσασα διάταξη, προβλέπεται διαζευκτικώς και η ποινή πρόσκαιρης κάθειρξης από δέκα (10) έως δεκαπέντε (15) έτη, κατά δε την παρ.2, αντί της ποινής της πρόσκαιρης κάθειρξης από πέντε (5) έως είκοσι (20) έτη, προβλέπεται πλέον ποινή πρόσκαιρης κάθειρξης από πέντε (5) έως δεκαπέντε (15) έτη (άρ.52 παρ.2 του ν. ΠΚ).(ΑΠ 1414/2022).
2. **Ανθρωποκτονία με πρόθεση. Δόλος (αρ. 299 ΠΚ).** Η **ανθρωποκτόνος πρόθεση** του δράστη (έστω και μη προσδιορισμένης ταυτότητας) δεν είναι πάντοτε εμφανής και κατά το πλείστον προκύπτει από την καταγραφή και εκτίμηση διαφόρων **αντικειμενικών στοιχείων**, όπως οι προηγούμενες σχέσεις δράστη-θύματος, το είδος του μέσου που χρησιμοποιήθηκε, η κατεύθυνση του πλήγματος ή της βολής, ο αριθμός των πληγμάτων, η απόσταση βολής, το μέρος του σώματος που πιθανόν επλήγη, οι συνθήκες υπό τις οποίες έλαβε χώρα η πράξη, η μεταγενέστερη

συμπεριφορά του δράστη κ.ο.κ. (ΑΠ 859/2023, 1414/2022, 755/2022, 608/2020, 230/2020,

3. **Ανθρωποκτονία με πρόθεση. Βρασμός ψυχικής ορμής.** Απαιτείται ο δράστης να βρίσκεται υπό το κράτος ψυχικής υπερδιέγερσης **και κατά τη λήψη της απόφασης και κατά την εκτέλεση της ανθρωποκτονίας**, γιατί, αν λείπει ο βρασμός ψυχικής ορμής σε ένα από τα στάδια αυτά, δεν συντρέχουν οι όροι εφαρμογής της παρ. 2 του άρθρου 299 ΠΚ για την επιεικέστερη μεταχείριση του δράστη (ΑΠ 1414/2022, 1079/2022).

4. **Ανθρωποκτονία με πρόθεση. Ληστεία. Συρροή.** Τα εγκλήματα της ανθρωποκτονίας από πρόθεση και της ληστείας (και με ιδιαίτερη σκληρότητα) **συρρέουν αληθώς**, όταν η θανάτωση του θύματος περιλαμβάνεται στο δόλο του δράστη και έγινε προς τον σκοπό αφαίρεσης των κινητών πραγμάτων που ανήκουν στο θύμα και η αφαίρεση αυτών συνδέεται αμέσως με τη θανάτωση, ήτοι η θανάτωση έγινε με σκοπό τη ληστεία και επακολουθεί η σε άμεσο σύνδεσμο με τη θανάτωση αφαίρεση των πραγμάτων (ΑΠ 768/2022, 160/2019, 662/2012,

Αντίκλητος. Αυτοδικαίως αντίκλητος ο πληρεξούσιος δικηγόρος του υποστηρίζοντος την κατηγορία που έχει διοριστεί νόμιμα και έχει γνωστοποιηθεί στην προδικασία ή στο ακροατήριο (ΑΠ 592/2022).

Αντιποίηση

(αρ. 175 ΠΚ). Κατά τη διάταξη αυτή ,δεν αρκεί η εμφάνιση κάποιου ως υπαλλήλου αλλά απαιτείται να επιχειρεί πράξη που **ανάγεται στα καθήκοντά του** .Την πράξη αυτή μπορεί να διαπράξει και αυτός που έχει την ιδιότητα του υπαλλήλου, αλλά στη συγκεκριμένη περίπτωση **έχει παυθεί και εξακολουθεί** να ασκεί τα παλιά του έργα

(ΑΠ 1188/2022). Το αδίκημα αυτό διαπράττει **και ο δικηγόρος που έχει παυθεί ή συνταξιοδοτηθεί και έχει διαγραφεί** από τον οικείο Δικηγορικό Σύλλογο και παρά ταύτα ασκεί πράξεις που επιτρέπονται μόνον σε εν ενεργεία δικηγόρο (ΑΠ 1322/2022).

Αντιρρήσεις περί την εκτέλεση (άρθρο 562 ΚΠΔ)

1. Εξετάζονται θέματα αναφορικά: α) με την εκτελεστικότητα της απόφασης, όταν προβάλλεται ότι αυτή δεν έχει καταστεί αμετάκλητη, β) με το είδος της ποινής που επιβλήθηκε, και γ) με τη διάρκεια της ποινής στην περίπτωση που ο καταδικασμένος επικαλείται εσφαλμένο προσδιορισμό του χρόνου λήξης της ποινής (άρθ. 554 του ΚΠΔ) ή λόγο που παύει ή κωλύει τη συνέχιση της έκτισής της, όπως η απονομή χάριτος (άρθ. 564 περ. β' του ΚΠΔ) ή η παραγραφή της ποινής (άρθ. 565 περ. α' του ΚΠΔ) ή ο χαρακτηρισμός της πράξης ως μη αξιόποινης με μεταγενέστερο νόμο (άρθ. 2 παρ. 2 του ΠΚ). (ΑΠ 1549/2022).
2. Για να είναι **παραδεκτές** οι αντιρρήσεις πρέπει να διαρκεί ακόμη η εκτέλεση της απόφασης, δηλαδή, η ποινή που έχει επιβληθεί με την απόφαση κατά της οποίας στρέφονται οι αντιρρήσεις να μην έχει καθ' ολοκληρία αποτιθεί, διότι μετά την απότιση της ποινής εξαντλείται η εκτέλεση της απόφασης και δεν υπάρχει στάδιο εκτέλεσης (ΑΠ 1549/2022).

Ανώνυμη εταιρεία και υποβολή έγκλησης, δήλωση συνέχισης πδ, υποστήριξης της κατηγορίας

Το τρίτο πρόσωπο, στο οποίο το διοικητικό συμβούλιο ανέθεσε εκπροσωπευτική δραστηριότητα, δεν είναι υποκατάστατο του διοικητικού συμβουλίου, αλλά ενεργεί στα πλαίσια της προβλεπόμενης, από τα άρθρα 211 και 713 του ΑΚ, αντίστοιχα, πληρεξουσιότητας ή εντολής. Ο υποκατάστατος του διοικητικού συμβουλίου, επειδή ενεργεί ως όργανο της εταιρείας, δεν έχει ανάγκη ειδικής πληρεξουσιότητας ή εξουσιοδότησης και βεβαίωσης του γνησίου της υπογραφής των μελών του διοικητικού συμβουλίου, όταν το απαιτεί νομοθετική διάταξη, όπως όταν πρόκειται για την υποβολή έγκλησης ή για τη δήλωση πολιτικής αγωγής (ήδη υποστήριξης της κατηγορίας). (ΑΠ 552/2023).

Στην περίπτωση, όμως, που το διοικητικό συμβούλιο ανώνυμης εταιρείας, για την υλοποίηση σχετικής απόφασής του, αναθέσει σε τρίτο, ως προς τον οποίο δεν συντρέχουν οι προϋποθέσεις του άρθρου 22 παρ. 3 του ν. 2190/1920, να υποβάλει μήνυση ή έγκληση κατά του δράστη αξιόποινης πράξης, που τελέστηκε σε βάρος της εταιρείας, ή να δηλώσει παράσταση πολιτικής αγωγής (ήδη υποστήριξης της κατηγορίας), απαιτείται το πρακτικό του διοικητικού συμβουλίου, που περιέχει τη σχετική απόφασή του και το οποίο προσαρτάται στην εγχειριζόμενη έγκληση, ή παρέχει πληρεξουσιότητα για δήλωση πολιτικής αγωγής (ήδη υποστήριξης της κατηγορίας), να φέρει και βεβαίωση της γνησιότητας της υπογραφής του "εντολέα" και παρέχοντας την πληρεξουσιότητα, δηλαδή των μελών του διοικητικού συμβουλίου της εταιρείας, σύμφωνα με τα οριζόμενα στις διατάξεις του άρθρου 42 παρ. 2 εδ. γ' και 83 του ΚΠΔ (Ολ. ΑΠ 4/2006, ΑΠ 552/2023, ΑΠ 211/2022,

Οι απαιτήσεις, όμως, του άρθρου 42 παρ. 1 εδ. γ' του ΚΠΔ, για βεβαίωση της γνησιότητας της υπογραφής του εντολέα, αναφέρονται στην περίπτωση που το πληρεξούσιο δεν παρέχεται με συμβολαιογραφικό έγγραφο, αλλά με απλή έγγραφη

δήλωση. Το γεγονός δε ότι μετά τη νομότυπη παροχή της πληρεξουσιότητας, για δήλωση πολιτικής αγωγής ή υποστήριξης της κατηγορίας, μεταβλήθηκε η σύνθεση του διοικητικού συμβουλίου, δεν επιφέρει καμιά έννομη συνέπεια στην ισχύ του πρακτικού αυτού, εκτός αν έχει χωρήσει ανάκληση της πληρεξουσιότητας με μεταγενέστερη απόφαση του διοικητικού συμβουλίου . (ΑΠ 552/2023).

Απάτη

1. **Στοιχεία αδικήματος** (ΑΠ 511/2023, 465/2023, 358/2023, 304/2023, 1706/2022, 1634/2022). Ως περιουσία νοείται το σύνολο των οικονομικών αγαθών του προσώπου που έχουν χρηματική αξία, ενώ ως βλάβη νοείται η μείωση ή χειροτέρευση της περιουσιακής κατάστασης προσώπου, την οποία δεν αναιρεί η τυχόν ύπαρξη ενεργού αξίωσης του παθόντος για αποκατάσταση της ζημίας κατ' αυτού που την προκάλεσε, έστω και αν ο τελευταίος είναι απόλυτα αξιόχρεος, αφού για την ικανοποίηση της σχετικής αξίωσης απαιτείται δικαστικός αγώνας, ο οποίος συνιστά πάντοτε περιουσιακή βλάβη. Η απειλή περιουσιακής ζημίας θεωρείται βλάβη, όταν προκαλεί χειροτέρευση της οικονομικής κατάστασης που υπάρχει κατά την τέλεση της πράξης. Αιτιώδης δε σύνδεσμος υπάρχει, όταν η βλάβη επέρχεται ως άμεσο και αναγκαίο αποτέλεσμα της απατηλής συμπεριφοράς του δράστη (ΑΠ 790/2023, 749/2023, 156/2023,
2. . Είναι έγκλημα περιουσιακής μετατόπισης (ΑΠ 751/2023).
3. **Υπαλλακτικώς μικό έγκλημα**. Στοιχεία νομοτυπικής μορφής. Αρχή της αναδρομικότητας ουσιαστικού ποινικού νόμου. Αληθής η συρροή μεταξύ πλαστογραφίας και απάτης σε βαθμό κακουργήματος, καθώς στρέφονται κατά διαφορετικών εννόμων αγαθών και στοιχειοθετούνται από διαφορετικά περιστατικά (ΑΠ 787/2022).

4. **Επιεικέστερες οι διατάξεις του νΠΚ. Στοιχεία** νομοτυπικής μορφής αδικήματος. Αδιάφορος ο χρόνος επέλευσης της περιουσιακής βλάβης. Δεν υπάρχει βλάβη όταν η ζημιά που επήλθε από την απατηλή συμπεριφορά του εξαπατώντος **ισοσταθμίζεται από μία ισάξια αντιπαροχή**, η οποία περιήλθε στον εξαπατηθέντα από την πράξη, την οποία αυτός παραπείστηκε να τελέσει. Έτσι, στην περίπτωση, που κάποιος, προσκομίζοντας πλαστό πτυχίο επιτύχει να προσληφθεί σε δημόσια θέση, καίτοι δεν έχει τα νόμιμα προσόντα να καταλάβει τη θέση αυτή, η ζημιά του φορέα που τον προσέλαβε από την καταβολή σε αυτόν αποδοχών της θέσης που παράνομα κατέλαβε, ισοσταθμίζεται από την παροχή της εργασίας του, με συνέπεια να μην υφίσταται βλάβη, εκτός εάν το Δημόσιο ή το Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου απέβλεπε στις ιδιαίτερες ικανότητες, γνώσεις και προσόντα του προσλαμβανομένου, όπως αυτές τεκμηριώνονταν με βάση το τυπικό προσόν, που έθεσε, ως τυπική προϋπόθεση, και το πλαστό πτυχίο παραπέμπει σε κάποια ιδιαίτερη γνώση ή δεξιότητα, η παροχή εργασίας δε, ενόψει της φύσης της, απαιτεί κάποια ιδιαίτερη γνώση ή δεξιότητα, διότι στην περίπτωση αυτή δεν μπορεί να γίνει λόγος για **«ισάξια αντιπαροχή»**. Αντίθετη άποψη, ότι προϋπόθεση για να ισοβαθμιστεί η παροχή εργασίας του εξαπατηθέντος με τις παροχές (μισθός) που έλαβε αυτός, αποτελεί, απαραίτητως, η νομιμότητα της αντιπαροχής, ήτοι η νομιμότητα της εργασίας, δεν μπορεί να γίνει δεκτή ενόψει και του άρθρου 904 του Α.Κ., σύμφωνα με το οποίο παρέχεται δυνατότητα στον εργαζόμενο αναζήτησης μη καταβληθέντων (μισθών) για παρασχεθείσα εργασία και επί άκυρης σύμβασης εργασίας, συνακόλουθα δε και μη νόμιμης εργασίας, κατά τις διατάξεις για τον αδικαιολόγητο πλουτισμό. Κατ'εξακολούθηση τέλεση του αδικήματος ([ΑΠ 511/2023](#), [161/2022](#)).
5. **Διαχρονικό δίκαιο.** Από την αντιπαραβολή των διατάξεων του νΠΚ και πΠΚ προκύπτει ότι για την απάτη σε βαθμό κακουργήματος λόγω ποσού, η διάταξη του

άρθρου 386 παρ. 1 εδ.β΄ του ισχύοντος ΠΚ είναι **εν μέρει ευμενέστερη** και **εν μέρει δυσμενέστερη** από εκείνη του προϊσχύσαντος ΠΚ. Είναι **δυσμενέστερη**, ως προς την ποινή, καθότι προβλέπει κάθειρξη έως δέκα έτη και αθροιστικά χρηματική ποινή, ενώ η προϊσχύσασα προέβλεπε μόνο ποινή κάθειρξης, είναι, όμως, **ευμενέστερη** ως προς την αντικειμενική υπόσταση, κατά το ότι για το χαρακτηρισμό της πράξης ως κακούργημα απαιτεί περιουσιακή ζημία άνω των 120.000 ευρώ, ενώ κατά την προϊσχύσασα αρκούσε διαζευκτικά περιουσιακή ζημία ή περιουσιακό όφελος άνω του ποσού των 120.000 ευρώ, έστω και αν η περιουσιακή ζημία δεν το υπερέβαινε (ΑΠ 735/2023).

6. **Επιεικέστερη η διάταξη του νΠΚ**, ως προς την ποινή, αλλά και διότι δεν τυποποιείται πλέον η διακεκριμένη μορφή του πλημμελήματος της απάτης με ιδιαίτερα μεγάλη ζημία (ΑΠ 224/2022) (βλ όμως ήδη τροποποίηση με Ν 4855/2021).
7. **Στοιχεία νομοτυπικής μορφής. Κατ'εξακολούθηση** τέλεση συντρέχει, αν κάθε επιζήμια για τον παθόντα πράξη είναι αποτέλεσμα χωριστής πλάνης του εξαπατηθέντος, που προκλήθηκε από χωριστή απατηλή συμπεριφορά του κατηγορουμένου. Αντίθετα, τελείται μία πράξη απάτης και όχι περισσότερες εξακολουθητικώς τελούμενες, όταν συνεπεία **της άπαξ** προκληθείσας πλάνης, ο εξαπατηθείς προβαίνει σε περισσότερες και σε διαφορετικούς χρόνους (διαδοχικές) επιζήμιες πράξεις. Όταν η εξαπάτηση είναι το αποτέλεσμα **της θετικής ενέργειας** της ψευδούς παράστασης, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι συνεχίζεται με τη μορφή της παράλειψης άρσης της πλάνης του θύματος, ως ένα δήθεν έγκλημα μη γνήσιας παράλειψης. Κάτι τέτοιο θα οδηγούσε στη μετατροπή κάθε στιγμιαίου εγκλήματος σε διαρκές και κάθε εγκληματική ενέργεια σε σύνθετη συμπεριφορά (ενέργειας και παράλειψης), που έχει ως συνέπεια η διάπραξη της να διαρκεί για όσο χρονικό διάστημα δεν επέρχονται ακόμη τα τελικά αποτελέσματά τους. Έτσι, σε περίπτωση

που η πλάνη του θύματος και η περιουσιακή διάθεση, την οποία επιχειρεί, προκαλείται με θετική ενέργεια, η παράλειψη άρσης αυτής της διάθεσης είναι ποινικά αδιάφορη.

Συνακολούθτα, επί απάτης, που συνεπάγεται περιοδικές καταβολές εκ μέρους του εξαπατηθέντος και η πλάνη του θύματος και η περιουσιακή διάθεση πραγματοποιήθηκε με θετική ενέργεια, ήτοι με την άπαξ θετική απατηλή συμπεριφορά της παράστασης ψευδούς γεγονότος, ως αληθινού, δεν μπορεί να θεωρηθεί, ότι συνεχίζεται με τη μορφή του διαφορετικού υπαλλακτικού τρόπου της παρασιώπησης, ήτοι της παράλειψης ανακοίνωσης του αληθινού γεγονότος και με τη δημιουργία έτσι νέας πλάνης, κάθε φορά που εισπράττει το μισθό του, που όμως αυτή έχει ήδη επέλθει με την αρχική επιδειχθείσα απατηλή συμπεριφορά του, και να αποτελεί έτσι κατ' εξακολούθηση έγκλημα, αν δεν διαπράττεται κάθε φορά νέα αυτοτελής απάτη, με την *πρόκληση νέας και διαφορετικής βλάβης στην περιουσία του παθόντος (ΟΛΑΠ 3/2019, ΑΠ 465/2023, 291/2022).*

8. **Ως περιουσία** νοείται το σύνολο των οικονομικών αγαθών του προσώπου που έχουν χρηματική αξία, ενώ **ως βλάβη** νοείται η μείωση ή χειροτέρευση της περιουσιακής κατάστασης προσώπου, την οποία δεν αναιρεί η τυχόν ύπαρξη ενεργού αξίωσης του παθόντος για αποκατάσταση της ζημίας κατ' αυτού που την προκάλεσε, έστω και αν ο τελευταίος είναι απόλυτα αξιόχρεος, αφού για την ικανοποίηση της σχετικής αξίωσης απαιτείται δικαστικός αγώνας, ο οποίος συνιστά πάντοτε περιουσιακή βλάβη. **Η απειλή περιουσιακής ζημίας** θεωρείται βλάβη, όταν προκαλεί χειροτέρευση της κατάστασης που υπάρχει κατά την τέλεση της πράξης (ΑΠ 796/2023, 506/2023, 733/2022).

9. **Περιουσιακή διάθεση** αποτελεί κάθε νομική ή υλική ενέργεια ικανή να μειώσει την περιουσία του βλαπτόμενου και **δεν ταυτίζεται με την περιουσιακή διάθεση του αστικού δικαίου**, δηλαδή δεν εξαντλείται στη θεμελίωση, μεταβολή ή κατάργηση

δικαιωμάτων, ούτε προϋποθέτει, κατ'ανάγκη δήλωση βουλήσεως. Η περιουσιακή διάθεση πρέπει να είναι άμεση, δηλαδή να μην παρεμβάλλεται αυτόνομη πράξη τρίτου. Αν η πράξη του παραπλανώμενου δεν συνιστά διάθεση, δεν στοιχειοθετείται η απάτη. Η τυχόν ύπαρξη ενεργούς αξίωσης δεν αναιρεί την βλάβη, αφού για την ικανοποίηση της σχετικής αξίωσης απαιτείται δικαστικός αγώνας, ο οποίος συνιστά πάντοτε περιουσιακή βλάβη.. Συνήθως το περιουσιακό όφελος ισούται με την περιουσιακή βλάβη του παθόντος, πλην όμως **δεν είναι απαραίητο να ταυτίζεται κατά ποσόν και ποιόν, αρκεί δε να είναι μέρος της ζημίας (Ολ.ΑΠ 1/2020, Ολ.ΑΠ 1/2018, ΑΠ 1149/2022, ΑΠ 313/2021, ΑΠ 1/2021, ΑΠ 131/2020)**

10. Ως **«γεγονότα»** νοούνται τα πραγματικά περιστατικά που ανάγονται στο παρελθόν ή το παρόν και όχι εκείνα που πρόκειται να συμβούν στο μέλλον, όπως είναι οι **απλές υποσχέσεις ή συμβατικές υποχρεώσεις**. Όταν, όμως, **οι τελευταίες συνοδεύονται** ταυτόχρονα με ψευδείς διαβεβαιώσεις και παραστάσεις άλλων ψευδών γεγονότων που αναφέρονται στο παρόν ή το παρελθόν, κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να δημιουργούν την εντύπωση της μελλοντικής εκπληρώσεως με βάση την εμφανιζόμενη ήδη στο παρόν ψευδή κατάσταση πραγμάτων από το δράστη που έχει ειλημμένη την πρόθεση να μην εκπληρώσει την υποχρέωσή του, τότε θεμελιώνεται το έγκλημα της απάτης (ΑΠ 911/2023, 796/2023, 749/2023, 601/2023, 506/2023, 358/2023,

11. Ως άμεσα παθών και ως εκ τούτου δικαιούμενος να υποβάλει την έγκληση κατά την έννοια του άρθρου 115 παρ. 1 ΠΚ, είναι αυτός που υπέστη από την εγκληματική σε βάρος του πράξη, άμεση ζημία για την αποκατάσταση της οποίας δικαιούται να ζητήσει αποζημίωση ή χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης ή ψυχικής οδύνης, ήτοι ο φορέας του εννόμου αγαθού που προσβλήθηκε από το έγκλημα και ο οποίος

δικαιούται κατ' άρθρο 63 ΚΠΔ, να παραστεί στο ποινικό δικαστήριο προς υποστήριξη της κατηγορίας (ΑΠ 911/2023, 796/2023, 404/2022).

12. **Χρόνος τέλεσης του εγκλήματος της απάτης** θεωρείται, ενόψει του άρθρου 17 του ΠΚ, ο χρόνος, κατά τον οποίο ο δράστης, με σκοπό να προσπορίσει στον εαυτό του ή σε άλλον παράνομο περιουσιακό όφελος, **ενήργησε και ολοκλήρωσε** την απατηλή συμπεριφορά του, προβαίνοντας στην παράσταση ψευδών γεγονότων ως αληθινών ή στην αθέμιτη απόκρυψη ή παρασιώπηση των αληθινών, είναι δε αδιάφορος ο μεταγενέστερος χρόνος επέλευσης της περιουσιακής βλάβης στον παθόντα, με την οποία ολοκληρώνεται η απάτη, καθώς και ο χρόνος, που επιχειρήθηκε η ζημιογόνος ενέργεια, παράλειψη ή ανοχή του παραπλανηθέντος (ΑΠ 1151/2022, 138/2021).

13. Η **παραπλάνηση**, γενόμενη είτε με πράξη είτε με παράλειψη, πρέπει να κατευθύνεται στην πρόκληση πλάνης σε άλλον ή στη διατήρηση πλάνης σε άλλον, η οποία όμως, δεν προκλήθηκε προηγουμένως σ' αυτόν από το δράστη με διαφορετικό από τους υπαλλακτικώς αναφερόμενους στη διάταξη τρόπους τέλεσης της απάτης. Άλλωστε, ως διατήρηση πλάνης, δεν εννοείται κατ' ακριβολογία η διατήρηση μιας αρχικά υφιστάμενης αμετάβλητης παράστασης αλλά η παράλειψη του δράστη να αποτρέψει ή να άρει επιγενόμενη πλάνη, οφειλόμενη στο ότι ο παραπλανώμενος θεωρεί υφιστάμενη μία κατάσταση, η οποία όμως στην πραγματικότητα έχει εν τω μεταξύ μεταβληθεί. **Το επιζήμιο ή μη της πράξης της περιουσιακής διάθεσης**, στη οποία προέβη ο πλανηθείς, θα κριθεί κατά το χρόνο που διενεργείται η πράξη αυτή, γιατί τότε ζημία θα είναι το άμεσο, αναγκαίο και αποκλειστικό αποτέλεσμα της πλάνης και της οφειλόμενης σ' αυτή πράξης της περιουσιακής διάθεσης. (ΑΠ 1077/2022)..

14. Δεν ενδιαφέρει το είδος της πλάνης που δημιουργήθηκε από την απάτη, δηλαδή αν αυτή είναι ή δεν είναι συγγνωστή, ουσιώδης ή

επουσιώδης, καθώς και αν αναφέρεται αποκλειστικά στα παραγωγικά αίτια της βούλησης, αρκεί η πλάνη να υφίσταται κατά τον χρόνο που δηλώνεται η βούληση (ΑΠ 506/2023, 316/2018,

15. **Η παραπλάνηση** πραγματώνεται με τρεις τρόπους (**παράσταση – απόκρυψη – παρασιώπηση**), εκ των οποίων οι δύο πρώτοι συνιστούν περιπτώσεις **θετικής** απατηλής συμπεριφοράς, ενώ ο τρίτος περίπτωση απατηλής συμπεριφοράς με **παράλειψη** ήτοι την παράλειψη ανακοίνωσης αληθινών γεγονότων, για τα οποία υπήρχε υποχρέωση ανακοίνωσης, από το νόμο, τη σύμβαση ή προηγούμενη συμπεριφορά του υπαιτίου (ΑΠ 751/2023).
16. **Πώληση ακινήτου από μη κύριο.** Περαιτέρω, από το συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 239, 369, 1033, 1192 αρ.1 και 1198 ΑΚ συνάγεται ότι η σύμβαση με την οποία μεταβιβάζεται λόγω πωλήσεως η από άλλη αιτία, η κυριότητα ακινήτου δεν καθίσταται άκυρη, τόσο ως υποσχετική όσο και ως εκποιητική δικαιοπραξία, από μόνο το γεγονός ότι εκείνος που μεταβιβάζει δεν είναι κύριος του ακινήτου που φέρεται ότι μεταβιβάζεται, αφού ούτε από τις ανωτέρω διατάξεις, ούτε από κάποια άλλη, προκύπτει κάτι τέτοιο, αλλά στην περίπτωση αυτή θα εφαρμοστούν οι διατάξεις για την αδύνατη παροχή. Έναντι όμως του αληθούς κυρίου δεν είναι ισχυρή η μεταβίβαση της κυριότητας ακινήτου, καθόσον για τη μεταβίβαση αυτή απαιτείται (άρθρο 1033 ΑΚ) αυτός που μεταβιβάζει να είναι κύριος. Έτσι εκείνος προς τον οποίο μεταβιβάστηκε ξένο ακίνητο δεν αποκτά την κυριότητα, εφόσον του μεταβιβάστηκε από μη κύριο (ΑΠ 1149/2022, ΑΠ 99/2019, ΑΠ 20/2017,
17. Ο αληθινός κύριος προστατεύεται με τη διεκδικητική αγωγή, την οποία μπορεί να στρέψει μόνο κατά του αγοραστή, εφόσον αυτός νέμεται ή κατέχει το ακίνητο αποκλειστικά, και με την αναγνωριστική αγωγή κατά του πωλητή, εφόσον αυτός

αμφισβητεί την κυριότητά του επί του ακινήτου. Παράλληλα, έχει τη δυνατότητα να σωρεύσει και την αγωγή «ακυρότητας του συμβολαίου», με την οποία δεν μπορεί να ζητήσει την ακυρότητα της εμπράγματης σύμβασης, λόγω ελλείψεως κυριότητας του πωλητή, αφού όπως προαναφέρθηκε αυτή είναι έγκυρη, αλλά μπορεί να ζητήσει να αναγνωρισθεί ότι ο μεν πωλητής δεν ήταν κύριος του ακινήτου που μεταβιβάστηκε, ο δε αγοραστής, λόγω της ελλείψεως αυτής του πωλητή, δεν έγινε κύριος αυτού (αρνητική αναγνωριστική αγωγή ο.π 99/2019) (ΑΠ 1149/2022) .

18. **Απάτη ενώπιον συμβολαιογράφου.** Παραπλανώμενος μπορεί να είναι και ο συμβολαιογράφος, όταν ύστερα από ψευδείς παραστάσεις του δράστη, ότι είναι κύριος ακινήτου, που δεν ανήκει πραγματικά σ' αυτόν, πείθεται και συντάσσει συμβόλαιο μεταβίβασης της κυριότητας σε τρίτο πρόσωπο ή οποιαδήποτε συμβολαιογραφική πράξη που προσδίδει τίτλο κυριότητας που δεν ανήκει στον υπαίτιο, με συνέπεια να επέρχεται περιουσιακή βλάβη του κυρίου, είτε με τη μείωση της αξίας της περιουσίας του, είτε με τον κίνδυνο αυτής από την εμπλοκή του σε δικαστικό αγώνα. (ΑΠ 136/2023, 854/2013). Πάντως, όταν πρόκειται για διάθεση ακινήτου από μη δικαιούχο, πρέπει να προσδιορίζεται αν το ποσό της βλάβης παριστάνει τη μείωση της αγοραίας αξίας του ακινήτου εξαιτίας της αβεβαιότητας ή αμφισβητήσεως της κυριότητας ή τη δαπάνη που απαιτείται για τη δικαστική άρση της αμφισβήτησης (ΑΠ 136/2023, 854/2013).

Απάτη – πλαστογραφία. Συρροή

1. Οι πράξεις της πλαστογραφίας με χρήση και της απάτης συρρέουν **αληθώς (πραγματικά)** μεταξύ τους και καμιά από αυτές δεν απορροφάται από την άλλη, διότι

η κάθε μία από αυτές είναι αυτοτελής και στοιχειοθετείται από ιδιαίτερα περιστατικά και δεν αποτελεί η μία συστατικό στοιχείο της άλλης ή επιβαρυντική περίπτωση, ούτε και αναγκαίο μέσο διάπραξης αυτής (ΑΠ 267/2023, ΑΠ 1045/2019, ΑΠ 1315/2016,).

2. **Η απόπειρα, όμως, της απάτης και η χρήση πλαστού** ή νοθευμένου εγγράφου, με σκοπό περιποίησης οφέλους (άρθρο 216 παρ. 3 του ΠΚ), όταν τα παρασταθέντα για την απάτη ψευδή γεγονότα ως αληθή ταυτίζονται με τα συγκροτούντα τη χρήση του πλαστού εγγράφου, (όχι δε και όταν συντρέχουν και άλλες ψευδείς παραστάσεις που δεν ταυτίζονται με τις αποτελούσες μόνο τη χρήση του πλαστού εγγράφου), δεν είναι αυτοτελή εγκλήματα και η απόπειρα απάτης **απορροφάται** από τη χρήση πλαστού εγγράφου (ΑΠ 267/2023, 1045/2019, 1330/2014).

Απάτη με την επιβαρυντική περίπτωση του Ν 1608/1950

Ταυτόχρονα με την κατάργηση του ισχύσαντος μέχρι 30-6-2019 ΠΚ καταργήθηκε και ο ν. 1608/1950. Ο νόμος αυτός (1608/1950) δεν καθιέρωνε αυτοτελώς το αξιόποινο, ούτε μετέβαλλε τους όρους και τα στοιχεία που ορίζονται από τις οικείες διατάξεις του ΠΚ για τα εγκλήματα που αναφέρονται στο άρθρο 1 παρ. 1 αυτού, αλλά απλώς επαύξανε, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, την ποινή. **Οι ιδιαίτερα διακεκριμένες μορφές των εγκλημάτων της απάτης, της ψευδούς βεβαίωσης και νόθευσης εγγράφου, των άρθρων 386 παρ.2 και 242 παρ.5 του ισχύοντος ΠΚ, που στρέφονται άμεσα κατά του νομικού προσώπου του ελληνικού δημοσίου κτλ, εισήχθησαν προς αντικατάσταση των διατάξεων των άρθρων 386 παρ. 3β-1, 242 παρ. 3-1-2 του προϊσχύσαντος ΠΚ, όταν συνέτρεχαν όμως οι επιβαρυντικές περιστάσεις του ν. 1608/1950, ο οποίος ίσχυε μέχρι την έναρξη ισχύος του νέου ΠΚ και καταργήθηκε όχι προγενέστερα αλλά ταυτόχρονα με τον ισχύσαντα μέχρι 30-6-2019 παλαιό ΠΚ.** Ευμενέστερες οι αντίστοιχες διατάξεις του νΠΚ, αφού προβλέπουν μικρότερο

ανώτατο όριο ποινής. Για την εύρεση της ευμενέστερης διάταξης ως προς το ζήτημα της παραγραφής, και με δεδομένο ότι η απειλούμενη ποινή για την ιδιαζόντως επιβαρυντική περίπτωση του άρθρου 1 παρ.1 περ. β' του ν. 1608/1950 ήταν αυτή της ισόβιας κάθειρξης, τίθενται σε σύγκριση αφενός η διάταξη του άρθρου 111 παρ.2 περ. α του προϊσχύσαντος ΠΚ, κατά την οποία τα κακουργήματα παραγράφονται μετά είκοσι έτη, αν ο νόμος προβλέπει γι' αυτά την ποινή της ισόβιας κάθειρξης, και αφετέρου οι διατάξεις των άρθρων 386 παρ.2 εδ. β' και 242 παρ.5 εδ.β' του ισχύοντος ΠΚ, κατά τις οποίες οι πράξεις αυτές **παραγράφονται μετά είκοσι έτη**. Τόσο οι διατάξεις του προϊσχύσαντος ΠΚ όσο και αυτές του νέου ΠΚ προβλέπουν εικοσαετή παραγραφή και συνεπώς δεν τίθεται ζήτημα εφαρμογής στη συγκεκριμένη περίπτωση ευνοϊκότερης διάταξης, αφού η παραγραφή ήταν και είναι **εικοσαετής (ΑΠ 1035/2022)**.

Απάτη σε βάρος του ελληνικού Δημοσίου

Η μεταγραφή από την **υποθηκοφύλακα** συμβολαίου πώλησης ακινήτου (δασικής έκτασης) από μη κύριο συνιστά **πράξη περιουσιακής διάθεσης**, η οποία επέφερε **βλάβη στο ελληνικό δημόσιο**, η οποία συνίσταται στην **αμφισβήτηση της κυριότητός του επί των μεταβιβασθέντων ακινήτων**, και δεν αναιρείται από την ύπαρξη ενεργούς αξίωσης προς άρση αυτής, αντιστοιχεί δε στην οικοπεδική αξία των αμφισβητούμενων εκτάσεων, μη αναιρούμενη από το δημόσιο δασικό χαρακτήρα τους **(ΑΠ 1149/2022, 25/2021)**

Απάτη στο δικαστήριο

1. Ο παραπλανώμενος δεν είναι απαραίτητο να ταυτίζεται με τον βλαπτόμενο, αρκεί να μπορεί από τον νόμο ή τα πράγματα να επιχειρήσει την επιζήμια για τον βλαπτόμενο

πράξη, παράλειψη ή ανοχή, το δε περιουσιακό όφελος που επεδίωξε ο δράστης πρέπει να προέρχεται από την περιουσία του βλαπτομένου στη διάθεση της οποίας προέβη ο παραπλανηθείς, έτσι ώστε να αποτελεί την ανάστροφη όψη της περιουσιακής βλάβης. Εκ τούτου συνεπάγεται, ότι απάτη είναι δυνατόν να τελεσθεί και δια παραπλανήσεως του δικαστού σε πολιτική δίκη, στην οποία ελέγχεται η ουσιαστική βασιμότητα των ισχυρισμών των διαδίκων (τακτικής ή ειδικής διαδικασίας, εκούσιας δικαιοδοσίας ή ασφαλιστικών μέτρων), δια της προβολής ψευδούς ισχυρισμού, ο οποίος να υποστηρίζεται με την εν γνώσει προσκομιδή ψευδών αποδεικτικών μέσων από τα οποία ο δικαστής παραπλανήθηκε και εξέδωσε απόφαση, συνεπεία της οποίας επήλθε βλάβη στην περιουσία του αντιδίκου. (ΑΠ 627/2023, 506/2023, 1489/2022, 1219/2022, 1224/2020, 308/2018, 635/2017, 166/2016).

2. Τέτοιο έγγραφο γνήσιο μεν, αλλά αναληθές στο περιεχόμενο του, είναι και η **συναλλαγματική**, η οποία στις συναλλαγές αποκαλείται συναλλαγματική ευκολίας ή κατά χάρη (ΑΠ 627/2023).
3. Η απάτη επί Δικαστηρίου είναι **τετελεσμένη** όταν, με τους ψευδείς ισχυρισμούς και με την προσκομιδή αναληθών αποδεικτικών μέσων, εκδίδεται απόφαση υπέρ των απόψεων του δράστη της απάτης και σε βάρος του αντιδίκου του, ενώ είναι σε **απόπειρα**, όταν, παρά την προσκόμιση των απατηλών στοιχείων, το Δικαστήριο **απορρίπτει** αυτά ως μη αληθινά ή δεν εκδίδει οριστική απόφαση (ΑΠ 354/2023, 1586/2022, 126/2020).

Απάτη σε βάρος των οικονομικών συμφερόντων της ΕΕ

Ιδιώνυμο αδίκημα. **Δεν** κατέστη **ανέγκλητη πράξη**, αφού εξακολουθεί να τυποποιείται ως αδίκημα σε άλλη διάταξη νόμου. Στην περίπτωση της χρησιμοποίησης νόμιμα ληφθεισών επιχορηγήσεων, κατά παράβαση όμως των επιβαλλόμενων περιορισμών, δεν απαιτείται πράξη εξαπάτησης, αλλά αρκεί να έχει λάβει ο υπαίτιος νόμιμα επιχορήγηση και να την χρησιμοποιεί παραβιάζοντας τους προβλεπόμενους περιορισμούς. **Διαχρονικό δίκαιο** . **Η** χρήση του ακινήτου για αστική μίσθωση, ενώ είχε επιχορηγηθεί για να χρησιμοποιηθεί ως τουριστικό ακίνητο, εμπίπτει στη νομοτυπική μορφή του εγκλήματος .**Η** κατάργηση της **εξωποινικής διάταξης** (για το χαρακτηρισμό ενός ακινήτου ως τουριστικού και άρα θεμελίωση δικαιώματος για επιχορήγηση από την ΕΕ) δεν καθιστά την πράξη της απάτης μη αξιόποινη. (ΑΠ 821/2022).

Απιστία

(άρθρο 390 ΠΚ)

1. Η πράξη πρέπει να εμφανίζεται ως **εξωτερική και δικαιοπρακτική** και, κατά κανόνα, τέτοιο χαρακτήρα έχουν οι δικαιοπραξίες (λ.χ. πώληση, δωρεά, μίσθωση κτλ), οι οιονεί δικαιοπραξίες (λ.χ. όχληση, καταγγελία κτλ), οι διαδικαστικές πράξεις (λ.χ. ομολογία αγωγής, παραίτηση από δικόγραφο κτλ), οι δικαιοπρακτικές παραλείψεις (λ.χ. σιωπηρή ανανέωση σύμβασης διάρκειας κτλ), χωρίς να αρκεί η ενέργεια υλικών πράξεων, αλλά πρέπει να υπάρχει δυνατότητα πρωτοβουλίας και λήψης αποφάσεων με κίνδυνο και ευθύνη του διαχειριστή και η πράξη ή η παράλειψη να επιφέρει ζημία στην ξένη περιουσία, χωρίς όμως σκοπό ιδιοποίησης. Αντίθετα, **δεν συνιστούν διαχειριστικές πράξεις εσωτερικές ενέργειες** με υλικό ή και δικαιοπρακτικό χαρακτήρα (λ.χ. διαχειριστής διαγράφει αρχείο πελατών, λαμβάνει χωρίς δικαίωμα άτοκο δάνειο από το ταμείο της εταιρείας και μηνιαία αντιμισθία υψηλότερη από την

εγκριθείσα κτλ). Έτσι, αν η ζημία γίνει με εσωτερική ενέργεια, η οποία δεν εμφανίζεται εξωτερικά ως διαχειριστική πράξη, όπως με ιδιοποίηση ή καταστροφή ξένου πράγματος λαμβάνει τον χαρακτήρα της υπεξαίρεσης ή της φθοράς. (ΑΠ 806/2023, 1253/2022).

2. Σύμφωνα με την επικρατούσα στη θεωρία και τη νομολογία **θεωρία της κατάχρησης**, η εγκληματική συμπεριφορά πραγματώνεται όταν ο διαχειριστής καταχράται την προς **τρίτους αντιπροσωπευτική εξουσία** του, ήτοι, εν γνώσει του υπερβαίνει τα όρια της επιτρεπτής έννομης δράσης του, τα οποία οφείλει να τηρεί στα πλαίσια της αντιπροσωπευτικής του εξουσίας, παραβαίνοντας τους κανόνες επιμελούς διαχείρισης. Τους τελευταίους (κανόνες) προσδιορίζουν **ο νόμος, η σύμβαση** μεταξύ του κυρίου της περιουσίας και του διαχειριστή, οι στόχοι της διαχείρισης και οι διαμορφούμενοι στις συναλλαγές κανόνες επιμέλειας (ΑΠ 1209/2023).
3. **Ως περιουσία** νοείται το σύνολο των εχόντων χρηματική αξία οικονομικών αγαθών του προσώπου, που μπορεί να διατίθενται νομίμως, δηλαδή αγαθών κάθε είδους, κινητών (μεταξύ των οποίων και το χρήμα), ακινήτων, απαιτήσεων, δικαιωμάτων, εμπραγμάτων ή ενοχικών, καθώς επίσης η νομή, η σταθερή πελατεία, η με σταθερότητα περιβαλλόμενη προσδοκία κτήσης τέτοιων, γενικώς, οικονομικών αγαθών (ΑΠ 1209/2023).
4. **Βλάβη δε της περιουσίας** είναι η μείωσή της, που επέρχεται με τη μεταβίβαση πράγματος ή παροχής ή με τη διάθεση απαίτησης ή δικαιώματος ή με την πληρωμή σε χρήμα, δηλαδή η επί έλαττον διαφορά μεταξύ της χρηματικής αξίας του συνόλου της περιουσίας, πριν από τη διάθεσή της και της αξίας της περιουσίας, που απομένει μετά τη διάθεσή της από τον δράστη. Περιουσιακή βλάβη στην απιστία, όπως και επί απάτης, μπορεί να συνιστά και η συγκεκριμένη διακινδύνευση της υπό διαχείριση

περιουσίας, όταν προκαλεί βέβαιη μείωση της ενεστώσας αξίας αυτής, έτσι ώστε να μπορεί να αποτιμηθεί ως ήδη επελθούσα βλάβη. (ΑΠ 1209/2023).

5. Μεταξύ της συμπεριφοράς του δράστη και της περιουσιακής ζημίας απαιτείται **αντικειμενικός αιτιώδης σύνδεσμος**, κατά τη θεωρία του ισοδυνάμου των όρων. Προσθέτως, μεταξύ της παράβασης των κανόνων επιμελούς διαχείρισης και της ζημίας απαιτείται και συνάφεια κινδύνου. **Η ζημία**, δηλαδή, θα πρέπει να είναι πραγμάτωση εκείνου ακριβώς του κινδύνου, που έθεσε ο δράστης, όταν εν γνώσει του παρέβη τους κανόνες της επιμελούς διαχείρισης. Αν, αντιθέτως, είναι πραγμάτωση άλλου κινδύνου, δεν στοιχειοθετείται απιστία, έστω και αν συντρέχουν όλα τα στοιχεία της. Πρέπει, δηλαδή, η περιουσιακή ζημία να οφείλεται όχι απλώς στην συμπεριφορά του δράστη, **αλλά** στην παράβαση των κανόνων της επιμελούς διαχείρισης. (ΑΠ 1209/2023).
6. **Απιστία (αρ. 390 ΠΚ) - Έγκληση (άρ. 405 παρ. 1 β ΠΚ)**. Η διάταξη του άρθρου 405 παρ. 1 εδ. β' του ΠΚ, με την οποία προβλέπεται η δίωξη της κακουργηματικής απιστίας, που στρέφεται άμεσα κατά πιστωτικού ή χρηματοδοτικού ιδρύματος ή επιχειρήσεων του χρηματοπιστωτικού τομέα, **μετά από έγκληση** δεν εξαλείφει το αξιόποινο της εν λόγω απιστίας, αλλά απλώς **θέτει πρόσθετο όρο**, δηλαδή την υποβολή έγκλησης, για τη δίωξη της αξιόποινης αυτής πράξης και συνεπώς ως μη υποκρύπτουσα συγκεκριμένη αμνηστία, **δεν αντίκειται** στις διατάξεις του άρθρου 47 παρ. 3 και 4 του Συντάγματος. Περαιτέρω, δεν αντίκειται ούτε στα άρθρα 4 παρ.1, 20 παρ. 1 και 25 παρ.1 του Συντάγματος, τα οποία προστατεύουν την αρχή της ισότητας και το δικαίωμα για παροχή δικαστικής προστασίας

των πολιτών(ΑΠ 158/2021, ΑΠ 309/2021, ΑΠ 265/2021, ΑΠ 227/2022).
(ΑΠ 243/2023).

Απιστία δικηγόρου (αρ. 233 ΠΚ)

1. Για τη στοιχειοθέτηση του εγκλήματος της απιστίας δικηγόρου απαιτείται α) η ιδιότητα του δράστη ως **δικηγόρου ή άλλου νομικού συμπαραστάτη**, β) η ανάθεση σ' αυτόν **υποθέσεως**, που μπορεί να είναι δικαστική ή εξώδικη, με εντολή ή με έμμισθη εντολή ακόμη και ενέργεια στα πλαίσια της εντολής, γ) η από πρόθεση **πρόκληση βλάβης** των συμφερόντων εκείνου, του οποίου έχει αναλάβει τη νομική προστασία, η οποία μπορεί να μην είναι αποκλειστικά περιουσιακή, αλλά μπορεί να είναι και προσωπική, ηθική, δικονομική ή διαδικαστική και δεν είναι αναγκαίο να προσδιορίζεται ποσοτικώς και δ) ενέργεια στα πλαίσια του **επαγγέλματος του δικηγόρου** και όχι άσχετη με αυτό (ΑΠ1374/2009,). Η βλάβη, με την επέλευση της οποίας περατώνεται το αδίκημα, είναι δυνατόν να επέλθει τόσο από ενέργεια του δικηγόρου όσο και από παράλειψη ((ΑΠ 556/2023, ΑΠ 773/2020, ΑΠ 9/2019)
2. Πρόκειται για **ιδιαίτερο έγκλημα** (αρθρ.18 ΠΚ) περί την απονομή της δικαιοσύνης και όχι κατά της περιουσίας), διότι αξιώνεται από το νόμο ο δράστης να έχει την ιδιότητα του δικηγόρου , περιεχόμενο του αδικου είναι η **κατάχρηση εμπιστοσύνης** του εντολέα και προστατευόμενο έννομο αγαθό είναι η εμπιστοσύνη της ολότητας στην αξιοπιστία και την ακεραιότητα του λειτουργήματος του δικηγόρου . (ΑΠ 556/2023).
3. Η νέα διάταξη είναι **ευμενέστερη** αφενός διότι το αδίκημα της απιστίας δικηγόρου στοιχειοθετείται κατά την υποκειμενική του υπόσταση, τελούμενο πλέον μόνο από άμεσο, ευθύ δόλο (άρθρο 27 παρ.2 ΠΚ), αφού απαιτείται για τη θεμελίωσή του η πράξη να έχει τελεσθεί «εν γνώσει» κάποιου περιστατικού και όχι με ενδεχόμενο δόλο (αρθρ. 27 παρ.1β'ΠΚ), η δε απειλούμενη γι' αυτό ποινή είναι ευμενέστερη, **αφού** προβλέπεται διαζευκτικά φυλάκιση ή χρηματική ποινή (ΑΠ 556/2023).

Αποδεικτικά μέσα

1. Αρκεί να προκύπτει ότι το δικαστήριο συνεκτίμησε όλα τα μέσα και όχι μερικά (ΑΠ 534/2023 ΑΠ 817/2022, 787/2022).
2. Κατά την έκθεση όμως των αποδεικτικών μέσων, που λήφθηκαν υπόψη, **είναι απαραίτητο να αναφέρεται στην απόφαση και η απολογία** του κατηγορουμένου, η οποία συνιστά και την υπεράσπισή του, διότι άλλως η απόφαση πάσχει από έλλειψη ειδικής και εμπειριστατωμένης αιτιολογίας (ΑΠ 534/2023, 808/2022, 355/2017, 1165/2010, 649/2010).
3. Το αποτέλεσμα της συνεκτίμησης, της συγκριτικής στάθμισης και της συναξιολόγησης των αποδεικτικών μέσων δεν ελέγχεται από τον Άρειο Πάγο, καθόσον αφορά στην αναιρετικά ανέλεγκτη κρίση του δικαστηρίου της ουσίας. Ο αναιρετικός έλεγχος επ' αυτού εστιάζεται στο αν το Δικαστήριο πραγματοποίησε **λειτουργικό συσχετισμό**, συνεκτίμηση του περιεχομένου όλων των αποδεικτικών μέσων και **όχι επιλεκτική** λήψη υπόψη μερικών μόνον εξ αυτών (ΟΛΑΠ 1/2005, ΑΠ 116/2022, 151/2021).
4. Όταν όμως υπάρχουν αντιφατικά ή διαφορετικά αποδεικτικά μέσα, πρέπει στην αιτιολογία να αναφέρεται γιατί το δικαστήριο πείσθηκε από το συγκεκριμένο και όχι από το άλλο αντίθετο (ΑΠ 976/2023).

Αποδεικτικό επίδοσης (άρθρο 162 ΚΠΔ)

1. Το αποδεικτικό της επίδοσης, που συντάσσεται σύμφωνα με το άρθρο 162 έχει αποδεικτική δύναμη ωστόσο προσβληθεί για **πλαστότητα** και επιδεικνύεται, εφόσον ζητηθεί, σε καθένα που έχει έννομο συμφέρον (ΑΠ 1524/2022, 1175/2005, 619/2000).
2. Τυχόν **ελλείψεις** του αποδεικτικού, που αφορούν τα (παραπάνω) στοιχεία, στα οποία περιλαμβάνεται το ονοματεπώνυμο, η διεύθυνση κατοικίας και το επάγγελμα του μάρτυρα που προσλήφθηκε για την επίδοση με θυροκόλληση, επιφέρουν σχετική ακυρότητα της επίδοσης, η οποία καλύπτεται **αν δεν**

προβληθεί έγκαιρα (άρθ. 172, 174 και 175 του ΚΠΔ) (ΑΠ 1524/2022, 51/2021, 221/2017).

Απολογία κατηγορουμένου

1. Κατά την έκθεση όμως των αποδεικτικών μέσων, που λήφθηκαν υπόψη, είναι απαραίτητο να αναφέρεται στην απόφαση **και η απολογία του κατηγορουμένου**, η οποία συνιστά και την υπεράσπισή του, διότι άλλως η απόφαση πάσχει από **έλλειψη** ειδικής και εμπειριστατωμένης **αιτιολογίας** (ΑΠ 534/2023, 808/2022, 355/2017, 1165/2010, 649/2010).
2. **Ανάγνωση αυτής κατ'άρθρο 365 παρ. 2 ΚΠΔ.** Από τη διάταξη αυτή προκύπτει, ότι η ανάγνωση **περικοπών και μόνον** της έγγραφης απολογίας του κατηγορουμένου στην προδικασία είναι επιτρεπτή, **μόνο στην περίπτωση που στο ακροατήριο απαντά ο κατηγορούμενος κάτι διαφορετικό από εκείνο που έχει καταθέσει στην προδικασία και όχι όταν απλώς αρνείται να απαντήσει** σε κάποια ερώτηση χάριν της πληρέστερης προστασίας του καθιερωμένου, κατά τα κατωτέρω δικαιώματος σιωπής αυτού. (ΑΠ 1665/2022).
3. Δυνατότητα ανάγνωσης της απολογίας προς υποβοήθηση της μνήμης του κατηγορουμένου δεν προβλέπεται από την άνω διάταξη. Από το συνδυασμό των παραπάνω διατάξεων συνάγεται, ότι **δεν επιτρέπεται η ανάγνωση και, ειδικότερα, μαζί με τα άλλα αποδεικτικά έγγραφα της κατά την προδικασία ληφθείσας απολογίας του κατηγορουμένου και μάλιστα ολόκληρης, ανεξάρτητα από την τυχόν προβολή ή μη αντιρρήσεων για την ανάγνωσή της**, εκ μέρους του κατηγορουμένου, διότι παραβιάζεται το δικαίωμα σιωπής και η αρχή της αμεσότητας που πρέπει να διέπει την ποινική διαδικασία (ΑΠ 681/2023, 1665/2022).

Απόλυτη ακυρότητα

1. **Θέση επί της κατηγορίας (αρ. 343, 171 παρ. 1 δ ΚΠΔ)** σε κάθε περίπτωση **βελτίωσης της κατηγορίας ή ορθότερου νομικού χαρακτηρισμού**, το δικαστήριο έχει υποχρέωση να ενημερώσει προηγουμένως τον εμφανισθέντα κατηγορούμενο και να του δώσει τον αναγκαίο χρόνο για να προετοιμάσει την υπεράσπισή του, άλλως παραβιάζεται το άρθρο 6 παρ. 3 της ΕΣΔΑ και προκαλείται **απόλυτη ακυρότητα** κατά το άρθρο 171 παρ. 1 περ. δ΄ ΚΠΔ, για την οποία ιδρύεται ο από το άρθρο 510 παρ. 1, στοιχ. Α΄ του ίδιου κώδικα, λόγος αναιρέσεως. (ΑΠ 746/2023).
2. **Απόλυτη ακυρότητα** από την παράσταση πολιτικής αγωγής το πρώτον στο εφετείο (ΑΠ 865/2022).
3. **Απόλυτη ακυρότητα (αρ. 171 παρ. 3 ΚΠΔ)**. Επιφέρει η παρά το νόμο παράσταση του υποστηρίζοντος την κατηγορία στη διαδικασία στο ακροατήριο, η οποία υφίσταται όταν δεν συντρέχουν στο πρόσωπο του **οι όροι της ενεργητικής και παθητικής νομιμοποίησης** για την παράσταση στο ποινικό δικαστήριο προς υποστήριξη της κατηγορίας σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 63 και 66 του Κ.Ποιν.Δ., όταν παραβιάσθηκε η διαδικασία που έπρεπε να τηρηθεί σχετικά με τον τρόπο και το χρόνο ασκήσεως και υποβολής της κατά το άρθρο 68 του ίδιου Κώδικα (ΑΠ 616/2022).
4. **Απόλυτη ακυρότητα (αρ. 171 παρ. 1 δ ΚΠΔ)** . Επέρχεται αν το δικαστήριο δεν προβεί σε αποτελεσματική εξέταση των παρατηρήσεων, επιχειρημάτων και αποδείξεων που επικαλούνται οι διάδικοι. Αυτό επιβάλλεται από την **αρχή της δίκαιης δίκης**, η παραβίαση της οποίας, πέραν της αναιρέσης για έλλειψη ειδικής και εμπειριστατωμένης αιτιολογίας, επάγεται απόλυτη ακυρότητα της διαδικασίας κατά το άρθρο 171 παρ.1 εδ. δ΄ του Κ.Π.Δ (ΑΠ 1105/2022, 1051/2022)..
5. **Απόλυτη ακυρότητα (αρ. 171 παρ. 1 δ ΚΠΔ)** Από τη διάταξη του άρθρου 171 παρ. 1 δ ΚΠΔ προκύπτει, ότι η άσκηση των προσηκόντων στον κατηγορούμενο δικαιωμάτων αναφέρεται σε όλες τις περιπτώσεις, κατά τις οποίες υφίσταται από το νόμο υποχρέωση του δικαστή να δημιουργήσει οίκοθεν εκείνες τις προϋποθέσεις που καθιστούν δυνατή την άσκηση των παραπάνω δικαιωμάτων, **χωρίς να απαιτείται προηγούμενη σχετική αίτηση** του

κατηγορουμένου. Ο όρος δε «υπεράσπιση» του κατηγορουμένου πρέπει να νοηθεί υπό ευρεία έννοια και σ' αυτόν υπάγονται όλες οι διατάξεις που συμβάλλουν με οποιονδήποτε τρόπο στην υπεράσπισή του. Η παραβίαση της εν λόγω διατάξεως, **υπό την αυτονόητη ως άνω προϋπόθεση της παραδεκτής υποβολής του αντίστοιχου αιτήματος** από τον κατηγορούμενο συνιστά παραβίαση του δικαιώματος υπεράσπισής του, επιφέρει ως κύρωση την απόλυτη ακυρότητα κατά το προμνημονευθέν άρθρο και ιδρύει τον εκ του άρθρου 510 παρ. 1 στοιχ. Α' ΚΠΔ αναιρετικό λόγο (ΑΠ 47/2023).

6. **Απόλυτη ακυρότητα και άσκηση δικαιωμάτων του κατηγορουμένου (αρ. 171 παρ. 1 δ, 171 παρ.2 ΚΠΔ).** Επέρχεται απόλυτη ακυρότητα της διαδικασίας στο ακροατήριο, η οποία ιδρύει τον εκ του άρθρου 510 παρ. 1 στοιχ. Α' του ΚΠΔ λόγο αναίρεσης, λόγω παραβίασης του δικαιώματος του κατηγορουμένου **σε δίκαιη δίκη**, αν δεν τηρηθούν οι διατάξεις που αφορούν την υπεράσπιση του κατηγορουμένου και την άσκηση των δικαιωμάτων του, στις περιπτώσεις που υπάρχει από το νόμο υποχρέωση του δικαστή να δημιουργήσει αυτεπαγγέλτως τις προϋποθέσεις που καθιστούν δυνατή την άσκηση των σχετικών δικαιωμάτων, **χωρίς να είναι αναγκαία η υποβολή αντίστοιχης αίτησης** από τον κατηγορούμενο, **καθώς** και στις περιπτώσεις που παρέχεται από το νόμο στον κατηγορούμενο η ευχέρεια να ζητήσει, αν το θελήσει την άσκηση δικαιώματος που παρέχεται ρητά σ' αυτόν, οπότε, για να προκληθεί, στην περίπτωση αυτή απόλυτη ακυρότητα της διαδικασίας στο ακροατήριο, **για έλλειψη ακρόασης, κατ' αρ. 171 παρ. 2 του ΚΠΔ**, πρέπει να έχει **υποβληθεί** και **απορριφθεί** σχετικό αίτημα του κατηγορουμένου με διάταξη του διευθύνοντος τη συζήτηση, και να ασκήθηκε αμέσως κατ'αυτής **προσφυγή** στο δικαστήριο, το οποίο να μην απάντησε ή να απέρριψε την προσφυγή παρά το νόμο (ΑΠ 29/2023, 1241/2022, 1810/2019,
7. **Απόλυτη ακυρότητα - Προδικασία -Ακυρότητα των εκθέσεων απομαγνητοφώνησης και πρότασή της:** η μη τήρηση της διαδικασίας κατ'άρθρο 148 επ. ΚΠΔ για την κατάρτιση των εκθέσεων απομαγνητοφώνησης και η **διενέργεια τους από αναρμοδίους προς τούτο αστυνομικούς** και όχι από ειδικό προς τούτο κατά τα άρθρα 183 επ. Κ.Π.Δ πραγματογνώμονα, διορισμένο από τον ανακριτικό υπάλληλο, όπως και η **επιλεκτική**

απομαγνητοφώνηση των καταγεγραμμένων τηλεφωνικών συνομιλιών από τους ίδιους, αφορούν **απόλυτες ακυρότητες του άρθρου 171 του ίδιου κώδικα, που αναφέρονται στην προδικασία**, οι οποίες, εφόσον δεν προτάθηκαν μέχρι την αμετάκλητη παραπομπή στο ακροατήριο **έχουν καλυφθεί**, και, η ενώπιον του δικαστηρίου της ουσίας **προβολή τους είναι απαράδεκτη**. Συνεπώς, ουδεμία ακυρότητα προκλήθηκε κατά την επ' ακροατηρίου διαδικασία του δικαστηρίου της ουσίας και ουδέν δικαίωμα του αναιρεσείοντα ως κατηγορουμένου εθίγη (ΑΠ 365/2023).

Απόπειρα

1. Ίδιο το περιεχόμενο υπό τον προϊσχύσαντα και τον ισχύοντα ΠΚ. Αρχή εκτέλεσης στην απόπειρα είναι η πράξη με την οποία αρχίζει η πραγμάτωση της αντικειμενικής υπόστασης του εγκλήματος, καθώς και εκείνη η ενέργεια που τελεί σε τέτοια συνάφεια και οργανικό δεσμό με την πράξη, ώστε θεωρείται, κατά την κοινή αντίληψη, τμήμα αυτής που αμέσως οδηγεί στην πράξη, αν από οποιονδήποτε λόγο δεν ανακοπεί (ΑΠ 859/2023, 635/2023, 1507/2022, 952/2022, 1288/2020).
2. Από τη νέα διάταξη αυτή προκύπτει ότι, για την νομοτυπική μορφή της απόπειρας, προσδιορίζεται με μεγαλύτερη σαφήνεια το περιεχόμενο της αρχής εκτέλεσης του εγκλήματος, ώστε να μπορεί να θεωρηθεί ότι το έγκλημα βρίσκεται σε απόπειρα **μόνο όταν έχει πραγματοποιεί ένα τμήμα της αντικειμενικής του υποστάσεως**. Με τον τρόπο αυτόν η ποινή της απόπειρας συναρτάται με την πράξη που έχει τελεστεί και όχι με το δόλο του υπαιτίου, τηρουμένης για την επιβολή της (ποινής) **της αρχής της αναλογικότητας**. Το τελεσθέν τμήμα της αντικειμενικής υποστάσης τελεί προς την πραγμάτωση αυτής σε αναγκαία και άμεση σχέση **συνάφειας**, ώστε κατά την κοινή αντίληψη να θεωρείται ως τμήμα αυτής που αναμένει την ολοκλήρωση του εγκλήματος.(ΑΠ 1447/2022).

3. Στα εγκλήματα των οποίων ο τρόπος τέλεσης της πράξης ή της παράλειψης περιγράφεται αναλυτικά στο νόμο (όπως λ.χ. συμβαίνει στα εγκλήματα της **κλοπής ή της απάτης**), το έγκλημα μπορεί να θεωρηθεί ότι βρίσκεται σε απόπειρα μόνο όταν έχει πραγματωθεί, έστω και κατ' ελάχιστο, ένα τμήμα της αντικειμενικής του υπόστασης, ενώ για τα εγκλήματα των οποίων ο τρόπος τέλεσης της πράξης ή της παράλειψης δεν περιγράφεται στο νόμο (όπως λ.χ. συμβαίνει στα εγκλήματα της **ανθρωποκτονίας ή της σωματικής βλάβης**), ο δράστης αρχίζει να εκτελεί την περιγραφόμενη στο νόμο πράξη ή παράλειψη, όταν έχει εξαπολύσει κατά του εννόμου αγαθού την ενέργεια, η οποία, κατά τη συνήθη πορεία των πραγμάτων, είναι ικανή να επιφέρει την αξιόποινη βλάβη αν δεν ανακοπεί από άλλη πράξη του ίδιου ή τρίτου ή από επιγενόμενο τυχαίο γεγονός (**ΑΠ 635/2022**).

4. **Απόπειρα απρόσφορη.** Συνιστά εκείνη η πράξη μόνο, η οποία ναι μεν κατά το σχέδιο του δράστη αποτελεί αρχή εκτελέσεως πρόσφορη να οδηγήσει στην ολοκλήρωση του εγκλήματος, πλην όμως αντικειμενικά **λόγω του μέσου** που χρησιμοποιήθηκε **ή του αντικειμένου** κατά του οποίου στράφηκε, είναι λογικά αδύνατη η ολοκλήρωσή του. Αντίθετα, **πρόσφορη απόπειρα** υπάρχει, όταν η πλήρωση της οικείας αντικειμενικής υπόστασης δεν εμφανίζεται εκ των προτέρων λογικώς αποκλεισμένη, όταν δηλ. η πράξη του δράστη είναι αντικειμενικά δυνατόν να οδηγήσει σε πλήρωση της οικείας αντικειμενικής υπόστασης (**ΑΠ 1488/2022**).

5. **Απόπειρα. Αρχή εκτέλεσης.** Η αλλαγή της διατύπωσης στην παρ. 1 του άρθρου 42, από : «επιχειρεί **πράξη** που περιέχει τουλάχιστον **αρχή εκτέλεσης**», με την φράση : « αρχίζει **να εκτελεί** την περιγραφόμενη στον νόμο **αξιόποινη πράξη**» φαίνεται να δημιουργεί κάποια ζητήματα, ιδίως με την κρατούσα στη νομολογία έννοια του πρώτου στοιχείου της απόπειρας (αρχή εκτέλεσης), αλλά, όπως αναφέρεται στην αιτιολογική έκθεση « ... προσδιορίζεται ειδικότερα με μεγαλύτερη σαφήνεια το

περιεχόμενο της αρχής εκτέλεσης του εγκλήματος, ώστε να είναι πλέον σαφές ότι το έγκλημα μπορεί να θεωρηθεί ότι βρίσκεται σε απόπειρα μόνο όταν έχει πραγματωθεί ένα τμήμα της αντικειμενικής του υπόστασης. (ΑΠ 1176/2022, 1288/2020).

6. Με τον τρόπο αυτό, η ποινή της απόπειρας συναρτάται με **την πράξη που έχει τελεστεί** και όχι με τον δόλο του υπαιτίου». Η πραγμάτωση των όρων της αντικειμενικής υπόστασης είναι νοητή, ιδιαίτερα στις περιπτώσεις που στον νόμο περιγράφεται αναλυτικά ο τρόπος τέλεσης της πράξης ή της παράλειψης, όπως λ.χ. συμβαίνει στα εγκλήματα της κλοπής ή της απάτης ή στο υπόψη. Στις περιπτώσεις αυτές, αλλά και στις περιπτώσεις που ο ακριβής τρόπος τέλεσης δεν περιγράφεται στον νόμο, όπως λ.χ. συμβαίνει στο έγκλημα της ανθρωποκτονίας, ή της σωματικής βλάβης, ο δράστης αρχίζει να εκτελεί την περιγραφόμενη στον νόμο πράξη, όταν έχει εξαπολύσει κατά του εννόμου αγαθού την αναγκαία ενέργεια, η οποία, κατά τη συνήθη πορεία των πραγμάτων, είναι ικανή να επιφέρει την αξιόποινη βλάβη, αν δεν ανακοπεί από άλλη πράξη του ιδίου ή τρίτου ή από επιγενόμενο τυχαίο γεγονός. **Έτσι, μεταξύ της προγενέστερης διατύπωσης και της ήδη ισχύουσας**, δεν υπάρχει ουσιώδης μεταβολή από την διαφορετική περιγραφή του ίδιου ουσιαστικά πράγματος, δηλαδή της αρχής εκτέλεσης στην απόπειρα, που είναι η πράξη με την οποία αρχίζει η πραγμάτωση της αντικειμενικής υποστάσεως του εγκλήματος, καθώς και εκείνη η ενέργεια που τελεί σε τέτοια συνάφεια και οργανικό δεσμό με την πράξη, ώστε να θεωρείται κατά την κοινή αντίληψη, τμήμα αυτής, που αμέσως οδηγεί στην πράξη, αν από οποιοδήποτε λόγο δεν ανακοπεί (ΑΠ 1176/2022, 1288/2020).
7. **Απόπειρα. Συναυτουργία.** Είναι σαφές ότι κατά συναυτουργία μπορεί να διαπραχθεί όχι μόνο το τετελεσμένο έγκλημα, **αλλά και η απόπειρα**, οπότε ο συμμετοχος θα τιμωρηθεί με την μειωμένη ποινή του άρθρου 42 (ΑΠ 1289/2022,

Αποπλάνηση παιδιού

Στοιχεία νομοτυπικής μορφής αδικήματος. Η συναίνεση του ανηλίκου ή η παρ' αυτού πρωτοβουλία ή και πρόκληση δεν έχει σημασία (ΑΠ 627/2022, 478/2020, ΑΠ 931/2012, 840/2011).

Απόρρητο επικοινωνιών

Άρση. Τυχαία ευρήματα (Ν 2225/1994). Τα στοιχεία της επικοινωνίας, τα οποία έγιναν γνωστά από την προηγουμένως διαταχθείσα άρση του απορρήτου, καθώς και οποιοδήποτε άλλο σχετικό με αυτή στοιχείο, δεν επιτρέπεται μεν να αξιοποιηθούν αποδεικτικά σε άλλη ποινική, πολιτική, διοικητική και πειθαρχική δίκη για σκοπό διαφορετικό από εκείνον που καθορίσθηκε με τη σχετική διάταξη, όμως, τα αποκαλούμενα στην περίπτωση αυτή «**τυχαία ευρήματα**» είναι δυνατόν να ληφθούν υπόψη και να τύχουν της προσήκουσας αποδεικτικής αξιοποίησης, όχι μόνο και σε άλλη ποινική δίκη, αλλά, ενόψει της διατύπωσης της συγκεκριμένης διάταξης και σε διοικητική ή πειθαρχική δίκη και διοικητική εν γένει διαδικασία, ιδίως όταν ο σκοπός δεν είναι διαφορετικός από αυτόν για τον οποίο διατάχθηκε η άρση του απορρήτου, με την προϋπόθεση βέβαια ότι έχει προηγηθεί σχετική επαρκώς **αιτιολογημένη κρίση της δικαστικής αρχής** που εξέδωσε την αρχική διάταξη (ΑΠ 1105/2022, 1014/2020).

Απόφαση καταδικαστική

Στην περίπτωση που το δικαστήριο κηρύξει ένοχο τον κατηγορούμενο **χωρίς να του επιβάλλει ποινή, η απόφαση δεν είναι καταδικαστική** κατά την έννοια της διάταξης

του άρθ. 504 παρ.1 του ΚΠΔ, αφού σαν τέτοια νοείται όχι μόνο η κηρύπτουσα κάποιο ένοχο της τέλεσης κάποιας αξιόποινης πράξης, αλλά και η επιβάλλουσα την αρμόζουσα στην πράξη αυτή ποινή **(ΑΠ 1557/2022**, η οποία δέχθηκε ότι **εκ παραδρομής το δικαστήριο κήρυξε ένοχο** τον κατηγορούμενο και στη συνέχεια έπαυσε υφ' όρον την ποινική δίωξη σε βάρος του)

Αποχή από την ποινική δίωξη (αρ. 48, 49 ΚΠΔ)

Εγκείται στην **κυριαρχική κρίση του εισαγγελέα** [μετά από την σύμφωνη γνώμη δικαστή (πρωτοδίκη)- για το άρθρο 48] η αναγκαιότητα και η καταλληλότητα τόσο της εφαρμογής της εν λόγω εναλλακτικής διαδικασίας όσο και της επιβολής των ενδεδειγμένων προς εκπλήρωση όρων. Κατά συνέπεια, **η τυχόν υποβολή σχετικού αιτήματος από τον ύποπτο ή κατηγορούμενο, δεν υποχρεώνει τον εισαγγελέα ούτε να αξιοποιήσει την εν λόγω διαδικασία ούτε να αιτιολογήσει τυχόν απόρριψη του υποβληθέντος αιτήματος**. Επομένως, ο εισαγγελέας δεν δεσμεύεται και διατηρεί το δικαίωμά του να ασκήσει ποινική δίωξη, παραπέμποντας τον εγκαλούμενο – μηνυόμενο στο ακροατήριο του αρμόδιου δικαστηρίου, ενώ το ίδιο ισχύει και για τις παρατηρήσεις του παθόντος, οι οποίες εκτιμώνται από τον εισαγγελέα ελεύθερα, χωρίς όμως να τον δεσμεύουν. ...Η παραπομπή της παραγράφου 4 του άρθρου 49 του Κ.Ποιν.Δ. και στην παράγραφο 7 του άρθρου 48 του ίδιου κώδικα, μετά με την κατάργηση του τελευταίου εδαφίου της, με το άρθρο 7 παρ. 6 περ. β' του Ν. 4637/2019, είναι άστοχη και καθίσταται άνευ αντικειμένου, λόγω της ασυμβατότητας του περιεχομένου των σχετικών διατάξεων **(ΑΠ 113/2023)**.

Αποχή δικαστικού προσώπου (άρ. 23 ΚΠΔ)

1. Ο όρος "**ευπρέπεια**" περιέχει **κρίση** αντικειμενική, ενώ "**ευθιξία**" είναι **ιδιότητα ατόμου**. Η εξαντλητική απαρίθμηση των σοβαρών λόγων ευπρέπειας είναι αδύνατη γιατί, εάν και πότε υπάρχουν τέτοιοι λόγοι, είναι ζήτημα **πραγματικό**, για το οποίο θα κρίνει κάθε φορά το αρμόδιο δικαστήριο ή συμβούλιο, που επιλαμβάνεται του θέματος, κατά τις κρατούσες δεοντολογικές αντιλήψεις. Γενικά τέτοιοι λόγοι ευπρέπειας συντρέχουν, όταν η συμμετοχή του δικαστικού λειτουργού στην εκδίκαση συγκεκριμένης υποθέσεως μπορεί να δώσει αφορμή σε δυσμενές γι' αυτόν σχόλιο για την αντικειμενική και ανεπηρέαστη, από οτιδήποτε και απ' οτιοιοδήποτε διευρεύνησή της, σε τρόπο ώστε να τίθεται σε αμφιβολία η ελεύθερη και μη προκατειλημμένη κρίση του (ΑΠ 1675/2022, 1615/2022).
2. **Δεν υφίσταται σοβαρός λόγος ευπρέπειας**, με την έννοια της αμφισβήτησης της αντικειμενικότητας και αμεροληψίας του δικαστικού ή εισαγγελικού λειτουργού, όταν ο Εισαγγελέας ή ο Αντεισαγγελέας του Αρείου Πάγου, έχει ασκήσει υπό την ανωτέρω ιδιότητά του, το ένδικο μέσο της αιτήσεως αναιρέσεως κατά ορισμένης ποινικής αποφάσεως και στη συνέχεια συμμετέχει ως Εισαγγελέας της έδρας στην εκδίκαση της ίδιας αιτήσεως αναιρέσεως, στο Δικαστήριο του Αρείου Πάγου. **Η συμμετοχή του στην ίδια υπόθεση**, δεν συνάγεται βλάβη του συμφέροντος της δικαιοσύνης και της διασφάλισης του κύρους της, και ότι δεν θα ασκήσει απροκατάληπτα το υπηρεσιακό του καθήκον. Ως εκ τούτου δεν προκύπτει κίνδυνος δημιουργίας υπονοιών μεροληψίας στο πρόσωπό του, αφού επιπλέον ούτε έχει οποιαδήποτε σχέση με τα διάδικα μέρη. (ΑΠ 40/2023).

Αποκλεισμός δικαστικού προσώπου (αρ. 14 ΚΠΔ)

1. (Αρ. 14 παρ. 2 στ ΚΠΔ) Αποκλείεται από την εκδίκαση της υπόθεσης και ο δικαστής, που έχει επιληφθεί ενδίκου μέσου **κατά του παραπεμπτικού βουλεύματος**, εφόσον, όμως, εξέφερε **ουσιαστική** (όχι απλώς νομική) κρίση για την υπόθεση, δηλαδή, στην περίπτωση που το δευτεροβάθμιο συμβούλιο υπεισήλθε στην **ουσιαστική έρευνα** της υπόθεσης και αποφάσισε την παραπομπή του κατηγορουμένου στο αρμόδιο δικαστήριο λόγω της ύπαρξης επαρκών ενδείξεων ενοχής του (ΑΠ 1124/2023).
2. **Κατ' εξαίρεση** όμως, για τη μη παρέλκυση της διεξαγωγής των δικών, με την παραπάνω διάταξη παρέχεται η δυνατότητα συμμετοχής στην εκδίκαση της υπόθεσης του δικαστή, που είχε συμπράξει, κατά τα ανωτέρω, στην έκδοση του παραπεμπτικού βουλεύματος, εφόσον **δεν είναι εφικτή** η συγκρότηση του δικαστηρίου από άλλα πρόσωπα. Όμως, στην περίπτωση αυτή, πρέπει να **αναφέρεται** το γεγονός αυτό στην εκδιδόμενη απόφαση (ΑΠ 1124/2023).

Αρμοδιότητα κατά παραπομπή (άρθρο 135 ΚΠΔ)

1. Συντρέχει όχι μόνο στο στάδιο της **κύριας διαδικασίας**, αλλά και σε αυτό της **προδικασίας**, που περιλαμβάνει και την προκαταρκτική εξέταση, όταν **δεν έχει ακόμα ασκηθεί ποινική δίωξη** (ΑΠ 833/2023, 513/2023, 512/2023, 366/2023, 289/2023, 195/2023, 194/2023, 193/2023, 166/2023, 165/2023, 34/2023, 1564/2022, 1523/2022, 1316/2022,

2. (άρθρο 135 ΚΠΔ). Επί μηνύσεως ή εγκλήσεως κατά μέλους **του Εφετείου ή Εισαγγελέως Εφετών ή Αντεισαγγελέως Εφετών**, δεν συντρέχει περίπτωση παραπομπής, διότι η δίωξη και η ανάκριση γίνεται από τον Εισαγγελέα και τις ανακριτικές αρχές του Πλημ/κείου και όταν τούτο υπάγεται στο αυτό Εφετείο. Τοιαύτη περίπτωση θα προκύψει μόνον **επί προσφυγής** ενώπιον του Εισαγγελέως Εφετών **ή Εφέσεως** κατά του Πρωτοδίκου βουλεύματος, ή για την εκδίκαση της υπόθεσης αν τελικά παραπεμφθούν στο Τριμελές Εφετείο οι ως άνω Δικαστικοί Λειτουργοί (ΑΠ 833/2023, 783/2023, 512/2023) ή όταν η υπόθεση αρχειοθετηθεί (ΑΠ 833/2023, 832/2023).

Αρμοδιότητα κατά τόπον

Αν η κατά τόπο αναρμοδιότητα του δικαστηρίου δεν προταθεί από κάποιο διάδικο ή τον εισαγγελέα ή δεν γίνει αντιληπτή από το πρωτοβάθμιο δικαστήριο μέχρι την έναρξη της αποδεικτικής διαδικασίας, **καλύπτεται** και δεν μπορεί να προταθεί το πρώτον ενώπιον του δευτεροβαθμίου δικαστηρίου. Επίσης, αν ο κατηγορούμενος καταδικασθεί, ερήμην, στο πρωτοβάθμιο δικαστήριο και **δεν προβάλλει με λόγο εφέσεως την κατά τόπο αναρμοδιότητα** του πρωτοβαθμίου δικαστηρίου η αναρμοδιότητα αυτή **καλύπτεται** και δεν ιδρύεται ο ανωτέρω λόγος αναιρέσεως (ΑΠ 1096/2022, 490/2015).

Αρμοδιότητα καθ' ύλην (αρ. 111, 112, 499 ΚΠΔ).

Η αρμοδιότητα του τριμελούς πλημμελειοδικείου προς εκδίκαση των εφέσεων κατ' αποφάσεων του μονομελούς πλημμελειοδικείου **στηρίζεται αποκλειστικώς και**

μόνον στο γεγονός ότι η υπόθεση εισήχθη πρωτοδίκως στο τελευταίο αυτό δικαστήριο και δεν επηρεάζεται από το γεγονός ότι ο κατηγορούμενος, μετά την εκδίκαση της υποθέσεως σε πρώτο βαθμό, υπήχθη σε καθεστώς ιδιάζουσας δωσιδικίας, εκ του νόμου ή εκ των πραγμάτων, της οποίας αν απελάμβανε κατά το χρόνο τελέσεως της αξιόποινης πράξης ή κατά το χρόνο εκδικάσεώς της σε πρώτο βαθμό, τούτο θα είχε ως συνέπεια την εισαγωγή της υπόθεσης στο τριμελές εφετείο και, μετά από άσκηση έφεσης, στο πενταμελές εφετείο. Και τούτο, διότι αφενός δεν υπάρχει σχετική ρύθμιση και αφετέρου δεν προβλέπεται σε καμία περίπτωση η εκδίκαση έφεσης κατά απόφασης του μονομελούς πλημμελειοδικείου από το πενταμελές εφετείο (ΑΠ 974/2023, 2430/2008).

Αρνητικοί της κατηγορίας ισχυρισμοί

Δεν υφίσταται υποχρέωση του δικαστηρίου να απαντήσει αιτιολογημένα (ΑΠ 780/2022, 726/2022, 310/2022, 132/2022).

Όταν ο ισχυρισμός που προβάλλει κατηγορούμενος στην πραγματικότητα συνιστά άρνηση της κατηγορίας, τότε το δικαστήριο δεν έχει υποχρέωση να απαντήσει ούτε πολύ περισσότερο (έχει υποχρέωση) να διαλάβει στην απόφασή του ειδική αιτιολογία γι' αυτόν (ΑΠ 616/2022, 719/2019).

Αρπαγή

1. Το αδίκημα της αρπαγής προσώπου αποσκοπεί **στην προστασία του ατόμου** από την αυθαίρετη στέρηση της ελευθερίας και την αδυναμία παροχής βοήθειας εκ μέρους των πολιτειακών οργάνων, στα οποία έχει ανατεθεί η διαφύλαξη και προστασία των πολιτών, χάριν της

απρόσκοπτης λειτουργίας των κοινωνικών θεσμών και επιτεύξεως των σκοπών της πολιτείας (ΑΠ 962/2023).

2. Ως κατακράτηση νοείται η παρεμπόδιση κάποιου να απομακρυνθεί αυτοβούλως από το σημείο, στο οποίο κρατείται. Ως αποστέρηση της προστασίας της πολιτείας νοείται η κατάσταση όπου κάποιος θέτει ένα άλλο πρόσωπο υπό τη δική του αυθαίρετη εξουσία, κατά τρόπο, που τον αποκόπτει από την ομαλή συνθήκη βίου, όπου τελικά δεν μπορεί να ασκηθεί η προστασία του νόμου. Τέλος δε, περιαγωγή σε κατάσταση στέρησης της ελευθερίας νοείται η κατακράτηση διάρκειας στη διάθεση του δράστη, προκειμένου να επιτευχθούν οι όροι, που τέθηκαν από το δράστη. (ΑΠ 1110/2023, 362/2023, 1416/2022, 1259/2022)
3. Αιτιολογημένη η καταδικαστική απόφαση του δικαστηρίου που δέχθηκε ότι στο αδίκημα της αρπαγής, επειδή το προστατευόμενο έννομο αγαθό είναι **προσωποπαγές**, όταν οι παθόντες της αρπαγής είναι περισσότεροι (όπως επί αρπαγής πολλών προσώπων, τα οποία ο δράστης τα κλειδώνει σε ένα χώρο και τα κρατά κλειδωμένα εκεί), το **έγκλημα τελείται κατά συρροή και όχι κατ'εξακολούθηση**, ενώ εφαρμόζεται η παρ. 1 του άρθρου 94 ΠΚ και όχι η παρ. 2, ανεξάρτητα αν τα εγκλήματα τελέσθηκαν με μία πράξη. Δηλαδή πρόκειται για **πραγματική συρροή και όχι κατ'ιδέαν**, αφού κρίσιμο σημείο είναι η αρπαγή κάθε προσώπου χωριστά (ΑΠ 1074/2022).

Αρχαιότητες

(Ν 3028/2002, 4858/2021)

1. Από τη σύγκριση των ανωτέρω διατάξεων των άρθρων 3, 10, 56 του ν. 3028/2002 που εφαρμόσθηκαν στην προκείμενη περίπτωση με τις αντίστοιχες του ν. 4858/2021, προκύπτει ότι αυτές δεν διαφοροποιούνται κατά το περιεχόμενό τους. Ειδικότερα δε η

διάταξη του άρθρου 56 παρ. 1 εδ. α του ν. 4858/2021 προκύπτει ότι ταυτίζεται με την αντίστοιχη διάταξη του άρθρου 56 παρ. 1 εδ. α του ν.3028/2002, τόσο ως προς τη νομοτυπική μορφή της πράξης της φθοράς μνημείου , όσο και ως προς την απειλούμενη ποινή. Ως εκ τούτου είναι εφαρμοστέα στην προκείμενη περίπτωση η διάταξη του άρθρου 56 παρ.1 εδ. α του ν. 3028/2002, καθόσον από την ερμηνεία του άρθρου 2 παρ. 1 του ισχύοντος από 1-7-2019 ΠΚ, προκύπτει ότι αν από την τέλεση της πράξης ως την αμετάκλητη εκδίκασή της ίσχυσαν περισσότερες διατάξεις νόμων και από τη σύγκριση αυτών προκύψει ότι ο κατηγορούμενος, όπως κατηγορείται, **επιβαρύνεται το ίδιο από όλους τους νόμους**, τότε εφαρμοστέος είναι ο νόμος που ίσχυσε **κατά το χρόνο τέλεσης της πράξης**. (ΑΠ 1550/2022) .

2. **Ως ακίνητα μνημεία**, που προστατεύονται από τις διατάξεις του ως άνω νόμου, νοούνται και τα μνημεία που υπήρξαν συνδεδεμένα με το έδαφος και παραμένουν σε αυτό και δεν είναι δυνατόν να μετακινηθούν χωρίς βλάβη της αξίας τους ως μαρτυριών, στα ακίνητα δε αυτά μνημεία συμπεριλαμβάνονται οι εγκαταστάσεις, οι κατασκευές και τα διακοσμητικά και λοιπά στοιχεία που αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα τους, καθώς και το άμεσο περιβάλλον τους. (ΑΠ 1550/2022) .
3. **Το έγκλημα της φθοράς μνημείου** που προβλέπεται στη διάταξη του άρθρου 56 παρ. 1 εδ. α του ως άνω νόμου είναι **υπαλλακτικώς μικτό** και μπορεί να τελεστεί με οποιονδήποτε από τους περιγραφόμενους στη διάταξη τρόπους (καταστροφή, βλάβη, ρύπανση, αλλοίωση κλπ),ενώ υποκειμενικά απαιτείται δόλος. (ΑΠ 1550/2022) .
4. Για τη στοιχειοθέτηση του εγκλήματος **της παράνομης επέμβασης ή εκτέλεσης έργου σε μνημείο**, που προβλέπεται στη διάταξη του άρθρου **66** του ίδιου νόμου, απαιτούνται πράξεις διαφορετικές από αυτές που περιγράφονται στην παρ. 1 του άρθρου 10 του ίδιου νόμου, ήτοι καταστροφή, βλάβη, ρύπανση ή αλλοίωση της μορφής του ακίνητου μνημείου, όπως τούτο συνάγεται από τη γραμματική διατύπωση

του άρθρου 66, που ορίζει την έννοια της πράξης αυτής, στην οποία δεν περιλαμβάνεται η παρ. 1 του άρθρου 10, αλλά οι ήσσονες επεμβάσεις των διατάξεων που ρητά αναφέρονται **(ΑΠ 1550/2022)** .

5. **Αρχαιότητες.-Συρροή.** Εκείνος ο οποίος καθίσταται **κάτοχος αρχαίου** αντικειμένου, εκτός από τη διάπραξη του αδικήματος από **τη μη δήλωση της κατοχής** του εντός της προβλεπόμενης προθεσμίας (αρ. 58 Ν 3028/2002), τελεί και το έγκλημα **της υπεξαίρεσης**, εφόσον εκδηλώνει πρόθεση παράνομης ιδιοποίησης με την ενσωμάτωση του αρχαίου κινητού πράγματος στην ατομική του περιουσία, ενώ **ως χρόνος τέλεσης** της υπεξαίρεσης θεωρείται ο χρόνος κατά τον οποίο πραγματώνεται η παράνομη αυτή ιδιοποίηση του αρχαίου.
6. **Αρχαιότητες.-Υπεξαίρεση.** Ο πιο πάνω νόμος 3028/2002 **δεν καθιερώνει αυτοτελώς το αξιόποινο**, ούτε μεταβάλλει τους όρους και τα στοιχεία των εγκλημάτων που περιλαμβάνονται στο άρθρο 54 αυτού (νόμου), αλλά **επαυξάνει** υπό ορισμένες προϋποθέσεις τις προβλεπόμενες για τα εν λόγω εγκλήματα ποινές, όπως στην περίπτωση που η πράξη της **υπεξαίρεσης** έχει αντικείμενο αρχαίο μνημείο με ιδιαίτερα μεγάλη αξία ή ο δράστης τελεί την πράξη της υπεξαίρεσης μνημείων **κατ' επάγγελμα** ή **κατά συνήθεια**, οπότε το συγκεκριμένο έγκλημα προσλαμβάνει διακεκριμένο, ήτοι κακουργηματικό χαρακτήρα **(ΑΠ105/2023, 1425/2019, 1490/2018)**.
7. **Αρχαιότητες. Υπεξαίρεση αρχαιων μνημείων (αρ. 54 Ν 3028/2002 σε συνδ. με αρ. 1 Ν 1608/1950, 54 Ν 4858/2021)** Η παράγραφος 3 του άρθρου 375 του νέου ΠΚ είναι ευμενέστερη αυτής του άρθρου 1 του ν. 1608/1950, αφού προβλέπει, κατ' άρθρο 52 παρ. 2 του ισχύοντος Π.Κ., χαμηλότερο ανώτατο όριο ποινής, ήτοι δεκαπέντε έτη,

ενώ η διάταξη του άρθρου 1 του ν. 1608/1950 προέβλεπε κάθειρξη έως είκοσι έτη (ΑΠ 1113/2023, 93/2020, 1919/2016).

Αρχή της αναλογικότητας

1. Ένα μέτρο που προβλέπεται από διάταξη νόμου ως κύρωση για παράβαση διατάξεως αντίκειται στην αρχή της αναλογικότητας, όταν από το είδος του ή τη φύση του είναι προδήλως ακατάλληλο για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού ή όταν οι δυσμενείς συνέπειες του μέτρου τελούν σε προφανή δυσαναλογία ή υπερακοντίζουν τον επιδιωκόμενο σκοπό. **Τα υπερασπιστικά δικαιώματα** του εκζητουμένου (δίκαιης δίκης, μη αυτοενοχοποίησης), δεν μπορεί να ελέγχονται από το Κράτος που εκτελεί το Ευρωπαϊκό Ενταλμα Σύλληψης, αλλά εμπίπτει στον έλεγχο των δικαστικών αρχών του κράτους που ζήτησε την έκδοσή του, δηλαδή η παροχή δυνατότητας ασκήσεως ή η παραβίαση αυτών των υπερασπιστικών δικαιωμάτων του εκζητουμένου προσώπου, ως κατηγορουμένου, μετά την παράδοσή του στο κράτος που εξέδωσε το ΕΕΣ, εναπόκειται στο τελευταίο (ΑΠ 427/2022).
2. **Αρχή αναλογικότητας.** Εφαρμόζεται **και στην επιμέτρηση της ποινής** (ΑΠ 726/2022).

Αρχή της άπαξ άσκησης ενδίκου μέσου

1. Δεν επιτρέπεται δεύτερη αίτηση αναίρεσεως κατά της ίδιας απόφασης, από τον ίδιο διάδικο, ανεξάρτητα αν αυτή που ασκήθηκε προηγουμένως απορρίφθηκε ως αβάσιμη, απαράδεκτη ή ανυποστήρικτη, αφού ο νόμος δεν διακρίνει. Ως κριθέν ένδικο μέσο νοείται και το απορριφθέν ως απαράδεκτο (ΟΛΑΠ 1/2000, 701/2022, ΑΠ 329/2022).
2. Από το συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 466 παρ. 3 και 514 εδ. γ' του Κ.Ποιν.Δ., προκύπτει ότι **δεν επιτρέπεται δεύτερη αίτηση αναίρεσης** κατά της ίδιας

απόφασης. Κατά την έννοια των διατάξεων αυτών, προϋπόθεση για την απαγόρευση άσκησης δεύτερης αίτησης αναίρεσης είναι να έχει προηγηθεί κρίση επί της πρώτης. Στην αντίθετη περίπτωση που η πρώτη εκκρεμεί, παραδεκτώς ασκείται εντός της νόμιμης προθεσμίας δεύτερη αναίρεση, η οποία είναι συμπληρωματική της πρώτης και **συνεξετάζεται** με αυτή (ΑΠ 1074/2022, 877/2022,

3. **Δεν επιτρέπεται δεύτερη αίτηση αναίρεσης** κατά της ίδιας απόφασης από τον ίδιο διάδικο, ανεξάρτητα από το αν εκείνη που ασκήθηκε προηγουμένως απορρίφθηκε ως αβάσιμη ή अपαράδεκτη. Στην περίπτωση αυτή ο Άρειος Πάγος δεν μπορεί πλέον να εξετάσει δεύτερη αίτηση αναίρεσης, διότι διαφορετικά υπερβαίνει την εξουσία του (ΑΠ Ολομ. 1/2000). Όταν όμως η δεύτερη αίτηση αναίρεσης, κατά της ίδιας απόφασης, ασκηθεί εντός της νόμιμης προθεσμίας και πριν προηγηθεί η κρίση της πρώτης η δεύτερη αίτηση αναίρεσης θεωρείται συμπληρωματική της πρώτης και συνεξετάζεται με αυτή. Αντίθετα, αν έχει κριθεί η πρώτη αναίρεση, δεν είναι επιτρεπτή η άσκηση νέας αναίρεσης κατά της ίδιας απόφασης (ΑΠ 1560/2022, 1382/2022).

Αρχή του ενιαίου και αδιαίρετου της εισαγγελικής αρχής

Εφόσον ο αναπληρωτής εισαγγελέας παρέστη από την έναρξη της συζήτησης της συγκεκριμένης υπόθεσης και μέχρι πέρας της δίκης αυτής και όχι κατά την εξέλιξη της συζήτησής της ενώπιον του δευτεροβαθμίου δικαστηρίου, **η παράστασή του ήταν καθόλα νόμιμη και σύμφωνη με την αρχή του αδιαίρετου της εισαγγελικής αρχής** (ΑΠ 1084/2022).

Αρχή της επιείκειας

1. Η παραβίαση της διάταξης του άρθρου 6 παρ.1 της Ε.Σ.Δ.Α., που καθιερώνει την αρχή της δίκαιης δίκης, δε δημιουργεί ιδιαίτερο λόγο αναιρέσεως της ποινικής αποφάσεως,

πέρα από τους λόγους που περιοριστικά αναφέρονται στο άρθρο 510 του Κ.Ποιν.Δ., εκτός εάν συνδυάζεται με άλλη πλημμέλεια που υπάγεται στους προβλεπόμενους από την εν λόγω διάταξη λόγους αναιρέσεως, σε συνδυασμό με όσα ορίζονται στη διάταξη του άρθρου 171 παρ.1 στοιχ. δ' του Κ.Ποιν.Δ.(ΑΠ 417/2020). Έννοια **δίκαιης δίκης**, από την οποία απορρέει το τεκμήριο της αθωότητας και συνακόλουθα η αρχή της επιείκειας (ΑΠ 757/2022).

2. Η παραβίαση της αρχής της επιείκειας, η οποία απορρέει από το τεκμήριο αθωότητας και επιβάλλει στο δικαστήριο, εν αμφιβολία, να αποφανθεί υπέρ του κατηγορουμένου, επάγεται, εκτός από την αναίρεση της απόφασης για έλλειψη ειδικής και εμπειριστατωμένης **αιτιολογίας, απόλυτη ακυρότητα** της διαδικασίας (ΑΠ 789/2022)

Ασελγής πράξη

Είναι όχι μόνον η συνουσία και η παρά φύση ασελγεία, αλλά και η ψαύση και οι θωπείες των γεννητικών οργάνων ή άλλων απόκρυφων μερών του σώματος, η επαφή των γεννητικών οργάνων του δράστη στα γεννητικά όργανα του ανήλικου, η προστριβή του γεννητικού μορίου του στο σώμα του θύματος, ο εναγκαλισμός και ο ασπασμός στο πρόσωπο και το σώμα του παιδιού, εφόσον κατατείνουν στη διέγερση ή ικανοποίηση της γενετήσιας επιθυμίας του δράστη. ΑΠ 627/2022, 478/2020,

Στον όρο «**γενετήσια πράξη**» περιλαμβάνεται η συνουσία και άλλες πράξεις με την ίδια βαρύτητα από πλευράς προσβολής του εννόμου αγαθού της γενετήσιας ελευθερίας, όπως είναι η «παρά φύσιν συνεύρεση...». Πράξεις με έντονο γενετήσιο και ηδονιστικό χαρακτήρα, όπως είναι η ψαύση και οι θωπείες των γεννητικών οργάνων του ανήλικου, οι οποίες κατατείνουν στην διέγερση και γενετήσια ικανοποίηση της γενετήσιας επιθυμίας του δράστη και την προσβολή της γενετήσιας

ελευθερίας του θύματος, θεωρούνται γενετήσιες πράξεις κατά το νέο ΠΚ. Ο όρος της «γενετήσιας πράξης» δεν παρεκκλίνει ουσιωδώς από τον προαναφερθέντα ορισμό της «ασελγούς πράξης», όπως ερμηνευόταν, υπό την αυστηρή της εκδοχή, από τη μέχρι τώρα νομολογία των δικαστηρίων στα εγκλήματα κατά της γενετήσιας ελευθερίας (ΑΠ 627/2022, 478/2020, ΑΠ 715/2020). Στην έννοια της ασελγούς πράξεως υπάγονται **οι θωπείες -καταφίληση** στα γεννητικά όργανα και πεολειχία στον ανήλικο παθόντα, με σκοπό την ικανοποίηση της γενετήσιας επιθυμίας του δράστη (ΑΠ 1011/2022).

Αυθαίρετη δόμηση

(Ν 4495/2017). Η διάταξη του άρθρου 105 παρ. 2 Ν 4495/2017 **δεν** αναφέρεται σε αναστολή της ασκηθείσας ποινικής δίωξης αλλά **σε αναστολή προστίμων** και κάθε διαδικασίας **επιβολής κυρώσεων**. (ΑΠ 1550/2022)

Αυτοτελείς ισχυρισμοί

1. Πρέπει να προβάλλονται **κατά τρόπο σαφή και ορισμένο**, δηλαδή **εγγράφως** και με **προφορική ανάπτυξη** τους κατά τα **ουσιώδη στοιχεία** της νομικής και πραγματικής θεμελίωσής τους, αλλιώς το δικαστήριο της ουσίας δεν έχει υποχρέωση να απαντήσει επί των ισχυρισμών αυτών και, συνεπώς, ούτε να αιτιολογήσει ειδικώς την απόρριψή τους. Μόνη η **επίκληση της νομικής διάταξης** που προβλέπει την **ελαφρυντική** περίπτωση ή το χαρακτηρισμό με τον οποίον είναι αυτή γνωστή στη νομική ορολογία, καθιστά το σχετικό **ισχυρισμό αόριστο**, στον οποίο, ως τέτοιο, το δικαστήριο της ουσίας **δεν** έχει υποχρέωση να απαντήσει ή να δικαιολογήσει ειδικά τη σιωπηρή ή ρητή απόρριψή του (ΑΠ 5/2023).

2. Ειδική και εμπειριστατωμένη **αιτιολογία** της απόρριψης των αυτοτελών ισχυρισμών απαιτείται μόνο εφόσον αυτοί προβάλλονται κατά τρόπο σαφή και ορισμένο, με όλα δηλαδή τα πραγματικά περιστατικά, τα οποία είναι αναγκαία κατά την οικεία διάταξη για τη θεμελίωση τους. (ΑΠ 307/2023, 268/2023, 60/2023, 46/2023, 1709/2022, 1706/2022, 1219/2022, 1124/2022, 1097/2022, 1073/2022, 1053/2022, 1051/2022, 953/2022,), Αυτοτελής ο ισχυρισμός περί ύπαρξης **δεδικασμένου** (ΑΠ 821/2022, 721/2022). Αυτοτελής ο ισχυρισμός περί **ενάσκησης δικαιώματος**, κατ'άρθρο 20 ΠΚ (ΑΠ 631/2022). Αυτοτελής ο ισχυρισμός **περί πραγματικής πλάνης** (ΑΠ 268/2023, 1053/2022, 688/2022)
3. **Αυτοτελείς ισχυρισμοί. Έννοια.** Πρέπει να προβάλλονται **παραδεκτώς και ορισμένως**. Η πρόταση του εισαγγελέα επί της ενοχής εμπεριέχει και την πρότασή του για απόρριψη των αυτοτελών ισχυρισμών και δεν προκαλείται ακυρότητα της διαδικασίας στο ακροατήριο, από την παράλειψη του εισαγγελέα να προτείνει ειδικώς επ'αυτών (ΑΠ 310/2022).
4. Τέτοιοι αυτοτελείς ισχυρισμοί, η απόρριψη των οποίων πρέπει να αιτιολογείται ιδιαίτερα, είναι και ο ισχυρισμός **περί εκουσίας υπαναχώρησης** από μη πεπερασμένη από πείρα (αρ. 44 παρ. 1 ΠΚ), καθώς και οι ισχυρισμοί του κατηγορουμένου περί συνδρομής στο πρόσωπο του ελαφρυντικών περιστάσεων (ΑΠ 791/2022, 635/2022).
5. **Δεν είναι αυτοτελείς όσοι ισχυρισμοί απλώς αρνούνται (γενικά ή ειδικά) ή αποκρούουν στοιχεία της κατηγορίας, οι οποίοι, λόγω της φύσης τους, αντιμετωπίζονται με την κύρια αιτιολογία της απόφασης για την ενοχή.** Η μη απάντηση του δικαστηρίου σε αυτοτελή ισχυρισμό συνιστά **έλλειψη ακρόασης** κατά το άρθρο 170 παρ. 2 ΚΠΔ, που επιφέρει σχετική ακυρότητα της διαδικασίας στο ακροατήριο και στοιχειοθετεί το λόγο αναίρεσης από το άρθρο 510 παρ. 1 στοιχ. Β`

ΚΠΔ, ενώ, όταν δεν αιτιολογείται ειδικά η απόρριψη αυτοτελούς ισχυρισμού, στοιχειοθετείται ο λόγος αναίρεσης από το άρθρο **510 παρ. 1 στοιχ. Δ` ΚΠΔ**. (ΑΠ 1219/2022, 957/2019, 323/2017).

6. **Αυτοτελής ισχυρισμός και νομικός χαρακτηρισμός της πράξης.** Η **αμφισβήτηση** από τον κατηγορούμενο **του νομικού χαρακτηρισμού** της πράξης που αποδίδεται σε βάρος του και η επίκληση από μέρους του διαπρακτικού (ηπιότερου) νομικού χαρακτηρισμού δεν συνιστά αυτοτελή ισχυρισμό, αλλά **άρνηση της κατηγορίας**, όπως αυτή εξειδικεύεται στο κατηγορητήριο ως προς τα αντικειμενικά και υποκειμενικά στοιχεία της (ΑΠ 1/2022) και επομένως το δικαστήριο δεν υποχρεούται να απαντήσει, ούτε πολύ περισσότερο να διαλάβει ειδική αιτιολογία στην απόφασή του, καθόσον στην κύρια αιτιολογία αυτής για την ενοχή εμπεριέχεται και η αιτιολογία για τους αρνητικούς της κατηγορίας ισχυρισμούς (ΑΠ 313/2023, 1698/2022, 1669/2022, 1071/2022).
7. Η μη απάντηση του δικαστηρίου σε αυτοτελή ισχυρισμό συνιστά **έλλειψη ακρόασης** κατά το άρθρο 170 παρ. 2 ΚΠΔ, που επιφέρει σχετική ακυρότητα της διαδικασίας στο ακροατήριο και στοιχειοθετεί το λόγο αναίρεσης από το άρθρο 510 παρ. 1 στοιχ. Β` ΚΠΔ, ενώ, όταν δεν αιτιολογείται ειδικά η απόρριψη αυτοτελούς ισχυρισμού, στοιχειοθετείται ο λόγος αναίρεσης από το **άρθρο 510 παρ. 1 στοιχ. Δ` ΚΠΔ** (ΑΠ 361/2023, 290/2022).
8. **Αυτοτελής ισχυρισμός** του κατηγορουμένου, ο οποίος περιλαμβάνεται σε έγγραφο υπόμνημα που δόθηκε στον διευθύνοντα τη συζήτηση και καταχωρίστηκε στα πρακτικά, θεωρείται ότι έχει προβληθεί παραδεκτως, **εφόσον από τα ίδια τα πρακτικά προκύπτει, ότι έγινε και προφορική ανάπτυξη του κατά τα ουσιώδη στοιχεία της νομικής και πραγματικής θεμελίωσής του.** Διαφορετικά, ο

ισχυρισμός αυτός θεωρείται ότι δεν έχει προβληθεί παραδεκτώως και το δικαστήριο δεν έχει υποχρέωση να απαντήσει σε αυτόν, και συνεπώς ούτε και να αιτιολογήσει ειδικώς την απόρριψή του (*ΟΛΑΠ 2/2005, ΑΠ 332/2023, 1067/2022, 617/2021,*

- 9. Αυτοτελής ισχυρισμός. Καταχώρηση.** Αν ζητήθηκε η κατάθεση αυτοτελών ισχυρισμών από τον κατηγορούμενο ή τον συνήγορο του, η τυχόν **άρνηση από τον διευθύνοντα** τη συζήτηση για καταχώρηση στα πρακτικά, παρέχει στον κατηγορούμενο, σύμφωνα με το άρθρο 335 παρ. 2 ΚΠΔ, **δικαίωμα προσφυγής** στο δικαστήριο προς άσκηση του δικαιώματος κατάθεσης αυτών και σε περίπτωση **άρνησης απόφασης** από το δικαστήριο, στο οποίο προσέφυγε ή παρά το νόμο απόρριψης του σχετικού αιτήματος του κατηγορούμενου, πράγμα που πρέπει να προκύπτει αποκλειστικά από τα πρακτικά συνεδρίασης, υφίσταται **έλλειψη ακρόασης** και δημιουργείται **λόγος αναίρεσης** κατά τα άρθρα 170 παρ. 2 και 510 παρ.1 στοιχ. Β΄ ΚΠΔ (*ΑΠ 147/2023*)

Αυτόφωρο αδίκημα και κατ'εξακολούθηση έγκλημα

Εφόσον για την τελευταία από τις μερικότερες πράξεις, συντρέχουν τα στοιχεία του αυτοφώρου εγκλήματος, μπορεί να ακολουθηθεί η αυτόφωρη διαδικασία για όλες τις μερικότερες πράξεις, καθώς, λόγω της ενότητας του δόλου, το κατ'εξακολούθηση έγκλημα αυτό δικάζεται ως ενιαία πράξη, ενώ και στην επ'αυτοφώρω διαδικασία διασφαλίζονται, και δεν παραβιάζονται τα υπερασπιστικά δικαιώματα του εκάστοτε κατηγορουμένου, σύμφωνα με τον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας. (*ΑΠ 675/2022, 470/2011*).

Αυτοψία

1. **Δεν απαιτείται ιδιαίτερη μνεία** στο αιτιολογικό της απόφασης, της έκθεσης αυτοψίας, καθόσον αυτή διενεργήθηκε κατά τη διαδικασία **της αστυνομικής προανάκρισης** και κατά τον χρόνο **της αστυνομικής διερεύνησης** των εγκλημάτων και δεν διατάχθηκε από το Δικαστήριο ώστε να αποτελεί ιδιαίτερο αποδεικτικό μέσο (ΑΠ 768/2022, 290/2016).
2. **Η αυτοψία**, η οποία διατάσσεται κατά τα άρθρα 180 επ. ΚΠΔ με τη συνδρομή των προβλεπόμενων στις σχετικές διατάξεις, προϋποθέσεων, από **ανακριτικό υπάλληλο**, το **Δικαστικό Συμβούλιο** ή το **Δικαστήριο**, αποτελεί **ιδιαίτερο** και αυτοτελές είδος αποδεικτικού μέσου, διακρινόμενο των εγγράφων και πρέπει για τη δημιουργία βεβαιότητας ότι έλαβε και αυτήν υπόψη του το Δικαστήριο, να αναφέρεται ειδικά στην αιτιολογία, μεταξύ των αποδεικτικών μέσων που λήφθηκαν υπόψη του (ΑΠ 679/2023).

Αφαίρεση άδειας ικανότητας οδήγησης

Η αφαίρεση άδειας ικανότητας οδήγησης, που προβλέπεται στη διάταξη του άρθρου **25 παρ. 1 Ν 4139/2013**, η οποία περιλαμβάνεται πλέον στις παρεπόμενες ποινές του άρθρου **59 ΠΚ**, αναστέλλεται μαζί με την κύρια ποινή, κατά το **άρθρο 104 παρ. 2 ΠΚ**, καθώς προβλέπεται σε ειδικό ποινικό νόμο και άρα πρόκειται για ρύθμιση διαφορετική από αυτήν του άρθρου **66 παρ. 2 ΠΚ** (ΑΠ 1369/2022).

Βαριά σωματική βλάβη

1. Στοιχεία νομοτυπικής μορφής. **Διαχρονικό δίκαιο**. Η βαρεία μη σκοπούμενη σωματική βλάβη, μετά την τροποποίηση με το Ν 4855/2021, αφενός μεν στην παρ. 1

τυποποιήθηκε πάλι ως έγκλημα εκ του αποτελέσματος διακρινόμενο, κατ' άρθρο 29 του νέου Π.Κ., αν το βαρύτερο αποτέλεσμα αποδίδεται σε αμέλεια του υπαιτίου, αφετέρου δε στην παρ. 2 τιμωρείται με βαρύτερη (πλημμεληματική) ποινή, όταν το βαρύτερο αποτέλεσμα αποδίδεται σε ενδεχόμενο ή άμεσο δόλο β' βαθμού του υπαιτίου (βλ. **και Αιτιολογική Έκθεση**, άρθρο 66 του ν. 4855/2021 βλ. **ΑΠ 1590/2022**).

2. Από τα προεκτεθέντα συνάγεται ότι **η ευμενέστερη** για τον υπαίτιο διάταξη είναι η ενδιάμεση, ισχύουσα από 01-07-2019 έως 11-11-2021, αφού αν το βαρύτερο αποτέλεσμα αποδίδεται σε αμέλεια του υπαιτίου, αυτός τιμωρείται στα πλαίσια του άρθρου 309 νέου Π.Κ. (φυλάκιση έως 3 έτη ή χρηματική ποινή), ενώ αν αυτό αποδίδεται σε ενδεχόμενο ή άμεσο δόλο β' βαθμού του δράστη, αυτός τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον ενός έτους (**ΑΠ 1168/2022**).

Βασανιστήρια (αρ. 137^Α ΠΚ)

1. **Στοιχεία αδικήματος.** Το προστατευόμενο έννομο αγαθό είναι κυρίως η αξία της ανθρώπινης αξιοπρέπειας και ιδιαίτερα η ατομική υπόσταση του πολίτη αλλά και το δημοκρατικό πολίτευμα που θίγεται από τέτοιες διστροφικές υπερβάσεις των οργάνων του (**ΑΠ 638/2023**).
2. Στην έννοια των προσβολών της ανθρώπινης αξιοπρέπειας υπάγεται και η πρόκληση σωματικής κάκωσης ή βλάβης της υγείας όσο και η χρήση σωματικής ή ψυχολογικής βίας, μολονότι, βέβαια κάθε σωματική βλάβη ή πράξη βίας δε συνιστά ταυτόχρονα και προσβολή της αξιοπρέπειας (**ΑΠ 638/2023**).

Βελτίωση της κατηγορίας

(αρ. 343 παρ. 2 ΚΠΔ). Το δευτεροβάθμιο Δικαστήριο **δεν είχε υποχρέωση προηγούμενης ενημέρωσης** των κατηγορουμένων και ήδη αναιρεσειόντων σύμφωνα με την παρ.2 του άρθρου 343 ΚΠοινΔ **για τον χαρακτηρισμό της πράξης** στον οποίο προέβη κατά την διάσκεψή του, καθόσον η ταυτότητα της πράξης ως ιστορικό γεγονός δεν μεταβλήθηκε και συνακόλουθα δεν προέκυψαν νέες περιστάσεις όπως ορίζεται στην εν λόγω διάταξη, ούτε υποβλήθηκε σχετικό αίτημα από τους τελευταίους πέραν του ότι, η ως άνω μεταβολή της κατηγορίας είχε ως συνέπεια την **ευνοϊκότερη** μεταχείριση των κατηγορουμένων (ΑΠ 1274/2022)..

Βιασμός

1. **Στοιχεία αδικήματος.** Για την κατάφαση του **εξαναγκασμού**, δεν απαιτείται κατ' ανάγκη το θύμα να αντιστάθηκε ενεργά, αλλά πρέπει η συνουσία ή άλλη γενετήσια πράξη να τελείται παρά την αντίθετη βούλησή του. (ΑΠ 862/2023, 307/2023).
2. Υπάρχει **βιασμός** και όταν το θύμα λόγω του αιφνιδιασμού ή του φόβου των συνεπειών προβολής αντίστασης ή των ασθενών σωματικών του δυνάμεων ή άλλων περιστάσεων, θεώρησε εύλογα ανέφικτη ή μάταιη την αντίσταση **και δεν αντιστάθηκε** καθόλου στη σωματική βία του δράστη. Κατά μείζονα λόγο, δεν απαιτείται η σωματική βία και αντίστοιχα η αντίσταση σε αυτήν να είναι διαρκής, δηλαδή μέχρι την αποπεράτωση της πράξης. (ΑΠ 862/2023, 307/2023).
3. **Η απειλή (ψυχική βία)** είναι εκείνη που ενέχει απειλή ενωμένη με επικείμενο κίνδυνο ζωής ή άλλου ουσιώδους δικαιώματος, ο δε κίνδυνος πρέπει να είναι "άμεσος" και "σοβαρός", δηλαδή το επαπειλούμενο κακό να μπορεί να επέλθει σε σύντομο χρονικό διάστημα και να ενέχει σοβαρότητα και βαρύτητα ικανή να οδηγήσει τον

εξαναγκαζόμενο να υποστεί συνουσία ή να ανεχθεί ή επιχειρήσει άλλη γενετήσια πράξη, προς δε, **μπορεί να αφορά την ζωή ή την υγεία ή την περιουσία του παθόντος ή των οικείων του.** **ΑΠ 862/2023**

4. **Απειλή βίας** συνιστά και αυτή που μπορεί να εμπούήσει στον απειλούμενο φόβο περί επικειμένου κινδύνου κατ' αυτού, έστω και αν αντικειμενικά και υπό άλλες συνθήκες η απειλή αυτή κρίνεται ως αστήρικτη ή ακόμη και μη δυναμένη να δημιουργήσει τις καταστάσεις που ο απειλούμενος υπέλαβε κατά τον χρόνο της απειλής, αρκεί ο απειλούμενος, κατά τον χρόνο που υφίσταται την απειλή, να πιστέψει ότι η απειλή αυτή είναι δυνατό να πραγματοποιηθεί **(ΑΠ 862/2023).**
5. **Υπαλλακτικώς μικτό έγκλημα. Ευμενέστερες οι διατάξεις του άρθρου 336 του νΠΚ,** καθώς ως μέσο τέλεσης του εγκλήματος διατηρείται μεν η σωματική βία, ωστόσο εξειδικεύεται το περιεχόμενο της απειλής, η οποία δεν αρκεί να αφορά σπουδαίο και άμεσο εν γένει κίνδυνο, αλλά σοβαρό και άμεσο κίνδυνο για τη ζωή ή τη σωματική ακεραιότητα. **(ΑΠ 635/2022).**
6. Περαιτέρω όμως, ως προς την **προβλεπόμενη ποινή ευμενέστερη** είναι η διάταξη του άρθ. 336 παρ. 1 και 2 του Ποινικού Κώδικα, όπως αυτή ίσχυσε από την 1.7.2019 έως τις 18.11.2019, και πριν την τροποποίησή της με τον ως άνω ν. 4637/2019, καθόσον οδηγεί στην ευμενέστερη μεταχείριση του κατηγορουμένου, αφού με αυτήν προβλέπεται πλαίσιο ποινής κάθειρξης, χωρίς ελάχιστο όριο, δηλ. από πέντε (5) έτη έως δέκα πέντε (15) έτη (άρθρ. 52 παρ. 2 του νέου ΠΚ), ενώ η μεν προηγούμενη διάταξη, που ίσχυε κατά τον χρόνο τέλεσης της πράξης, προέβλεπε κάθειρξη από πέντε (5) έως είκοσι (20) έτη, η, δε μετά την τροποποίηση δια του άρθρου 12 του νόμου 4637/2019 και νυν ισχύουσα, προβλέπεται κάθειρξη τουλάχιστον από δέκα (10) έως δέκα πέντε (15) έτη. **(ΑΠ 307/2023, 1507/2022).**

Γενετήσια πράξη

Στην έννοια αυτή περιλαμβάνεται η συνουσία, καθώς και άλλες πράξεις με την ίδια, από πλευράς προσβολής του εννόμου αγαθού της γενετήσιας ελευθερίας, βαρύτητα, όπως είναι, ενδεικτικά, η «παρά φύσιν» συνεύρεση, ο ετεροαυνανισμός, η πεολειξία, η αιδιολειξία, ο ετεροαυνανισμός ή η χρήση υποκατάστατων μέσων, αλλά και κάθε πράξη με έντονο γενετήσιο και ηδονιστικό χαρακτήρα, που κατατείνει στη διέγερση και ικανοποίηση της γενετήσιας επιθυμίας του και η οποία προσβάλλει το κοινό αίσθημα της αιδούς και των ηθών, αλλά και την ακώλυτη γενετήσια εξέλιξη του παθόντος, όχι όμως μια ήσσονος σημασίας ερωτική πράξη (όπως στιγμιαίος εναγκαλισμός και ασπασμός) (ΑΠ 635/2022).

Γενετήσια πράξη με ανήλικο (άρθρο 339 ΠΚ)

1. Για τη στοιχειοθέτηση του εγκλήματος απαιτείται η τέλεση ασελγούς, από γενετήσια άποψη, πράξης με πρόσωπο νεότερο ... . Με την έννοια αυτή, αποτελεί **ασελή πράξη** όχι μόνον η συνουσία και η παρά φύση ασέλγεια, αλλά και η ψαύση και οι θωπείες των γεννητικών οργάνων ή άλλων απόκρυφων μερών του σώματος, η επαφή των γεννητικών οργάνων του δράστη στα γεννητικά όργανα του ανήλικου, ο εναγκαλισμός και ο ασπασμός στο πρόσωπο και το σώμα του παιδιού, εφόσον κατατείνουν στη διέγερση ή ικανοποίηση της γενετήσιας επιθυμίας του δράστη, αφού και αυτές προσβάλλουν την αγνότητα της παιδικής ηλικίας... (ΑΠ 307/2023, 1679/2022).
2. Πράξεις με έντονο σεξουαλικό χαρακτήρα, όπως είναι **η ψαύση και οι θωπείες των γεννητικών οργάνων** του ανηλίκου, οι οποίες κατατείνουν στην γενετήσια ικανοποίηση του δράστη και την προσβολή της

γενετήσιας ελευθερίας του θύματος, θεωρούνται γενετήσιες πράξεις κατά τον νέο ΠΚ (ΑΠ 839/2023).

3. Η ως άνω διάταξη του ισχύοντος από 1.7.2019 Π.Κ., είναι **ευμενέστερη** της προϊσχύσασας ως προς την προβλεπόμενη ποινή, καθόσον με αυτή προβλέπεται πλαίσιο ποινής κάθειρξης πέντε (5) ετών έως δεκαπέντε (15) ετών (άρθρο 52 του ισχύοντος Π.Κ) ενώ η προηγούμενη προέβλεπε πλαίσιο ποινής κάθειρξης δέκα (10) ετών έως είκοσι (20) ετών (άρθρο 52 του προϊσχύσαντος Π.Κ.) (ΑΠ 1679/2022).
4. Η **συναίνεση** του ανηλίκου ή η παρ' αυτού **πρωτοβουλία** ή και πρόκληση δεν έχει σημασία (ΑΠ 478/2020, ΑΠ 931/2012, 840/2011). Αν οι περισσότερες διακεκριμένες πράξεις του δράστη στρέφονται κατά του ίδιου ανηλίκου, πρόκειται για **έγκλημα κατ' εξακολούθηση** (ΑΠ 307/2023).

Γενετήσια πράξη με ανήλικο έναντι αμοιβής (άρθρο 351 Α ΠΚ)

1. Έννοια γενετήσιας πράξης. Στοιχεία νομοτυπικής μορφής. Η συναίνεση του ανηλίκου και η παρ' αυτού αμφιβολία ή και πρόκληση δεν έχει σημασία (ΑΠ 1507/2022, 1090/2022, 887/2020,
2. Ο χαρακτηρισμός της πράξης ως **γενετήσιας** εξαρτάται και από τις **ειδικές περιστάσεις** αυτής, του τόπου, χρόνου και τρόπου τέλεσής της αλλά και των ιδιοτήτων των προσώπων μεταξύ των οποίων αυτή τελέστηκε, ενώ πρέπει η πράξη να τελέστηκε με την παροχή αμοιβής ή άλλου υλικού ανταλλάγματος (χρήματα, δώρα, υποσχέσεις δώρων) δηλαδή το θύμα ή το πρόσωπο που καθοδηγεί ή ελέγχει ο δράστης, να έλαβε κάποια από τις εν λόγω παροχές από αυτόν , **υποκειμενικώς** δε απαιτείται η γενετήσια πράξη να κατευθύνεται στην ικανοποίηση ή διέγερση της γενετήσιας επιθυμίας του δράστη **και δόλος** αυτού άμεσος ή ενδεχόμενος που πρέπει

να καταλαμβάνει όλα τα ως άνω αντικειμενικά στοιχεία της πράξης και να εκτείνεται και στη γνώση του ότι το πρόσωπο κατά του οποίου κατευθύνεται η πράξη του έχει ηλικία κατώτερη των δεκαπέντε ετών, αρκούντος ως προς το στοιχείο αυτό, του ότι ο δράστης αμφιβάλλει ως προς την ηλικία του παθόντος. (ΑΠ 1507/2022, 288/2021, ΑΠ 1231/2019, ΑΠ 1550/2012).

3. Η κατάχρηση ανηλίκων (άρθ. 342 ΠΚ), **μπορεί να συρρέει αληθώς κατ' ιδέαν με την τέλεση γενετήσιας πράξης με ανήλικο, με αμοιβή, (άρθ. 351Α)** αφού, στην προαναφερόμενη περίπτωση, προσβάλλονται, κατά τα προεκτιθέμενα, **δύο αυτοτελή έννομα αγαθά**, ήτοι αφενός ο οφειλόμενος σεβασμός προς το νεότερο από 18 ετών ανήλικο και η διαφύλαξη της αγνότητας του και η σχέση εμπιστοσύνης που υπάρχει μεταξύ δράστη και θύματος και αφετέρου, το αδίκημα της τέλεσης γενετήσιας πράξης με ανήλικο έναντι αμοιβής, σκοπό έχει τον αυστηρό κολασμό της αμειβόμενης γενετήσιας πράξης με ανήλικο, στο πλαίσιο της προστασίας της γενετήσιας ελευθερίας, σε ευρεία έννοια, στην οποία διαλαμβάνονται και τα εγκλήματα της γενετήσιας ζωής, αλλά συγχρόνως και της σωματικής και ψυχικής υγείας του ανηλίκου και τη μη υποβολή του σώματος αυτού σε οικονομική συναλλαγή (ΑΠ 1507/2022, 288/2021, ΑΠ 1231/2019,

Δεδικασμένο

1. Αυτοτελής ο ισχυρισμός περί ύπαρξης δεδικασμένου. Ταυτότητα πράξης υφίσταται, όταν το αντικείμενο της νέας δίωξης είναι η ίδια αξιόποινη πράξη ως προς τα πραγματικά περιστατικά (ίδιος χρόνος και τόπος τέλεσης ιστορικών γεγονότων) και προκύπτει μόνο από το διατακτικό και όχι από τις αιτιολογίες των αποφάσεων (ΑΠ 721/2022). Ταυτότητα πράξης υπάρχει, όταν η νέα κατηγορία συγκροτείται εξ

αντικειμένου από τα ίδια πραγματικά περιστατικά, από τα οποία απαρτίζεται κατά τα ουσιώδη αντικειμενικά στοιχεία της και η προηγούμενη κατηγορία (ΑΠ1262/2022).

2. **Ταυτότητα πράξης** ως ιστορικού γεγονότος στο σύνολο του, που περιλαμβάνει όχι μόνο την ενέργεια ή παράλειψη του δράστη, αλλά και το αξιόποινο αποτέλεσμα που προκλήθηκε από αυτή (ΑΠ 47/2023, 1525/2022).
3. Το **δεδικασμένο** εξαντλείται, **όχι στην ταυτότητα του εγκλήματος**, αλλά στην **ταυτότητα στις αξιόποινης πράξης**, για την οποία ασκήθηκε η ποινική δίωξη και δεν εμποδίζει νέα δίωξη για άλλη αξιόποινη πράξη, που δεν κρίθηκε, έστω και αν στα στοιχεία στις πράξης στις περιλαμβάνεται και εκείνο που στις απετέλεσε στοιχείο του εγκλήματος, το οποίο έχει κριθεί. **Δεν υφίσταται ταυτότητα πράξης** και ως εκ τούτου δεδικασμένο, οσάκις τα περισσότερα αποτελέσματα μιας φυσικής πράξης **έχουν αυτοτελή υλική υπόσταση και αποτελούν εξωτερικά καθένα ίδιο έγκλημα**, το οποίο **δεν** τέθηκε υπό την κρίση του δικαστηρίου (ΑΠ 544/2023, ΑΠ 415/2023..ΑΠ 1022/2022,).
4. Το δεδικασμένο **δεν** εκτείνεται **στους αυτοτελείς ισχυρισμούς**, όπως οι ελαφρυντικές περιστάσεις (ΑΠ 1051/2022).
5. **Δεδικασμένο** παράγεται **μόνο από το διατακτικό** των αποφάσεων ως προς την ενοχή και καταδίκη ή την αθωότητα του κατηγορουμένου και όχι από το σκεπτικό ή αιτιολογικό αυτών, το οποίο χρησιμεύει μόνο προς ερμηνεία ή διασάφηση του πρώτου (ΑΠ 391/2023).

Δεδουλευμένων καταβολή

1. Η καταδικαστική, για παράβαση της διάταξης του άρθρου 28 παρ. 1 του Ν. 3996/2011, σε συνδυασμό με εκείνη του άρθρου μόνου του Α.Ν. 690/1945,

απόφαση στερείται της απαιτούμενης **αιτιολογίας**, όταν δεν εκτίθενται σ' αυτή, με πληρότητα και σαφήνεια, ενόψει του περιεχομένου των ως άνω ουσιαστικού δικαίου διατάξεων, τα κρίσιμα για τη θεμελίωση του προβλεπόμενου από αυτές εγκλήματος περιστατικά, που είναι ο **χρόνος** κατά τον οποίο διήρκεσε η σύμβαση εργασίας, οι μηνιαίες τακτικές **αποδοχές**, καθώς και οι έκτακτες, το σύνολο αυτών, το ποσό που καταβλήθηκε στον εργαζόμενο έναντι αυτών και **ο χρόνος** κατά τον οποίο έπρεπε να καταβληθούν οι οφειλόμενες από τον κατηγορούμενο αποδοχές στον εργαζόμενο και αν το ύψος των αποδοχών και ο χρόνος καταβολής τους είχε ορισθεί από ατομική **σύμβαση εργασίας** ή διαιτητική απόφαση ή από το νόμο ή από το έθιμο (Α.Π. 135/2019).

2. Από τις παραπάνω διατάξεις προκύπτει ότι το προβλεπόμενο από αυτές πλημμέλημα τιμωρείται ως **γνήσιο έγκλημα παράλειψης**, το οποίο συντελείται ευθύς ως ο υπόχρεος παραλείπει να καταβάλει στον δικαιούχο μισθωτό τις οφειλόμενες σ' αυτόν αποδοχές ή άλλης φύσης χορηγίες, μέσα στην προθεσμία που ορίζεται είτε από τη σύμβαση, είτε από το νόμο ή το έθιμο είτε από διοικητικές πράξεις (ΑΠ 714/2023, 626/2022, 6/2022, 1157/2020).
3. Περαιτέρω, **επί νομικού προσώπου**, φερομένου ως εργοδότη, πρέπει να προσδιορίζεται **η μορφή** του νομικού προσώπου και, αν πρόκειται για εταιρεία, και η εταιρική **μορφή** αυτής, καθώς και τα πραγματικά περιστατικά, από τα οποία προκύπτει η θέση και η ιδιότητα, την οποία είχε ο κατηγορούμενος στην εταιρία αυτή κατά τον κρίσιμο χρόνο, ώστε να ανακύπτει η υποχρέωσή του για την καταβολή των αποδοχών. Δεν αρκεί, δηλαδή, ο χαρακτηρισμός του κατηγορουμένου **ως εργοδότη** ή ως νόμιμου **εκπροσώπου** της εταιρικής επιχείρησης (ΑΠ 868/2023, 744/2023, 684/2023, 1045/2022, 6/2022, 948/2020).
4. Επί ανώνυμης εταιρείας μπορεί να ευθύνονται και οι εν τοις πράγμασι νόμιμοι εκπρόσωποι (ΑΠ 595/2023).

5. Κατά τον **α.ν.690/1945** τιμωρείται μόνο η καθυστέρηση καταβολής των αποδοχών αυτών, προκειμένου να διασφαλιστεί η έγκαιρη καταβολή αυτών στους δικαιούχους χωρίς να δημιουργείται πρωτογενής αξίωση των εργαζομένων για πληρωμή των αποδοχών τους. Το έγκλημα αυτό, συνεπώς, τελείται με την καθυστέρηση καταβολής των συμφωνημένων αποδοχών των εργαζομένων και για το λόγο αυτόν ο ισχυρισμός του εργοδότη **περί μεταγενέστερης εξόφλησης** των καθυστερουμένων μισθών του εργαζόμενου του, **δεν αίρει το αξιόποιο** της καθυστέρησης πληρωμής τους σύμφωνα με την εν λόγω ουσιαστικού ποινικού δικαίου διάταξη του α.ν.690/1945 (**ΑΠ 684/2023, 948/2020**).

Δέσμευση από εισαγγελέα οικονομικού εγκλήματος

Αρμοδιότητα για την άρση αυτής. Εάν την προκαταρκτική εξέταση διενεργεί ο εισαγγελέας οικονομικού εγκλήματος και εκδίδει την σχετική διάταξη δεσμεύσεως αρμόδιο τυγχάνει το συμβούλιο εφετών. Εάν όμως την προκαταρκτική εξέταση διενεργεί ο επίκουρος εισαγγελικός λειτουργός και αυτός εκδίδει την σχετική διάταξη δεσμεύσεως αρμόδιο τυγχάνει το συμβούλιο πλημμελειοδικών (**ΑΠ 1236/2022**).

Δήλωση συνέχισης διαδικασίας

(**αρ. 464 νΠΚ**)

1. Εάν είχε υποβληθεί **έγκληση** από τον παθόντα ενόσω ίσχυε ο πΠΚ, **δεν** απαιτείται η υποβολή, απλής άλλωστε, δήλωσης συνέχισης, κατ'άρθρο 464 νΠΚ (**ΑΠ 796/2023, 543/2023, 524/2023, 335/2023, 817/2022**), έστω κι αν η έγκληση είχε υποβληθεί **πέραν του τριμήνου** (**ΑΠ 924/2023, 911/2023, 653/2023, 601/2023, 62/2023, 1440/2022, 1009/2022**).

2. Ομοίως και η **κατάθεση του παθόντος ότι επιθυμεί την ποινική δίωξη** του δράστη της υπεξαίρεσης, **κατά την έννομη κατάθεσή του**, η οποία έγινε μετά παρέλευση τριμήνου από την τέλεση της πράξης της υπεξαίρεσης, σε χρόνο που αυτή διωκόταν αυτεπαγγέλτως (**ΑΠ 83/2023**)
3. Ομοίως και αν ακόμα δεν είχε καν υποβάλλει τέτοια μηνυτήρια αναφορά, αλλά πριν την ισχύ των νέων κωδίκων (1-7-19) είχε **δηλώσει παράσταση πολιτικής αγωγής**, έστω και αν μετά την ισχύ αυτών **δεν** δήλωσε **εμπρόθεσμα** κατ' άρ. 464 ν.Π.Κ, ότι επιθυμεί την πρόοδο της διαδικασίας, παρά ταύτα εγκύρως συνεχίζεται η τελευταία, διότι η υποβολή της μηνυτήριας αναφοράς ή της δήλωσης παράστασης πολιτικής αγωγής σαφώς **υποκαθιστά** την μεταγενέστερη και προβλεπόμενη από την μεταβατική διάταξη του άρ. 464 ν. Π.Κ. απλή δήλωση προόδου της διαδικασίας και προδήλως εκπληρώνει τον σκοπό της τελευταίας (**ΑΠ 911/2023, 796/2023, 335/2023, 136/2023, 62/2023, 1067/21, 1043/21, 346/21, 138/21**).
4. **ANTIΘΕΤΗ:** Αναπλήρωση της δήλωσης επιθυμίας προόδου της ποινικής διαδικασίας με τη δήλωση παράστασης προς υποστήριξη της κατηγορίας ή παράστασης πολιτικής αγωγής **δεν είναι δυνατή**, αφού κατά τις ταυτάρια και ρητές διατάξεις των άρθρων 82 παρ. 3 του ισχύοντος και του προϊσχύσαντος ΚΠοινΔ, η δήλωση υποστήριξης της κατηγορίας και η δήλωση παράστασης του πολιτικώς ενάγοντος δεν αναπληρώνουν την έγκληση (**ΑΠ 543/2023, 58/2020**).
5. **Δήλωση επιθυμίας προόδου της ποινικής διαδικασίας (αρ. 464 ΠΚ).** Η **δήλωση επιθυμίας προόδου της ποινικής διαδικασίας**, εξομοιώνεται με την έγκληση και **συνιστά και πράξη ουσιαστικού δικαίου**, η δε προθεσμία δήλωσης επιθυμίας προόδου της ποινικής διαδικασίας **δεν περιλαμβάνεται στις νόμιμες και δικαστικές προθεσμίες διενέργειας διαδικαστικών πράξεων** για τις οποίες προβλέφθηκε

αναστολή κατά το χρονικό διάστημα από 13-3-2020 έως 31-5-2020, με βάση τις Υπουργικές Αποφάσεις «περί ..... του κορωνοϊού COVID-19», κατ' άρθρο 44 παρ. 1 του Συντάγματος, και κυρώθηκε με το άρθρο 2 του Ν. 4682/2020 και **έπρεπε να έχει υποβληθεί μέχρι τις 18-3-2020 (ΑΠ 1153/2022).**

6. Νομίμως υποβάλλεται για το αδίκημα της υπεξαίρεσης και **από μη κύριο** του πράγματος, εφόσον αυτός υφίσταται **άμεση ζημία (ΑΠ 948/2023).**

Δήμευση

1. Έφεση κατά της απόφασης που διέταξε δήμευση. (αρ. 504 παρ.1, 368, 492 ήδη 495 ΚΠΔ). Η απόφαση του πρωτοβαθμίου δικαστηρίου κατά το μέρος που διέταξε **τη δήμευση πειστηρίων**, προσβάλλεται με **έφεση** και επομένως δεν επιτρέπεται αίτηση αναιρέσεως κατ' αυτής. (ΑΠ 278/2023, 598/2015).
2. Η δήμευση ως **μέτρο ασφαλείας** είναι α) υποχρεωτική, β) επιβάλλεται και χωρίς καταδίκη ορισμένου προσώπου, γ) επιβάλλεται υπό προϋποθέσεις και κατά των κληρονόμων, δ) επιβάλλεται υποχρεωτικά κατά παντός τρίτου κατόχου και ε) επιβάλλεται υποχρεωτικά μόνον αν από τα κατασχεθέντα αντικείμενα προκύπτει κίνδυνος δημόσιας τάξης, με την έννοια όχι μόνον του κινδύνου επανάληψης αξιόποινων πράξεων, αλλά και του κινδύνου της δημόσιας υγείας, της κοινής ειρήνης, της ασφάλειας ή της δημόσιας πίστης (ΑΠ 818/2022, 1244/2018).
3. Η δήμευση του άρθρου **16 Ν. 2168/1993** αποτελεί **μέτρο ασφαλείας** και επιβάλλεται υποχρεωτικά, καθώς ο νόμος θέσπισε ένα τεκμήριο απόλυτης επικινδυνότητας των όπλων για τη δημόσια τάξη, το οποίο δεν μπορεί να ανατραπεί με μόνη την επίκληση των συνοδευτικών περιστάσεων κατοχής του όπλου, που μειώνουν τον κίνδυνο προσβολής εννόμων αγαθών, παρά μόνο όταν από τον ίδιο το νόμο ισχύει αντίθετο

τεκμήριο έλλειψης κινδύνου, όπως όταν μετά την κατάσχεση και πριν από την απόφαση δήμευσης εκδίδεται άδεια από την αρμόδια αρχή (ΑΠ 818/2022).

4. **Δήμευση- κατάσχεση (αρ. 373 ΚΠΔ).** Το ποινικό δικαστήριο έχει δικαιοδοσία να κρίνει για την τύχη των κατασχεθέντων και δεσμευθέντων πραγμάτων και όσων κρίνει ότι πρέπει να κατασχεθούν, καθώς επίσης για τα ζητήματα αστικής φύσης, που προκύπτουν κατά τη διάρκεια της δίκης. (ΑΠ 858/2023).
5. **Δήμευση- κατάσχεση (αρ. 373 ΚΠΔ).** Υποχρεούται δε αυτεπαγγέλτως το δικαστήριο, με την τελειωτική απόφασή του, να διατάξει την επικύρωση της κατάσχεσης ή την κατάσχεση ή την άρση της κατάσχεσης και την απόδοση των μη υποχρεωτικώς κατά νόμο δημευτέων πραγμάτων, που αφαιρέθηκαν και των πειστηρίων και όσων κατασχέθηκαν και δεν έγινε άρση της κατάσχεσής τους, στον αποδεικνυόμενο από τη διαδικασία ιδιοκτήτη τους. Σε περίπτωση δε καταδίκης, αν τα δεσμευθέντα περιουσιακά στοιχεία προέρχονται άμεσα ή έμμεσα από την αξιόποινη πράξη και συνιστούν την περιουσιακή ζημία που υπέστη το θύμα, το δικαστήριο τα αποδίδει στο τελευταίο (ΑΠ 858/2023).
6. **Δήμευση προϊόντων εγκλήματος** πρέπει να αιτιολογείται ειδικώς ότι αυτά αποτελούν προϊόντα κτηθέντα από τη διάπραξη του βασικού αδικήματος (ΑΠ 1009/2022).

Δημόσια υποκίνηση βίας και μίσους (αρ. 1 παρ. 1 Ν 927/1979).

1. Η αντικειμενική υπόσταση του εγκλήματος αυτού πληρώνεται όταν κάποιος δημόσια προτρέπει άλλον ή άλλους σε πράξεις ή ενέργειες που μπορούν να προκαλέσουν διακρίσεις, μίσος ή βία εναντίον των ως άνω προσώπων. Η «προτροπή» αυτή πρέπει να είναι δημόσια, με την έννοια ότι μπορεί να εισακουστεί και να επηρεάσει

οποιονδήποτε δέκτη, ανεξαρτήτως αν τελείται σε δημόσιο ή ιδιωτικό χώρο, με δημόσιο ή ιδιωτικό μέσο, οπωσδήποτε μπορεί να συμβεί μέσω του διαδικτύου. Δεν συνιστά «προτροπή» η απλή έκφραση γνώμης, κριτικής έστω και δυσάρεστης ή επικριτικής για τα ως άνω πρόσωπα (ΑΠ 1691/2022, 858/2020).

2. Οι πράξεις και οι ενέργειες, στις οποίες προτρέπεται το υποκείμενο του εγκλήματος, πρέπει να είναι ικανές και πρόσφορες να προκαλέσουν «διακρίσεις, μίσος ή βία», χωρίς να απαιτείται και να προκληθούν. Το αποτέλεσμα της πρόσφορης πρόκλησης «διακρίσεων, μίσους ή βίας» πρέπει να έχει ως μοναδική αιτία και λόγο και να συνδέσει αποκλειστικά με τα ως άνω πρόσωπα που διαχειρίζονται από τη σεξουαλική τους προτίμηση, στα οποία περιλαμβάνονται οι ομοφυλόφιλοι, οι οποίοι έλκονται ερωτικά από τα άτομα του ίδιου φύλου. (ΑΠ 1691/2022, 858/2020).
3. Το έννομο αγαθό που προστατεύεται με τις διατάξεις του ν. 927/1979..... είναι το και συνταγματικά, άλλωστε, κατοχυρωμένο, δικαίωμα κάθε Έλληνα προς ίση μεταχείριση, ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητάς του και απαγόρευση κάθε διάκρισης που αφορά το άτομό του, καθώς και αυτή ταύτη τη «δημόσια ευταξία ή τάξη», αφού ο ρατσιστικός λόγος ή λόγος μίσους αποτελεί μία κατάσταση που εγκυμονεί κινδύνους για τα ατομικά έννομα αγαθά των μελών της κοινωνίας και ειδικά των μελών εκείνων των πληθυσμιακών ομάδων, τις οποίες στοχοποιεί. (ΑΠ 1691/2022, 858/2020).

Δημόσιο έγγραφο. Η έννοια του δημοσίου εγγράφου δεν προσδιορίζεται σε διάταξη του Ποινικού Κώδικα, γι' αυτό έχει εφαρμογή και στο Ποινικό Δίκαιο το άρθρο 438 Κ.Πολ.Δ., κατά την έννοια του οποίου δημόσιο έγγραφο είναι αυτό που συντάχθηκε από αρμόδιο καθ' ύλην και κατά τόπο δημόσιο υπάλληλο ή λειτουργό και προορίζεται για εξωτερική κυκλοφορία προς πλήρη απόδειξη έναντι πάντων κάθε γεγονόςτος που βεβαιώνεται με αυτό (ΑΠ 1037/2022).

Διαμονή άγνωστη

Κατ' ορθή ερμηνεία των διατάξεων των άρθρων **156 παρ. 1 και 2 και 273 παρ.1 του ΚΠΔ**, στην περίπτωση που **δεν έχει ενεργηθεί προανάκριση** ή ο κατηγορούμενος δεν εμφανίστηκε κατ' αυτήν και δεν έχει δηλώσει διεύθυνση κατοικίας, κατά το άρθρο 273 του ΚΠΔ, **δεν μπορεί άνευ ετέρου να θεωρείται ως κατοικία του η αναγραφόμενη, στην έγκληση ή τη μήνυση, διεύθυνση κατοικίας, όπου αναζητήθηκε και δεν βρέθηκε (ΑΠ 1202/2022)**

Διερμηνέας

(άρθρο 236, 171 ΚΠΔ)

1. **Η μη όρκιση** ή η **παράτυπη** ή ατελής ή μη προσήκουσα όρκιση του διερμηνέα **δεν** έχει ταχθεί, κατά το άρθρο 236 του ΚΠΔ ή κατ' άλλη διάταξη, **με ποινή ακυρότητας** (ΑΠ 2545/2005) και συνεπώς η παρατυπία στην όρκιση της διερμηνέα δεν μπορεί να αποτελέσει λόγο ακυρότητας (απόλυτης ή σχετικής) αφού κάτι τέτοιο δεν απαγγέλεται ούτε συνάγεται από καμμία νομική διάταξη (ΑΠ 1418/2022).
2. **Διερμηνέας (αρ. 233 παρ. 2 ΚΠΔ)**. Ο ισχυρισμός ότι το δικαστήριο αξιοποίησε **απομαγνητοφωνημένες συνομιλίες** των κατηγορουμένων (κατόπιν νόμιμης άρσης του απορρήτου των επικοινωνιών), που έγιναν στην αλβανική γλώσσα και μεταφράστηκαν στην ελληνική από διερμηνέα ,που δεν διορίστηκε κατ'άρθρο 233 παρ. 2 ΚΠΔ, είναι **αβάσιμος**, αφού αφορά σε ακυρότητα της προδικασίας, η οποία **καλύφθηκε, εφόσον δεν προτάθηκε νομίμως** ως την αμετάκλητη παραπομπή στο ακροατήριο (ΑΠ 3/2023).
3. **Διερμηνέας (αρ. 233 ΚΠΔ)**. Στην περίπτωση που αλλοδαπός κατηγορούμενος **δεν δηλώσει ότι δεν γνωρίζει επαρκώς την ελληνική γλώσσα**, το δικαστήριο **πρέπει**

να διερευνήσει αν αυτός ομιλεί και κατανοεί επαρκώς την ελληνική γλώσσα και κατόπιν αυτού, εναπόκειται στην, αναιρετικώς **ανέλεγκτη**, κυριαρχική κρίση του διευθύνοντος ο διορισμός ή μη διερμηνέως. Η παράλειψη της υποχρέωσης αυτής επιφέρει **απόλυτη ακυρότητα**, κατά το άρθρο 171 παρ. 1 εδ. δ' του ΚΠοινΔ, διότι αφορά την εμφάνιση και υπεράσπιση του κατηγορουμένου, για την οποία (παράβαση), ιδρύεται λόγος αναίρεσης της απόφασης, σύμφωνα με το άρθρο 510 παρ. 1 στοιχ. Α' του ΚΠοινΔ **(ΑΠ 221/2023, 729/2020)**.

4. **Διερμηνέας (αρ. 233 ΚΠΔ):** αν διορισθεί **εκτός του καταλόγου** των διερμηνέων που καταρτίζεται από το πρωτοδικείο, τότε πρέπει **να δοθεί προηγουμένως ο λόγος** στον εισαγγελέα και τον κατηγορούμενο διότι αυτό συνιστά διάταξη κατ'άρθρο 138 ΚΠΔ και απαιτείται ειδική αιτιολογία **αν δε δοθεί ο λόγος**, υφίσταται **απόλυτη ακυρότητα** κατ'άρθρο 171 παρ. 1 β, δ ΚΠΔ. **Αντίθετα**, η **διάταξη του διευθύνοντος** τη συζήτηση, με την οποία ορίζεται απλώς διερμηνέας **από τον οικείο πίνακα διερμηνέων**, δεν συνιστά διάταξη κατά την έννοια του άρθρου 138 του ΚΠΔ και επομένως **δεν** χρειάζεται να δοθεί προηγουμένως **ο λόγος** στον εισαγγελέα ή τον κατηγορούμενο, ούτε απαιτείται κάποια αιτιολογία αυτής **(ΑΠ 143/2023)**.

Δικαστική άφεση της ποινής (αρ. 104B ΠΚ)

Στην πρώτη παράγραφο του άρθρου 104 Β του ισχύοντος Π.Κ. προβλέπονται **λόγοι δυνητικής άφεσης της ποινής** από το Δικαστήριο, ενώ στη δεύτερη παράγραφο του προστίθεται, για πρώτη φορά, ένας **υποχρεωτικός** λόγος δικαστικής άφεσης της ποινής, που συναρτάται με την εισαγωγή στο ποινικό μας σύστημα του θεσμού **της αποκαταστατικής δικαιοσύνης**. Η έρευνα του αιτήματος για δικαστική

άφεση της ποινής **έπεται** της απόφασης του Δικαστηρίου περί ενοχής του υπαιτίου, καθόσον σε περίπτωση απαλλαγής του δεν υφίσταται ζήτημα ποινής για να κριθεί ότι πρέπει να μην επιβληθεί αυτή (ΑΠ 481/2023, 10/2022, 505/2021). Αν το δικαστήριο ερευνήσει τον σχετικό ισχυρισμό **πριν** από την περί ενοχής κρίση του, υποπίπτει σε **υπέρβαση εξουσίας** (ΑΠ 481/2023).

Δικαστικά έξοδα

Ψευδής καταμήνυση. **580 νΚΠΔ, 585 πΚΠΔ** –Η κρίση του εισαγγελέα πρωτοδικών, κατά **την αρχειοθέτηση** της σχετικής μήνυσης, περί απαλλαγής του μηνυτή από την καταβολή δικαστικών εξόδων κατά τη διάταξη του άρθρου 585 του προϊσχύσαντος ΚΠΔ, , **δεν δεσμεύει** το Δικαστήριο ως προς τη **μη ύπαρξη δόλου** στο πρόσωπο του κατηγορουμένου **για ψευδή καταμήνυση** **ΑΠ 621/2022,**

Δικαστική προστασία

Δικαίωμα παροχής δικαστικής προστασίας. Η επιβαλλόμενη από το άρθρο 514 α ΚΠΔ υποχρέωση του αναιρεσειόντος να παρίσταται στον Άρειο Πάγο **μετά ή δια πληρεξούσιου δικηγόρου** δεν είναι υπέρμετρη, διασφαλίζει την ορθή λειτουργία της δικαιοσύνης στο ανώτατο αυτό επίπεδο αναιρετικού ελέγχου των αποφάσεων και δεν παρεμποδίζει την ελεύθερη πρόσβαση του κατηγορουμένου στον Άρειο Πάγο και ως εκ τούτου **δεν αντιβαίνει** στις διατάξεις των άρθρων **20 παρ. 1** του Συντάγματος και **6 παρ. 3 της** Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (**ΕΣΔΑ**), οι οποίες εξασφαλίζουν σε κάθε πρόσωπο το δικαίωμα παροχής δικαστικής προστασίας, η δε τελευταία και το συνακόλουθο δικαίωμα να δικάζεται αυτό δίκαια, δημόσια και αμερόληπτα, αφού από τις τελευταίες υπερνομοθετικές διατάξεις δεν

κωλύεται κοινός νομοθέτης να θέτει όρους και περιορισμούς, υπό τους οποίους ασκείται το κατοχυρούμενο από τις διατάξεις αυτές δικαίωμα παροχής έννομης προστασίας, αρκεί οι περιορισμοί αυτοί να μην περιστέλλουν τη δυνατότητα προσφυγής στα δικαστήρια, με τέτοιο τρόπο ή σε τέτοιο βαθμό, ώστε το ως άνω δικαίωμα να προσβάλλεται στον ίδιο τον πυρήνα του (ΟΛΑΠ 724/1992, ΑΠ 1023/2022, 1635/2019,

Δίκαιη δίκη

1. Η παραβίαση της διάταξης του άρθρου 6 παρ.1 της Ε.Σ.Δ.Α., που καθιερώνει την αρχή της δίκαιης δίκης, δε δημιουργεί ιδιαίτερο λόγο αναιρέσεως της ποινικής αποφάσεως, πέρα από τους λόγους που περιοριστικά αναφέρονται στο άρθρο 510 του Κ.Ποιν.Δ., εκτός εάν συνδυάζεται με άλλη πλημμέλεια που υπάγεται στους προβλεπόμενους από την εν λόγω διάταξη λόγους αναιρέσεως, σε συνδυασμό με όσα ορίζονται στη διάταξη του άρθρου 171 παρ.1 στοιχ. δ' του Κ.Ποιν.Δ.(ΑΠ 1202/2022, 417/2020). Έννοια δίκαιης δίκης, από την οποία απορρέει το **τεκμήριο της αθωότητας** και συνακόλουθα η αρχή της επιείκειας (ΑΠ 757/2022).
2. Έννοια δίκαιης δίκης. Η πολιτεία, μέσω των οργάνων της, οφείλει να απαντά **σε όλα τα επιχειρήματα του κατηγορουμένου** και να εξετάζονται αυτά κατά τρόπο πραγματικό από το Δικαστήριο, δηλαδή το Δικαστήριο να προβαίνει σε αποτελεσματική εξέταση των παρατηρήσεων, επιχειρημάτων και αποδείξεων, που επικαλούνται **οι διάδικοι** (ΑΠ 733/2022).

Δικαίωμα σιωπής του κατηγορουμένου

(αρ. 104 ΚΠΔ) Το δικαίωμα σιωπής του κατηγορουμένου – αναιρεσειόντος ενυπάρχει στο από το νόμο παρεχόμενο δικαίωμά του να αρνηθεί να απολογηθεί και να

απαντήσει σε ερώτηση και η Διευθύνουσα τη συζήτηση δεν είχε υποχρέωση να γνωστοποιήσει τούτο ιδιαίτερος, ώστε από την παράλειψή της αυτή να παραβιάζονται οι διατάξεις που αφορούν την υπεράσπισή του και να προκαλείται ακυρότητα της διαδικασίας (ΑΠ 1583/2022, 924/2009, .

Δικηγόρος. Κώδικας περί δικηγόρων

1. **Κώδικας περί δικηγόρων. Απώλεια δικηγορικής ιδιότητας λόγω ποινικής καταδίκης για υπεξαίρεση.** Διαπιστωτική πράξη του Υπουργού Δικαιοσύνης ανεξαρτήτως εάν η ποινή είχε ανασταλεί και παρήλθε επιτυχώς το διάστημα της αναστολής (ΑΠ 149/2023) .
2. **Δικηγόρος. Παράσταση κατά την εκδίκαση της αναίρεσης.** Από το άρθρο 61 Ν.4194/2013 «Κώδικας Δικηγόρων», συνάγεται ότι αν ο δικηγόρος που παρίσταται κατά τη συζήτηση αίτησης αναίρεσης εντολέα του, **δεν έχει καταθέσει το σχετικό γραμμάτιο**, η παράστασή του δεν γίνεται δεκτή και ο αναιρεσείων θεωρείται ότι δεν έχει εμφανισθεί και η αίτησή του **απορρίπτεται** κατ' άρθρο 514 εδ. α του ΚΠοινΔ, εφόσον έχει κλητευθεί νομότυπα από τον Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου (άρθρ. 512 παρ. 1 εδ. γ του ΚΠοινΔ), σύμφωνα με τα άρθρα 155-161 και μέσα στην προθεσμία του άρθρου 166 του ίδιου Κώδικα (ΑΠ 116/2023, 1603/2016).

Διόρθωση απόφασης

(αρ. 145 ΚΠΔ)

1. **Ως διόρθωση της απόφασης** νοείται η αποκατάσταση της αληθινής βούλησης του δικαστηρίου, με την απάλειψη στοιχείων που παρεισέφερσαν αθέλητα στο κείμενο της ή με την παράθεση σ' αυτό στοιχείων, που είναι αναγκαία για την απόδοση της αληθινής βούλησης του δικαστηρίου και έχουν παραλειφθεί από παραδρομή, αβλεψία ή άλλη παρόμοια αιτία, και **όχι η άρση νομικών πλημμελειών της απόφασης που δημιουργούν ακυρότητα ή ουσιαστικών σφαλμάτων αυτής, που εμπίπτουν στο δικαιοδοτικό πεδίο του ανώτερου**

δικαστηρίου, το οποίο θα αποφανθεί μετά από άσκηση σχετικού ενδίκου μέσου. (ΟΛ. ΑΠ 365/1982, ΑΠ 333/2023, 375/2019,

2. Ως διόρθωση της απόφασης νοείται η αποκατάσταση της πραγματικής βούλησης του δικαστηρίου, με την παράθεση σε αυτήν στοιχείων αναγκαίων, τα οποία παραλείφθηκαν ή διατυπώθηκαν εσφαλμένα από παραδρομή ή αβλεψία ή από άλλη παρόμοια αιτία και όχι η άρση σφαλμάτων, που δημιουργούν ακυρότητα ή των ουσιαστικών σφαλμάτων, τα οποία είναι αντικείμενο της κρίσης του ανώτερου δικαστηρίου, το οποίο επιλαμβάνεται της υπόθεσης, κατόπιν άσκησης ένδικου μέσου. (ΑΠ 526/2023).
3. Κατά βάση λαμβάνεται υπόψη για τη διόρθωση η απόφαση όπως απαγγέλθηκε δημόσια στο ακροατήριο και με σημείωση του διευθύνοντος τη συζήτηση επί του φακέλου της δικογραφίας ή στο ιδιαίτερο χειρόγραφο σημείωμά του, σε συνδυασμό και με την καταχώριση από τον γραμματέα στο οικείο βιβλίο ή από τον εισαγγελέα στο πινάκιο του εισαγγελέα (ΑΠ 30/2013, ΑΠ 1108/2011, ΑΠ 1331/2009). Δεν ορίζεται χρόνος μέσα στον οποίο πρέπει να γίνει η συμπλήρωση ή διόρθωση απόφασης, η οποία, καταρχήν, μπορεί να γίνει οποτεδήποτε και ανατρέχει στον χρόνο έκδοσης της συμπληρούμενης ή διορθούμενης απόφασης (ΑΠ 1973/2009) (ΑΠ 526/2023).
4. Αν ασκηθεί αίτηση αναίρεσης κατά απόφασης και αυτή δεν απορρίφθηκε ως απαράδεκτη, **ο Άρειος Πάγος** είναι αρμόδιος να **διατάξει τη διόρθωση** ή τη συμπλήρωση της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, εφόσον συντρέχουν γι' αυτό και οι λοιποί όροι και εφόσον η σχετική διόρθωση ή συμπλήρωση **δεν προϋποθέτει αξιολόγηση αποδεικτικών στοιχείων και εκφορά ουσιαστικής κρίσης**, δηλαδή δικαιοδοτική λειτουργία που ανήκει στα δικαστήρια ουσίας, και όχι στην ακυρωτική αρμοδιότητα και αποστολή του Αρείου Πάγου (ΟΛ. ΑΠ 365/1982, ΑΠ 333/2023, 375/2019,
5. **Αρμόδιος ο ΑΠ** να προβεί στη διόρθωση ή συμπλήρωση της προσβαλλόμενης απόφασης, επί άσκησης αναίρεσης που δεν απορρίφθηκε ως απαράδεκτη, **μόνο εφόσον υπεισέρχεται στην έρευνα των αναιρετικών λόγων**. Αν όμως η διόρθωση ή η συμπλήρωση αφορά

κεφάλαιο της απόφασης που δεν προσβάλλεται με την αναίρεση, αρμόδιο είναι το δικαστήριο που εξέδωσε την απόφαση, στο οποίο και ο ΑΠ παραπέμπει την υπόθεση ([ΑΠ 432/2022, 132/2022](#)).

6. **Ένδικο μέσο. -προθεσμία αναίρεσης** Επειδή η απόφαση που δέχεται ή απορρίπτει αίτηση διόρθωσης ή συμπλήρωσης της απόφασης δεν προσβάλλεται αυτοτελώς με αίτηση αναίρεσης, αλλά αυτή **συμπροσβάλλεται** με την απόφαση που διορθώθηκε ή συμπληρώθηκε (ΟΛΑΠ 1/2000), η **προθεσμία αναίρεσης** στην περίπτωση αυτή αρχίζει από την επομένη της καταχώρησης στο παραπάνω ειδικό βιβλίο της **αρχικής απόφασης** και όχι από την ημέρα που καταχωρίστηκε σε αυτό η συμπληρωματική απόφαση ([ΑΠ 35/2023 746/2018](#)).

Διπλή μείωση της ποινής

(**αρ 85 ΠΚ**) Δεν είναι υποχρεωμένο το δικαστήριο να αναφέρει στην απόφασή του το ποσοστό μείωσης της ποινής με την καθεμία ελαφρυντική περίπτωση που αναγνωρίζει στον κατηγορούμενο, εφόσον η ποινή που επιβλήθηκε ήταν εντός των ορίων, όπως αυτά διαμορφώνονται από το νόμο (επιβλήθηκε φυλάκιση 2 ετών με πλαίσιο ποινής φυλάκισης τουλάχιστον έξι (6) μηνών έως κάθειρξη έξι (6) ετών) ([ΑΠ 413/2022](#)).

Δόλος

Αιτιολόγηση του δόλου μόνο αν αξιώνονται πρόσθετα στοιχεία, όπως η εν γνώσει τέλεση της πράξης ([ΑΠ 787/2022](#)).

Έγγραφο

(**άρθρο 13γ ΠΚ**)

1. Στην έννοια του εγγράφου περιλαμβάνεται και κάθε μέσο, το οποίο χρησιμοποιείται από υπολογιστή ή περιφερειακή μνήμη υπολογιστή, με ηλεκτρονικό, μαγνητικό ή άλλο

τρόπο, για εγγραφή, αποθήκευση, παραγωγή ή αναπαραγωγή στοιχείων, που δεν μπορούν να διαβαστούν άμεσα, όπως επίσης και κάθε μαγνητικό, ηλεκτρονικό ή άλλο υλικό στο οποίο εγγράφεται οποιαδήποτε πληροφορία, εικόνα, σύμβολο ή ήχος, αυτοτελώς ή σε συνδυασμό, εφόσον τα μέσα και τα υλικά αυτά προορίζονται ή είναι πρόσφορα να αποδείξουν γεγονότα που έχουν έννομη σημασία. ([ΑΠ 365/2023](#), [113/2023](#)).

2. **Έγγραφο. Ενορκη βεβαίωση (αρ. 362,363 ΚΠΔ).** Ως έγγραφο που περιέχει την εκτός δίκης μαρτυρία τρίτου θεωρείται **και η ένορκη βεβαίωση** τούτου, η οποία δίδεται ενώπιον του ειρηνοδίκη ή συμβολαιογράφου κατά τις προβλέπουσες αυτήν διατάξεις. Γι' αυτό άλλωστε και οι ένορκες βεβαιώσεις διαβάζονται στο ακροατήριο κατά το άρθρο **362 ΚΠΔ** ως **«υπόλοιπα»** (λοιπά) έγγραφα **και όχι ως ένορκες καταθέσεις μαρτύρων κατά το άρθρο 363** του ίδιου Κώδικα ([ΑΠ 1661/2022](#), [451/2016](#),
3. **Έγγραφα (άρθρα 362, 171 ΚΠΔ).** Η λήψη υπόψη από το δικαστήριο εγγράφου, μη αναγνωσθέντος στην κύρια διαδικασία, προκαλεί απόλυτη ακυρότητα (171 παρ. 1 δ) **εκτός αν** το έγγραφο αποτελεί στοιχείο του κατηγορητηρίου ή αποτελεί υλικό αντικείμενο του εγκλήματος ή είναι διαδικαστικό έγγραφο ή αναφέρεται ιστορικά ή διηγηματικά στην απόφαση ή προκύπτει από άλλο αποδεικτικό μέσο ([ΑΠ 529/2022](#)), διότι, στην περίπτωση αυτή, γνωρίζει ο κατηγορούμενος την κατηγορία, προκειμένου να αντιτάξει την υπεράσπιση του κατ' αυτής και κατ' ακολουθίαν το περιεχόμενο των εγγράφων αυτών και μπορούσε, αν το ήθελε, να ασκήσει τα κατ' άρθρο 358 δικαιώματά του ([ΑΠ 837/2023](#), [764/2023](#), για την έκθεση ελέγχου ΦΠΑ, η οποία δεν αναγνώσθηκε στο ακροατήριο, πλην όμως αναγράφεται στο κλητήριο θέσπισμα, [ΑΠ](#)

558/2023, 190/2023, 62/2023, 1493/2022, 1439/2022, 1179/2022, 1059/2022, 100/2022, 1378/2020, 585/2020).

4. Η λήψη υπόψη και η συνεκτίμηση από το δικαστήριο της ουσίας, ως αποδεικτικού στοιχείου, εγγράφου που **δεν αναγνώσθηκε** κατά τη συζήτηση στο ακροατήριο, συνιστά απόλυτη ακυρότητα, **διότι έτσι παραβιάζεται η αρχή της προφορικότητας** και το δικαίωμα του κατηγορουμένου να προβαίνει σε δηλώσεις, παρατηρήσεις και εξηγήσεις σχετικά με το αποδεικτικό μέσο. Αν δεν αναφέρεται το συγκεκριμένο έγγραφο στα πρακτικά, προκύπτει όμως από το σκεπτικό της απόφασης και από το όλο περιεχόμενο της, ότι το έγγραφο αναγνώσθηκε, πληρούται ο σκοπός των ανωτέρω διατάξεων και δεν ιδρύεται ο ως άνω λόγος αναίρεσης (ΑΠ 928/2023, 998/2022, 837/2023, 694/2022, 628/ 2020).
5. **Τα έγγραφα** κατά την έννοια του άρθρου 13 γ ΠΚ «διαβάζονται» στην αποδεικτική διαδικασία, **κατά τον τεχνικά πρόσφορο τρόπο για έκαστο από αυτά, ήτοι οι φωτογραφίες επισκοπούνται, βιντεοδίσκοι προβάλλονται κ.ο.κ.** (ΑΠ 365/2023).
6. **Έγγραφα Αναγνωστέα** είναι τα έγγραφα, τα οποία, είτε έχει συμπεριλάβει ο εισαγγελέας που συνέταξε το κατηγορητήριο ή επιμελήθηκε την εισαγωγή της υπόθεσης στο ακροατήριο, είτε υποβλήθηκαν κατά τη διάρκεια της αποδεικτικής διαδικασίας, από τους **διαδίκους, τον εισαγγελέα ή και από κάποιον μάρτυρα** (ΑΠ 365/2023).
7. **Εκθέσεις απομαγνητοφώνησης:** η μη τήρηση της διαδικασίας κατ'άρθρο 148 επ. ΚΠΔ για την κατάρτιση των εκθέσεων απομαγνητοφώνησης και η **διενέργεια τους από αναρμοδίους προς τούτο αστυνομικούς** και όχι από ειδικό προς τούτο κατά τα άρθρα 183 επ. Κ.Π.Δ πραγματογνώμονα, διορισμένο από τον ανακριτικό υπάλληλο, όπως και η **επιλεκτική απομαγνητοφώνηση των καταγεγραμμένων τηλεφωνικών συνομιλιών** από τους ίδιους, αφορούν **απόλυτες ακυρότητες του**

άρθρου 171 του ίδιου κώδικα, που αναφέρονται στην προδικασία, οι οποίες, εφόσον δεν προτάθηκαν μέχρι την αμετάκλητη παραπομπή στο ακροατήριο έχουν καλυφθεί, και, η ενώπιον του δικαστηρίου της ουσίας προβολή τους είναι απαράδεκτη. Συνεπώς, ουδεμία ακυρότητα προκλήθηκε κατά την επ' ακροατηρίου διαδικασία του δικαστηρίου της ουσίας και ουδέν δικαίωμα του αναιρεσείοντα ως κατηγορουμένου εθίγη (ΑΠ 365/2023).

8. **Έγγραφα (άρθρα 362 , 171 παρ. 1 δ ΚΠΔ).** Αν το έγγραφο συνεκτιμήθηκε **μόνο για την απόρριψη της αιτηθείσας ελαφρυντικής περίπτωσης και όχι για την ενοχή** του αναιρεσείοντος, ως προς την οποία άλλωστε η αναιρεσιβληθείσα απόφαση είχε καταστεί αμετάκλητη, δεν πρόκειται περί ανεπίτρεπτης αποδεικτικής αξιοποίησης αυτού σε βάρος του αναιρεσείοντος (ΑΠ 1418/2022, 96/2021)
9. Ο **ψηφιακός δίσκος (CD)** πρέπει **να επισκοπηθεί κατά τη δημόσια και προφορική συζήτηση** της υπόθεσης και δεν αρκεί η επισκόπησή του στον ειδικά διαμορφωμένο χώρο διάσκεψης του δικαστηρίου από τα μέλη αυτού (ΑΠ 42/2023, 1096/2022).
10. Τα **έγγραφα** με γραφικές παραστάσεις, όπως είναι οι χάρτες, απεικονίσεις, φωτογραφίες και σχεδιαγράμματα **δεν «αναγιγνώσκονται»** κατά κυριολεξία, **αλλά επισκοπούνται** από τους παράγοντες της δίκης, προς τους οποίους επιδεικνύονται για το σκοπό αυτόν από τον διευθύνοντα τη συζήτηση. Συνεπώς όταν στα πρακτικά της δίκης αναγράφεται ότι «αναγνώσθηκε» φωτογραφία ή σχεδιάγραμμα, η αναγραφή αυτή δεν τίθεται κατά κυριολεξία, αλλά με τη παραπάνω έννοια **της επισκοπήσεως** του εγγράφου αυτού από τους παράγοντες της δίκης, μετά προηγούμενη επίδειξή του εκ μέρους του διευθύνοντος τη συζήτηση της υποθέσεως (ΑΠ 1312/2022,).
11. Από τη διάταξη του άρθρου 362 ΚΠΔ, σε συνδυασμό και προς τις διατάξεις των άρθρων 170, 171 και 177 ΚΠΔ, προκύπτει ότι το δικάζον ποινικό δικαστήριο, αναζητώντας την ουσιαστική αλήθεια για τη διαμόρφωση της κρίσης του ως προς την

ενοχή ή μη του κατηγορουμένου, προβαίνει στην ανάγνωση και ουσιαστική αξιολόγηση οποιουδήποτε χρήσιμου εγγράφου, αποδεικτικού ή διαδικαστικού, εφόσον δεν αμφιβάλλει για τη γνησιότητα του, **έστω και αν το έγγραφο προέρχεται από άλλη ποινική ή πολιτική δίκη, στην οποία δεν έχει εκδοθεί αμετάκλητη απόφαση ή πρόκειται για απόφαση που δεν είναι αμετάκλητη**, ενόψει του ότι η τήρηση της διάταξης του άρθρου 362 ΚΠΔ, δεν τάσσεται με ποινή ακυρότητας της σχετικής ποινικής διαδικασίας, και συνεπώς ουδεμίας μορφής ακυρότητα επιφέρει η ανάγνωση και λήψη υπόψη εγγράφων, τα οποία υποβάλλονται από τους διαδίκους χωρίς αμφισβήτηση της γνησιότητάς τους, καθώς και η ανάγνωση, **έστω και με την εναντίωση του κατηγορούμενου**, εγγράφων άλλης δίκης ή και απόφασης εκδοθείσας επί άλλης δίκης, η οποία δεν έχει καταστεί αμετάκλητη, διότι δεν θίγονται τα δικαιώματα υπεράσπισης και ακρόασης του κατηγορούμενου και δεν παραβιάζεται το από το άρθρο 171 §1 στοιχ. δ' του ΚΠΔ δικαίωμα υπεράσπισης, αφού ο κατηγορούμενος έχει πάντοτε τη δυνατότητα, κατά τη διάταξη του άρθρου 358 του ίδιου ως άνω Κώδικα, να εκθέσει τις απόψεις του, να κάνει παρατηρήσεις και να προβαίνει σε δηλώσεις και εξηγήσεις σχετικά με τα αποδεικτικά μέσα που εξετάστηκαν (ΑΠ 1408/2022, 1179/2022, 101/2022,).

12. **Έγγραφα.** Στα **πρακτικά** της δημόσιας συζήτησης, που συντάσσονται, **δεν είναι απαραίτητο να αναφέρεται για ποιο αποδεικτικό θέμα αφορά το κάθε έγγραφο, ούτε να καταχωρίζεται το περιεχόμενο του εγγράφου που αναγνώσθηκε.** Αρκεί μόνο να αναφέρονται στα πρακτικά τα στοιχεία που προσδιορίζουν **την ταυτότητά του** σε τρόπο που μπορεί να διαγνωσθεί, ότι αναγνώσθηκε όλο το περιεχόμενο του και ο κατηγορούμενος, γνωρίζοντας πλήρως την ταυτότητά του, να έχει κάθε ευχέρεια να ασκήσει τα από το άρθρο **358 ΚΠΔ δικαιώματά** του. Διαφορετικό είναι το ζήτημα εάν από **την αόριστη** αναφορά της ταυτότητας ενός εγγράφου, που αναγνώσθηκε,

δημιουργείται **ασάφεια** από το αιτιολογικό της απόφασης, ως προς το εάν το δικαστήριο της ουσίας **έλαβε υπόψη του το έγγραφο** αυτό που αναγνώσθηκε και αν στήριξε ή όχι σε αυτό την κρίση του, οπότε, όμως, δημιουργείται ο από το άρθρο 510 παρ. 1 στοιχ. Δ' ΚΠΔ λόγος αναίρεσης **για έλλειψη αιτιολογίας**. Το περιεχόμενο του εγγράφου δεν είναι αναγκαίο να αναφέρεται στα πρακτικά, είναι όμως αναγκαίο να αναφέρονται τα στοιχεία εκ των οποίων προσδιορίζεται **με επάρκεια η ταυτότητά του, τα οποία δεν συμπίπτουν πάντοτε με τα στοιχεία του πλήρους τίτλου του**.
(ΑΠ 190/2023, 1710/2022, 1493/2022, 998/2022,

13. Η **ταυτότητα του εγγράφου** πρέπει να προσδιορίζεται επαρκώς, **αλλά όχι** απαραίτητα από τον **συντάκτη** ή **τη χρονολογία** ή το **περιεχόμενό του** (ΑΠ 1710/2022) . Οι **φωτογραφίες** επισκοπούνται και η αναγραφή στα πρακτικά της απόφασης ότι αναγνώσθηκαν έχει την πρόδηλη έννοια ότι αυτές επισκοπήθηκαν από τους διαδίκους (ΑΠ 767/2022).

Εγκληματική οργάνωση (αρ. 187 παρ. 1 ΠΚ)

1. Στοιχεία νομοτυπικής μορφής (ΑΠ 871/2023).
2. Στοιχεία νομοτυπικής μορφής. **Ο κοινός σκοπός** μπορεί να έχει **οποιοδήποτε κίνητρο, οικονομικό αλλά και ιδεολογικό ή άλλο**, και πρέπει να αναφέρεται στην τέλεση κάποιου ή κάποιων από τα κακουργήματα, που απαριθμούνται περιοριστικά σ' αυτή. Έτσι, για τη στοιχειοθέτηση του εγκλήματος της συγκρότησης και ένταξης σε εγκληματική οργάνωση πρέπει να πληρούνται **τρία κριτήρια**, ένα ποιοτικό (**δομημένη ομάδα**), ένα ποσοτικό (**τρία ή περισσότερα πρόσωπα**) και ένα χρονικό (**διάρκεια δράσης**). **Συγκρότηση** της

εγκληματικής οργάνωσης είναι η καθοδηγητική και κατευθυντήρια συμβολή στη δημιουργία της. **Μέλος της οργάνωσης** αυτής είναι εκείνος, που υποτάσσει τη βούλησή του στην οργάνωση, χωρίς να είναι αναγκαία και η προσωπική συμμετοχή του στις κατ' ιδίαν πράξεις της οργάνωσης. **Δομημένη ομάδα** είναι εκείνη, που δεν σχηματίζεται περιστασιακά για τη διάπραξη ενός εγκλήματος, αλλά συγκροτείται για να έχει **διαρκή δράση**, ενώ **υποκειμενικώς απαιτείται δόλος ... (ΑΠ 128/2023)**.

3. Η **συγκρότηση** εγκληματικής ομάδας αποτελεί **στιγμιαίο έγκλημα**. Η **ένταξη** σε ήδη δομημένη ομάδα αποτελεί **διαρκές**. Αν πληρωθούν και οι δύο τρόποι τέλεσης, υφίσταται φαινομενική πραγματική συρροή **(ΑΠ 767/2022)**.
4. **Εγκληματική οργάνωση** .Η ισχύουσα διάταξη του άρθρου 187 παρ. 1 του νέου ΠΚ, ως προς τα στοιχεία της αντικειμενικής υπόστασης της πράξης είναι εν μέρει **δυσμενέστερη**, αφού για τη στοιχειοθέτηση του εγκλήματος αρκεί η επιδίωξη τέλεσης οποιουδήποτε κακούργηματος και όχι ορισμένων που αναφέρονται στην αντίστοιχη διάταξη του προϊσχύσαντος ΠΚ και **εν μέρει ευμενέστερη**, αφού για την πλήρωση της αντικειμενικής υπόστασης του εγκλήματος α) δεν αρκεί η συγκρότηση ή ένταξη σε "δομημένη ομάδα" αλλά απαιτείται η συγκρότηση ή ένταξη σε "**επιχειρησιακά δομημένη** οργάνωση " και β) δεν αρκεί η οργάνωση να έχει οποιαδήποτε διαρκή δράση αλλά απαιτείται να διακρίνεται για **διαρκή εγκληματική δράση**. (βλ Αιτιολογική έκθεση του ν. 4619/2019) **(ΑΠ 220/2023)**.
5. Το έγκλημα της συγκρότησης ή ένταξης σε εγκληματική οργάνωση του άρθρου 187 παρ. 1 του ΠΚ, τελεί σε **αληθινή πραγματική συρροή** με **τα εγκλήματα** που διαπράττουν τα μέλη της εγκληματικής ομάδας για υλοποίηση των σκοπών της **(ΑΠ 220/2023, 597/2022, 1058/2022)**.

Έγκληση

1. **(άρ. 405 παρ. 1 β ΠΚ).** Η διάταξη του άρθρου 405 παρ. 1 εδ. β' του ΠΚ, με την οποία προβλέπεται η δίωξη της κακουργηματικής απιστίας, που στρέφεται άμεσα κατά πιστωτικού ή χρηματοδοτικού ιδρύματος ή επιχειρήσεων του χρηματοπιστωτικού τομέα, μετά από **έγκληση** δεν εξαλείφει το αξιόποινο της εν λόγω απιστίας, αλλά απλώς **θέτει πρόσθετο όρο**, δηλαδή την υποβολή έγκλησης, για τη δίωξη της αξιόποινης αυτής πράξης και συνεπώς **ως μη υποκρύπτουσα συγκεκριμένη αμνηστία**, δεν αντίκειται στις διατάξεις του άρθρου 47 παρ. 3 και 4 του Συντάγματος. **(ΑΠ 243/2023)**.
2. **Προθεσμία (αρ. 114 ΠΚ).** Η **τρίμηνη προθεσμία** για την υποβολή της έγκλησης (που είναι ανεξάρτητη από την κατά το άρθρ. 111 ΠΚ παραγραφή των εγκλημάτων), σύμφωνα με τις διατάξεις των **άρθρων 243 εδ. β' του ΑΚ και 145 παρ. 2 του ΚΠολΔ**, οι οποίες έχουν εφαρμογή και εν προκειμένω, λόγω της **ενότητας της έννομης τάξης**, λήγει μόλις **περάσει η ημέρα του τελευταίου μήνα**, που αντιστοιχεί σε αριθμό με την ημέρα που άρχισε, δηλαδή με την ημέρα, κατά την οποία ο δικαιούμενος σε υποβολή έγκλησης έλαβε γνώση της τέλεσης της πράξης και του προσώπου που την τέλεσε ή κάποιου από τους συμμετόχους **(ΑΠ 480/2023, ΑΠ399/2023)**.
3. **Υποβολή πέραν τριμήνου.** Αν η έγκληση υποβλήθηκε **μετά την πάροδο του τριμήνου** από την τέλεση της πράξης, είναι αναγκαίο να **αιτιολογείται ο χρόνος της γνώσης** της πράξης και του δράστη από τον παθόντα. Εκκινεί από την ημέρα της γνώσης. **Ως γνώση** θεωρείται η πληροφόρηση του δικαιούχου σε έγκληση κατά τρόπο πλήρη, σαφή και συγκεκριμένο περί των πραγματικών περιστατικών, με βάση τα οποία κατόρθωσε να μορφώσει πλήρη γνώμη για την πράξη, δηλαδή μόλις ο

δικαιούμενος λάβει γνώση όλων των στοιχείων που απαιτούνται για την τελεσθείσα πράξη. (ΑΠ 399/2023).

4. Αν με **νομοθετική μεταβολή** καθιερώνεται η κατ' **έγκληση** δίωξη για κάποιο έγκλημα, το οποίο προηγουμένως διωκόταν **αυτεπάγγελτα**, αν η γνώση για το έγκλημα και το πρόσωπο του δράστη τοποθετείται χρονικά **μετά τη δημοσίευση** του νέου νόμου, η προθεσμία αρχίζει από αυτό. Αν όμως τοποθετείται πριν, η προθεσμία αρχίζει να τρέχει **από τη δημοσίευση** του νέου νόμου (ΑΠ 653/2023).
5. **Ανάκληση.** Η ανάκληση της υποβληθείσης έγκλησης καθιερούται από τον νόμο ως λόγος εάλειψης του αξιοποίνου (άρθρο 117 παρ. 1 του ΠΚ), ένεκα του οποίου παύει οριστικά η ποινική δίωξη [(άρθρο 117 παρ. 3 του ΠΚ σε συνδυασμό με το άρθρο 368 περ. β' του ΚΠοινΔ (ΟΛ ΑΠ 1/2007, ΟΛ ΑΠ 2/2007)], απαγγελία, δε, καταδίκης για κατ' έγκληση διωκόμενο έγκλημα, παρά τη γενομένη σύννομη ανάκλησή της, **συνιστά υπέρβαση εξουσίας**. Αποδοχή της ανάκλησης, ενυπάρχει και υπό το σχήμα της **σιωπής** ((ΑΠ 1680/2022).ΑΠ 554/2015).
6. **Η ανάκληση**, ενώ ήταν νομικώς αδιάφορη όταν έλαβε χώρα, εξαιτίας του χαρακτήρα της αξιόποινης πράξης της απάτης, ως αυτεπαγγέλτως διωκομένης, **ανεβίωσε** και προσέλαβε έννομη σημασία, μετά την τροπή του εγκλήματος σε διωκόμενο κατ' έγκληση, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου **405 παρ. 1** του νέου Ποινικού Κώδικα. (ΑΠ 1680/2022).

Έθιμο

Και μετά την ισχύ του ΑΚ (23-2-1964) μπορεί να γεννηθεί έθιμο ως Κανών Δικαίου είτε προς συμπλήρωση, είτε προς κατάργηση του γραπτού και του εθιμικού Δικαίου, επιφυλασσομένης της απαγορεύσεως δημιουργίας εθίμου αντιτιθεμένου σε κανόνες δημοσίας τάξεως. Για την δημιουργία εθίμου, το οποίο συνιστά αυτοτελή πηγή

κανόνων δικαίου (άρθρο 1 ΑΚ), απαιτείται μακρά, αδιάκοπη και ομοιόμορφη άσκηση με συνείδηση δικαίου, δηλαδή με την πεποίθηση των ασκούντων αυτό ότι εφαρμόζουν κανόνα δικαίου και δη, είτε των πολιτών ολοκλήρου του κράτους ή τμήματος αυτού, είτε των ανηκόντων σε μία τάξη ή επάγγελμα προσώπων. Το ασκούμενο έθιμο δεν πρέπει να αντίκειται στον ορθό λόγο, ούτε να προσκρούει στις παραδεδεγμένες δικαιοϊκές αρχές, τα χρηστά ήθη ή τη δημόσια τάξη. (ΑΠ 8/2023, 697/2020).

Εισαγγελέας

1. Η **πρόταση του εισαγγελέα επί της κατηγορίας** στο τέλος, μετά το πέρας της αποδεικτικής διαδικασίας, όταν ζητεί την ενοχή του κατηγορουμένου, **εμπεριέχει** οπωσδήποτε και την πρότασή του για απόρριψη των αυτοτελών ισχυρισμών του κατηγορουμένου και η παράλειψή του να προτείνει ειδικώς επί των προβληθέντων αυτοτελών ισχυρισμών του κατηγορουμένου καλύπτεται με τη συνολική του πρόταση επί της ενοχής και δεν δημιουργείται καμία ακυρότητα της διαδικασίας στο ακροατήριο (ΑΠ 1383/2022, 780/2022)
2. Η αρχή του **ενιαίου και αδιαιρέτου** της εισαγγελικής αρχής κάμπτεται και δεν εφαρμόζεται μόνο στην περίπτωση αναπλήρωσης κατά τη διάρκεια και εφόσον εξελίσσεται η διαδικασία στο ακροατήριο για συγκεκριμένη υπόθεση, με αποτέλεσμα να μην μπορεί κατά τη διάρκεια της συζήτησης της ίδιας υπόθεσης να αναπληρωθεί ο εισαγγελέας της έδρας με άλλον εισαγγελέα (ΑΠ 1236/2022, 555/2005). Βλ και την ΑΠ 1222/2022 , η οποία δέχθηκε **απόλυτη ακυρότητα**, εφόσον ο εισαγγελέας, μετά την **λήψη στοιχείων** ταυτότητας του κατηγορουμένου και τον διορισμό διερμηνέα, **αντικαταστάθηκε** από άλλον εισαγγελέα, χωρίς η δίκη να ξεκινήσει από την αρχή.
3. Η **διάταξη** του εισαγγελέα πλημμελειοδικών, η οποία εκδίδεται σύμφωνα με το άρθρο 43 παρ. 3 ΚΠΔ και τίθεται **στο αρχείο** μήνυση ή αναφορά που δεν στηρίζεται στον

νόμο ή είναι προφανώς αβάσιμη στην ουσία της ή ανεπίδεκτη δικαστικής εκτίμησης, με υποβολή της αντίστοιχης δικογραφίας στον εισαγγελέα εφετών και σχετικής αναφοράς για τους λόγους τους οποίους δεν άσκησε ποινική δίωξη, **δεν φέρει τον χαρακτήρα βουλεύματος ή απόφασης** (ΑΠ 795/2023, 251/2016).

4. **Δεν** επιτρέπεται **αίτηση αναίρεσης** κατά της διάταξης του εισαγγελέα πρωτοδικών, με την οποία τέθηκε στο αρχείο η μήνυση ή αναφορά (ΑΠ 795/2023, 1301/2012).

Εκβίαση (αρ. 385 ΠΚ)

1. Στοιχεία νομοτυπικής μορφής. Ο σκοπός του δράστη να αποκομίσει ο ίδιος ή άλλος παράνομο περιουσιακό όφελος (**υπερχειλής δόλος**) είναι ανεξάρτητος της επίτευξης ή μη οφέλους, ενώ τέτοιος σκοπός υπάρχει, όταν ο υπαίτιος γνωρίζει ότι το περιουσιακό όφελος που επιδιώκει δεν αποτελεί αντικείμενο νόμιμης απαίτησης, καθώς επίσης και όταν στη συγκεκριμένη περίπτωση η εφαρμογή του μέσου της βίας ή της απειλής προς πραγμάτωση νόμιμης απαίτησης αποδοκιμάζεται από το δίκαιο, εμφανιζόμενη ως άγια μομφή. Ειδικότερα, πρέπει το επιδιωκόμενο όφελος να είναι «παράνομο», δηλαδή να μην αποτελεί νόμιμη απαίτηση του δράστη ή του άλλου και να τελεί σε σχέση υλικής αντιστοιχίας με την επελθούσα περιουσιακή ζημία, έτσι ώστε να αποτελεί αυτό την αντίστροφη όψη της ζημίας (ΑΠ 794/2023, 433/2023, 100/2023, 1603/2022, 952/2022,).
2. Ο εξαναγκασμός, ως στοιχείο του εγκλήματος της εκβίασης, έγκειται ..... (Α.Π. 38/2022). Η απειλή μπορεί να είναι ρητή και άμεση, να έχει διατυπωθεί προφορικώς ή εγγράφως ή και εμμέσως, να έχει μεταβιβαστεί με άλλον ή ακόμη και να είναι σιωπηρή, ...(Α.Π. 917/2020). Περαιτέρω, για την κακουργηματική μορφή της εκβίασης, που προβλέπεται στη διάταξη του άρθρου 385 παρ. 1 στοιχ. β'

περ. α' του προϊσχύσαντος Π.Κ., η οποία είναι εφαρμοστέα στην κρινόμενη υπόθεση, κατά τα προαναφερόμενα, απαιτείται ο υπαίτιος να μεταχειρίσθηκε, μεταξύ άλλων απειλή βλάβης της επιχείρησης ή του επαγγέλματος που ασκεί ο εξαναγκαζόμενος και η ανωτέρω πράξη να τελέστηκε από πρόσωπο που διαπράττει τέτοιες πράξεις κατ' επάγγελμα. Το έγκλημα της εκβίασης είναι **τετελεσμένο** με την επέλευση της περιουσιακής ζημίας στον παθόντα, ο οποίος μπορεί να είναι πρόσωπο διαφορετικό από εκείνο που εξαναγκάσθηκε να προβεί στην επιζήμια συμπεριφορά, αλλιώς, αν δηλαδή δεν επέλθει η ζημία και εφόσον συντρέχουν και οι λοιποί όροι, το έγκλημα είναι σε απόπειρα ([ΑΠ 1699/2022](#), [1488/2022](#), [1302/2022](#)).

3. Ο εξαναγκασμός ως στοιχείο του εγκλήματος της εκβίασης έγκειται στην άσκηση **βίας ή απειλής**, δια της οποίας περιάγεται ο άλλος σε τρόμο ή ανησυχία, στρέφεται δε η βία ή η απειλή κατά της ελευθερίας της περιουσιακής διάθεσης με σκοπό να καμφθεί η θέληση του εξαναγκαζόμενου και να οδηγηθεί σε πράξη, παράλειψη ή ανοχή, ενώ η επαπειλούμενη σε βάρος του εξαναγκαζόμενου ενέργεια **δεν** απαιτείται να είναι **παράνομη**, διότι εκβίαση συνιστά όχι αυτή καθ' εαυτή η άσκηση εξουσίας ή δικαιώματος, αλλά η απειλή άσκησής τους προς επίτευξη του σκοπού που αναφέρεται στο άρθρο 385 Π.Κ. ([ΑΠ 945/2023](#), [446/2023](#), [1699/2022](#),).
4. **Η απειλή** μπορεί να είναι **ρητή και άμεση**, να έχει διατυπωθεί **προφορικώς** ή **εγγράφως**, αμέσως από τον δράστη ή μέσω τρίτου προσώπου. Δεν αποκλείεται και μία **προειδοποίηση ή σύσταση** να περιέχει μία υποκρυπτόμενη απειλή. Είναι αδιάφορο, αν αυτός που διατύπωσε την απειλή ήταν αποφασισμένος να την πραγματοποιήσει, ή αν ήταν πραγματοποιήσιμη ή όχι, αρκεί ότι δια της απειλής εξαναγκάσθηκε σε πράξη, παράλειψη ή ανοχή εκείνος κατά του οποίου στράφηκε στη συγκεκριμένη περίπτωση η απειλή ([ΑΠ 1110/2023](#), [794/2023](#), [100/2023](#), [1699/2022](#),

5. Για την κακουργηματική πράξη της εκβίασης που τελέστηκε με σωματική βία εναντίον προσώπου ή με απειλές ενωμένες με επικείμενο κίνδυνο σώματος ή ζωής, η νέα διάταξη του ισχύοντος ΠΚ είναι επεικέστερη ως προς την απειλούμενη στερητική της ελευθερίας ποινή, αφού με αυτήν προβλέπεται ανώτερο όριο κάθειρξης δεκαπέντε (15) ετών (άρθρα 380 παρ. 1 σε συνδυασμό με άρθρο 52 του ίδιου κώδικα), ενώ η προηγούμενη προέβλεπε ανώτερο όριο κάθειρξης είκοσι (20) ετών, η απειλή δε με τη νέα διάταξη και χρηματικής ποινής δεν την καθιστά δυσμενέστερη (ΑΠ 794/2023, 561/2023, 728/2021, 501/2020, 434/2020).
6. Παρά την διαφορετική από νομοτεχνικής φύσης διαμόρφωση της νέας διάταξης, τα στοιχεία της αντικειμενικής και υποκειμενικής υπόστασης του εν λόγω εγκλήματος, δηλαδή της εκβίασης, δεν έχουν μεταβληθεί (ΑΠ 561/2023).
7. **Απειλή βλάβης της επιχείρησης. 385 ΠΚ** Για την εφαρμογή της παρούσας περίπτωση η βία ή απειλή πρέπει να στρέφεται ειδικώς **σε βλάβης της επιχείρησης. Ως επιχείρηση** νοείται, κατά τις ΑΚ 479, 959 και ΚΠολΔ 483, το σύνολο πραγμάτων, δικαιωμάτων, άυλων αγαθών και καταστάσεων, ως φήμη και πελατεία που οργανώθηκαν σε επιχειρηματική ενότητα για την επίτευξη κερδοσκοπίας. Εξάλλου, **ως βλάβη της επιχειρήσεως** νοείται, πέρα από την υλική (χρηματική) και η ηθική ζημία (λ.χ. στην καλή της φήμη), η οποία μακροπρόθεσμα δύναται να εξελιχθεί σε περιουσιακή ζημία, αυτό ωστόσο δεν είναι αποτιμητό μέγεθος κατά το χρόνο της προσβολής (ΑΠ 1699/2022, 1296/2019)

Έκδοση ακάλυπτης επιταγής (αρ. 79 παρ. 1 Ν 5960/1933)

1. Στοιχεία αδικήματος (ΑΠ 1408/2022).

2. Το **αξιόποινο** του τυπικού εγκλήματος της έκδοσης ακάλυπτης επιταγής **δεν επηρεάζεται** από την έλλειψη οποιασδήποτε **αιτίας ή οφειλής** του εκδότη, γιατί το έγκλημα αυτό, ενόψει της φύσης της επιταγής ως χρηματικού μέσου πληρωμής και της **ανάγκης προστασίας των συναλλαγών**, πραγματώνεται με μόνη την έκδοση ή μη πληρωμή της ακάλυπτης επιταγής, χωρίς να ασκεί επιρροή η **εσωτερική σχέση** μεταξύ εκδότη και λήπτη της επιταγής, δεδομένου ότι στο πεδίο του ποινικού δικαίου **δεν ερευνάται η αιτία έκδοσης**. Κάθε ισχυρισμός, που ανάγεται στην αιτία έκδοσης και μεταβίβασης της επιταγής δεν επηρεάζει το αξιόποινο της πράξης της έκδοσης ακάλυπτης επιταγής. Αρκεί ότι η επιταγή, ως αξιόγραφο, έχει τα τυπικά στοιχεία της εγκυρότητας (ΑΠ 633/2020). (ΑΠ 898/2022).
3. **Δράστης (αυτουργός)** του εγκλήματος της εκδόσεως ακάλυπτης επιταγής μπορεί να είναι μόνο ο **"εκδίδων"** επιταγή χωρίς αντίκρισμα, δηλαδή αυτός που πραγματοποιεί την επί του τίτλου δήλωση βουλήσεως υπογράφοντας το έγγραφο της επιταγής και θέτει αυτό σε κυκλοφορία, **ανεξάρτητα** από το πρόσωπο, για το οποίο επέρχονται οι έννομες συνέπειες που απορρέουν από αυτή (ΑΠ 761/2023, 1150/2022, ΑΠ 709/2020).
4. Απαιτείται έκδοση **τυπικά έγκυρης επιταγής και υπογραφή του εκδότη**, στην οικεία θέση, **αδιάφορα** αν η επιταγή εκδίδεται για ατομικό του χρέος και σύρεται επί προσωπικού του λογαριασμού ή για χρέος άλλου και εταιρίας που εκπροσωπείται από αυτόν και σύρεται επί λογαριασμού του άλλου ή της εταιρίας. Κατά συνέπεια, αν κάποιος εκδώσει ακάλυπτη επιταγή ως **νόμιμος εκπρόσωπος** νομικού προσώπου για λογαριασμό του τελευταίου, δράστης του αδικήματος αυτού είναι ο **ενεργών ως όργανο** του νομικού προσώπου (ΑΠ 322/2023).
5. **Μεταχρονολογημένη επιταγή**: το προβλεπόμενο έγκλημα συντελείται όταν η μεταχρονολογημένη επιταγή εμφανιστεί προς πληρωμή και δεν πληρωθεί, λόγω

έλλειψης αντίστοιχων διαθέσιμων κεφαλαίων, σε οποιοδήποτε χρονικό σημείο ανάμεσα **στην ημέρα της πραγματικής έκδοσης** και μέχρι **και την όγδοη ημέρα** από την επομένη της ημέρας που αναγράφεται σε αυτήν ως ημέρα έκδοσης (ΟΛΑΠ 123/1981, ΟΛΑΠ 46/1980, ΑΠ 322/2023).

Έκδοση αλλοδαπού.

Έκδοση στις ΗΠΑ- το Δικαστήριο που εξετάζει την αίτηση για έκδοση, θα κρίνει μόνο επί του ζητήματος **της επάρκειας των αποδείξεων κατηγορίας**, που υποβλήθηκαν από την εκζητούσα αρχή του αιτούντος Κράτους για να δικαιολογήσουν τη σύλληψη και την παραπομπή σε δίκη του κατηγορούμενου, δηλαδή θα κρίνει κατά πόσον οι υποβληθείσες αποδείξεις παρέχουν **πιθανότητα ενοχής** του εκζητούμενου (κατηγορούμενου) για τα εγκλήματα για τα οποία ζητείται η έκδοσή του (ΑΠ 1059/2023).

Έκδοση αλλοδαπού. Ευρωπαϊκή Σύμβαση Έκδοσης (N 4165/1961)

1. Το αρμόδιο δικαιοδοτικό όργανο, που αποφαινεται για την έκδοση, δεν έχει εξουσία να ερευνήσει τη **βασιμότητα** ή μη της κατηγορίας, για την οποία καταδικάστηκε ο εκζητούμενος ή τη **νομιμότητα της** διαδικασίας, που τηρήθηκε στην προδικασία ή στο ακροατήριο του αλλοδαπού δικαστηρίου, αφού ούτε από τη διάταξη του άρθρου 12 παρ. 2 της Ε.Σ.Ε., ούτε από άλλη διάταξη της Ε.Σ.Ε. προβλέπεται και η επισύναψη αποδεικτικών στοιχείων της ενοχής του εκζητουμένου (ΑΠ 462/2023, 303/2023).
2. Από το συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 436 επ. του ΚΠΔ και 12 της Ε.Σ.Ε., προκύπτει ότι, στην περίπτωση, κατά την οποία ζητείται η έκδοση αλλοδαπού προσώπου **για έκτιση ποινής** που επιβλήθηκε με δικαστική απόφαση του αιτούντος

Κράτους, **δεν συγχωρείται**, το αρμόδιο δικαιοδοτικό όργανο που επιλαμβάνεται της σχετικής αιτήσεως να προβεί **στην έρευνα περί υπάρξεως ή όχι στοιχείων ενοχής** του εκζητουμένου, ως προς την αποδιδόμενη σ' αυτόν κατηγορία, επειδή η επισύναψη στην αίτηση εκδόσεως εγγράφων για βεβαίωση ενδείξεων ενοχής και η έρευνα για τη βασιμότητα της κατηγορίας προβλέπεται, από τα άρθρα 437, 443 § 1 και 450 § 2 ΚΠΔ, **μόνο όταν ζητείται η έκδοση για την παραπομπή του εκζητουμένου σε δίκη και όχι για την εκτέλεση ποινής**, που επιβλήθηκε σε βάρος του (ΑΠ 516/2023, 476/2023, 462/2023, 790/2020,

3. Όταν η έκδοση ζητείται στο πλαίσιο της Ε.Σ.Ε. **για την εκτέλεση ποινής**, η σχετική καταδικαστική απόφαση αρκεί **να είναι εκτελεστή** κατά το δίκαιο του κράτους που ζητεί την έκδοση και **δεν είναι** ανάγκη να **είναι αμετάκλητη** (ΑΠ 516/2023, 476/2023, 462/2023, 2193/2018,
4. **Αίτημα έκδοσης προς έκτιση υπολοίπου ποινής**: όταν η έκδοση ζητείται με βάση την ΕΣΕ, προκειμένου να εκτίσει ο εκζητούμενος εν όλω ή εν μέρει ποινή επιβληθείσα με καταδικαστική απόφαση του εκζητούντος κράτους, **δεν ερευνάται το μέγεθος του υπολοίπου της προς έκτιση ποινής**. Τέτοια έρευνα ούτε από την από 13-12-1957 Ευρωπαϊκή Σύμβαση Εκδόσεως ούτε από τον ΚΠΔ προβλέπεται και μόνον εάν τίθεται θέμα ολοσχερούς απότισης πρέπει να ερευνηθεί αν πράγματι υφίσταται προς έκτιση υπόλοιπο ποινής, διότι σε αντίθετη περίπτωση, ήτοι αν η ποινή αποτίθηκε ολοσχερώς, η απόφαση δεν είναι πλέον εκτελεστή (ΑΠ 516/2023, 909/2021, 499/2021, 334/2021)
5. Το **μεταβιβαστικό αποτέλεσμα** της έφεσης (άρ. 502 παρ. 2 ΚΠΔ) ισχύει και επί του ενδίκου μέσου της έφεσης ενώπιον του αρμόδιου, κατ' άρθρ. **451 παρ. 1 ΚΠΔ**, Τμήματος του Αρείου Πάγου εναντίον της περί έκδοσης αλλοδαπού απόφασης του Συμβουλίου Εφετών. (ΑΠ 516/2023, 476/2003, 462/2023, 380/2023, 303/2023, 254/2023, 1658/2022).

6. Έκδοση αλλοδαπού (έκδοση σε Τουρκία με βάση την Ευρωπαϊκή Σύμβαση Έκδοσης). Το αρμόδιο δικαιοδοτικό όργανο, που αποφαινεται για την έκδοση, **δεν** έχει εξουσία να ερευνήσει **την συνδρομή ή μη στοιχείων ενοχής** του εκζητουμένου ούτε τη νομιμότητα των εσωτερικών δικονομικών διαδικασιών του εκζητούντος κράτους, αφού ούτε από τη διάταξη του άρθρου 12 παρ. 2 της Ε.Σ.Ε., που ορίζει εξαντλητικά τα συγκεκριμένα στοιχεία και δικαιολογητικά, που πρέπει να συνοδεύουν την αίτηση για τη στήριξη και τη δικαστική αξιολόγησή της, ούτε από άλλη διάταξη της Ε.Σ.Ε. προβλέπεται και η επισύναψη αποδεικτικών στοιχείων της ενοχής του εκζητουμένου (ΑΠ 532/2019, ΑΠ 1487/2019, ΑΠ 1324/2017), όπως απαιτείται από τις αντικείμενες στη Σύμβαση αυτή διατάξεις των άρθρων **443 παρ. 1 και 450 παρ. 2 του ΚΠΔ (ΑΠ 104/2012) . (ΑΠ 1658/2022).**
7. Έκδοση αλλοδαπού και ερήμην εκδίκαση (ΕΣΕ και αρ. 438 στοιχ. η ΚΠΔ). Εκδίκαση της υπόθεσης απόντος του κατηγορουμένου δικαιολογείται μόνον εφόσον έχει προηγηθεί **νόμιμη κλήση** του να παραστεί στο δικαστήριο για την εκδίκαση της υποθέσεώς του, σε ορισμένη δικάσιμο και παρά ταύτα δεν εμφανίζεται. Η ύπαρξη δε της προϋπόθεσης αυτής **ερευνάται** και για την καταδικαστική απόφαση, βάσει της οποίας ζητείται η έκδοση αλλοδαπού, σύμφωνα με τις προαναφερθείσες διατάξεις των άρθρων 438 περ.η΄ και 450 παρ.3 Κ.Ποιν.Δ. **(ΑΠ 462/2023).**
8. Έκδοση αλλοδαπού και αναβολή έκδοσης (αρ. 441 ΚΠΔ) . Η αναβολή της έκδοσης, σύμφωνα με τις παραπάνω διατάξεις, στην περίπτωση δίωξης ή καταδίκης του εκζητούμενου για άλλη πράξη στην Ελλάδα, δεν έχει την έννοια, ότι αναβάλλεται η διαδικασία ενώπιον του Συμβουλίου Εφετών και του Αρείου Πάγου κατά τα άρθρα 450 επ. ΚΠΔ, για να αποφανθούν για την έκδοση σε πρώτο και δεύτερο βαθμό, αλλά ότι αναβάλλεται μόνον η δεύτερη διοικητική φάση, ήτοι η **απόφαση του Υπουργού**

Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, ο οποίος είναι κατά το άρθρο **452 ΚΠΔ**, ο μόνος αρμόδιος να διατάξει την έκδοση **(ΑΠ 516/2023)**.

9. **Έκδοση (αρ. 438 στοιχ. γ ΚΠΔ)**. Από το συνδυασμό των διατάξεων του άρθρου 438 περ. γ' προκύπτει με σαφήνεια ότι η έκδοση απαγορεύεται αν πρόκειται για έγκλημα που κατά το ελληνικό δίκαιο διώκεται μόνο ύστερα **από έγκληση** και δεν έχει υποβληθεί τέτοια από τον παθόντα, οπότε υφίσταται νόμιμος λόγος που εξαλείφει το αξιόποιο, εξαιρουμένων όμως των εγκλημάτων που στρέφονται κατά της ιδιοκτησίας και της περιουσίας, όπως είναι, εν προκειμένω, η απάτη, για τα οποία επιτρέπεται πάντα η έκδοση, ήτοι ανεξαρτήτως υποβολής ή μη εγκλήσεως από τον παθόντα **(ΑΠ 380/2023)**.

Έκθεση (άρθρο 306 ΠΚ)

Η έννοια των φράσεων του νόμου "**καθιστά αβοήθητο**" και "**αφήνει αβοήθητο**" σημαίνει ότι και στις δύο αυτές περιπτώσεις δημιουργείται κατάσταση κινδύνου για τη ζωή ή την υγεία του παθόντος ή κατάσταση επίτασης του επισυμβάντος κινδύνου. Ειδικότερα, **ο πρώτος τρόπος** του εγκλήματος της **έκθεσης, σε στενή έννοια**, υπάρχει, όταν με μία θετική ενέργεια (ή παράλειψη) του δράστη το θύμα μεταφέρεται από μία σχετικά ασφαλή θέση σε μία ανασφαλή και έτσι εκτίθεται σε κίνδυνο η ζωή ή η υγεία του. **Η αβοήθητη θέση**, στην οποία περιάγεται το θύμα, συνίσταται στη δημιουργία όρων, με τους οποίους αρχίζει μια αυτοδύναμη διαδικασία που θα οδηγήσει σε βλάβη του εννόμου αγαθού της ζωής, αν δεν ανακοπεί με οποιονδήποτε τρόπο. Επομένως, είναι αδιάφορο, εάν το θύμα τελικά διασωθεί με την παρέμβαση τρίτων ή από τύχη. Από την όμοια διάταξη του άρθρου 306 παρ. 1 του νέου Π.Κ., προκύπτει ότι **δεν έχει** μεταβληθεί **ούτε η νομοτυπική μορφή** της πράξης **ούτε η**

απειλούμενη ποινή, με συνέπεια να είναι εφαρμοστέα η διάταξη που ίσχυσε κατά το χρόνο τέλεσης της πράξης (ΑΠ 1138/2022, 838/2020).

Εκπροσώπηση αναιρεσειόντος

Ο διορισμός παρέχει στο συνήγορο την εξουσία να εκπροσωπεί το διάδικο σε όλες τις διαδικαστικές πράξεις που αφορούν τη συγκεκριμένη ποινική υπόθεση, εκτός αν η πληρεξουσιότητα παρέχεται για ορισμένες μόνον από τις πράξεις αυτές . Απορριπτέο το αίτημα της αναβολής, που υποβάλλεται από δικηγόρο, προκειμένου να προσκομίσει εξουσιοδότηση του κατηγορουμένου προς εκπροσώπησή του, **λόγω επικείμενου κινδύνου παραγραφής**. Απόρριψη της αναίρεσης ως ανυποστήρικτης λόγω μη εκπροσώπησης του αναιρεσειόντος ενώπιον του Αρείου Πάγου (**ΑΠ 721/2022**).

Έκρηξη

(αρ. 270 ΠΚ)

Στοιχεία νομοτυπικής μορφής. Ως **κοινός κίνδυνος** νοείται εκείνος, ο οποίος αφορά σε ευρύτερο κύκλο έννομων αγαθών, σε έκταση που είναι ανεπίδεκτη προσδιορισμού εκ των προτέρων, είτε και σε ένα μόνο, που είναι όμως ακαθόριστο ως μέρος της ολότητας. Ο κίνδυνος δε αυτός μπορεί να αφορά έστω και έναν μη κατά πρόσωπο προσδιορισμένο άνθρωπο, Για τον λόγο αυτόν δεν απαιτείται ο ειδικός καθορισμός των κινδυνευόντων προσώπων Για τη θεμελίωση κοινού κινδύνου, δεν μπορεί να περιλαμβάνεται ο δράστης στα κινδυνεύοντα πρόσωπα (ΑΠ 922/2023).

Ελαφρυντικές περιστάσεις

(αρ. 84 ΠΚ). Ειλικρινής μεταμέλεια. Μετέπειτα καλή συμπεριφορά. Πρότερος σύννομος βίος. Μετεφηβική ηλικία.

Την τυχόν συνδρομή ελαφρυντικών περιστάσεων το δικαστήριο της ουσίας κατά τον ακροαματικό έλεγχο κάθε υπόθεσης ερευνά **και αυτεπαγγέλτως, χωρίς** όμως να είναι υποχρεωμένο να προβεί **οίκοθεν στην αιτιολόγηση της μη συνδρομής** κάθε τέτοιας περιστάσεως (ΑΠ 595/2023, 622/2019, 130/2017

Η προβολή των ελαφρυντικών περιστάσεων πρέπει να προκύπτει από **τα πρακτικά** της συνεδρίασης, χωρίς να επιτρέπεται αμφισβήτηση της ακρίβειας αυτών, παρά μόνο προσβολή τους για πλαστότητα (άρθρο 141 παρ. 1 και 3 του ΚΠοινΔ) ή διόρθωσή τους κατά τη διαδικασία του άρθρου 145 του ΚΠοινΔ (ΑΠ 595/2023, 254/2022, 1024/2018).

Πρότερος σύννομος βίος (αρ. 84 παρ. 2 α ΠΚ).

1. Η ύπαρξη του λευκού ποινικού μητρώου συνιστά αναμφίβολα ένα ισχυρό (μαχητό) τεκμήριο προηγούμενης σύννομης ζωής, ωστόσο δεν αποτελεί το μοναδικό κριτήριο για την ουσιαστική αξιολόγηση του βίου ως σύννομου, αφού η σύννομη ζωή δεν ταυτίζεται με το λευκό ποινικό μητρώο, αλλά με τον πραγματικό σεβασμό των εννόμων αγαθών στον καθημερινό βίο (ΑΠ 1097/2023, 1051/2023, 1015/2023, 949/2022, 49/2022)..
2. **Ο σύννομος βίος (αρ. 84 παρ. 2 α ΠΚ)** δεν ταυτίζεται με το λευκό ποινικό μητρώο, το οποίο απλά συνεκτιμάται, αλλά με την από πεποίθηση υποταγή στη νομιμότητα ως προς όλες τις εκφάνσεις της καθημερινότητάς του, κατάσταση που δεν εξασφαλίζεται με την ανυπαρξία καταδίκης του για αξιόποινη πράξη, αλλά και από τον σεβασμό και την τήρηση αστικών κανόνων, ώστε το έγκλημα που έχει τελέσει ο δράστης να εμφανίζεται ως εξαίρεση σε αυτή τη σταθερή στάση της ζωής του, ως

δυσάρεστη έκπληξη, ως μοναδική παραφωνία, ως γεγονός που ουδείς περίμενε από τον συγκεκριμένο δράστη (ΟΛΑΠ 2/2022, ΑΠ 447/2023, 317/2023, 227/2023, 1663/2022, 1135/2022, 1086/2022,

3. Συνακόλουθα αν κάποιος παραβιάζει ή δεν σέβεται, **αστικούς κανόνες** η συνδρομή στο πρόσωπό του της εν λόγω ελαφρυντικής περιστάσης δεν έχει έρεισμα στο νόμο, το δε **λευκό ποινικό μητρώο** απλά **συνεκτιμάται** από το Δικαστήριο στα πλαίσια που ορίζονται από τις διατάξεις των άρθρων 177 και 178 ΚΠΔ, για τον σχηματισμό της δικανικής του κρίσης για την ύπαρξη του σύννομου βίου προκειμένου να αποφανθεί επί του αυτοτελούς αυτού ισχυρισμού (ΑΠ 827/2023, 623/2023, 447/2023, 338/2023, 317/2023, 307/2023, 1691/2022, 1663/2022, 1518/2022, 1379/2022, 1135/2022).
4. **Σύννομος βίος. (αρ. 84 παρ. 2 α ΠΚ).** Οι μεμονωμένες, ευκαιριακού χαρακτήρα **καταδίκες για εγκλήματα ήσσονος σημασίας**, όπως αυτά που τελέσθηκαν από **αμέλεια**, μπορεί να μην ληφθούν υπόψη και **να χορηγηθεί** το ελαφρυντικό, ενώ κρίσιμο είναι να συνάγεται **ο σεβασμός** από πλευράς του κατηγορουμένου **των εννόμων αγαθών**, ο οποίος εκδηλώνεται με την τήρηση των δικαιοκικών κανόνων που τα προστατεύουν, οπότε μπορούν να ληφθούν υπόψη για **την μη χορήγηση** του ελαφρυντικού αποφάσεις πολιτικών δικαστηρίων (**λ.χ επί αγωγών αδικοπραξίας**) ή διοικητικών δικαστηρίων (**λ.χ επί προστίμων**) ή διοικητικών αρχών (**λ.χ επί πειθαρχικών παραπτώματων**), από τις οποίες προκύπτει η κατ' επανάληψη παραβίαση επιτακτικών κανόνων δικαίου αυξημένης σπουδαιότητας (ΑΠ 1289/2022).
5. **Σύννομος βίος. (αρ. 84 παρ. 2 α ΠΚ).** Η σύννομη ζωή **δεν ταυτίζεται με το λευκό ποινικό μητρώο**, αλλά με τον πραγματικό σεβασμό των κατά τα ως άνω προστατευόμενων στο κράτος δικαίου εννόμων αγαθών. Τούτο προκύπτει και εξ αντιδιαστολής από την ίδια την ανωτέρω διάταξη του άρθρου **84 παρ. 1 στοιχ. α` του ΠΚ.**, κατά την οποία **δεν αποκλείεται** η αναγνώριση της συγκεκριμένης ελαφρυντικής

περίστασης από μόνη την προηγούμενη καταδίκη του υπαιτίου για ελαφρό πλημμέλημα, αλλά εναπόκειται στην κρίση του δικάζοντος δικαστηρίου να αξιολογήσει το τελεσθέν πλημμέλημα **ως ελαφρό ή μη**, συνεκτιμώντας παράλληλα και τις περιστάσεις τέλεσης του δικάζομένου εγκλήματος και τη χρονική της παλαιότερης καταδίκης από τη νέα εκδικαζόμενη πράξη (ΑΠ 561/2023, 1484/2022, 127/2022).

6. **Σύννομος βίος.** Το **ποινικό μητρώο** δεν είναι εκ των εγγράφων εκείνων, που σύμφωνα με το άρθρο 362 ΚΠΔ, πρέπει **να αναγνωσθεί** στο ακροατήριο, προκειμένου να κριθεί η βασιμότητα της από το άρθρο 84 παρ. 2α ΠΚ ελαφρυντικής περίπτωσης, όταν μάλιστα **δεν υπάρχει και σχετικό αίτημα** του κατηγορουμένου, αφού η ύπαρξη ή ανυπαρξία των στοιχείων που καταχωρούνται στο έγγραφο αυτό, **δεν είναι** από εκείνα που μπορούν να στηρίξουν κρίση του δικαστηρίου, αναφορικά με τη συνδρομή οποιουδήποτε από τους όρους που θέτει η διάταξη του άρθρου 84 παρ. 2α ΠΚ, προκειμένου να δικαιολογηθεί η επιβολή μειωμένης ποινής στον κατηγορούμενο (ΑΠ 1663/2022).

Ταπεινά αίτια

(αρ. 84 παρ. 2 β ΠΚ).

1. Η ελαφρυντική αυτή περίπτωση θεμελιώνεται **είτε στην ψυχολογική σχέση** του δράστη της αξιόποινης πράξης με τρίτο πρόσωπο (τρεις τελευταίες υποπεριπτώσεις), είτε στην κακοβουλία (**ταπεινά αίτια**), είτε στην άσχημη οικονομική κατάσταση του υπαιτίου (**μεγάλη ένδεια**) (ΑΠ 998/2022, 1555/2019).
2. **Ως ταπεινά αίτια** νοούνται τα μη αντίθετα προς την κοινή περί ηθικής ή κοινωνικής τάξης, συνείδηση και τα μη μαρτυρούντα διαστροφή χαρακτήρα και κακοβουλία του δράστη για δε το ορισμένο αυτού απαιτείται να εκτίθενται και τα αίτια που ώθησαν τον κατηγορούμενο στην πράξη του **.Η μη ταπεινότητα** των αιτίων από τα οποία ο

δράστης ωθήθηκε στην πράξη που του αποδίδεται, θα κριθεί όχι υποκειμενικά, δηλαδή κατά την αντίληψη του δράστη, **αλλά αντικειμενικά**, δηλαδή κατά την αντίληψη της κοινωνίας (ΑΠ 721/2023, 551/2023, 1691/2022, 1688/2022, 1556/2022,

Ανάρμοστη συμπεριφορά παθόντος.

1. Η ελαφρυντική περίπτωση από το άρθρο 84 παρ. 2γ' του ΠΚ, βρίσκει εφαρμογή εκεί όπου το άμεσο ή τουλάχιστον το αποφασιστικό κίνητρο της πράξης υπήρξε ακριβώς η ανάρμοστη συμπεριφορά του παθόντος, που μπορεί να συνίσταται σε προκλητική, χλευαστική, απρεπή κτλ συμπεριφορά, χωρίς την οποία ο δράστης δεν θα ενεργούσε. (ΑΠ 1688/2022, 1555/2019).
2. Επίσης, το συναίσθημα οργής ή βίαιης θλίψης πρέπει να προκλήθηκε από άδικη πράξη που στρέφεται εναντίον του δράστη, η οποία όμως πρέπει σε κάθε περίπτωση να συνδέεται με τη συμπεριφορά του παθόντος (ΑΠ 1688/2022, 1555/2019).
3. Η δε ανάρμοστη συμπεριφορά του παθόντος κατά του δράστη πρέπει, καταρχήν, να τελεί σε χρονική εγγύτητα (υπηρετική της αιτιώδους σχέσης) και, οπωσδήποτε, σε αιτιώδη σχέση με την εγκληματική πράξη του δράστη, δηλαδή να αποδεικνύεται ότι ο τελευταίος δεν θα δρούσε χωρίς αυτή (ΑΠ 190/2023, 104/2023, 1372/2020, 1190/2017)

Ειλικρινής μεταμέλεια

Αρ. 84 παρ. 2 δ ΠΚ.

1. Έννοια της ελαφρυντικής περίπτωσης της **ειλικρινούς μεταμέλειας**. Δεν πρέπει να γίνεται προσχηματικά και δεν αρκεί η απλή έκφραση συγγνώμης ή η ομολογία για την

τέλεση της πράξης ή η παράδοσή του στις αρχές μετά την πράξη (ΑΠ 190/2023, 1556/2022, 1087/2022).

2. **Ειλικρινής μετάνοια. (αρ. 84 παρ. 2 δ ΠΚ).** Για τη θεμελίωση της ελαφρυντικής αυτής περίπτωσης απαιτείται αληθινή και θετική ψυχοβουλητική μεταστροφή του υπαιτίου προς την έννομη τάξη και την πλευρά του παθόντος, η οποία προϋποθέτει, **κατ' ελάχιστο, την ειλικρινή ομολογία τέλεσης της πράξης** και η οποία πρέπει να εκδηλώνεται με συγκεκριμένο τρόπο και σε συγκεκριμένο τόπο και χρόνο, ενώ απαιτείται ο υπαίτιος να έχει επιδιώξει με συγκεκριμένο τρόπο να άρει ή να μειώσει τις συνέπειες της πράξης του. Δεν συνιστά ειλικρινή μετάνοια η απλή δήλωση συγγνώμης από τον δράστη ή η καλή διαγωγή αυτού ή η δήλωση ομολογίας της πράξης κατά τη διεξαγωγή της δίκης ή η παράδοσή του στις αρμόδιες αρχές μετά την πράξη (ΑΠ 190/2023, 716/2020)
3. **Η ομολογία της πράξης και η καλή διαγωγή στο ΚΚ δεν συνιστούν ειλικρινή μετάνοια (ΑΠ 959/2022),** ούτε η μετά τη σύλληψή του υπαιτίου **ομολογία** της πράξης του **ή η διευκόλυνση** του έργου των αστυνομικών δια μόνης της ομολογίας του (ΑΠ 1193/2022).
4. Για να στοιχειοθετηθεί η ελαφρυντική αυτή περίπτωση πρέπει η μεταμέλεια του υπαιτίου **όχι μόνο να είναι ειλικρινής, αλλά και να εκδηλώνεται εμπράκτως,** δηλαδή να συνδυάζεται με συγκεκριμένα περιστατικά, τα οποία δείχνουν ότι αυτός μεταμελήθηκε και για το λόγο αυτό επιζήτησε ειλικρινά και όχι προσχηματικά, να άρει ή να μειώσει τις συνέπειες της πράξης του, **χωρίς να αρκεί η απλή έκφραση συγγνώμης ή η ομολογία για την τέλεση της πράξης (ΑΠ 928/2023, 817/2023, 447/2023, 391/2023, 365/2023, 1569/2022, 1341/2022, 912/2020, ΑΠ 1156/2019,**
5. Ο κατηγορούμενος, που δεν αποδέχεται ότι τέλεσε την ένδικη πράξη, προδήλως, δεν έχει επίγνωση των συνεπειών αυτής και επομένως, **δεν δείχνει ότι μεταμελήθηκε,**

άρα **δεν συντρέχουν τα στοιχεία της έμπρακτης και ειλικρινούς μεταμέλειας** που απαιτεί η ως άνω διάταξη για την αναγνώριση του εν λόγω ελαφρυντικού (ΑΠ 1447/2022).

6. **Η έμπρακτη μετάνοια ως ελαφρυντική περίπτωση**, έναντι εκείνης που προβλέπεται σε ορισμένα μόνο εγκλήματα **ως λόγος εξάλειψης του αξιόποινου**, διαθέτει ιδιότητες λιγότερες, και επομένως, είναι δυνατόν η μετάνοια αυτή **να μην** αναγνωρισθεί για εξάλειψη του αξιόποινου, αλλά να θεωρηθεί ότι η αποκαταστατική συμπεριφορά του δράστη, που διαθέτει μόνο το ψυχολογικό στοιχείο της ατιμώρητης έμπρακτης μετάνοιας, συντρέχει ως ελαφρυντική περίπτωση, όχι δε και το αντίθετο. Υπάρχει περίπτωση να μη συντρέχει η έμπρακτη μετάνοια ως ελαφρυντική περίπτωση και να μην αναγνωρισθεί για εξάλειψη του αξιόποινου, αλλά να ληφθεί υπόψη κατά την επιμέτρηση της ποινής, ιδίως όταν εκδηλώνεται η επιθυμία αποκατάστασης των συνεπειών υπό του δράστη ή όταν υπάρχει μερική αποκατάσταση του θύματος (ΑΠ 1341/2022, 912/2020).

Μεταγενέστερη καλή συμπεριφορά

Έννοια της ελαφρυντικής περίπτωσης της μετέπειτα καλής συμπεριφοράς. (αρ. 84 παρ. 2 ε ΠΚ).

1. Προϋποθέτει επίκληση και απόδειξη θετικής ατομικής και κοινωνικής συμπεριφοράς του υπαιτίου, ως αποτέλεσμα πραγματικής επίγνωσης από αυτόν των συνεπειών της πράξης του και σταθερού εναρμονισμού του προς τις επιταγές της έννομης τάξης και δεν εννοείται ως παθητική καλή διαγωγή ή μόνον ως απουσία παραβατικότητας αλλά περιλαμβάνει και την θετική δραστηριότητα του υπαιτίου, η οποία εκδηλώνεται αυτοβούλως και όχι ως αποτέλεσμα φόβου ή καταναγκασμού. Απαιτείται **ηθική και ψυχική μεταστροφή**, αλλά δεν ταυτίζεται με την απαίτηση για μία εξαιρετική υπερδιακεκριμένη καλή συμπεριφορά (ΑΠ 721/2023, 1370/2022, 791/2022,

416/2022) .

2. Απαιτείται συγκεκριμένη, μετά την πράξη, θετική προσωπική, κοινωνική και επαγγελματική συμπεριφορά, η οποία να είναι ενδεικτική όχι μόνο της έλλειψης παραβατικότητας, διότι σε τέτοια περίπτωση αυτός που δεν τέλεσε κάποια αξιόποινη πράξη μετά την αποκάλυψη της παράνομης δραστηριότητάς του, θα είχε εξασφαλισμένη την αναγνώριση της ελαφρυντικής αυτής περίπτωσης, αλλά ατόμου, το οποίο αποτίναξε το παρελθόν και άλλαξε τρόπο ζωής, πράγμα το οποίο δεν συμβαίνει, όταν εξακολουθεί να ζει όπως και πριν, με εξαίρεση την παραβίαση των νόμων και ιδιαίτερα του Ποινικού Κώδικα (ΑΠ 1097/2023, 928/2023, 551/2023, 1556/2022, 1193/2022, 1137/2022, 1084/2022, 912/2022, 28/2021, ΑΠ 23/2020, Η έλλειψη παραβατικότητας και η επαγγελματική δραστηριότητα δεν αρκούν για τη θεμελίωση αυτής της ελαφρυντικής περίπτωσης (ΑΠ 49/2022).
3. Προϋποθέτει επίκληση και απόδειξη θετικής ατομικής και κοινωνικής συμπεριφοράς του υπαιτίου, με κριτήριο τη στάση του μέσου συνετού και νομοταγούς πολίτη, για σχετικά μεγάλο χρονικό διάστημα μετά την αξιόποινη πράξη, ως αποτέλεσμα πραγματικής επίγνωσης από αυτόν των συνεπειών της πράξης του και σταθερού εναρμονισμού του προς τις επιταγές της έννομης τάξης, ακόμα και κατά την κράτησή του, ενώ δεν αρκεί η καλή και συνήθης συμπεριφορά, αλλά απαιτούνται πραγματικά περιστατικά θετικά και δηλωτικά της αρμονικής κοινωνικής διαβίωσης από τα οποία να προκύπτει **σαφής μεταστροφή του χαρακτήρα του** και μάλιστα για μεγάλο χρονικό διάστημα (ΑΠ 374/2023, 233/2023, 1709/2022, 1097/2022, 1051/2022, 949/2022, 983/2020).
4. Απαιτείται, δηλαδή, για την αναγνώριση του ανωτέρω ελαφρυντικού, συγκεκριμένη, μετά την πράξη, **θετική προσωπική, κοινωνική και επαγγελματική συμπεριφορά, η οποία να είναι ενδεικτική όχι μόνον**

έλλειψης έκνομης συμπεριφοράς, διότι σε τέτοια περίπτωση αυτός που δεν τέλεσε κάποια αξιόποινη πράξη μετά την αποκάλυψη της παράνομης δραστηριότητάς του, θα είχε εξασφαλισμένη την αναγνώριση της ελαφρυντικής αυτής περίπτωσης, αλλά ατόμου, το οποίο αποτίναξε το παρελθόν, άλλαξε τρόπο ζωής, πράγμα το οποίο δεν συμβαίνει, όταν εξακολουθεί να ζει όπως και πριν, εξαιρουμένης της παραβίασης των νόμων και ιδιαίτερα του Ποινικού Κώδικα (ΑΠ 564/2023, 143/2023, 142/2023).

5. Για να είναι **ορισμένος ο σχετικός ισχυρισμός**, πρέπει να γίνεται επίκληση θετικών περιστατικών από τα οποία να προκύπτει ότι ο κατηγορούμενος έχει μεταστραφεί ηθικά και ψυχικά και έχει αντιληφθεί τις συνέπειες της αξιόποινης πράξης του. Η επίκληση μόνης της επιτυχημένης επαγγελματικής δραστηριότητας αυτού και της άριστης οικογενειακής συμπεριφοράς του δεν αρκεί (ΑΠ 1601/2022).
6. Για το παραδεκτό του σχετικού ισχυρισμού και τη θεμελίωσή του στη διάταξη αυτή απαιτείται η επίκληση συγκεκριμένων περιστατικών καλής συμπεριφοράς του κατηγορουμένου για σχετικά μεγάλο χρονικό διάστημα από την τέλεση της πράξεως, μέχρι το χρόνο της επίκλησής του (ΑΠ 726/2022, 527/2020), έχοντας αντιληφθεί τις επιπτώσεις της αξιόποινης πράξεως του και απέχοντας για σχετικά μεγάλο διάστημα, από οποιασδήποτε φύσης επιλήψιμη ενέργεια και συμπεριφορά. Η καλή συμπεριφορά εντός του ΚΚ και η πραγματοποίησή ημερομισθίων δεν αρκούν (ΑΠ 912/2022, 780/2022).
7. Η συνήθης **καλή συμπεριφορά και η μορφωτική ανέλιξη (αρ. 84 παρ. 2 ε ΠΚ)** του αναιρεσείοντος μέσα στη φυλακή δεν αποτελούν αυθεντική μαρτυρία για την ψυχική και ηθική μεταστροφή του (ΑΠ 143/2023, 627/2022). Τέτοια δε **καλή συμπεριφορά** κατά την έννοια του **στοιχ. ε** οπωσδήποτε **δεν συνιστά** η από μέρους του

κρατουμένου **συμμόρφωση** στους σωφρονιστικούς κανόνες και η από μέρους του αποφυγή **τέλεσης πειθαρχικού** παραπτώματος, αφού **η έλλειψη παραβατικής συμπεριφοράς** κατά τη διάρκεια του εγκλεισμού του συνιστά **κύρια και αυτονόητη προϋπόθεση για τον σωφρονισμό** του (ΑΠ 548/2023, 143/2023, 1709/2022, 1276/2022, 1251/2022).

8. Η παραδοχή, όμως, της συνδρομής της ελαφρυντικής αυτής περίπτωσης του άρθρου 84 παρ. 2 περ. ε' του ΠΚ, αναμφίβολα, τελεί υπό την αυτονόητη προϋπόθεση ότι η συμπεριφορά του εντός του σωφρονιστικού καταστήματος είναι **προδήλως διακριτή της συνήθους συμπεριφοράς του κρατουμένου** και συνεχεται με την εξαιρετική οπωσδήποτε βελτίωση της συμπεριφοράς του. Η καλή, δηλαδή, συμπεριφορά δεν εννοείται **ως παθητικά** καλή διαγωγή ή ως μη κακή ή μόνο ως απουσία παραβατικότητας, αλλά περιλαμβάνει και τη θετική δραστηριότητα του υπαιτίου, η οποία εκδηλώνεται αυτοβούλως και όχι ως αποτέλεσμα φόβου ή καταναγκασμού και οπωσδήποτε πρέπει να συνεχεται με εξαιρετική βελτίωση της συμπεριφοράς του (ΑΠ 548/2023, 1093/2022, 382/2019).

Υπέρβαση της εύλογης διάρκειας της διαδικασίας (αρ. 84 παρ. 3 ΠΚ)

1. Μόνη η πάροδος σχετικά μεγάλου χρονικού διαστήματος από την τέλεση της πράξης δεν αρκεί για την στοιχειοθέτηση του ισχυρισμού αυτού, κατ' άρθρο 84 παρ. 3 ΠΚ (ΑΠ 791/2022).
2. Η ελαφρυντική περίπτωση από το άρθρο 84 παρ.3 κριτήριο δεν είναι μόνο η παρέλευση δυσανάλογα μεγάλου χρονικού διαστήματος από την τέλεση του εγκλήματος, αλλά συνεκτιμώνται η καταχρηστική ή παρελκυστική συμπεριφορά των διαδίκων κατά την εξέλιξη της δίκης, η πολυπλοκότητα των πραγματικών και νομικών

ζητημάτων, το διακύβευμα της υπόθεσης για τον κατηγορούμενο, η στάση των αρμόδιων κρατικών αρχών (ΑΠ 464/2023, 365/2023, 1556/2022, 1059/2022).

3. Για να είναι ορισμένος ο αυτοτελής ισχυρισμός, πρέπει να αναφέρονται περιστατικά για την **έλλειψη υπαιτιότητας** του καταδικασθέντος ως προς την διάρκεια της ποινικής διαδικασίας (ΑΠ 1601/2022).
4. Για την αναγνώριση της ελαφρυντικής περίπτωσης της **μη εύλογης διάρκειας της διαδικασίας (άρθρο 84 παρ.3 ΠΚ)**, πέραν της μη υπαιτιότητας του κατηγορουμένου, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι χρονικές καθυστερήσεις, που οφείλονται στην κακή λειτουργία των δικαστικών υπηρεσιών και στους εμπλεκόμενους δικαστές, δηλαδή **λόγοι** αναγόμενοι στο **σύστημα απονομής της δικαιοσύνης** και όχι σε γεγονότα ανώτερης βίας. (ΔΕΚ C-704/218.12.4/2020, ΑΠ 104/2023, 1583/2022)..
5. Ο καθορισμός της εύλογης διάρκειας της διαδικασίας δεν μπορεί να γίνει βάσει ενός ακριβούς ανώτατου ορίου προσδιοριζόμενου κατά τρόπο αφηρημένο, αλλά πρέπει να εκτιμάται κατά περίπτωση με γνώμονα τις ιδιαίτερες περιστάσεις κάθε υπόθεσης, όπως το **διακύβευμα** και η **πολυπλοκότητα** της διαφοράς ή ακόμη η συμπεριφορά των αρμόδιων αρχών και των διαδίκων, **ο αριθμός** των κατηγορουμένων, καθώς και η διάρκεια και η βαρύτητα των **πράξεων** που προσάπτονται στα πρόσωπα αυτά, καθώς και η **πολυπλοκότητα** της διαφοράς ή η **παρελκυστική συμπεριφορά** της υπεράσπισης μπορούν να δικαιολογήσουν κατ' αρχήν υπερβολικά μακρά διάρκεια (ΔΕΚ C-704/218.12.4/2020, ΑΠ 1583/2022)..
6. **Κριτήρια** αποτελούν η πολυπλοκότητα της υπόθεσης, ο αριθμός των κατηγορουμένων που εμπλέκονται σ' αυτή, ο αριθμός των κατηγοριών που αποδόθηκαν σ' αυτούς (ΑΠ 626/2023).

Διπλή μείωση της ποινής
Άρθρο (αρ.85 παρ. 2 ΠΚ) :

1. για να εφαρμοστεί η διάταξη αυτή πρέπει να συνδυάζεται **με κάποιο άλλο λόγο μείωσης ποινής ή ελαφρυντική περίπτωση**. Έλλειψη νόμιμης βάσης. Ορθή και αιτιολογημένη **απόρριψη** των ελαφρυντικών περιστάσεων, καθώς η **ομολογία** της κατηγορουμένης μετά παρέλευση 13 μηνών από την τέλεση της ληστείας και των δύο ανθρωποκτονιών συνιστούσε προσπάθεια μείωσης της αληθινής εγκληματικής της δραστηριότητας, για την οποία δεν ζήτησε **ούτε συγγνώμη** στο ακροατήριο, περαιτέρω δε η επικαλούμενη από αυτήν μεταγενέστερη καλή συμπεριφορά οφειλόταν στην προσπάθειά της για μείωση της ποινής της και σωματική αδυναμία να αντιπαρατεθεί με τις συγκροτούμενες της και το προσωπικό του καταστήματος κράτησης, χωρίς να έχει δείξει οποιαδήποτε μεταμέλεια για τα ανυπεράσπιστα και ηλικιωμένα θύματά της, ενώ προσπάθησε να αποδομήσει την κατηγορία σε βάρος της **(ΑΠ 416/2022)**.
2. **85 παρ. 2 ΠΚ** : Η διάταξη είναι **ευμενέστερη** της προϊσχύσασας, ενώ απλή ομολογία δεν αρκεί, αλλά θα πρέπει η δοθείσα ομολογία να **έχει συμβάλει** στην έγκαιρη απονομή τη δικαιοσύνης **(ΑΠ 953/2022)**.
3. Το δικαστήριο δεν έχει υποχρέωση να αναφέρει στην απόφασή του **το ποσοστό μείωσης της ποινής** για κάθε μία ελαφρυντική περίπτωση που αναγνωρίζει στον κατηγορούμενο **(ΑΠ 974/2023, 413/2022)**.

Μετεφηβική ηλικία (άρθρο 133 ΠΚ)

1. Για την αναγνώριση της ελαφρυντικής περίπτωσης απαιτείται η διαπίστωση ότι η εγκληματική συμπεριφορά συνδέεται με τη νεανική ανωριμότητα του δράστη, ώστε να δικαιολογείται η επιεικής μεταχείρισή του **(ΑΠ 63/2023, 1495/2022, 1370/2022, 1090/2022)**.

2. Αιτιολογημένη η απόρριψη του ελαφρυντικού, καθώς το δικαστήριο δέχθηκε ότι ο κατηγορούμενος **δεν επηρεάστηκε από την τυχόν ανωριμότητα της μετεφηβικής ηλικίας ούτε τα εν λόγω εγκλήματα που τέλεσε ανάγονται σε παραβατική συμπεριφορά που χαρακτηρίζει νέους μετεφηβικής ηλικίας, αντίθετα αυτός ενήργησε κατόπιν συνειδητής απόφασης και με βάση επιμελώς καταστρωθέν σχέδιο προς εύκολο πλουτισμό (ΑΠ 768/2022).**

Ελαφόνησος

Κυριότητα. Δεν υπάγεται στην Επτάνησο Πολιτεία. (ΑΠ 1149/2022).

Έλλειψη ακρόασης

1. Απόλυτη ακυρότητα κατά το νΚΠΔ, ενώ κατά τον πΚΠΔ σχετική (ΑΠ 409/2023, 383/2023).
2. Για να επέλθει όμως η από το άρθρο 171 παρ. 2 ΚΠΔ και 510 παρ. 1 στοιχ. Α' του ΚΠΔ **απόλυτη ακυρότητα της διαδικασίας** απαιτείται να υποβληθεί **σαφές και ορισμένο αίτημα** από τον κατηγορούμενο ή τον συνήγορο του και επί πλέον, σε περίπτωση μη αποδοχής τούτου από τον διευθύνοντα τη συζήτηση, **άμεση προσφυγή τους σε ολόκληρο το δικαστήριο** (κατά το **άρθρο 335** παρ. 2 ΚΠΔ) και απόρριψη παρά το νόμο υπό τούτου της προσφυγής ή παράλειψη του δικαστηρίου να αποφανθεί (ΑΠ 916/2014). Η υποβολή δε αυτή πρέπει να προκύπτει από τα πρακτικά της συνεδριάσεως, χωρίς να επιτρέπεται αμφισβήτηση της ακριβείας αυτών, παρά μόνο η προσβολή τους για πλαστότητα ή διόρθωσή τους, κατά τη διαδικασία του άρθρου 145 παρ.3 ΚΠοινΔ (ΑΠ 1178/2022, ΑΠ1157/2022 ΑΠ301/2020).

Έλλειψη ειδικής και εμπειριστατωμένης αιτιολογίας

(*ΑΠ 787/2022, 310/2022*). Η εσφαλμένη ερμηνεία ουσιαστικής ποινικής διάταξης, δηλαδή **η ευθεία παράβαση** αυτής, προϋποθέτει εσφαλμένη μείζονα πρόταση στο συλλογισμό, συνέπεια της οποίας είναι το εσφαλμένο πόρισμα, ανεξάρτητα από το αν τα πραγματικά περιστατικά υπήχθησαν ορθά ή εσφαλμένα, από άποψη τυπικής λογικής, στο λόγο της μείζονος πρότασης του συλλογισμού. **Η εκ πλαγίου παράβαση** προϋποθέτει αληθή μείζονα πρόταση με εσφαλμένη υπαγωγή, **ενώ στην έλλειψη νόμιμης βάσης**, που συνιστά περίπτωση της εκ πλαγίου παράβασης, υπάρχει ασαφής περιγραφή περιστατικών, η οποία καθιστά ανέφικτο τον έλεγχο της ορθής ή μη υπαγωγής αυτών στο πραγματικό του εφαρμοσθέντος κανόνα δικαίου (*ΑΠ 621/2022*).

Εμπορία ανθρώπων

1. Ως εμπορία ανθρώπων λογίζεται η εκμετάλλευση ανθρώπου από άνθρωπο, η δε δυνατότητα της εκμετάλλευσης αυτής μετατρέπει τον άνθρωπο σε εμπορεύσιμο αντικείμενο, που υφίσταται απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση, χάνοντας ουσιαστικά κάθε δικαίωμα σεβασμού της ανθρώπινης αξιοπρέπειάς του, ενώ ταυτόχρονα προσβάλλεται το δικαίωμά του στην ελευθερία στις διάφορες ειδικότερες μορφές του, όπως το δικαίωμα στον αυτοπροσδιορισμό και την ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας, το δικαίωμα της σεξουαλικής ελευθερίας, το δικαίωμα της ελεύθερης διακίνησης, κυκλοφορίας και επιλογής τόπου κατοικίας, το δικαίωμα επιλογής εργασίας και μη εκτέλεσης αναγκαστικής εργασίας. Από τη γραμματική διατύπωση του άρθρου αυτού συνάγεται ότι πρόκειται για **διαζευκτικώς ή υπαλλακτικώς** μικτό έγκλημα με την έννοια ότι οι περισσότεροι τρόποι τέλεσής του

που το άρθρο αυτό προβλέπει, μπορούν να εναλλαχθούν μεταξύ τους (ΑΠ 1205/2022).

2. **Εμπορία ανθρώπων. Σωματεμπορία.** Στοιχεία νομοτυπικής μορφής εγκλημάτων. Οι διατάξεις του άρθρου 323 Α παρ. 1 , 2, 3 α , 5 στ νΠΚ προ της τροποποίησής τους με άρθρο 69 Ν 4855/2021, είναι **επιεικέστερες** από τις αντίστοιχες του άρθρου 351 παρ. 1 , 2, 4 δ πΠΚ ως προς το πλαίσιο της απειλούμενης ποινής (ΑΠ 967/2022).

Εμπορικά σήματα

(αρ. 156 Ν 4072/2012, 45 Ν 4679/2020). Το αξιόποινο της πράξεως του άρθρου 156 παρ. 1 περ. γ' και 2 του Ν. 4072/2012 δεν διαφοροποιήθηκε κατά την αντικειμενική και υποκειμενική υπόσταση καθώς και ως προς την ποινική μεταχείριση του δράστη.

Για τη στοιχειοθέτηση του εγκλήματος της κατοχής και θέσης σε κυκλοφορία προϊόντων που φέρουν αλλότρια σήματα, απαιτείται, α) ο υπαίτιος να κατέχει και να θέτει σε κυκλοφορία προϊόντα, τα οποία φέρουν σήματα επί των οποίων τρίτοι έχουν αποκλειστικά δικαιώματα και β) να υφίσταται άμεσος δόλος του, που συνίσταται στη γνώση αυτού ότι κατέχει και να θέτει σε κυκλοφορία προϊόντα, που φέρουν αλλότρια σήματα και γ) προσβολή σήματος με ίδιο διακριτικό γνώρισμα και ταυτότητα ή ομοιότητα προϊόντων και το όφελος που επιδιώχθηκε ή η ζημία που απειλήθηκε από τις ανωτέρω πράξεις είναι ιδιαίτερα μεγάλη και συντρέχει εκμετάλλευση σε εμπορική κλίμακα (ΑΠ 399/2023, 579/2022, 252/2021,

Έμπρακτη μετάνοια

(**άρθρο 381 ΠΚ**). Με την ανωτέρω διάταξη θεσπίζεται η λεγόμενη έμπρακτη μετάνοια ως λόγος εξάλειψης του αξιοποίνου, στην περίπτωση που ο υπαίτιος του εγκλήματος ικανοποιήσει με τη θέλησή του τον ζημιωθέντα πλήρως ή μερικά πριν ακόμα εξετασθεί από τις αρχές. Ο συγκεκριμένος λόγος εξάλειψης του αξιοποίνου είναι υποχρεωτικός για το Δικαστήριο, το οποίο αν αντιληφθεί ότι πληρούνται οι προϋποθέσεις εφαρμογής του οφείλει να τον λάβει υπόψη αυτεπαγγέλτως και δεν χρειάζεται να προταθεί με τη μορφή αυτοτελούς ισχυρισμού (**ΑΠ 1268/2022**).

Εμπρησμός

(**αρ. 264 ΠΚ**)

1. Αν τα στοιχεία του πραγματικού συγκεκριμένης πράξης εκ προθέσεως εμπρησμού, που τελέσθηκε υπό το καθεστώς πΠΚ, εμπίπτουν στη νομοτυπική μορφή του εκ προθέσεως εμπρησμού του άρθρου 264 νΠΚ, ως εγκλήματος συγκεκριμένης διακινδύνευσης (σημ. προ του Ν 4855/2021), πληρούν δλδ τα στοιχεία της αντικ. υπόστασης αυτού, τότε η πράξη δεν έχει καταστεί ανέγκλητη (μη αξιόποινη) (**ΑΠ 695/2022**).
2. Από τη σύγκριση και αντιπαραβολή των διατάξεων του άρθρου 264 του προϊσχύοντος μέχρι 30-6-2019 Π.Κ. και του του νέου Π.Κ. προκύπτει ότι **επιεικέστερη για τον δράστη, ως προς την πρόβλεψη της ποινής, είναι η ήδη ισχύουσα**, από την 12-11-2021, ως προς την στοιχειοθέτηση όμως της αντικειμενικής υπόστασης του προβλεπόμενου σ' αυτήν εγκλήματος **επιεικέστερη είναι εκείνη που ίσχυσε από 1-7-2019 έως και 11-11-2021**, αφού απαιτούσε να προκύψει κοινός κίνδυνος (έγκλημα συγκεκριμένης διακινδύνευσης), ενώ κατά τον χρόνο τέλεσής του αρκούσε η δυνατότητα να προκύψει ο ανωτέρω κίνδυνος (έγκλημα δυνητικής διακινδύνευσης),

ρύθμιση που προβλέπεται και από την ήδη ισχύουσα διάταξη (ΑΠ 865/2023, 535/2023).

Εμπρησμός δάσους

(αρ. 265 ΠΚ). **Επιεικέστερη** για τον δράστη είναι η **ισχύουσα** από 1-7-2019 έως 11-11-2021 διάταξη, καθόσον με αυτήν απειλείται φυλάκιση τουλάχιστον τριών (3) ετών και χρηματική ποινή, αντί της αυστηρότερης ποινής κάθειρξης μέχρι δέκα (10) έτη και χρηματικής ποινής από δεκαπέντε χιλιάδες ευρώ (15.000,00 €) έως εκατό σαράντα επτά χιλιάδες ευρώ (147.000,00 €), που απειλείται με εκείνην που ίσχυε κατά τον χρόνο τέλεσης των αποδιδόμενων στον αναιρεσείοντα – κατηγορούμενο μερικότερων πράξεων του εγκλήματος του εμπρησμού σε δάση (27-9-2010, 2-9-2012, 25-7-2016 και 18-9-2016), καθώς και της επίσης αυστηρότερης ποινής κάθειρξης έως οκτώ (8) έτη και χρηματικής ποινής, που απειλείται με την ήδη ισχύουσα διάταξη (ΑΠ 865/2023).

Έναρξη εκδίκασης

(αρ. 339 ΚΠΔ). Η έναρξη της εκδίκασης της υπόθεσης συντελείται **με τη συγκρότηση του δικαστηρίου** και την **εκφώνηση του ονόματος** του κατηγορουμένου, διαρκεί δε **μέχρι** την έκδοση της οριστικής απόφασης, οπότε απεκδύεται το δικαστήριο κάθε εξουσίας επί της εκδικαζόμενης υπόθεσης. (ΑΠ 400/2023).

Ενδεχόμενος δόλος

(αρ. 27 παρ. 1 ΠΚ)

1. Κατά τον προσδιορισμό της μορφής αυτής υπαιτιότητας, ο Ποινικός Κώδικας υιοθέτησε **τη θεωρία της εγκληματικής επιδοκίμασias**, σύμφωνα με την οποία, για

την ύπαρξη ενδεχόμενου δόλου πρέπει να διακριβωθεί, αφενός μεν ότι ο δράστης προέβλεψε ως δυνατό το εγκληματικό αποτέλεσμα, εξαιτίας της ενέργειας ή παράλειψής του (διανοητικό - **γνωστικό στοιχείο του δόλου**), αφετέρου δε ότι το αποδέχθηκε (**βουλητικό στοιχείο του δόλου**). (Ολ. ΑΠ 4/2010, ΑΠ 311/2023, 755/2022, 290/2016, ΑΠ 1496/2018, 217/2018).

2. **Κριτήρια** που λειτουργούν προς την κατεύθυνση του **ενδεχόμενου δόλου είναι**, μεταξύ άλλων, το υψηλό αντικειμενικό ποσοστό επικινδυνότητας της πράξης, η τυχόν ιδιοτέλεια του σκοπού που επιδίωκε ο δράστης με τη συμπεριφορά του, οι δηλώσεις του δράστη πριν κατά ή μετά την πράξη, οι προηγούμενες σχέσεις μεταξύ δράστη και θύματος, η λήψη μέτρων από το δράστη για την αυτοπροστασία του και η μετέπειτα συμπεριφορά του. (Ολ. ΑΠ 4/2010, ΑΠ 311/2023, 755/2022, ΑΠ 1496/2018,

Ενδείξεις

Οι **ενδείξεις** αποτελούν, κατ' άρθρο 178 παρ. 1 περ. α' του ΚΠΔ, νόμιμο αποδεικτικό μέσο, όταν το Δικαστήριο στηρίζει την κρίση του σε αποδειχθέντα πραγματικά περιστατικά και σε **λογικούς συλλογισμούς** βασιζόμενους στα περιστατικά αυτά και όχι σε υποθετικά συμπεράσματα (ΑΠ 1089/2022).

Ένδικο μέσο

1. Το δικαίωμα πρόσβασης στο δικαστήριο **δεν είναι απόλυτο αλλά υπόκειται σε περιορισμούς, ιδίως όσον αφορά τις προϋποθέσεις του παραδεκτού του ενδίκου μέσου**, αφού απαιτείται από τη φύση του η ρύθμιση του από το κράτος, το οποίο έχει τη διακριτική ευχέρεια, αρκεί μόνο οι τιθέμενοι περιορισμοί και προϋποθέσεις να μην περιορίζουν την πρόσβαση του διαδίκου κατά τέτοιο τρόπο ή

σε τέτοιο βαθμό ώστε το δικαίωμα της προσφυγής στο δικαστήριο να πλήττεται στον ίδιο τον πυρήνα του (ΟΛΑΠ 2/2008, ΑΠ 636/2023, 532/21).

2. Ένδικο μέσο (έφεση) και αιτιολογημένη απόρριψή του. (ΑΠ 1681/2022).
3. Ένδικο μέσο και αρχή της άπαξ άσκησης ενδίκου μέσου (αρ. 466 ΚΠΔ). Δεν επιτρέπεται **δεύτερη** αίτηση αναιρέσεως κατά της ίδιας απόφασης, από τον ίδιο διάδικο, ανεξάρτητα αν αυτή που ασκήθηκε προηγουμένως απορρίφθηκε **ως αβάσιμη, απαράδεκτη ή ανυποστήρικτη**, αφού ο νόμος δεν διακρίνει. Ως κριθέν ένδικο μέσο νοείται **και το απορριφθέν ως απαράδεκτο** (ΟΛΑΠ 1/2000, 877/2022, 701/2022, ΑΠ 329/2022).
4. Προϋπόθεση για την απαγόρευση ασκήσεως **για δεύτερη φορά** του ίδιου ενδίκου μέσου κατά του ίδιου βουλεύματος ή της ίδιας αποφάσεως είναι να έχει προηγηθεί **κρίση** επί του ασκηθέντος για πρώτη φορά ενδίκου μέσου. Αν τέτοια κρίση δεν έχει προηγηθεί, παραδεκτώς ασκείται, μέσα στη νόμιμη προθεσμία, για δεύτερη φορά το ίδιο ένδικο κατά του ίδιου βουλεύματος ή της ίδιας απόφασης, το οποίο *είναι συμπληρωματικό* του πρώτου ασκηθέντος και συνεξετάζεται με αυτό (ΑΠ 1041/2023, 131/2023, 1634/2022).
5. Ένδικο μέσο και δικαίωμα πρόσβασης σε δικαστήριο. Ο κοινός νομοθέτης δεν κωλύεται να θεσπίζει προϋποθέσεις και περιορισμούς στην άσκηση ενδίκου μέσου εναντίον καταδικαστικής αποφάσεως, αρκεί οι συνέπειες που επισύρει η παράβασή τους να μην είναι υπέρμετρες σε σημείο, ώστε να αναιρούν την ελεύθερη πρόσβαση στο δικαστήριο ή να αντιβαίνουν στην αρχή της **αναλογικότητας**, πράγμα που συμβαίνει όταν η προβλεπόμενη από το νόμο κύρωση είναι στη συγκεκριμένη περίπτωση δυσανάλογη προς την παράβαση της διατάξεως του νόμου (ΑΠ 726/2022).

6. **Ένδικο μέσο και έννομο συμφέρον.** Κρίσιμο για την ύπαρξη ή μη σχετικού έννομου συμφέροντος είναι **το διατακτικό** της απόφασης και όχι η αιτιολογία αυτής. Η ανυπαρξία έννομου συμφέροντος για το ένδικο μέσο το καθιστά **απαράδεκτο**, έστω και αν είναι αληθείς οι λόγοι αναίρεσης (ΑΠ 1153/2022, 1568/2018, 539/2018).
7. **Ένδικο μέσο και έννομο συμφέρον.** Σύμφωνα με την αρχή που καθιερώνεται με τη ρητή διάταξη του άρθρου 464 του Κ.Ποιν.Δ., το ένδικο μέσο μπορεί να ασκήσει μόνον εκείνος, στον οποίο ρητά παρέχεται αυτό από το νόμο και ο οποίος **έχει έννομο συμφέρον** να ασκήσει αυτό στη συγκεκριμένη περίπτωση. Η ίδια αρχή ισχύει και για την προβολή κάθε λόγου του ένδικου μέσου. Έτσι, ο λόγος αναίρεσης είναι απαράδεκτος, όταν λείπει **το έννομο συμφέρον**, ιδίως όταν **είναι αλυσιτελής**, διότι η προβαλλόμενη πλημμέλεια δεν επιδρά κατά το νόμο στο διατακτικό της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης. Ειδικότερα, **επί επάλληλων αιτιολογιών (κύριων ή επικουρικών)**, κάθε μία από τις οποίες στηρίζει αυτοτελώς το διατακτικό της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, αν έστω και μία δεν πλήττεται ή πλήττεται ανεπιτυχώς με λόγο αναίρεσης, διότι οι κατ' αυτής λόγοι αναίρεσης απορρίπτονται, οι λόγοι που πλήττουν τις υπόλοιπες (αιτιολογίες) είναι αλυσιτελείς (ΑΠ 1318/2022, 1115/2021, 1568/2018).
8. **Ένδικο μέσο και έννομο συμφέρον.** Κατά το άρθρο 464 εδ. β' ν. ΚΠΔ (όμοιο με το άρθρο 463 του προϊσχύσαντος ΚΠΔ) είναι απαραίτητο ο δικαιούμενος να έχει έννομο συμφέρον για την άσκηση του ενδίκου μέσου. Δηλαδή αφενός μεν πρέπει να υφίσταται **βλάβη**, όχι απλώς ηθική (Ολ ΑΠ 1244/1986, ΑΠ 539/2018, 226/2018), αφετέρου δε να **επιδιώκει ορισμένο όφελος δικονομικό ή ουσιαστικό** από την παραδοχή του ενδίκου μέσου, αναμένοντας βελτίωση της θέσης του από την ευδοκίμησή του και εν τέλει το έννομο συμφέρον **πρέπει να είναι ατομικό**, να συνάπτεται δηλαδή με το

πρόσωπο του ασκούντος το ένδικο μέσο και όχι άλλου διαδίκου, όπως συμμετοχού (ΑΠ 502/2019, 998/2016). Μάλιστα το έννομο συμφέρον απαιτείται για την προβολή εκάστου αναιρετικού λόγου (ΑΠ 1568/2018) και αυτό πρέπει να προσδιορίζεται σαφώς και ορισμένα στην έκθεση άσκησης του ενδίκου μέσου, διαφορετικά αυτό κηρύσσεται απαράδεκτο (ΑΠ 998/2016). Έτσι είναι σαφές, ότι **δεν έχει έννομο συμφέρον ο αναιρεσείων που επικαλείται απόλυτη ακυρότητα της απόφασης για κακή παράσταση πολιτικής αγωγής, εφόσον η σχετική δήλωση έγινε μόνο εναντίον του συμμετοχού συγκατηγορουμένου του** (ΑΠ 858/2023, 600/2023, 865/2022, 359/2016).

9. Δεν αρκεί, **για το παραδεκτό του ενδίκου μέσου**, μόνη η επίκληση νομικής ή ουσιαστικής πλημμέλειας, αφού τέτοια εξουσία ελέγχου της νομικής ορθότητας των αποφάσεων, χωρίς να επηρεάζεται η θέση των διαδίκων, παρέχεται εξαιρετικά και κατ' αποκλειστικότητα μόνο στον Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου, κατ' άρθρο 505 παρ.2 ΚΠΔ (ΑΠ 502/2019). Η ίδια αρχή ισχύει και για την προβολή κάθε λόγου του ενδίκου μέσου (Ολ ΑΠ 1244/1986,). Αν το έννομο συμφέρον, όπως προσδιορίζεται παραπάνω, ελλείπει, το ένδικο μέσο ή ο επιμέρους λόγος του, κατά περίπτωση, απορρίπτονται ως απαράδεκτα (ΑΠ 1082/2023, 455/2022, 805/2020, 1203/2019).
10. **Ένδικο μέσο και έννομο συμφέρον**. Το έννομο συμφέρον πρέπει να είναι ενεργό και κατά τον χρόνο της κρίσης του ενδίκου μέσου και κατά την έκδοση της σχετικής απόφασης, γιατί, διαφορετικά, στερείται έννομων συνεπειών η ανατροπή της προσβαλλόμενης απόφασης (ΑΠ 601/2020,) και πρέπει να προσδιορίζεται σαφώς και ορισμένως στην έκθεση άσκησης του ενδίκου μέσου, διαφορετικά κηρύσσεται απαράδεκτο (ΑΠ 1209/2023 ΑΠ 865/2022,).
11. Σε αντίθεση με τους διαδίκους, η άσκηση ενδίκου μέσου **από τον Εισαγγελέα** είναι αποσυνδεδεμένη από την απόδειξη συνδρομής έννομου συμφέροντος, καθώς ο

Εισαγγελέας λειτουργεί ως εκπρόσωπος της Πολιτείας και το συμφέρον του απορρέει από τη νομική του θέση στην ποινική δίκη, δηλαδή από την ιδιότητά του ως οργάνου της δικαιοσύνης. Ωστόσο, και στην περίπτωση της άσκησης ένδικου μέσου από τον Εισαγγελέα, απαιτείται η επιδιωκόμενη ανατροπή της προσβαλλομένης απόφασης να μην στερείται ουσιαστικών συνεπειών. Δηλαδή, πρέπει το ένδικο μέσο, τόσο κατά τον χρόνο άσκησής του, όσο και κατά τον χρόνο συζήτησής του να είναι ικανό να επιφέρει, κατόπιν διόρθωσης της προσβαλλόμενης νομικής ή ουσιαστικής πλημμέλειας, την επιδιωκόμενη **νομική μεταβολή**, επιδρώντας με άμεσο τρόπο στη θέση των διαδικών (ΑΠ 1209/2023).

12. **Ένδικο μέσο. Πληρεξουσιότητα.** Για το παραδεκτό της άσκησης ενδίκου μέσου αναιρέσεως ή και προσθέτων λόγων, δι' αντιπροσώπου (δικηγόρου ή μη) **απαιτείται να υπάρχει, κατά το χρόνο άσκησής του η σχετική προς τούτο ειδική εντολή.** Στην πληρεξουσιότητα προς το δικηγόρο πρέπει να μνημονεύεται ρητά και η εντολή προς άσκηση ενδίκων μέσων και ιδίως του ενδίκου μέσου της αναίρεσης. **Τους προσθέτους λόγους** ασκεί ο ίδιος ο αναιρεσείων, ο παραστάς κατά τη συζήτηση συνήγορός του, ή ο πληρεξούσιός ή αντιπρόσωπός του, δικηγόρος, ασκούμενος δικηγόρος ή μη δικηγόρος, **βάσει όμως ειδικού πληρεξουσίου, το οποίο προσαρτάται στην έκθεση του ενδίκου μέσου,** κατά τη διάταξη του άρθρου 466 παρ. 1 (ότι η προσάρτηση του πληρεξουσίου στη σχετική έκθεση αποτελεί τον αποκλειστικό τρόπο απόδειξης της εντολής που είχε δοθεί, με συνέπεια την απόρριψη του ενδίκου μέσου, αν δεν έχει γίνει η προσάρτηση) υπερακοντίζει το σκοπό του νομοθέτη και προκαλεί δυσανάλογα επιβαρυντικές συνέπειες στον καταδικασθέντα, ο οποίος, έτσι, στερείται του δικαιώματος της επανεξέτασης της απόφασης από ανώτερο δικαστήριο, προσκρούει δε στην **αρχή της αναλογικότητας.** Εφόσον το πληρεξούσιο **προσκομίζεται κατά την συζήτηση της υπόθεσης,** ώστε να προκύπτει

ότι η εντολή προς άσκηση του ενδίκου μέσου είχε δοθεί κατά το χρόνο άσκησής του, **δεν απορρίπτεται ως απαράδεκτο (ΑΠ 856/2022).**

13. **Ένδικο μέσο και περιορισμοί στην άσκησή του** . Ο κοινός νομοθέτης δεν κωλύεται να θεσπίζει προϋποθέσεις και περιορισμούς στην άσκηση ενδίκου μέσου εναντίον καταδικαστικής αποφάσεως, αρκεί οι συνέπειες που επισύρει η παράβασή τους να μην είναι υπέρμετρες σε τέτοιο σημείο, ώστε να αναιρείται η ελεύθερη πρόσβαση στο δικαστήριο.
14. Η παραβίαση της διάταξης του **άρθρου 6 παρ. 1 της ΕΣΔΑ**, που καθιερώνει **την αρχή της δίκαιης δίκης**, δε δημιουργεί ιδιαίτερο λόγο αναίρεσης της ποινικής απόφασης, πέρα από τους λόγους που περιοριστικά αναφέρονται στο άρθρο 510 παρ. 1 του Κ.Π.Δ., **εκτός εάν** συνδυάζεται με άλλη πλημμέλεια που υπάγεται στους προβλεπόμενους από την εν λόγω διάταξη λόγους αναίρεσης (**Ολ. ΑΠ 2/2014, ΑΠ 405/2022**).
15. **Ένδικο μέσο και παραίτηση**. Η παραίτηση μπορεί να γίνει κατ'ανάλογη εφαρμογή του άρθρου 466 παρ. 1 ΚΠοινΔ και μέσω αντιπροσώπου του δικαιουμένου. Η προς τούτο πληρεξουσιότητα από άποψη τύπου υπόκειται στους κανόνες που διέπουν τη χορήγηση πληρεξουσιότητας για άσκηση ενδίκου μέσου, ήτοι μπορεί να χορηγηθεί και με απλή έγγραφη δήλωση με βεβαιωμένη τη γνησιότητα της υπογραφής του δηλούντος (άρθρ. 89 παρ.2 και 42 παρ.2β,γ ΚΠοινΔ), ενώ από άποψη περιεχομένου η πληρεξουσιότητα πρέπει να είναι ειδική, ήτοι να εξατομικεύεται το ένδικο μέσο από το οποίο θα γίνει η παραίτηση. Περαιτέρω, όταν η παραίτηση από το ένδικο μέσο της αναίρεσης κατ' απόφασης ή βουλεύματος είναι νομότυπη, αυτό απορρίπτεται ως απαράδεκτο λόγω της παραίτησης, **χωρίς προηγουμένως να ερευνηθεί, αν τηρήθηκαν ή όχι οι νόμιμες διατυπώσεις για την άσκησή του, αφού, κατά την έννοια του άρθρου 476 παρ. 1 του ΚΠοινΔ**, η νόμιμη παραίτηση από το ένδικο μέσο

τάσσεται ως αυτοτελής, διαζευκτικός και ισότιμος λόγος επέλευσης της προβλεπόμενης από αυτό έννομης συνέπειας σε σχέση με τη μη εμπρόθεσμη και μη νομότυπη άσκησή του και τις λοιπές μνημονευόμενες σ' αυτό περιπτώσεις, που καθιστούν απαράδεκτο το ένδικο μέσο (ΟΛΑΠ 6/2005, ΑΠ 1467/2022, 812/2022, 1163/2020, 746/2015, 397/2009).

16. Το επιτρεπτό του ένδικου μέσου και οι σχετικές πλημμέλειες της απόφασης ή του βουλεύματος, για τις οποίες παρέχεται η άσκηση του, κρίνονται με βάση το νόμο που ισχύει **κατά το χρόνο της δημοσίευσης της απόφασης** ή της έκδοσης του βουλεύματος, **ενώ το παραδεκτό του ένδικου μέσου**, δηλαδή η συνδρομή των όρων της νομότυπης και της εμπρόθεσμης άσκησής του, κρίνεται με βάση το νόμο που ισχύει **κατά το χρόνο της άσκησης αυτού** (ΑΠ 908/2023, 596/2023, 1167/2022, 486/2022) .

17. Ένδικο μέσο και εκπρόθεσμη άσκηση. Το επιτρεπτό του ένδικου μέσου και οι σχετικές πλημμέλειες της απόφασης ή του βουλεύματος, για τις οποίες παρέχεται η άσκηση του, κρίνονται με βάση το νόμο που ισχύει κατά το **χρόνο της δημοσίευσης της απόφασης** ή της έκδοσης του βουλεύματος, ενώ το παραδεκτό του ένδικου μέσου, δηλαδή η συνδρομή των όρων της νομότυπης και της εμπρόθεσμης άσκησής του, κρίνεται με βάση το νόμο που ισχύει κατά το χρόνο της άσκησης αυτού.

18. Σύμφωνα με τη γενική αρχή του δικαίου, κατά την οποία **κανένας δεν υποχρεούται στα αδύνατα**, συγχωρείται η εκπρόθεσμη άσκηση του ένδικου μέσου, όταν συντρέχει λόγος ανώτερης βίας ή ανυπέρβλητου κωλύματος, μέσα όμως στη νόμιμη προθεσμία, που αρχίζει για την περίπτωση αυτή από τότε που θα παύσει ο λόγος της ανώτερης βίας ή θα εξαλειφθεί το ανυπέρβλητο κώλυμα. Στην εξαιρετική αυτή περίπτωση, όπως από το άρθρο 474 παρ. 4 ΚΠΔ συνάγεται, εκείνος που ασκεί το ένδικο μέσο, οφείλει να αναφέρει στη δήλωση άσκησής του το λόγο που δικαιολογεί την

εκπρόθεσμη άσκησή του, δηλαδή τα περιστατικά της ανώτερης βίας ή του ανυπέρβλητου κωλύματος, εξαιτίας των οποίων δεν μπόρεσε ν' ασκήσει εμπρόθεσμα αυτό, καθώς και τα αποδεικτικά μέσα που αποδεικνύουν τη βασιμότητα τους, διαφορετικά, σύμφωνα και με τα οριζόμενα στο άρθρο 476 ΚΠΔ, το ένδικο μέσο απορρίπτεται ως απαράδεκτο (ΑΠ 594/2023).

19. Η εκπρόθεσμη άσκηση του ενδίκου μέσου, που οφείλεται **σε ανωτέρα βία ή ανυπέρβλητο κώλυμα**, τότε μόνο συγχωρείται, όταν στην έκθεση άσκησης του ενδίκου μέσου, η οποία συντάσσεται κατά τις διατάξεις του άρθρου 474 του ΚΠοινΔ, γίνεται επίκληση των περιστατικών, τα οποία συνιστούν ανώτερη βία ή ανυπέρβλητο κώλυμα, που κατέστησαν αδύνατη την εμπρόθεσμη άσκηση αυτού, καθώς και των αποδεικνυόντων τα περιστατικά αυτά αποδεικτικών μέσων, αλλιώς η αναίρεση απορρίπτεται ως απαράδεκτη (ΑΠ 877/2023, 875/2023, 872/2023, 791/2023, 678/2023, 35/2023, 1479/2022, 1427/2022, 1399/2022, 1340/2022, 827/2022,

20. Στην έννοια, όμως, **της ανώτερης βίας**, από την οποία παρακωλύθηκε (ο εκκαλών) στην εμπρόθεσμη άσκηση της έφεσης, **δεν εμπίπτει και ο ισχυρισμός για ακυρότητα της επιδόσεως** σε διεύθυνση στην οποία επικαλείται ο ασκών το ένδικο μέσο, ότι δεν διέμενε κατά τον χρόνο που έγινε αυτή, γιατί στην περίπτωση αυτή ο ενδιαφερόμενος μάχεται κατά του κύρους της επιδόσεως και δεν επικαλείται λόγο ανώτερης βίας προς δικαιολόγηση της εκπρόθεσμης άσκησης της εφέσεως (ΑΠ 1200/2022, 956/2022).

21. **Δεν συνιστούν λόγους ανωτέρας βίας:** α) η **αμελής παράλειψη του συνηγόρου** του αναιρεσεϊόντος να ασκήσει αναίρεση ενώ είχε λάβει σχετική εντολή (Α.Π. 1065/2020, Α.Π. 940/2018), β) η **απουσία** στο εξωτερικό ή η **ασθένεια** του συνηγόρου του αναιρεσεϊόντος (Α.Π. 1276/2011, Α.Π. 847/2008) και γ) η **μη**

ενημέρωση του συνηγόρου για την ημερομηνία καταχώρησης της αποφάσεως (ΑΠ 732/2013) καθώς και η μη αναζήτησή της (ΑΠ 1138/2010) (ΑΠ 823/2023).

22. Σύμφωνα με τη γενική αρχή του δικαίου κανένας **δεν υποχρεούται στα αδύνατα**, η εκπρόθεσμη άσκηση του ένδικου μέσου δικαιολογείται, όταν συντρέχει λόγος ανώτερης βίας ή ανυπέρβλητου κωλύματος, μέσα όμως στη νόμιμη προθεσμία, που αρχίζει, για την περίπτωση αυτή, από τότε που θα παύσει ο λόγος της ανώτερης βίας ή θα εξαλειφθεί το ανυπέρβλητο κώλυμα. **Ως ανώτερη βία νοείται** κάθε απρόβλεπτο και εξαιρετικό γεγονός είτε αντικειμενικό είτε σχετικό με το πρόσωπο του δικαιούχου, το οποίο στη συγκεκριμένη περίπτωση δεν μπορεί να αποτραπεί και με μέτρα εξαιρετικής επιμέλειας και σύνεσης. **Ανυπέρβλητο δε κώλυμα** θεωρείται εκείνο, το οποίο, οπωσδήποτε, δεν οφείλεται σε υπαιτιότητα του διαδίκου που ασκεί το ένδικο μέσο και δεν μπορούσε να υπερνικηθεί απ' αυτόν με κανένα τρόπο (ΑΠ 636/2023, 597/2023, 596/2023, 308/2023, 175/2023, 35/2023, 1566/2022, 1140/2022, 830/2022, 827/2022,
23. Όποιος ασκεί **εκπρόθεσμα** το ένδικο μέσο οφείλει να διαλάβει υποχρεωτικά στη σχετική έκθεση έφεσης και, αν δεν προβάλει λόγο ακυρότητας της προς αυτόν επίδοσης της ερήμην του εκδοθείσας πρωτοβάθμιας καταδικαστικής απόφασης, το λόγο ανώτερης βίας ή ανυπέρβλητου κωλύματος και τα αποδεικτικά μέσα από τα οποία αυτά προκύπτουν, άλλως το ένδικο μέσο είναι απαράδεκτο, ενώ αναπλήρωση των ανωτέρω με λόγους και περιστατικά που προβάλλονται μεταγενέστερα, κατά τη συζήτηση της έφεσης στο ακροατήριο, **είναι απαράδεκτη** (ΑΠ 1479/2022, 1129/2022, 1126/2022, 331/2022,
24. Η **επικαλούμενη οικονομική αδυναμία** του ασκήσαντος εκπρόθεσμη αίτηση αναίρεσης και αληθής υποτιθέμενη, **δεν συνιστά κατά την έννοια του νόμου ανώτερη βία** (ΟΛΑΠ 4/1995, ΑΠ 678/2023, 162,436/2011,

25. Στην έννοια της ανώτερης βίας ή του ανυπέρβλητου κωλύματος δεν περιλαμβάνεται η από αμέλεια ή από άγνοια των σχετικών δικονομικών διατάξεων μη άσκηση του ένδικου μέσου από τον πληρεξούσιο δικηγόρο του κατηγορουμένου (ΑΠ 636/2023, 594/2023, 209/2022,
26. Ο εκκαλών οφείλει να προβάλλει ότι η εκπρόθεσμη άσκηση της εφέσεως οφείλεται σε γεγονός ανωτέρας βίας ή σε άλλο ανυπέρβλητο κώλυμα **στη δήλωση ασκήσεως** της να διαλάβει, με τρόπο σαφή και ορισμένο, τα συγκεκριμένα πραγματικά περιστατικά που συνιστούν τον προβαλλόμενο λόγο και δικαιολογούν την εκπρόθεσμη άσκηση της εφέσεως, καθώς **και τα μέσα αποδείξεως** των περιστατικών αυτών. Επίσης όταν ο ασκών το ένδικο μέσον της έφεσης αμφισβητεί ότι **η επίδοση** έγινε στον τόπο της κατοικίας του πρέπει να διαλαμβάνει στην έφεσή του το συγκεκριμένο τόπο και την ακριβή διεύθυνση της κατοικίας του (πρβ Ολ. ΑΠ 2/2014). Αν δεν διαλαμβάνονται τα ανωτέρω στην έκθεση ασκήσεως του ενδίκου μέσου και ειδικότερα της εφέσεως, το ένδικο αυτό μέσο απορρίπτεται ως εκπρόθεσμο και συνεπώς **απαράδεκτο**. Αναπλήρωση των ανωτέρω με λόγους και περιστατικά που προβάλλονται μεταγενέστερα και ειδικότερα, επί εφέσεως κατά τη συζήτηση στο ακροατήριο, είναι **απαράδεκτα** (ΑΠ 1254/2022, 1184/2022, 405/2022, 515/2019, ΑΠ 1549/2017) **όπως και με υπόμνημα μεταγενέστερα** (ΑΠ 1479/2022, 831/2022, 830/2022, 905/2019). Βλ την ΑΠ 1183/2022, με την οποία απερρίφθη ως απαράδεκτη(εκπρόθεσμη) η αίτηση αναίρεσης, στην οποία **δεν αναφέρονταν τα αποδεικτικά μέσα** , που αποδείκνυαν τον ισχυρισμό ανωτέρας βίας (ασθένεια) που επικαλείτο ο αναιρεσείων.
27. **Ένδικο μέσο. Προθεσμία. Αναστολή κατά μήνα Αύγουστο (αρ. 473 παρ. 4 ΚΠΔ)**. Η αναστολή ισχύει και για τον εισαγγελέα (ΑΠ 840/2023).
28. **Ένδικο μέσο. Προθεσμία αναίρεσης. (473 παρ. 3 ΚΠΔ)**. Η προθεσμία άσκησης του ένδικου μέσου της αναίρεσης κατά οποιασδήποτε

δικαστικής απόφασης από τον κατηγορούμενο, αν **έχει γνωστή διαμονή** στην ημεδαπή και είναι **παρών** κατά την απαγγελία της απόφασης, είναι **πάντοτε εικοσαήμερη**, είτε ασκείται με δήλωση στον γραμματέα του δικαστηρίου που εξέδωσε την απόφαση ή σ' εκείνον που διευθύνει τη φυλακή, αν ο κατηγορούμενος κρατείται, είτε ασκείται με δήλωση που επιδίδεται στον Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου, χωρίς να αρχίζει η εν λόγω προθεσμία πριν από την καταχώριση της τελεσίδικης καθαρογραμμένης απόφασης στο κατ' άρθρο 473 παρ. 3 ΚΠΔ, ειδικό βιβλίο. (ΑΠ 1521/2022, 1140/2022, 1021/2020). Σε περίπτωση, όμως, που ο κατηγορούμενος **δεν ήταν παρών** κατά την απαγγελία της απόφασης, η ως άνω προθεσμία αρχίζει είτε από την ως άνω **καταχώρησή** της στο ειδικό βιβλίο είτε από την **επίδοση** αυτής στον κατηγορούμενο, αναλόγως ποία ενέργεια έλαβε χώρα **αργότερα** (ΑΠ 1140/2022, 1021/2020).

29. **Ένδικο μέσο . Προθεσμία αναίρεσης.** Η προθεσμία για την άσκηση αιτήσεως αναίρεσεως αρχίζει από **την καταχώριση** της αποφάσεως στο ειδικό βιβλίο που τηρείται από τη γραμματεία του ποινικού δικαστηρίου, ενώ τυχόν εκπρόθεσμη άσκησή του συγχωρείται μόνο, όταν στην έκθεση ασκήσεως του ενδίκου μέσου γίνεται επίκληση κατά τρόπο ορισμένο των περιστατικών, τα οποία συνιστούν **την ανωτέρω βία ή το ανυπέρβλητο κώλυμα** που κατέστησε αδύνατη την εμπρόθεσμη άσκηση, καθώς και των αποδεικνυόντων τα περιστατικά αυτά αποδεικτικών μέσων, άλλως η αναίρεση απορρίπτεται ως απαράδεκτη. **Ως ανωτέρα βία** θεωρείται κάθε απρόβλεπτο και εξαιρετικό γεγονός, είτε αντικειμενικό είτε σχετικό με το πρόσωπο του δικαιούχου, το οποίο, στη συγκεκριμένη περίπτωση, δεν μπορούσε να αποτραπεί και με μέτρα άκρας επιμέλειας και συνέσεως, **ανυπέρβλητο δε κώλυμα** θεωρείται εκείνο,

το οποίο δεν οφείλεται οπωσδήποτε σε υπαιτιότητα του ασκούντος το ένδικο μέσο και δεν μπορούσε να υπερνικηθεί απ' αυτόν με κανένα τρόπο (ΑΠ 860/2023, 816/2022).

30. Η υποχρέωση του αρμοδίου υπαλλήλου γνωστοποίησης του χρόνου καταχώρισης της απόφασης στο ως άνω βιβλίο δεν υφίσταται, εφόσον δεν είχε γνωστοποιήσει αμέσως μετά την έκδοση της απόφασης, ο συνήγορος που εκπροσώπησε τον κατηγορούμενο στο δικαστήριο, τη διεύθυνση του ηλεκτρονικού του ταχυδρομείου (ΑΠ 877/2023, 816/2022, ΑΠ 526/2013, ΑΠ 1004/1998). Αν όμως είχε γίνει γνωστοποίηση της διεύθυνσης του ηλεκτρονικού του ταχυδρομείου, η προθεσμία για την άσκηση της αναίρεσης αρχίζει μετά τη σχετική ενημέρωση από τον γραμματέα του δικαστηρίου **με μήνυμα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου** αναφορικά με την καταχώριση της απόφασης ως καθαρογραμμένης (ΑΠ 1212/2022).

Ενδοοικογενειακή απειλή (αρ. 333 παρ. 2 ΠΚ).

1. Στοιχείο της αντικειμενικής υπόστασης του πλημμελήματος της ενδοοικογενειακής απειλής είναι όχι η άσκηση βίας ή παράνομης πράξης εναντίον των προαναφερόμενων προσώπων, αλλά η απειλή άσκησης βίας ή τέλεσης άλλης παράνομης πράξης ή παράλειψης, εναντίον αυτών, η οποία να περιήγαγε τους τελευταίους σε τρόμο ή ανησυχία. (ΑΠ 771/2023, 1438/2022, 288/2020).
2. Η απειλή δε αυτή μπορεί να γίνει με οποιοδήποτε τρόπο, ήτοι προφορικώς, εγγράφως, με νεύματα ή άλλες απειλητικές κινήσεις και με οποιαδήποτε γενικώς ενέργεια, με την οποία ο δράστης εξωτερικεύει τη θέλησή του να απειλήσει όχι εν προκειμένω οποιονδήποτε τρίτο αλλά τα αναφερόμενα ως άνω πρόσωπα, μεταξύ των οποίων η σύζυγος κατά τη διάρκεια του γάμου. (ΑΠ 771/2023, 1438/2022, 288/2020).

Ενδοοικογενειακή βία

1. Μετά την τροποποίηση του άρθρου 1 Ν 3500/2006 με το άρθρο 3 παρ. 2 Ν 4531/2018, στην περίπτωση, κατά την οποία θύμα της ενδοοικογενειακής βίας είναι ο μόνιμος σύντροφος του δράστη, δεν απαιτείται πλέον η συνοίκηση με αυτόν **(ΑΠ 615/2022)**.
2. Η μεταγενέστερη διάταξη του άρθρου 312 του νέου ΠΚ, όσον αφορά την πράξη της απλής σωματικής βλάβης σε βάρος τελούσης σε κατάσταση εγκυμοσύνης συζύγου, κατά τη διάρκεια του γάμου, ή συντρόφου, κατά τη διάρκεια της συμβίωσης, **είναι ευμενέστερη της προγενέστερης διάταξης του άρθ. 6 παρ. 3 Ν. 3500/2006, καθόσον προβλέπει μικρότερο ελάχιστο όριο ποινής, ήτοι τουλάχιστον ενός έτους**, έναντι ελαχίστου ορίου ποινής δύο ετών, της διάταξης του άρθ. 6 Ν. 3500/2006. Και στις δύο όμως διατάξεις η νομοτυπική μορφή του εγκλήματος, **όσον αφορά την πράξη της απλής σωματικής βλάβης του άρθ. 308 παρ. εδ. α΄ ΠΚ, ταυτίζεται, με τη διαφοροποίηση μόνο** ότι αντικείμενο της αξιόποινης πράξης στην μεν πρώτη περίπτωση του άρθρου 6 παρ. 3 Ν. 3500/2006 είναι μέλος της οικογένειας, όπως αυτή ορίζεται στο άρθ. 1 του ίδιου νόμου, όπως αντικ. με άρθ. 3 παρ.2 Ν. 4531/2018, ενώ στη δεύτερη περίπτωση του άρθ. 312 του Π.Κ., παθών του αδικήματος μπορεί να είναι ευρύτερος κύκλος προσώπων, ήτοι, ανήλικος ή πρόσωπο που δεν μπορεί να υπερασπίσει τον εαυτό του, εφόσον τα πρόσωπα αυτά βρίσκονται υπό την επιμέλεια ή την προστασία του δράστη βάσει νόμου, δικαστικής απόφασης ή πραγματικής κατάστασης, συνοικούν με τον δράστη ή έχουν μαζί του σχέση εργασίας ή υπηρεσίας, καθώς και σύζυγος κατά τη διάρκεια του γάμου ή σύντροφος κατά τη διάρκεια της συμβίωσης, ενώ η τέλεση της πράξης σε βάρος εγκύου συνιστά επιβαρυντική περίπτωση. **(ΑΠ 1245/2022)**.
3. Τόσο με τον Ν. 3500/2006, **ο οποίος συνεχίζει να ισχύει και μετά την θέσπιση των διατάξεων του άρθρου 312 του νέου ΠΚ** (που τυποποιεί τη σωματική βλάβη αδύναμων ατόμων), όσο και με τις διατάξεις του εν λόγω άρθρου (312 παρ.2 νέου

ΠΚ), εφαρμοστέου εφεξής ως ειδικού λόγω του ότι αφορά στα περιοριστικά αναφερόμενα πρόσωπα (σύζυγο και σύντροφο), ποινικοποιείται η ενδοοικογενειακή σωματική βλάβη, υπό την έννοια της πρόκλησης από μέλος της οικογένειας σε άλλο μέλος σωματικής κάκωσης ή βλάβης της υγείας, **χωρίς μάλιστα να θεωρείται πλέον αναγκαία η διαπίστωση συνεχούς σκληρής συμπεριφοράς (ΑΠ 1020/2022) .**

Ένδοοικογενειακή προσβολή γενετησίας αξιοπρέπειας

Απο το άρθρο 9 του Ν. 3500/2006, προκύπτει ότι ο νομοθέτης προβλέπει και τυποποιεί τις σοβαρότερες και απεχθέστερες πράξεις προσβολής της αξιοπρέπειας κάποιου μέλους της οικογένειας, αναγνωρίζοντας ακριβώς ότι στις περιπτώσεις αυτές το φαινόμενο της ενδοοικογενειακής βίας παύει πλέον να αφορά το χώρο της συγκεκριμένης κάθε φορά οικογένειας, αλλά αποκτά απαξία που ενδιαφέρει την πολιτεία. Για το λόγο αυτό στην ανωτέρω διάταξη δεν εντάχθηκαν όλες, ακόμη και οι απλούστερες συμπεριφορές, για τις οποίες συνεχίζουν να ισχύουν οι κοινές διατάξεις του ποινικού κώδικα (ΑΠ 1438/2022, 1294/2016).

Ένορκες βεβαιώσεις

Ως έγγραφο που περιέχει την εκτός δίκης μαρτυρία τρίτου **θεωρείται και η ένορκη βεβαίωση** τούτου, η οποία δίδεται ενώπιον του ειρηνοδίκη ή του συμβολαιογράφου κατά τις προβλέπουσες αυτήν διατάξεις.. Οι καταθέσεις μαρτύρων υποβάλλονται με τον τύπο της ένορκης βεβαίωσης που έχει δοθεί ενώπιον ειρηνοδίκη ή συμβολαιογράφου, χωρίς κλήση του καθ' ου στρέφεται η έγκληση. **Οι ένορκες αυτές βεβαιώσεις** που υποβλήθηκαν ως αποδεικτικά στοιχεία με την έγκληση αποτελούν **έγγραφα** και όχι ένορκες καταθέσεις μαρτύρων κατ' άρθρο 363 ΚΠΔ και,

επομένως, των εγγράφων αυτών γίνεται ανάγνωση στο ακροατήριο, κατ' άρθρο **362 Κ.Π.Δ.** (ΑΠ 1071/2022, 73/2021,

Εξαίρεση δικαστικού προσώπου

1. (αρ.18 ΚΠΔ). Αν η αίτηση εξαίρεσης είναι **απαράδεκτη** (επειδή πχ αφορά όλα τα μέλη του δικαστηρίου και δεν υπεβλήθη 8 ημέρες πριν τη δικάσιμο με την εγχείρισή της στον αρμόδιο εισαγγελέα, αλλά υπεβλήθη με **ηλεκτρονική αλληλογραφία** στη Διεύθυνση του δικαστηρίου), το δικαστήριο **δεν έχει** την υποχρέωση να απαντήσει (ΑΠ 1085/2022).
2. **Εξαίρεση δικαστικού προσώπου (αρ. 22 ΚΠΔ).- Αναίρεση I** Κατά της απόφασης του δευτεροβαθμίου δικαστηρίου, το οποίο κατά την εκδίκαση **έφεσης** δέχθηκε ή απέρριψε αίτηση εξαίρεσης μέλους του δικαστηρίου, **δεν** επιτρέπεται στους διαδίκους να ασκήσουν το ένδικο μέσο **της αναιρέσεως** και αν ακόμη η οριστική επί της κατηγορίας απόφαση υπόκειται σε αναίρεση ή αν ασκήθηκε κατ' αυτής ταυτόχρονα αναίρεση (ΑΠ 151/2023, 1701/2019, 914/2014, 987/2013, 422/2012, 168/2011, 1106/2008).

Εξ αμελείας έγκλημα, διά παραλείψεως

1. Η παράλειψη, που αποτελεί την αρνητική εκδήλωση της ανθρώπινης συμπεριφοράς, με την οποία μπορεί να τελεσθεί η ανθρωποκτονία από αμέλεια, **ενυπάρχει σε κάθε είδος αμέλειας**, αφού το ένα σκέλος της ευθύνης συνίσταται στη μη καταβολή της προσήκουσας προσοχής. (ΑΠ 811/2022)
2. Όταν όμως η αμέλεια συνίσταται σε **σύνολο συμπεριφοράς** που προηγήθηκε του αποτελέσματος, για τη θεμελίωση του παραπάνω εγκλήματος ως εγκλήματος που τελείται με παράλειψη, απαιτείται η συνδρομή και των όρων του άρθρου **15 του ΠΚ.**

Κατά τη διάταξη αυτή, όπου ο νόμος για την ύπαρξη αξιόποινης πράξης απαιτεί να έχει επέλθει ορισμένο αποτέλεσμα, η μη αποτροπή του τιμωρείται όπως και η πρόκλησή του με ενέργεια, αν ο υπαίτιος της παράλειψης είχε ιδιαίτερη (δηλαδή ειδική και όχι γενική) νομική υποχρέωση να παρεμποδίσει την επέλευση του αποτελέσματος.

Η ιδιαίτερη αυτή νομική υποχρέωση μπορεί να πηγάζει από ρητή διάταξη νόμου ή από σύμπλεγμα νομικών καθηκόντων που συνδέονται με ορισμένη έννομη σχέση του υποχρέου ή από σύμβαση ή από ορισμένη προηγούμενη συμπεριφορά του, από την οποία δημιουργήθηκε ο κίνδυνος επέλευσης του εγκληματικού αποτελέσματος (βλ. [ΑΠ 1115/2022](#), [811/2022](#), [ΑΠ 1396/20](#), [799/2019](#)).

3. Όταν το εξ αμελείας έγκλημα είναι απότοκο της συνδρομής (**συγκλίνουσας**) **αμέλειας πολλών προσώπων**, το καθένα από αυτά υπέχει **ευθύνη αυτοτελώς και χωριστά από τα άλλα** κατά τα λόγω της αμέλειας που επέδειξε και εφόσον το επελθόν αποτέλεσμα τελεί σε αιτιώδη σύνδεσμο προς αυτήν. Η πράξη ή η παράλειψη του δράστη απαιτείται να τελεί σε αιτιώδη σύνδεσμο με το επελθόν αποτέλεσμα, δηλαδή πρέπει κατά την κοινή αντίληψη να είναι εκείνη που από μόνη της ή μαζί με τη συμπεριφορά άλλου προσώπου βρίσκεται σε άμεση αιτιότητα προς το αποτέλεσμα. Αρκεί δηλαδή προς θεμελίωση της ευθύνης η πράξη, ή, η παράλειψη να ήταν ένας από τους παραγωγικούς όρους του αποτελέσματος, χωρίς τον οποίο δεν θα επερχόταν αυτό, αδιαφόρως αν για την πρόκλησή του συνέβαλαν και άλλοι όροι αμέσως ή εμμέσως (λ.χ. αμέλεια του παθόντος ή τρίτου). ([ΑΠ 1051/2023](#), [811/2022](#))
4. Στα μη γνήσια δια παραλείψεως τελούμενα εγκλήματα ενεργείας (άρ. 15 Π.Κ) θεωρείται ότι υπάρχει **αιτιώδης συνάφεια μεταξύ της παράλειψης και του επελθόντος εγκληματικού αποτελέσματος** στην περίπτωση που, αν δεν είχε συντρέξει η αμελής συμπεριφορά (παράλειψη) του υπαιτίου, αν γινόταν δηλαδή η επιβεβλημένη ενέργεια που τελικά δεν έγινε, τότε με μεγάλη πιθανότητα (η οποία

εγγίζει τα όρια της βεβαιότητας) θα αποτρεπόταν το συγκεκριμένο εγκληματικό αποτέλεσμα (βλ. [\(ΑΠ 1051/2023, 811/2022, ΑΠ 1396/20, 1041/2019,](#)

5. Ο **χρόνος τέλεσης των εξ αμελείας εγκλημάτων**, όπου η επέλευση του αποτελέσματος αφίσταται συχνά σημαντικά της συμπεριφοράς, **εκτείνεται μέχρι του τελευταίου χρονικού σημείου** του διαστήματος της διαρκούς μη γνήσιας παράλειψης αποτροπής του κινδύνου που προκάλεσε η αμελής συμπεριφορά παρά την σχετική νομική υποχρέωση που υπέχει ο δράστης, δηλ. αφότου αυτός έπρεπε το βραδύτερο να επιχειρήσει την οφειλόμενη ενέργεια, μέχρις ότου έπαυσε η προς ενέργεια υποχρέωσή του (βλ. Α.Π. 1059/2019, ΑΠ 790/2007). Στις περιπτώσεις αυτές για μεν την έναρξη της παραγραφής και τον καθορισμό των χρονικών ορίων των ποινικών νόμων, **σημασία έχει η τελευταία στιγμή** του χρονικού διαστήματος, το οποίο συνιστά το χρόνο τέλεσης της πράξης, όσον δε αφορά στο θέμα της υπαιτιότητας, της ικανότητας προς καταλογισμό, της συναίνεσης του παθόντος αυτά πρέπει να υπάρχουν μέσα στο χρόνο, ο οποίος εμπίπτει στο ανωτέρω χρονικό διάστημα ([ΑΠ 811/2022, 1421/2009](#)).

Επανάληψη της διαδικασίας

1. **Παραίτηση**. Αν ο αιτών **παραιτηθεί**, η αίτηση επανάληψης διαδικασίας κηρύσσεται απαράδεκτη, κατ'άρθρο 476 παρ. 1 α ΚΠΔ ([ΑΠ 1394/2022](#)).
2. Έννοια **νέων αποδείξεων**. Δεν αποτελεί ένδικο μέσο, αλλά έκτακτη διαδικασία. Οι ψευδείς καταθέσεις μαρτύρων ή γνωμοδοτήσεις πραγματογνωμόνων ή πλαστά αποδεικτικά έγγραφα ή πειστήρια, τα οποία είχαν προσαχθεί ή ληφθεί υπόψη στη διαδικασία του ακροατήριου, ή δωροληψία ή άλλη από πρόθεση παράβαση καθήκοντος του δικαστή ή του ενόρκου που μετείχε στο δικαστήριο που απάγγειλε την καταδίκη, θα πρέπει, επί ποινή απαραδέκτου, να αποδεικνύονται «με αμετάκλητη

δικαστική απόφαση» εκτός αν δεν εκδόθηκε απόφαση επειδή υπήρχαν νόμιμοι λόγοι που εμπόδιζαν την εκδίκαση της υπόθεσης στην ουσία της ή ανέστειλαν την ποινική δίωξη. Απαράδεκτη η αίτηση, κατ' ανάλογη εφαρμογή των διατάξεων των άρθρων 476 παρ. 1 και 57 ΚΠΔ, εάν στηρίζεται σε ίδιους λόγους, που ήδη έχουν κριθεί σε προγενέστερη αίτηση, η οποία έχει απορριφθεί. Οι σχετικές διατάξεις ισχύουν και για τις **αποφάσεις στρατιωτικών δικαστηρίων (ΑΠ 586/2022)**.

3. Η κακή εκτίμηση των αποδείξεων δεν αποτελεί λόγο επανάληψης της διαδικασίας (ΑΠ 979/2022).
4. Το συμβούλιο δεν είναι υποχρεωμένο να παραπέμψει οπωσδήποτε την υπόθεση, αλλά κρίνει ελεύθερα αν υπάρχει ανάγκη παραπομπής. Επομένως, δεν υπάρχει ανάγκη παραπομπής, όταν από τις προσαγόμενες βέβαιες αποδείξεις ή από τα νέα στοιχεία είναι **πρόδηλη η αθωότητα του αιτούντος**, διότι στην περίπτωση αυτή η νέα συζήτηση της κατηγορίας είναι περιττή και ανώφελη (ΑΠ 872/2022, 1027/2020, 1247/2020, 547/2020, 1336/2017)
5. **Δεν επιτρέπεται** κατά απόφασης που απέρριψε την έφεση **ως ανυποστήρικτη (ΑΠ 84/2023, 876/2022)**.
6. **Δεν υπόκειται σε προθεσμία (ΑΠ 964/2023)**.
7. Αν με απόφαση του εφετείου έχει **απορριφθεί ως ανυποστήρικτη η έφεση** κατά απόφασης του πλημμελειοδικείου, **αρμόδιο συμβούλιο είναι αυτό των εφετών, αφού καταδικαστική παρέμεινε η απόφαση του πλημμελειοδικείου, σε τέτοια δε περίπτωση αν η αίτηση υποβλήθηκε στον εισαγγελέα του Αρείου Πάγου και όχι των εφετών, απορρίπτεται ως απαράδεκτη και δεν παραπέμπεται (ΑΠ 1570/2022, 1996/2008)**.
8. Συντρέχει περίπτωση από πρόθεση παράβασης δικαστικού καθήκοντος, όταν ο δικαστής από πρόθεση **αποσιώπησε λόγο αποκλεισμού ή εξαίρεσής** του από

εκείνους που αναφέρονται στα άρθρα 14 και 15 ΚΠΔ (ΑΠ 73/2023, 272/2018, 1240/1984).

9. Έννοια **νέων αποδείξεων**. Νέες αποδείξεις μπορεί να είναι οποιεσδήποτε, όπως **καταθέσεις** συμπληρωματικές, διευκρινιστικές ή και τροποποιητικές εκείνων που τέθηκαν υπόψη του δικαστηρίου, καταθέσεις νέων μαρτύρων, νέα έγγραφα ή δικαστικές αποφάσεις και πρακτικά, υπό την προϋπόθεση ότι οι αποδείξεις αυτές, εκτιμώμενες από μόνες τους, είτε σε συνδυασμό με εκείνες που είχαν προσκομισθεί στο δικαστήριο, καθιστούν φανερό, δηλαδή σε σημείο που εγγίζει τη βεβαιότητα και όχι απλώς πιθανό, ότι ο καταδικασμένος είναι αθώος ή καταδικάσθηκε άδικα για έγκλημα βαρύτερο από εκείνο που πραγματικά τέλεσε (ΑΠ 665/2023).
10. Αποτελεί νέο στοιχείο η απόφαση **του Ελεγκτικού Συνεδρίου**, εκδοθείσα μετά την αμετάκλητη καταδίκη του αιτούντος για **μη καταβολή χρεών προς το Δημόσιο**, με την οποία ακυρώνεται η πράξη ταμειακής βεβαίωσης της προϊσταμένης της Δ.Ο.Υ και έτσι καθίσταται φανερό ότι ο αιτών είναι αθώος της πράξης, για την οποία είχε καταδικαστεί. Δέχεται αίτηση, ακυρώνει απόφαση και κηρύσσει αθώο τον αιτούντα (ΑΠ 192/2022).
11. Δεν μπορούν να αποτελέσουν λόγο επαναλήψεως της διαδικασίας γεγονότα, τα οποία δεν ήταν άγνωστα στους δικαστές που εξέδωσαν την καταδικαστική απόφαση, αλλά αντιθέτως ερευνήθηκαν αμέσως ή εμμέσως και απορρίφθηκαν από αυτούς, **έστω και κατ' εσφαλμένη εκτίμηση των** τεθέντων υπόψη τους αποδεικτικών στοιχείων, ή, παρόλο που είχαν υποβληθεί, δεν λήφθηκαν υπόψη από αυτούς, καθώς και εκείνα με τα οποία επιδιώκεται ο από ουσιαστικής ή νομικής πλευράς έλεγχος της προσβαλλόμενης απόφασεως, με βάση το αποδεικτικό υλικό

που έλαβαν υπόψη τους οι εκδόσαντες αυτήν δικαστές (ΑΠ 1238/2022, 1215/2022).

12. Τα νέα, άγνωστα στους καταδικάσαντες δικαστές, γεγονότα ή αποδείξεις που αποκαλύφθηκαν, πρέπει να αφορούν **στα πραγματικά στοιχεία της υπόθεσης**, τα οποία συγκροτούν το συλλογισμό του δικαστηρίου, με τον οποίο δέχεται αυτό ότι συντρέχουν οι αντικειμενικοί ή υποκειμενικοί όροι τέλεσης ορισμένου εγκλήματος. (ΑΠ 1215/2022, 1046/2022).
13. Τα νέα, άγνωστα στους καταδικάσαντες δικαστές, γεγονότα ή αποδείξεις που αποκαλύφθηκαν, **απαιτείται να ήταν άγνωστες στον καταδικασθέντα, διότι διαφορετικά θα μπορούσε να τις είχε προσκομίσει**, πρέπει δε να αφορούν τα πραγματικά στοιχεία της υπόθεσης, τα οποία συγκροτούν το συλλογισμό του δικαστηρίου, με τον οποίο δέχεται ότι συντρέχουν οι αντικειμενικοί ή υποκειμενικοί όροι τέλεσης ορισμένου εγκλήματος (ΑΠ 218/2023, 1660/2022, 1459/2018).
14. **Δεν είναι νέα γεγονότα** και δεν θεμελιώνουν λόγο επανάληψης διαδικασίας, **η εσφαλμένη ερμηνεία ή εφαρμογή νόμου** ή νέες ερμηνευτικές εκδοχές, ακόμη και νομολογιακές, ως προς την έννοια και το χαρακτήρα της κατά περίπτωση εφαρμοσθείσας ποινικής διάταξης, **ούτε η εσφαλμένη εκτίμηση ή αξιολόγηση** αποδεικτικών στοιχείων, όπως και παραλείψεις ή πλημμέλειες που έλαβαν χώρα κατά την κύρια διαδικασία, κατά την οποία εκδόθηκε η καταδικαστική απόφαση (ΑΠ 665/2023, 519/2023, 518/2023, 218/2023, 1644/2022, 1356/2022, 1308/2022,
15. Ο **μεταγενέστερος** της αμετάκλητης καταδίκης ουσιαστικός ποινικός νόμος, έστω και **ευμενέστερος**, δεν αποτελεί νέο γεγονός (ΑΠ 1644/2022, 862/2021, 1270/2016).
16. Η **ανάκληση ή τροποποίηση των καταθέσεων των μαρτύρων** που εξετάστηκαν στο ακροατήριο, δεν συνιστά αμάχητο τεκμήριο περί του ότι οι παλιότερες καταθέσεις τους (στο ακροατήριο ή την προδικασία) είναι ψευδείς, η αξιοπιστία όμως των

νεοτέρων αυτών καταθέσεων θα κριθεί από την αξιολόγησή τους σε συνδυασμό με τις προηγούμενες καθώς και τα υπόλοιπα στοιχεία της δικογραφίας (ΑΠ 854/2022).

17. **Επανάληψη της διαδικασίας.** Την επανάληψη της διαδικασίας εναντίον του κατηγορουμένου που αθώωθηκε μπορεί να ζητήσει **μόνον ο εισαγγελέας** του δικαστηρίου που απάγγειλε την αθώωση **Αν τρίτο πρόσωπο**, εκτός του ως άνω εισαγγελέα, ασκήσει την ειρημένη αίτηση, η τελευταία θα απορριφθεί **ως απαράδεκτη** (ΑΠ 397/2015), με την καταδίκη του αιτούντος στα έξοδα (ΑΠ 915/2022).
18. Επί της αιτήσεως επαναλήψεως δεν εφαρμόζονται οι διατάξεις περί ενδίκων μέσων, η υποβολή της αιτήσεως πρέπει να θεωρηθεί ότι συνιστά **διοικητική ενέργεια**, για την οποία δεν προβλέπεται, από τις διατάξεις των άρθ. 527 επ. κύρωση, σε περίπτωση ατάκτου υποβολής της (ΑΠ 1660/2022, 825/2021, 50/2019).
19. **Παραβίαση του δίκαιου χαρακτήρα της διαδικασίας:** αν υπήρξαν διαδικαστικές παραβιάσεις της ΕΣΔΑ, που είτε «θεραπεύτηκαν» και δεν επέδρασαν στη τελική δικαστική κρίση (π.χ. κατά παραβίαση της ΕΣΔΑ ληφθείσα ομολογία του κατηγορουμένου στην προδικασία, που όμως δεν λήφθηκε υπόψη στην καταδικαστική απόφαση), είτε εκ των πραγμάτων δεν άσκησαν επιρροή στην καταδικαστική κρίση του ελληνικού ποινικού δικαστηρίου (π.χ. υπερβολική διάρκεια της προσωρινής κράτησης, υπέρβαση του εύλογου χρόνου διεξαγωγής της δίκης), δεν υπάρχει δυνατότητα «αποκαταστατικής» παρέμβασης και, συνακόλουθα, δεν συντρέχει νόμιμος λόγος επανάληψης της διαδικασίας (ΑΠ 926/2023).
20. **Αθωωτικό δεδικασμένο μεταξύ του αδικήματος της μη καταβολής χρεών προς το δημόσιο (αρ. 25 Ν 1882/1990) και της φοροδιαφυγής (μη καταβολή ΦΠΑ και φόρου εισοδήματος):** δεν υφίσταται δεδικασμένο αν υπάρξει καταδίκη για τη μία εκ των δύο πράξεων (ΑΠ 508/2023)

21. **Αναστολή εκτέλεσης της ποινής (αρ. 531 ΚΠΔ).** Η παραδοχή της αίτησης αναστολής προϋποθέτει ασκηθείσα, **τυπικά παραδεκτή** αίτηση επανάληψης της διαδικασίας. Επίσης, νόμιμα με την αίτηση αυτή (επανάληψης της διαδικασίας) ασκείται **και αυτοτελής αίτηση** για αναστολή εκτέλεσης της επιβληθείσας και εκτιόμενης ποινής (ΑΠ 250/2023, 603/2022, 200/2021).
22. **Αναστολή εκτέλεσης της ποινής (αρ. 531 ΚΠΔ).** **Προϋπόθεση** για να χορηγηθεί αναστολή στην εκτέλεση ποινής, που εκτίεται με βάση αμετάκλητη καταδικαστική απόφαση, όταν αυτή ζητείται μετά την υποβολή αιτήσεως για επανάληψη της διαδικασίας, είναι, κατά κύριο λόγο, **η πιθανολόγηση της ευδοκίμησης της τελευταίας** (ΑΠ 1644/2022).
23. **Αναστολή εκτέλεσης της ποινής (αρ. 531 ΚΠΔ)** . Βασική προϋπόθεση για τη χορήγησή της (αναστολής εκτέλεσης) είναι να εκτίει ο καταδικασθείς την ποινή του (ΑΠ 1017/2023).

Επανεξέταση λόγων αναιρέσεως (αρ. 523 ΚΠΔ)

1. Στην περίπτωση που ο Άρειος Πάγος παρέλειψε **από παραδρομή** να ερευνήσει προταθέντα παραδεκτά λόγο αναιρέσεως, μπορεί να επανέλθει και να τον εξετάσει, . Η δυνατότητα αυτή προϋποθέτει ότι ο λόγος αυτός είχε προταθεί παραδεκτά και είναι αυτοτελής και διαφορετικός από άλλους απορριφθέντες λόγους αναιρέσεως, ΑΠ 1294/2022, 708/2021, 611/2021, .
2. Το ίδιο όμως δεν ισχύει και στην περίπτωση που ο Άρειος Πάγος, εκ παραδρομής, παρέλειψε να εξετάσει λόγο αναιρέσεως αυτεπαγγέλτως

ερευνώμενο, κατ' άρθρο 511 Κ.Π.Δ., ο οποίος δεν προτάθηκε, , ανεξαρτήτως του αν ο αναιρεσείων με υποβληθέν υπόμνημά του στη συζήτηση της αιτήσεως αναιρέσεως επεσήμανε την ύπαρξη τοιούτου λόγου και εξήτησε την αυτεπάγγελτη έρευνά του καθόσον ο Άρειος Πάγος, μετά την εξέταση όλων των παραδεκτών προβληθέντων αναιρετικών λόγων, απεκδύεται της εξουσίας του και δεν έχει δικαιοδοσία να επανέλθει εκ νέου προς εξέταση της υποθέσεως. (ΑΠ 1294/2022, 708/2021, 611/2021).

3. Έτσι ο Άρειος Πάγος **δεν** μπορεί να επανεξετάσει λόγο αναιρέσεως, τον οποίο ερεύνησε **και απέρριψε έστω και εσφαλμένα**, είτε ως **απαράδεκτο** είτε ως **αβάσιμo**, ούτε βεβαίως να προβεί σε επανέλεγχο των προϋποθέσεων παραδεκτού της αιτήσεως αναιρέσεως, τις οποίες είχε ελέγξει και κρίνει με την απόφασή του. Και τούτο διότι εκείνο που αποτελεί αντικείμενο της σχετικής δίκης δεν είναι η ορθότητα ή μη της απορριπτικής κρίσεως του Δικαστηρίου, αλλά αν παραλείφθηκε **από παραδρομή** ο έλεγχος συνδρομής των προϋποθέσεων του παραδεκτού της αιτήσεως αναιρέσεως ή η έρευνα της νομίμου ή μη παραστάσεως του ασκήσαντος την αίτηση αναιρέσεως κατηγορουμένου κατά την συζήτηση αυτής ή τέλος η εξέταση κάποιου από τους λόγους αναιρέσεως του κυρίως δικογράφου ή των προσθέτων λόγων και συνεπώς δεν υπήρξε απόφαση επ'αυτού. (ΑΠ 144/2023).

4. Ωστόσο, σε περίπτωση κατά την οποία ο Άρειος Πάγος **παρέλειψε** να εφαρμόσει **αυτεπαγγέλτως**, όπως επιβάλλεται από τα άρθρα **511 και 514 ΚΠΔ**, νεότερο **επιεικότερο** για τον καταδικασθέντα αναιρεσείοντα νόμο, ο οποίος τέθηκε σε ισχύ μετά την άσκηση αίτησης αναίρεσης, κατά της καταδικαστικής απόφασης και μετά τη συζήτησή της, αλλά πριν από τη δημοσίευση της απόφασης του Ακυρωτικού

Δικαστηρίου επί του ως άνω ενδίκου μέσου και ανεξαρτήτως από το εάν είχε περιέλθει ή όχι σε γνώση των δικαστών, που δίκασαν την αίτηση αναίρεσης ο νεότερος αυτός, ευμενέστερος για τον κατηγορούμενο νόμος, επιτρέπεται, κατόπιν μεταγενέστερης αίτησης του αναιρεσείοντος κατηγορουμένου, **η επανεξέταση της υπόθεσης** προκειμένου να τύχει εφαρμογής ο νεότερος νόμος (ΑΠ 1064/2023, 563/2022, 450/2014, 917/2012).

Επεκτατικό αποτέλεσμα.

1. Στηρίζεται στην αρχή της ισότητας και την εναρμόνιση των ευνοϊκών αποτελεσμάτων για όλους τους συμμετόχους. Προϋποθέσεις είναι: α) να ασκηθεί το ένδικο μέσο από συγκατηγορούμενο που δικαιούται να ασκήσει αυτό και δεν κρίθηκε για οποιοδήποτε λόγο απαράδεκτο, β) οι προβαλλόμενοι από αυτόν λόγοι να μην αρμόζουν αποκλειστικά στο πρόσωπό του και γ) οι υπόλοιποι κατηγορούμενοι, είτε δεν δικαιούνται να ασκήσουν το ένδικο μέσο, είτε δικαιούνται μεν, αλλά δεν το άσκησαν εντός της νόμιμης προθεσμίας ή το άσκησαν και τούτο απορρίφθηκε ως απαράδεκτο ή ανυποστήρικτο (Ολ. ΑΠ 1/2011, ΑΠ 871/2023, 952/2022, 272/2022, 100/2022).
2. Εφόσον με το ασκηθέν ένδικο μέσο βελτιώθηκε η θέση αυτού που το άσκησε, ωφελούνται και οι υπόλοιποι κατηγορούμενοι, αλλά μόνο για **αντικειμενικούς λόγους** που δεν αρμόζουν αποκλειστικά στο πρόσωπο του ασκήσαντος το ένδικο μέσο και όχι για λόγους προσωπικούς. Οι ωφελούμενοι κατά τα παραπάνω από το επεκτατικό αποτέλεσμα, δικαιούνται και **δεν υποχρεούνται** να συμμετάσχουν στη δίκη ως διάδικοι, κατά τη συζήτηση του ενδίκου μέσου του άλλου και να ζητήσουν εφαρμογή του επεκτατικού αποτελέσματος και σε αυτούς, χωρίς να δικαιούνται να προβάλουν άλλους ίδιους λόγους, κυρίους ή προσθέτους, **το δε δικαστήριο** επεκτείνει και σε

αυτούς **αυτεπαγγέλτως** το ευεργετικό αποτέλεσμα που προέκυψε από το ένδικο μέσο του αναιρεσεϊοντος (ΑΠ 400/2023, 594/2022, 1392/2020).

Επιδόσεις

(ΑΠ 1113/2022):

1. Η μη αναγραφή στο αποδεικτικό επίδοσης της κλήσης **του έτους της επίδοσης**, δεν επιφέρει ακυρότητα της επίδοσης, εφόσον αυτό προκύπτει από τα λοιπά διακριτικά αυτής στοιχεία (ΑΠ 2116/2003) ή εξ άλλων παρεμφερών, εξ απόψεως περιεχομένου, εγγράφων στοιχείων της δικογραφίας (ΑΠ 474/2008). (ΑΠ 1113/2022):
2. Αν αυτός που κάνει την επίδοση του εγγράφου, ευρίσκει τον ενδιαφερόμενο στην κατοικία του ή σε τόπο εκτός αυτής, παραδίδει το έγγραφο στα χέρια του οπουδήποτε τον ευρίσκει. Αφού, όμως, η επίδοση μπορεί έγκυρα να γίνει οπουδήποτε ευρεθεί ο ενδιαφερόμενος, η μνεία στο αποδεικτικό της επίδοσης διάφορου τόπου, σε σχέση με τον τόπο κατοικίας του, στον οποίον βρέθηκε ο ενδιαφερόμενος διάδικος και παραδόθηκε το έγγραφο στα χέρια του, δεν δημιουργεί ακυρότητα της επίδοσης (ΑΠ 250/1998). (ΑΠ 1113/2022).
3. Το παραμένον στη δικογραφία αντίτυπο της κλήσης έχει αποδεικτική μόνο ισχύ, η δε τυχόν έλλειψη των στοιχείων που πρέπει κατά το νόμο να περιέχει, δεν επάγεται ακυρότητα της κλήτευσης στο ακροατήριο, εάν το επιδοθέν στον κατηγορούμενο αντίτυπο είναι πλήρες (ΑΠ 22/2007). Σε κάθε περίπτωση, η μη αναγραφή στην κλήση του τόπου **της έδρας** του Πενταμελούς Εφετείου, στο οποίο καλείτο ο αναιρεσεϊών να εμφανισθεί, δεν δημιουργεί, εν προκειμένω, ακυρότητα της επίδοσης, καθώς αφενός μεν το στοιχείο τούτο προέκυπτε από την υπογραφή της εισαγγελέας στην κλήση, κάτω από την ένδειξη «ο Εισαγγελέας Εφετών Πατρών», αφετέρου ο αναιρεσεϊών γνώριζε ότι εκκρεμούσε ενώπιον του Πενταμελούς Εφετείου Πατρών η εκδίκαση της

έφεσης, που ο ίδιος είχε ασκήσει κατά της προαναφερόμενης απόφασης του Τριμελούς Εφετείου (Κακουρημάτων) Πατρών, κατόπιν της υπ' αρ. 12/2017 αποφάσεως του Πενταμελούς Εφετείου Πατρών, με την οποία είχε γίνει δεκτή η αίτηση ακύρωσης διαδικασίας που είχε ασκήσει ενώ δεν επικαλείται ότι εκκρεμούσε προς εκδίκαση και άλλη υπόθεσή του ενώπιον Πενταμελούς Εφετείου. (ΑΠ 1113/2022).

4. Σε κάθε περίπτωση επίδοσης εγγράφου, πρέπει στο αποδεικτικό επίδοσης να αναφέρονται το ονοματεπώνυμο του προσώπου στο οποίο παραδόθηκε το έγγραφο, όπως και η υπογραφή του εγγράφου αυτού από το πρόσωπο που το παρέλαβε, διαφορετικά η επίδοση είναι άκυρη (αρ. 154 παρ.2 και 162 ΚΠΔ), η ακυρότητα δε αυτή, συνιστά διαδικαστική προϋπόθεση, η οποία ερευνάται αυτεπαγγέλτως από το δικαστήριο, επισκοπώντας το περιεχόμενο του σχετικού αποδεικτικού επίδοσης και των λοιπών σχετικών εγγράφων της δικογραφίας, προκειμένου να αξιολογήσει την εγκυρότητά της (επίδοσης) και συνακόλουθα το παραδεκτό της συζήτησης της υπόθεσης (ΑΠ 938/2023, 942/2022, 827/2021).
5. Αν είναι **άκυρη** η βασική επίδοση στον εκκαλούντα, η επίδοση στον αντίκλητο δεν καλύπτει την ακυρότητα της βασικής επίδοσης (ΑΠ 938/2023).
6. Η επίδοση οποιουδήποτε εγγράφου της ποινικής διαδικασίας γίνεται έγκυρα με **θυροκόλληση**, αν εκείνος, στον οποίο πρόκειται να γίνει, δεν βρεθεί σε έναν από τους διαζευκτικά αναφερόμενους παραπάνω τρόπους, αδιακρίτως σειράς, χωρίς να είναι ανάγκη να αναζητηθεί στους άλλους τρόπους, που δηλώνονται ως κατοικία του και μάλιστα στους κατά σειρά προηγούμενους και, συνεπώς, δεν παρίσταται ανάγκη να αιτιολογηθεί μία τέτοια αλλαγή (ΑΠ 748/2023, 385/1985).
7. **Τόπος κατοικίας** νοείται εκείνος, που έχει δηλώσει ο κατηγορούμενος, κατά το άρθρο 273 παρ.1 Κ.Ποιν.Δ., κατά την προανάκριση που τυχόν

έχει ενεργηθεί (ΑΠ516/2019) και σε περίπτωση αλλαγής κατοικίας, εκείνος που έχει δηλώσει στην αρμόδια εισαγγελική αρχή και, αν δεν έχει ενεργηθεί προανάκριση ή ο κατηγορούμενος δεν έχει εμφανισθεί κατ' αυτήν, ως τόπος κατοικίας θεωρείται εκείνος, που αναφέρεται στη μήνυση ή στην έγκληση (ΑΠ 748/2023, 255/2015, 820/2013, 405/2013).

8. Η επίδοση με **θυροκόλληση** είναι έγκυρη μόνον όταν επακολουθήσει νομότυπη κλήτευση και του τυχόν διορισθέντος αντικλήτου του ενδιαφερομένου διαδίκου, ανεξάρτητα αν ο διορισμός του ήταν ή όχι υποχρεωτικός από τον νόμο, σε αυτή δε την περίπτωση τα αποτελέσματα αρχίζουν από την τελευταία χρονικά επίδοση (ΑΠ 763/2023, 476/2021).
9. Αν δεν γίνει νομότυπη επίδοση της κλήσης **και στον αντίκλητο** του ενδιαφερομένου διαδίκου η επίδοση στον τελευταίο, με θυροκόλληση, δεν παράγει έννομα αποτελέσματα, ενώ δεν απαιτείται επίδοση της κλήσης, για το νομότυπο της κλήτευσης του ενδιαφερομένου διαδίκου, στον τυχόν διορισθέντα αντίκλητό του, όταν η επίδοση της κλήσης δεν έγινε με θυροκόλληση, αλλά με παράδοσή της στον ενδιαφερόμενο ή σύνοικο ή οικιακό βοηθό ή θυρωρό της κατοικίας του (ΑΠ 881/2023, 1341/2015, 476/2021).

Επιεικέστερη διάταξη ουσιαστικού ποινικού νόμου Επιεικέστερη διάταξη (ΑΠ 949/2022, 787/2022).

1. Αν κριθεί **παραδεκτή** η αίτηση αναίρεσης, ο Άρειος Πάγος εφαρμόζει αυτεπαγγέλτως τον νέο επιεικέστερο νόμο, ο οποίος ισχύει μετά τη δημοσίευση της προσβαλλομένης

απόφασης, ανεξάρτητα από την εμφάνιση του κατηγορουμένου κατά τη συζήτηση της αναίρεσης, δηλαδή και όταν αυτός απολείπεται (**ΟΛΑΠ 3/1995 , ΑΠ 927/2022**).

2. Η διάταξη του άρθρου 2 παρ. 1 ΠΚ αναφέρεται **στους ουσιαστικούς ποινικούς νόμους**, καθόσον οι δικονομικοί νόμοι έχουν αναδρομική ισχύ και ρυθμίζουν τις εκκρεμείς δίκες κατά το ατέλεστο, στον χρόνο της έκδοσής τους, μέρος αυτών, εκτός αν ορίζουν διαφορετικά (**ΟΛΑΠ 1/2014, ΑΠ 1475/2022**).

Επιεικέστερος νόμος.

1. Επιεικέστερος είναι ο νόμος, που στη συγκεκριμένη κάθε φορά περίπτωση **και όχι αφηρημένα** οδηγεί στην ευμενέστερη μεταχείριση του κατηγορουμένου, αυτό δε που ενδιαφέρει δεν είναι, εάν ο νόμος στο σύνολο του είναι επιεικέστερος για τον κατηγορούμενο αλλά εάν περιέχει διατάξεις που είναι επιεικέστερες γι' αυτόν, δεν αποκλείεται δε σε συγκεκριμένη περίπτωση να εφαρμοσθεί **εν μέρει** ο προηγούμενος και **εν μέρει** ο νεότερος νόμος, με επιλογή των ευμενέστερων διατάξεων καθενός από αυτούς και έτσι να εφαρμόζεται, αφενός ένας νόμος ως προς τα στοιχεία που συγκροτούν την αντικειμενική και υποκειμενική υπόσταση του εγκλήματος και αφετέρου άλλος νόμος ως προς την απειλούμενη ποινή. (**ΑΠ 1546/2022**).
2. Ως **επιεικέστερος νόμος** θεωρείται εκείνος που περιέχει τις ευμενέστερες για τον κατηγορούμενο διατάξεις. Προς τούτο γίνεται σύγκριση των περισσότερων σχετικών διατάξεων στο σύνολο των προϋποθέσεων που προβλέπονται από καθεμιά από αυτές. Αν από τη σύγκριση αυτή προκύψει ότι ο κατηγορούμενος, όπως κατηγορείται, **επιβαρύνεται το ίδιο από όλους τους νόμους**, τότε εφαρμοστέος είναι

ο νόμος που ίσχυε **κατά το χρόνο τέλεσης της πράξης**, διαφορετικά εφαρμόζεται **ο νεότερος επιεικέστερος νόμος.** (ΑΠ 241/2023).

3. **Επιεικέστερος είναι ο νόμος**, που προβλέπει το **χαμηλότερο ανώτατο** όριο του είδους της ποινής και αν το ανώτατο όριο είναι **το ίδιο**, επιεικέστερος είναι εκείνος που προβλέπει το **μικρότερο κατώτατο όριο**. Για το χαρακτηρισμό ενός νόμου ως επιεικέστερου ή μη, λαμβάνεται κατ' αρχάς υπόψη το ύψος της απειλούμενης **στερητικής της ελευθερίας** ποινής, που θεωρείται **βαρύτερη της χρηματικής**, ενώ επί ίσων ποινών στερητικών της ελευθερίας, λαμβάνεται υπόψη **και η χρηματική ποινή**. Πολύ περισσότερο επιεικέστερος τυγχάνει ο νόμος, όταν με σχετική διάταξη αυτού μεταβάλλεται το αξιόποινο μιας πράξεως από **κακούργημα** σε **πλημμέλημα**, με αποτέλεσμα την ευμενέστερη μεταχείριση του δράστη ως προς την προβλεπόμενη **ποινή** αλλά και τη σμίκρυνση του χρόνου **παραγραφής** ή **αξιώνονται περισσότερα στοιχεία για την αντικειμενική ή υποκειμενική υπόστασή της** (ΑΠ 147/2023, 640/2020, 130/2020).

Επικίνδυνες παρεμβάσεις στην οδική συγκοινωνία (αρ. 290 ΠΚ)

1. Η εν λόγω διάταξη περιορίζει το αξιόποινο σε συμπεριφορές που **αποτελούν ουσιωδώς επικίνδυνες πράξεις** και δεν καταλαμβάνει οποιαδήποτε συμπεριφορά θα κρινόταν ως διατάραξη της ασφάλειας της συγκοινωνίας στους δρόμους. Η απαρίθμηση των τριών πρώτων κατηγοριών πράξεων διατάραξης (στην παρ.1) βοηθά τον εφαρμοστή του δικαίου να ερμηνεύσει **και την τελευταία**, μάλλον **αόριστη έννοια**, των

παρομοίων πράξεων, αφού αυτές πρέπει κατά νόμο να **είναι εξίσου επικίνδυνες** με τις προηγούμενες, στοιχείο που παραπέμπει σε μία αμεσότητα κινδύνου που οι συγκεκριμένες πράξεις πρέπει να δημιουργούν για την ασφάλεια της συγκοινωνίας (Αιτ. Εκθ. του νέου ΠΚ) **(ΑΠ 691/2023)**.

2. Στην περίπτωση τέλεσης του ανωτέρω εγκλήματος, είναι δυνατή η **πραγματική συρροή** με την πράξη της **σωματικής βλάβης** από αμέλεια ή της **ανθρωποκτονίας** από αμέλεια, της τελευταίας αξιοποίνου πράξεως **μη απορροφωμένης** από την πρώτη, υποκειμένης σε αυτοτελή ποινική αξιολόγηση **(ΑΠ 691/2023)**.

Επικίνδυνη σωματική βλάβη **(αρ. 309 ΠΚ)**

1. Στοιχεία νομοτυπικής υπόστασης **(ΑΠ 1582/2022, 639/2022)**.
2. Για τη στοιχειοθέτηση του εγκλήματος της επικίνδυνης σωματικής βλάβης, που αποτελεί **επιβαρυντική περίπτωση της σωματικής βλάβης** του άρθρου 308 ΠΚ, απαιτείται, αντικειμενικώς, πρόκληση της σωματικής βλάβης του ως άνω άρθρου, ακόμα **και όλως ελαφράς** **(ΑΠ 999/2022)**. Αξιολογείται όχι το επελεθόν αποτέλεσμα, αλλά το χρησιμοποιηθέν μέσο, ο τρόπος ενέργειας, το ευπαθές ή μη του πληγέντος τμήματος του ανθρωπίνου σώματος, η προσφορότητα του μέσου που χρησιμοποιήθηκε κτλ **(ΑΠ 1133/2022, 68/2022 ΑΠ 537/2018, ΑΠ 1070/2017)**.
3. Στην καταδικαστική απόφαση για επικίνδυνη σωματική βλάβη πρέπει να καθορίζεται **ποια από τις δύο διακινδυνεύσεις** δέχεται το δικαστήριο ότι συνέτρεξε στην συγκεκριμένη περίπτωση, δηλαδή διακινδύνευση για τη ζωή ή για βαριά σωματική βλάβη, διότι η παραδοχή της μιας ή της άλλης περίπτωσης, αν και στις δύο

περιπτώσεις η πράξη τιμωρείται με τα αυτά όρια ποινής (για την αξιόποινη πράξη της βαριάς σωματικής βλάβης που θεσπίζεται με την παραπάνω διάταξη του άρθρου 309 ΠΚ, προβλέπεται ήδη φυλάκιση έως τριών (3) ετών ή χρηματική ποινή), πρακτικώς άγει σε διαφοροποίηση της ποινικής μεταχείρισης του δράστη, αφού στην πρώτη πλήττεται έννομο αγαθό υπέρτερο από τη σωματική υγεία και ακεραιότητα και η ποινή θα καθορισθεί με βάση τα προβλεπόμενα στο άρθρο 79 ΠΚ κριτήρια (ΑΠ 470/2023, 383/2023, 1605/2022, 1582/2022, 1578/2022, 1417/2022, 1366/2022, 1072/2022, 792/2022).

4. Δεν δημιουργεί όμως αντίφαση **η σωρευτική** στο σκεπτικό και στο διατακτικό αναφορά **κινδύνου ζωής** και **βαριάς σωματικής βλάβης** (ΑΠ 863/2023, 542/2023, 92/2017, 1431/2002).
5. Δεν δημιουργεί βεβαίως αντίφαση **η σωρευτική αναφορά** και κινδύνου ζωής και βαριάς σωματικής βλάβης, εκτός αν στο σκεπτικό καθορίζεται η μία μορφή και στο διατακτικό η άλλη ή στο σκεπτικό καθορίζεται η ως άνω σωρευτική αναφορά και στο διατακτικό η διαζευκτική τοιαύτη ή και αντιστρόφως. Επίσης, για την ταυτότητα του νομικού λόγου πρέπει να γίνει δεκτό ότι **δημιουργείται αντίφαση** και όταν στο σκεπτικό καθορίζεται η διαζευκτική αναφορά και στο διατακτικό υφίσταται τόσο διαζευκτική όσο και σωρευτική αναφορά (ΑΠ 857/2023).
6. **Απόπειρα** στο άνω έγκλημα της επικίνδυνης σωματικής βλάβης είναι νοητή, όταν αρχίζει να τελείται μία πράξη που μπορεί να προκαλέσει σωματική βλάβη και εμπεριέχει κίνδυνο πρόκλησης βαριάς σωματικής βλάβης ή έστω δυνατότητας πρόκλησης κινδύνου ζωής, έστω και αν εν τέλει δεν επέλθει σωματική βλάβη (ΑΠ 383/2023, 819/2022, 59/2017).

Επιμέτρηση της ποινής

Το δικαστήριο **δεν έχει υποχρέωση** να διαλάβει στην περί ποινής απόφασή του ειδικότερη αιτιολογία για κριτήρια επιμέτρησης, όπως η βαρύτητα και οι ειδικότερες περιστάσεις του εγκλήματος (ΑΠ 726/2022, 1229/2019, 2064/2019), αφού αυτά προκύπτουν από τα πραγματικά περιστατικά που έγιναν δεκτά (ΑΠ 767/2022, 96/2020, 534/2019)

.Οι όροι που λειτουργούν υπέρ ή κατά του υπαιτίου κατά την επιμέτρηση της ποινής μνημονεύονται ενδεικτικά στη διάταξη του άρθρου 79, ενώ η σχετική αιτιολογία προκύπτει από το σύνολο των παραδοχών της απόφασης για την ενοχή του κατηγορουμένου (ΑΠ 953/2022).

Επιταγή

Έκδοση ακάλυπτης επιταγής (άρθρο 79 Ν 5960/1933).

1. Δράστης (αυτουργός) του εγκλήματος της εκδόσεως ακάλυπτης επιταγής μπορεί να είναι μόνο ο "**εκδίδων**" επιταγή χωρίς αντίκρισμα, δηλαδή αυτός που πραγματοποιεί την επί του τίτλου δήλωση βουλήσεως υπογράφοντας το έγγραφο της επιταγής και θέτει αυτό σε κυκλοφορία, ανεξάρτητα από το πρόσωπο, για το οποίο επέρχονται οι έννομες συνέπειες που απορρέουν από αυτή (ΑΠ 1088/2023, 1480/2022).
2. Απαιτείται **υπογραφή του εκδότη**, στη θέση υπογραφής του εκδότη, αδιάφορα αν η επιταγή εκδίδεται για ατομικό του χρέος και σύρεται επί προσωπικού του λογαριασμού ή για χρέος άλλου ή εταιρίας που εκπροσωπείται από αυτόν και σύρεται επί λογαριασμού του άλλου ή εταιρίας (ΑΠ 1088/2023).

Εργοδοτικές – εργατικές εισφορές. Μη καταβολή (άρθρο 1 ΑΝ 86/67)

1. Για τη στοιχειοθέτηση των εγκλημάτων της μη έγκαιρης καταβολής των εργοδοτικών και εργατικών εισφορών απαιτείται να προσδιορίζεται η συγκεκριμένη **οφειλή** του εργοδότη που απασχολεί προσωπικό, για ασφαλιστικές εισφορές, οι οποίες βαρύνουν τον ίδιο και η συγκεκριμένη οφειλή αυτού από παρακράτηση ασφαλιστικών εισφορών, οι οποίες βαρύνουν τους εργαζομένους σ' αυτόν, και η μη καταβολή των σχετικών ποσών εντός μηνός αφότου κατέστησαν απαιτητά στον ασφαλιστικό οργανισμό, που είναι ασφαλισμένο το απασχολούμενο προσωπικό. Πρόκειται, δηλαδή, **για γνήσια εγκλήματα παραλείψεως**, τα οποία τελούνται με την παράλειψη της εμπρόθεσμης καταβολής των παραπάνω εισφορών, **μέσα σε τριάντα (30) ημέρες** από το ημερολογιακό τέλος κάθε μήνα, κατά τον οποίο παρασχέθηκε η εργασία. (ΑΠ 268/2023, 229/2023 228/2023, 102/2023, 855/2022).
2. Εάν πρόκειται για εργοδότη **ανώνυμη εταιρία**, πρέπει να διευκρινίζεται στην απόφαση η **ιδιότητα και η θέση** που ο κατηγορούμενος και ήδη αναιρεσείων είχε στην ως άνω εταιρία, ώστε να ανακύπτει η νομική υποχρέωσή του (ΑΠ 268/2023, 229/2023, 228/2023, 102/2023). **Δεν είναι** όμως αναγκαία η αναφορά στο σκεπτικό της προσβαλλόμενης απόφασης **του αριθμού** των εργαζόμενων, των **απολαβών** και του **χρονικού διαστήματος** εργασίας καθενός, αφού αυτά τα στοιχεία δεν ανήκουν στην αντικειμενική υπόσταση του εγκλήματος (ΑΠ 268/2023, 102/2023).
3. **Κατ'εξακολούθηση τέλεση του αδικήματος κατ' άρθρο 98 παρ. 1 ΠΚ.** Στα αδικήματα του ΑΝ 86/1967 η τέλεσή τους μπορεί να έχει τη μορφή του κατ'εξακολούθηση εγκλήματος, εφόσον αυτή ανάγεται σε χρονικό διάστημα περισσότερων του ενός μηνών (ΑΠ 705/2018). Στην περίπτωση, όμως, αυτή, για να στοιχειοθετείται η αξιόποινη πράξη του άρθρου 1 του α.ν. 86/1967, θα πρέπει το

σύνολο των οφειλόμενων ασφαλιστικών εισφορών (και όχι των κατά μήνα οφειλόμενων) **να υπερβαίνει** το ποσό των **20.000 ευρώ**, όσον αφορά στις εργοδοτικές εισφορές και το ποσό των **10.000 ευρώ**, όσον αφορά στις εργατικές εισφορές. (ΑΠ 620/2023, 1316/2012, ΑΠ 322/2011).

4. Συνεπώς, **οι μερικότερες πράξεις** των ως άνω αδικημάτων του α.ν. 86/1967 υπόκεινται στην προαναφερόμενη παραγραφή των άρθρων 111, 112 και 113 του Π.Κ [με την επιφύλαξη της μακρότερης παραγραφής, επί σοβαρών περιπτώσεων μη έγκαιρης καταβολής ασφαλιστικών εισφορών, άνω των 150.000 ευρώ, σύμφωνα με το άρθρο 1 παρ. 6 εδ. α' του α.ν. 86/1967 (ΑΠ 1090/2018)], οπότε, μετά την οριστική παύση της ποινικής δίωξης για τις επιμέρους αυτές πράξεις, στην οποία προβαίνει το Δικαστήριο (ΑΠ 188/2020, ΑΠ 120/2019), πλέον, το αξιόποιο των ως άνω αδικημάτων κρίνεται **από το ύψος των υπολειπόμενων** οφειλόμενων ποσών, ήτοι αν υπερβαίνουν τα ποσά των 20.000 ευρώ και των 10.000 ευρώ αντιστοίχως. Εάν τα οφειλόμενα ποσά, που απομένουν, υπολείπονται των ανωτέρω ελάχιστων ορίων, οι πράξεις καθίστανται ανέγκλητες και το Δικαστήριο πρέπει να κηρύξει **αθώο** τον κατηγορούμενο (ΑΠ 620/2023, 1316/2012, ΑΠ 322/2011).

5. Για ασφαλιστικές εισφορές που γεννήθηκαν **μέχρι τις 11-4-2012**, οπότε θεσπίστηκε η παρ. 7 του άρθρου 1 του Α.Ν. 86/1967 και οφείλονται από ημεδαπή ανώνυμη εταιρία, υπόχρεος για την καταβολή τους είναι **μόνο ο διευθύνων σύμβουλος** αυτής, ενώ, για ασφαλιστικές εισφορές που γεννήθηκαν **μετά τις 11-4-2012** και οφείλονται από ανώνυμη ημεδαπή εταιρία, αρχικά και κυρίως υπόχρεοι για την καταβολή τους είναι όσοι ορίζονται στην παρ. 7 του άρθρου 1 του Α.Ν. 86/1967, όπως αυτή προστέθηκε με το άρθρο 25 παρ. 1 Ν 4075/2012 (**οι πρόεδροι των διοικητικών συμβουλίων, οι διευθύνοντες ή εντεταλμένοι ή**

συμπράττοντες σύμβουλοι, οι διοικητές, οι γενικοί διευθυντές και, γενικά, κάθε πρόσωπο εντεταλμένο είτε άμεσα από τον νόμο είτε από ιδιωτική βούληση είτε με δικαστική απόφαση στη διοίκηση της Α.Ε.), ενώ τα μέλη των διοικητικών συμβουλίων (αντιπρόεδροι και σύμβουλοι) ευθύνονται, μόνο, αν λείπουν όλα τα αμέσως παραπάνω πρόσωπα και εφόσον αυτά (μέλη Δ.Σ.) ασκούν, πράγματι, διαρκώς ή προσωρινά, τα καθήκοντα των αρχικών και κυρίως υπόχρεων, δηλαδή η ευθύνη τους είναι επικουρική (ΑΠ 345/2023, 343/2023).

6. Ποινική ευθύνη για την μη έγκαιρη καταβολή των εισφορών αυτών υπέχει **και ο αντιπρόεδρος του ΔΣ ΑΕ** εκτός από τον διευθυντή και άλλους και όταν **εν τοις πράγμασι** είχε ενεργό συμμετοχή στη διοίκηση και γενικά στις υποθέσεις της εταιρείας (ΑΠ 846/2023, 1609/2018, 1405/2018).
7. Εργατικές – εργοδοτικές εισφορές και **άρθρο 106 γ παρ. 3 β Πτωχ.Κώδικα (Ν 3588/2007)** (ΑΠ 11/2023, 10/2023).
8. Εργατικές – εργοδοτικές εισφορές **άνω των 150.000 ευρώ**: Δια του άρθρου 22 του Ν. 4038/2012 (ΦΕΚ Α 14/02.02.2012), προστέθηκε παρ. 6, στο τέλος του άρθρου 1 του Α.Ν. 86/1967 με την οποία ορίζεται: **‘χρόνος τέλεσης του αδικήματος** των παραγράφων 1 και 2 για όσους οφείλουν ασφαλιστικές εισφορές άνω των 150.000 ευρώ, είναι το χρονικό διάστημα από την παρέλευση του μηνός από τότε που οι ασφαλιστικές εισφορές κατέστησαν απαιτητές μέχρι τη συμπλήρωση χρόνου αντιστοίχου με το 1/3 της προθεσμίας παραγραφής’.ΑΠ 228/2023. Είναι προφανές ότι η ως άνω διάταξη της παρ. 6 εδ. α' του άρθρου 1 του Α.Ν. 86/1967, επιμηκύνει το χρόνο έναρξης και συμπλήρωσης της παραγραφής επί σοβαρών περιπτώσεων μη έγκαιρης καταβολής

ασφαλιστικών εισφορών και ορίζει ότι στην περίπτωση αυτή η πενταετής παραγραφή **αρχίζει** από την πάροδο του ανωτέρω χρονικού διαστήματος του 1/3 της προθεσμίας των 5 ετών ή 60 μηνών και συγκεκριμένα, από την πάροδο των 20 μηνών από την παρέλευση του μηνός από τότε που οι ασφαλιστικές εισφορές άνω των 150.000 ευρώ κατέστησαν απαιτητές, συμπληρώνεται δε μετά πέντε έτη από τη λήξη της ανωτέρω προθεσμίας. **ΑΠ 228/2023** ,**ΑΠ 1089/2018**. Σημειώνεται ότι για τα αδικήματα που τελέστηκαν μέχρι την ημερομηνία ισχύος του Ν. 4038/2012 (02.02.2012), έστω και αν αφορούν οφειλόμενες ασφαλιστικές εισφορές άνω των 150.000 ευρώ, η παραγραφή τους συμπληρώνεται με την πάροδο πέντε ετών από τον χρόνο τέλεσής τους, που συμπίπτει με την πάροδο μηνός από τότε που οι ασφαλιστικές εισφορές κατέστησαν απαιτητές **ΑΠ 228/2023**.

ΕΣΔΑ

Η παραβίαση των διατάξεων της ΕΣΔΑ **δεν δημιουργεί** ιδιαίτερο λόγο αναίρεσης της απόφασης πέραν εκείνων που αναφέρονται περιοριστικά στο άρθρο 510 παρ.1 του Κ.Ποιν.Δ., **εκτός αν** συνδυάζεται με άλλη πλημμέλεια που υπάγεται στους προβλεπόμενους πιο πάνω λόγους (**ΑΠ 616/2022, 1218/2019, 354/2019**).

Εσφαλμένη ερμηνεία και εσφαλμένη εφαρμογή ουσιαστικής ποινικής διάταξης

1. (**ΑΠ 1168/2022, 675/2022, 587/2022, 310/2022**).
2. **Εσφαλμένη ερμηνεία και εφαρμογή ουσιαστικής ποινικής διάταξης. Έλλειψη νόμιμης βάσης.** Η εσφαλμένη ερμηνεία μπορεί να αναφέρεται και

σε άλλη διάταξη νόμου, η οποία αποτελεί προϋπόθεση για την εφαρμογή ουσιαστικής ποινικής διάταξης (ΟΛΑΠ 3/1998) (ΑΠ 959/2022, 782/2022, 757/2022, 310/2022).

Εύλογη διάρκεια δίκης

Υπέρβαση της εύλογης διάρκειας της δίκης. Η διάταξη του άρθρου 7 παρ. 3 Ν 4239/2014 δεν αναφέρεται στην αιτιολογία της απόφασης, όταν το δικαστήριο **δεν διαπιστώνει υπέρβαση** της εύλογης διάρκειας της διαδικασίας, καθώς η εφαρμογή της εν λόγω διάταξης τελεί υπό την αυτονόητη προϋπόθεση ότι πράγματι έχει διαγνωσθεί η υπέρβαση της εύλογης διάρκειας της δίκης, κριτήριο δε για **την κατάφαση της υπέρβασης** αυτής δεν είναι μόνο η παρέλευση δυσανάλογα μεγάλου χρονικού διαστήματος από την τέλεση του εγκλήματος, αλλά, κατά το νόμο (**άρθρο 5 παρ. 1 Ν.4239/2014**), αλλά συνεκτιμώνται η **καταχρηστική ή παρελκυστική συμπεριφορά** των διαδίκων κατά την εξέλιξη της δίκης, **η πολυπλοκότητα** των πραγματικών και νομικών ζητημάτων, η στάση των αρμόδιων κρατικών αρχών και το διακύβευμα της υπόθεσης για τον κατηγορούμενο (ΑΠ 320/2023, 1138/2022, 589/2022).

Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης

1. Στη διαδικασία του Ευρωπαϊκού Εντάλματος Σύλληψης η προθεσμία της έφεσης είναι πενθήμερη. Στη διαδικασία αυτή προβλέπεται μόνον **τυπικός έλεγχος** εκ μέρους του Συμβουλίου και **όχι η έρευνα της ουσιαστικής βασιμότητας** της σε βάρος του εκζητουμένου κατηγορίας και των εις βάρος του ενδείξεων ενοχής, καθώς ο έλεγχος αυτός ανήκει στην αρμοδιότητα του κράτους εκδόσεως, αντίκειται δε στις αρχές της αμοιβαίας αναγνωρίσεως και εμπιστοσύνης, αλλά και να αντιμάχεται την έννοια του

μηχανισμού του Ευρωπαϊκού Εντάλματος Σύλληψης, ενώ υποχρέωση ελέγχου της ουσιαστικής βασιμότητας της κατηγορίας και των ενδείξεων ενοχής σε βάρος του εκζητουμένου δεν απορρέει ούτε από τη διάταξη του άρθρου 5 παρ. 1 στοιχ. Υ1 της ΕΣΔΑ (ΑΠ 1101/2023, 381/2023, 240/2023, 114/2023, 1553/2022, 1501/2022, 1264/2022, 1263/2022,

2. Η αξιολόγηση της ουσίας της υπόθεσης ανήκει στην αρμοδιότητα των αρχών έκδοσης του ΕΕΣ (ΑΠ 975/2022)
3. **Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης.** Σύμφωνα με τα άρθρα 5 και 10 παρ. 1 εδ. β' του Ν. 3251/2004 προϋπόθεση εκτέλεσης του ευρωπαϊκού εντάλματος, σε περίπτωση καταδίκης του εκζητουμένου, είναι να έχει επιβληθεί σε βάρος του ποινή ή μέτρο ασφαλείας, στερητικό της ελευθερίας, **τουλάχιστον τεσσάρων (4) μηνών** για αξιόποινη πράξη, την οποία και οι ελληνικοί νόμοι χαρακτηρίζουν ως τέτοια και στην προκειμένη περίπτωση έχει επιβληθεί ποινή φυλάκισης τριών (3) ετών. **Είναι δε αδιάφορο**, για την εκτέλεση του εντάλματος **αν πρόκειται για μία ποινή, η συγχώνευση περισσοτέρων** ποινών (ΑΠ 1508/2022).
4. **Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης.** Σε περίπτωση εκτέλεσης ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης, **για την άσκηση ποινικής δίωξης** και όχι για εκτέλεση ποινής ή μέτρου ασφαλείας, εναντίον του εκζητουμένου, το ένταλμα εκτελείται και εάν ακόμη ο τελευταίος, δηλαδή ο εκζητούμενος, **είναι ημεδαπός:** α) με την προϋπόθεση ότι δεν διώκεται στην Ελλάδα για την ίδια πράξη και β) με την επιφύλαξη της διασφάλισης **«διαμεταγωγής»** του, στην Ελλάδα, για να εκτίσει τη στερητική της ελευθερίας ποινή ή το μέτρο ασφαλείας που ενδεχομένως θα του επιβληθεί στο κράτος έκδοσης του εντάλματος. Η διασφάλιση «διαμεταγωγής» του ημεδαπού στην Ελλάδα, για να εκτίσει τη στερητική της ελευθερίας ποινή ή το επιβληθέν σ' αυτόν μέτρο ασφαλείας, **δεν**

προϋποθέτει εγγύηση δικαστικής αρχής, αλλά εγγύηση της αρμόδιας αρχής, που μπορεί να είναι και διοικητική (ΑΠ 1553/2022, 1050/2021).

5. Το μεταβιβαστικό αποτέλεσμα της έφεσης εφαρμόζεται και στην έφεση κατά απόφασης του συμβουλίου εφετών στη διαδικασία εκτέλεσης ΕΕΣ. (ΑΠ 1264/2022).
6. Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης. Ως διωκόμενος στην Ελλάδα δεν μπορεί να θεωρηθεί ο μηνυόμενος, ούτε εκείνος εις βάρος του οποίου ενεργείται προκαταρκτική εξέταση, αφού η τελευταία, προκειμένου ειδικότερα για κακούργημα (ή πλημμέλημα αρμοδιότητας τριμελούς πλημμελειοδικείου) διεξάγεται ακριβώς, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 243 παρ. 1 του Κ.Π.Δ., προκειμένου να διερευνηθεί η ύπαρξη επαρκών ενδείξεων για να κινηθεί η ποινική δίωξη και μπορεί να οδηγήσει και στην μη άσκηση ποινικής δίωξης. Αν δεν έχει ασκηθεί εις βάρος του εκζητούμενου ποινική δίωξη, η εκτέλεση του ΕΕΣ μπορεί να εξαρτηθεί από την προϋπόθεση ότι ο εκζητούμενος, μετά από ακρόασή του, θα διαμεταχθεί στο ελληνικό κράτος, προς έκτιση της ποινής που τυχόν θα του επιβληθεί από το κράτος εκδόσεως του εντάλματος (άρθρο 13 παρ. 3 του Ν.3251/2004, όπως ισχύει), ενώ και η **διασφάλιση της διαμεταγωγής του ημεδαπού** στην Ελλάδα, για να εκτίσει την στερητική της ελευθερίας ποινή ή το στερητικό της ελευθερίας μέτρο ασφαλείας που τυχόν θα του επιβληθεί στο κράτος εκδόσεως του εντάλματος, **δεν προϋποθέτει εγγύηση δικαστικής αρχής, αλλά εγγύηση της αρμόδιας αλλοδαπής αρχής που μπορεί να μην είναι και δικαστική**. Πάντως, το ένταλμα εκτελείται δυνητικά, ακόμη και αν η ποινική δίωξη στην Ελλάδα έχει ασκηθεί μεταγενέστερα, δηλαδή μετά την έκδοση του σχετικού ΕΕΣ, **απαιτείται όμως να έχει πράγματι ασκηθεί τουλάχιστον έως την ημέρα της συζητήσεως στο εφετείο η ποινική δίωξη και όχι απλώς να έχει το Ελληνικό κράτος την δυνατότητα να ασκήσει ποινική δίωξη με τα αρμόδια όργανά του για την ίδια πράξη** (ΑΠ 381/2023, 578/2019, 280/2017,

7. **Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης**. Προθεσμία έφεσης. Είναι πλέον πενθήμερη (ΑΠ 1101/2023, 240/2023).

8. **Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης για αδίκημα φοροδιαφυγής** (ΑΠ 738/2023).

Έφεση

1. **Παράνομη απόρριψη αυτής**. Συντρέχει ο λόγος της **παράνομης απόρριψης της έφεσης ως απαράδεκτης (εκπρόθεσμης) (άρθρο 510 παρ. 1 Η)**, όταν το δευτεροβάθμιο δικαστήριο δεν έλαβε υπόψη του την **αναστολή των προθεσμιών άσκησης των ενδίκων μέσων λόγω covid** (με την από 11/3/2020 ΠΝΠ που κυρώθηκε με το άρθρο 2 Ν 4682/2020 και των ΚΥΑ) και την απέρριψε ως εκπρόθεσμη, **δεχόμενο ότι ο εκκαλών δεν επικαλέστηκε την αναστολή της προθεσμίας λόγω ρυθμίσεων για τον covid, ως λόγο ανωτέρας βίας**. Παραπέμπει στο δευτεροβάθμιο προς κρίση του παραδεκτού της έφεσης, καθώς ο ΑΠ δεν έχει δικαιοδοσία να κρίνει επί του παραδεκτού ή όχι (ΑΠ 1636/2022).
2. Η απόφαση με την οποία απορρίπτεται το ένδικο μέσο της έφεσης ως απαράδεκτο, λόγω εκπρόθεσμης άσκησής του, για να έχει την απαιτούμενη από τις διατάξεις των άρθρων 93 παρ. 3 του Συντάγματος και 139 του ΚΠοινΔ, ειδική και εμπειριστατωμένη αιτιολογία, η έλλειψη της οποίας ιδρύει τον από το άρθρο 510 παρ. 1 στοιχ. Δ' του ΚΠοινΔ, λόγο αναίρεσης (ΑΠ 1270/2019) πρέπει να διαλαμβάνει **το χρόνο επίδοσης** στον εκκαλούντα της προσβαλλομένης, με την έφεση, απόφασης αν απαγγέλθηκε απόντος τούτου κατά το χρόνο ασκήσεως της εφέσεως, το χρόνο ασκήσεως του ενδίκου μέσου, καθώς και το αποδεικτικό από το οποίο προκύπτει η επίδοση, χωρίς ειδικότερο προσδιορισμό των στοιχείων εγκυρότητας του αποδεικτικού και της επίδοσης (ΑΠ 619/2023, ΑΠ 359/2022).

3. Σε περίπτωση όμως που με την έφεση προβάλλεται **λόγος ακυρότητας ή ανώτερης βίας**, από την οποία παρακωλύθηκε ο εκκαλών για την εντός της προθεσμίας του άρθρου 473 παρ. 1 του ΚΠοινΔ, άσκησή της, πρέπει η αιτιολογία της απόφασης που απορρίπτει την έφεση να επεκτείνεται και στα πιο πάνω ζητήματα **(ΑΠ 619/2023, 1147/2019, 1674/2019)**.
4. Η προϋπόθεση της έγκυρης επίδοσης, ως διαδικαστική, εξετάζεται από το δικαστήριο και αυτεπαγγέλτως για να κριθεί το εμπρόθεσμο ή μη της έφεσης. Εάν δε το δευτεροβάθμιο δικαστήριο κρίνει εκπρόθεσμη την άσκηση της έφεσης και κηρύξει αυτή απαράδεκτη, αντί να την δεχθεί τυπικά ως εμπρόθεσμη εξαιτίας της ακυρότητας της επίδοσης της απόφασης προς τον εκκαλούντα, τότε δημιουργείται ο από το άρθρο 510 παρ. 1 στοιχ. Η' ΚΠΔ λόγος αναίρεσης **(ΑΠ 881/2023)**.
5. **Έφεση.** Η προθεσμία άσκησης της έφεσης μετά την υποβολή εμπρόθεσμης άσκησης **αίτησης ακύρωσης της διαδικασίας** και απόρριψη αυτής είναι **δέκα (10) ημέρες** και αρχίζει από την επομένη της ημέρας απόρριψης της αίτησης ακύρωσης **χωρίς να απαιτείται και επίδοση** της ερήμην εκδοθείσας απόφασης για την έναρξη προθεσμίας της έφεσης, αφού ο κατηγορούμενος που ασκεί αίτηση ακύρωσης σαφώς γνωρίζει την καταδικαστική σε βάρος του απόφαση **(Α.Π. 331/2022, ΑΠ 1892/2016)**.
6. **Έφεση. Απόφαση με την οποία γίνεται τυπικά δεκτή.** Η απόφαση με την οποία γίνεται τυπικά δεκτή η έφεση και αναβάλλεται η έκδοση οριστικής επί της κατηγορίας απόφασης για κρείσσονες αποδείξεις, ως οριστική επί του παραδεκτού της έφεσης απόφαση **δεν μπορεί να ανακληθεί και ως μη «τελειωτική» επί της κατηγορίας απόφαση δεν υπόκειται σε αναίρεση αυτοτελώς.** Αν όμως ζητηθεί η αναίρεση της τελειωτικής αποφάσεως σύμφωνα με τις παραγρ. 1 και 2 του άρθρου 504 του ΚΠΔ, **θεωρείται ότι προσβάλλεται με αυτήν και η μη γνήσια**

προπαρασκευαστική απόφαση, με την οποία κρίθηκε οριστικά το ζήτημα του παραδεκτού της έφεσης (ΑΠ 917/2023, 307/2018).

7. **Έφεση και ακυρότητα.** Μετά την **τυπική παραδοχή** της εφέσεως, με την οποία προσβλήθηκε στο σύνολό της η πρωτόδικη απόφαση, η υπόθεση επανέρχεται στο δευτεροβάθμιο δικαστήριο για κατ' ουσίαν συζήτηση στην πριν από την έκδοση της πρωτόδικης αποφάσεως στάση, με την έννοια ότι το Εφετείο έχει την εξουσία να κρίνει, όπως και το πρωτοβάθμιο δικαστήριο. Επομένως, **κάθε ακυρότητα** της πρωτόδικης αποφάσεως καλύπτεται με την έκδοση της επί της ουσίας αποφάσεως του δευτεροβαθμίου δικαστηρίου, αφού μετά την τυπική παραδοχή της εφέσεως, η πρωτόδικη απόφαση ατονεί και αποβάλλει την ισχύ της, το δε δευτεροβάθμιο Δικαστήριο επανεξετάζει την υπόθεση, τόσο ως προς τη νομική, όσο και ως προς την ουσιαστική της βάση. Έτσι, το δευτεροβάθμιο δικαστήριο δεν είναι υποχρεωμένο να απαντήσει σε σχετικό ισχυρισμό του εκκαλούντος κατηγορουμένου **για ακυρότητα (απόλυτη ή σχετική) της διαδικασίας ενώπιον του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου** (ΑΠ 633/2022, 44/2017, ΑΠ774/2010, ΑΠ 2075/2008,
8. **Έφεση ανυποστήρικτη και ακυρότητα.** Εάν δεν συντρέχει περίπτωση της παρ. 3 του άρθρου 501 και άρα συντρέχει περίπτωση απόρριψης της έφεσης ως **ανυποστήρικτης**, το δευτεροβάθμιο δικαστήριο δεν έχει εξουσία να ερευνήσει αυτεπαγγέλτως τυχόν **ακυρότητες** που εμφιλοχώρησαν κατά τη διαδικασία της πρωτοβάθμιας δίκης (ΑΠ 695/2022).
9. **Έφεση ανυποστήρικτη (αρ. 501 παρ. 4 ΚΠΔ).** Εάν είχε λάβει χώρα προηγουμένως **διακοπή ή αναβολή της δίκης**, η έφεση δεν απορρίπτεται, αλλά ο εκκαλών δικάζεται **σαν να ήταν παρών** (ΑΠ 248/2023, 226/2021).

Έφεση εισαγγελέα κατά αθωωτικής απόφασης

1. Η αξιούμενη αιτιολογία της ασκούμενης από τον Εισαγγελέα έφεσης κατά αθωωτικής απόφασης αποτελεί **πρόσθετο τυπικό όρο** του κύρους του ένδικου αυτού μέσου και απαιτείται ειδική και εμπειριστατωμένη αιτιολογία των λόγων της έφεσης, δηλαδή πρέπει να εκτίθενται σ' αυτή με σαφήνεια και πληρότητα οι συγκεκριμένες **πραγματικές ή νομικές πλημμέλειες** που αποδίδονται στην προσβαλλόμενη αθωωτική απόφαση (ΑΠ 932/2023).
2. Αιτιολογημένη. **Μόνη** η παράθεση στην έκθεση έφεσης των αποδεικτικών στοιχείων, από τα οποία προκύπτει ενοχή του κατηγορουμένου και εντεύθεν εσφαλμένη εκτίμηση των αποδείξεων δεν αρκεί, εφόσον δεν αντικρούει με συλλογισμούς και σε συνδυασμό με τα αποδεικτικά μέσα την κρίση του δικαστηρίου περί της αθωότητας του κατηγορουμένου (Ολ. ΑΠ 9/2005). Η έφεση του εισαγγελέα στερείται της ειδικής και εμπειριστατωμένης αιτιολογίας, όταν δεν μνημονεύονται σ' αυτήν τα αποδεικτικά μέσα, που λήφθηκαν υπόψη για το σχηματισμό της κρίσης του περί της ενοχής του κατηγορουμένου, ενώ η επιλεκτική παράθεση ορισμένων, από την οποία δημιουργείται αμφιβολία για το αν συνεκτιμήθηκαν και τα λοιπά αποδεικτικά μέσα, τα οποία ούτε κατά κατηγορία μνημονεύονται, συνιστά έλλειψη αιτιολογίας, εκτός εάν, από το όλο περιεχόμενο της αιτιολογίας της έφεσης, προκύπτει κατά τρόπο αναμφισβήτητο ότι λήφθηκαν υπόψη όλα (ΑΠ ΑΠ 923/2023 646/2023, 241/2023, 1662/2022, 1588/2022,
3. Όταν η **εισαγγελική έφεση** δεν έχει την κατά τα προεκτεθέντα απαιτούμενη αιτιολογία και το δευτεροβάθμιο δικαστήριο, αντί να την απορρίψει ως απαράδεκτη, την κρίνει παραδεκτή και, ακολούθως, εξετάζοντας την ουσία της υπόθεσης, καταλήξει στην καταδίκη του κατηγορουμένου, υποπίπτει σε **θετική υπέρβαση της εξουσίας του**. (ΑΠ 923/2023, 646/2023, 1588/2022, 1230/2022, 963/2022, 632/2022) ενώ, αν η έφεση του εισαγγελέα είναι πλήρως αιτιολογημένη, το δευτεροβάθμιο δικαστήριο

όμως την απορρίψει ως απαράδεκτη, ιδρύεται ο από το άρθρο 510 παρ. 1 στοιχ. Η' λόγος αναίρεσης, ταυτόχρονα δε υποπίπτει σε αρνητική υπέρβαση εξουσίας, που ιδρύει και τον από το άρθρο 510 παρ. 1 στοιχ. Θ' του Κ.Ποιν.Δ. λόγο αναίρεσης (ΑΠ 646/2023, 741/2020).

4. Η προϋπόθεση του ειδικά και εμπειριστατωμένου της **αιτιολογίας της εισαγγελικής έφεσης**, ως **όρος** του παραδεκτού αυτής, είναι **μέγεθος ποιοτικά διαφορετικό** από την ειδική και εμπειριστατωμένη **αιτιολογία μιας δικαστικής απόφασης**, ως αντικείμενο **αναιρετικού** ελέγχου (ΑΠ 646/2023).
5. Οποιαδήποτε αιτίαση εκ μέρους του αναιρεσιόντος με περιεχόμενο τη διαφορετική άποψη ως εισαγγελέως της έδρας, του ασκήσαντος την επίμαχη έφεση κατά της αθωωτικής απόφασης εισαγγελέα, δεν ασκεί έννομη επιρροή (ΑΠ 923/2023).

Έφεση εισαγγελέα εφετών κατά βουλεύματος

(του συμβουλίου πλημμελειοδικών που δέχθηκε δήλωση αποχής δικαστικού λειτουργού) (αρ. 23, 479 ΚΠΔ). Ο εισαγγελέας εφετών, που δεν είναι διάδικος στην ποινική διαδικασία επιτρέπεται να ασκήσει έφεση κατά οποιουδήποτε βουλεύματος του συμβουλίου πλημμελειοδικών συμπεριλαμβανομένου και αυτού που δέχεται τη δήλωση αποχής δικαστικού λειτουργού (ΑΠ 242/2023).

Έφεση από πολιτικώς ενάγοντα

(κατά απόφασης Τριμελούς Εφετείου που δικάζει κακουργήματα) (προϊσχύσας ΚΠΔ). Προϋποθέσεις παραδεκτού. Όταν απορριφθεί η πολιτική αγωγή **γιατί δεν στηρίζεται στο νόμο** και ο πολιτικώς ενάγων δεν ασκήσει, δεν μπορεί, όταν ασκήσει έφεση ο κατηγορούμενος κατά της ίδιας καταδικαστικής ως προς τον τελευταίο απόφασης, να παραστεί στο

εφετείο, διότι δεν έχει, μετά την αποδοχή της απόφασης, συμφέρον να υποστηρίξει την κατηγορία. **(ΑΠ 908/2023).**

Αν όμως, όταν απορριφθεί η πολιτική αγωγή ως **μη στηριζόμενη στο νόμο**, ο πολιτικώς ενάγων ασκήσει έφεση κατά της καταδικαστικής απόφασης ως προς τη διάταξη με την οποία απορρίφθηκε η πολιτική αγωγή **ως νόμω αβάσιμη (μη στηριζόμενη στο νόμο)**, γεγονός που υποδηλώνει μη αποδοχή της απόφασης του πρωτόδικου δικαστηρίου, μπορεί να παραστεί **στο εφετείο**. Δεν παραβιάζεται η αρχή της μη χειροτέρευσης της θέσης του κατηγορουμένου – αρ. 470 ΚΠΔ. Οι αστικές αξιώσεις του πολιτικώς ενάγοντα θα παραπεμφθούν τα πολιτικά δικαστήρια κατά τις διατάξεις του νΚΠΔ . **(ΑΠ 908/2023).**

Έφεση. Προθεσμία. Ακύρωση Διαδικασίας (άρθρο 435 ΚΠΔ-Κακούργημα)

Προθεσμία έφεσης μετά από απόρριψη εμπρόθεσμης αίτησης ακύρωσης διαδικασίας σε κακούργημα (άρθρο 435 παρ. 2 ΚΠΔ) Η διάταξη αυτή ως ειδική, κατισχύει της γενικής ως προς αυτήν προαναφερθείσας διάταξης του άρθρου 473 παρ. 1 Κ.Ποιν.Δ. Έτσι η προθεσμία άσκησης της έφεσης μετά την υποβολή εμπρόθεσμης αίτησης ακύρωσης της διαδικασίας και απόρριψη αυτής **είναι δέκα (10) ημέρες και αρχίζει από την επομένη της ημέρας απόρριψης της αίτησης ακύρωσης χωρίς να απαιτείται και επίδοση της ερήμην εκδοθείσας απόφασης για την έναρξη προθεσμίας της έφεσης**, αφού ο κατηγορούμενος που ασκεί αίτηση ακύρωσης σαφώς γνωρίζει την καταδικαστική σε βάρος του απόφαση **(Α.Π. 331/2022, ΑΠ 1892/2016).**

Ζώα. Κακοποίηση

(**N 4039/2012 και 4830/2021**). Τα άρθρα 1 έως 23 του Ν. 4039/2012 καταργήθηκαν με τη διάταξη του άρθρου 47 παρ. 6 του Ν. 4830/2021, πλην όμως η παρατεθείσα πράξη της **κακοποίησης ή κακής και βάνουσης** μεταχείρισης οποιουδήποτε είδους ζώου **ουδέποτε** κατέστη **ανέγκλητη**, προβλεπόμενη ήδη από τις διατάξεις των **άρθρων 24 παρ. 1** περίπτωση α' και **34 παρ. 2 του Ν. 4830/2021** ως πλημμέλημα, απειλούμενο με φυλάκιση τουλάχιστον ενός (1) έτους και με χρηματική ποινή προσαρμοσμένη στο σύστημα ποινών του ήδη ισχύοντος Ποινικού Κώδικος (Ν. 4619/2019) και συγκεκριμένα χρηματική ποινή μέχρι τριακόσιες εξήντα (360) ημερήσιες μονάδες, το ύψος εκάστης των οποίων ορίζεται από δέκα (10) έως πενήντα (50) ευρώ (**ΑΠ 1405/2022**).

Ζωοκλοπή- Ζωοκτονία

(**αρ. 1 Ν 1300/1982**)

Η ζωοκλοπή αποτελεί **ιδιώνυμο αδίκημα**. Η ζωοκλοπή προσλαμβάνει **κακουργηματικό** χαρακτήρα, όταν διαπράττεται **από κοινού από δύο** ή περισσότερα άτομα, ενώ για την ύπαρξη **συναυτουργίας** απαιτείται **κοινός δόλος** των προσώπων που συμπράττουν και αυτοπρόσωπη και άμεση σύμπραξή τους, που μπορεί να είναι **ταυτόχρονη ή διαδοχική** κατά την ενέργεια από τον καθένα των επί μέρους πράξεων, οι οποίες άμεσα συντελούν στην ολοκλήρωση του εγκληματικού αποτελέσματος. Είναι δε αδιάφορο, αν η πραγμάτωση της αντικειμενικής υπόστασης του εγκλήματος τελείται από όλους κατά τον αυτό τρόπο και με την αυτή ενέργεια. Αρκεί ότι όλοι τελούν εν γνώσει της πρόθεσης μεταξύ τους για την τέλεση του ίδιου εγκλήματος. (**ΑΠ 355/2023**).

Ηθική αυτουργία

1. Όμοια η ισχύουσα διάταξη με την αντίστοιχη του πΠΚ (ΑΠ 481/2022, 132/2022). Το αξιόποινο, ως προς τον ηθικό αυτουργό, είναι ανεξάρτητο από το αξιόποινο του αυτουργού και αρκεί να στοιχειοθετείται η αντικειμενική υπόσταση του ανωτέρω εγκλήματος, καθώς, αν δεν έχει τελεστεί αντικειμενικώς το εν λόγω έγκλημα, δεν μπορεί να γίνει λόγος για ηθική αυτουργία στην πράξη αυτή, λόγω του παρακολουθηματικού χαρακτήρα της ηθικής αυτουργίας (ΑΠ 912/2022, 481/2022).
2. Απαιτείται η πράξη του φυσικού αυτουργού να πραγματώνει την αντικειμενική υπόσταση ενός εγκλήματος, έστω και σε απόπειρα και να μην αίρεται από κάποιο λόγο ο άδικος χαρακτήρας του τελευταίου (ΑΠ 561/2023).
3. Απαιτείται να συντρέχουν αντικειμενικώς: α) πρόκληση από τον ηθικό αυτουργό σε άλλον της απόφασης να τελέσει ορισμένη αξιόποινη πράξη, ..., και β) τέλεση από τον άλλον (αυτουργό) της πράξης αυτής κατά την αντικειμενική της υπόσταση, μη απαιτούμενου να την τελέσει και κατά την υποκειμενική της υπόσταση, καθόσον κατά τη διάταξη του άρθρου 48 του Π.Κ. το αξιόποινο του ηθικού αυτουργού είναι **ανεξάρτητο** από το αξιόποινο του αυτουργού, αφού ο τελευταίος αρκεί να τελέσει την πράξη μόνον κατά την αντικειμενική της υπόσταση και όχι και κατά την υποκειμενική της υπόσταση, λόγω έλλειψης δόλου από μέρους του, όπως όταν παραπλανήθηκε στο να τελέσει την πράξη (Α.Π. 1711/2022, 2000/2018).
4. Για την ύπαρξη ηθικής αυτουργίας αρκεί να συντρέχουν οι ανωτέρω προϋποθέσεις, χωρίς να εξετάζεται αν ο φυσικός αυτουργός είναι ικανός προς καταλογισμό, αν πράττει εκ δόλου ή αν συντρέχει ως προς αυτόν λόγος που αποκλείει τον καταλογισμό. Από αυτά παρέπεται ότι δεν αποκλείεται η ύπαρξη ηθικής αυτουργίας για το λόγο ότι απαλλάχθηκε ο φυσικός αυτουργός για έλλειψη δόλου ή ικανότητας προς καταλογισμό ή

για το ότι βρισκόταν σε πραγματική ή συγγνωστή νομική πλάνη. (ΑΠ 433/2023, 78/2021).

5. Είναι δυνατή η ύπαρξη ηθικής αυτουργίας κατά συναυτουργία, όταν περισσότεροι από κοινού παρήγαγαν εκ προθέσεως την απόφαση της εκτελέσεως ορισμένου εγκλήματος, ο δε ηθικός αυτουργός του ηθικού αυτουργού, είναι και αυτός ηθικός αυτουργός του φυσικού αυτουργού (ΑΠ 63/2023, 1233/2019, 461/2011,
6. Η πρόκληση και παραγωγή της αποφάσεως αυτής μπορεί να γίνει με οποιονδήποτε **τρόπο ή μέσο**, όπως με συμβουλές, απειλή ή με εκμετάλλευση οποιασδήποτε πλάνης, πραγματικής ή νομικής ή περί τα παραγωγικά της βουλήσεως αίτια ή με τη διέγερση μίσους κατά του παθόντος, με πειθώ, φορτικότητα ή προτροπές (παρακίνηση, παρόρμηση, ενθάρρυνση) ή με την επιβολή ή την επιρροή προσώπου, λόγω της ιδιότητος και της θέσεώς του ή και της σχέσεώς του με τον φυσικό αυτουργό (ΑΠ 836/2023, 526/2023, 9/2023, 190/2023), χωρίς να είναι αναγκαίος ο καθορισμός της πράξης αυτής μέχρις λεπτομερειών (ΑΠ 836/2023, 1711/2022).
7. **Δεν είναι αναγκαίο**, για την πληρότητα της αιτιολογίας, να αναφέρεται εξειδικευμένα στην απόφαση περαιτέρω σε τι συνίσταντο οι προτροπές, η πειθώ, η φορτικότητα και η υπόσχεση οικονομικών ανταλλαγμάτων, αλλ' αρκεί ότι πρόκειται για συμπεριφορά **πρόσφορη** (με την έννοια της πειστικότητας) να αποτελέσει ηθική αυτουργία και ότι συνδεόταν, ως εκ του ότι συνέβαλε στη λήψη της απόφασης, αιτιωδώς με την ανωτέρω άδικη πράξη που τέλεσε ο φυσικός αυτουργός (ΑΠ 1568/2022). **Βλ. όμως την ΑΠ 9/2023:**
8. Στην περίπτωση της ηθικής αυτουργίας, για να έχει η καταδικαστική απόφαση την απαιτούμενη από τα άρθρα 93 §3 του Συντάγματος και 139

του ΚΠΔ ειδική και εμπειριστατωμένη **αιτιολογία**, πρέπει να αναφέρονται σ' αυτήν **ο τρόπος και τα μέσα**, με τα οποία ο ηθικός αυτουργός προκάλεσε στο φυσικό αυτουργό την απόφαση να εκτελέσει την άδικη πράξη που διέπραξε, καθώς και τα πραγματικά περιστατικά, από τα οποία το δικαστήριο συνήγαγε ότι ο ηθικός αυτουργός παρήγαγε με τον τρόπο και τα μέσα αυτά στο φυσικό αυτουργό την απόφαση, να εκτελέσει την άδικη πράξη που διέπραξε. ((ΑΠ 1568/2022). Βλ. όμως την ΑΠ 9/2023: ΑΠ 465 / 2010)

9. **Υποκειμενικώς** απαιτείται **δόλος του ηθικού αυτουργού**, δηλαδή, ηθελημένη πρόκληση της απόφασης για την διάπραξη από τον άλλο της αντικειμενικής υπόστασης ορισμένου εγκλήματος με θέληση και γνώση ή αποδοχή της συγκεκριμένης εγκληματικής πράξης, χωρίς να είναι αναγκαίος ο καθορισμός της πράξης αυτής μέχρις λεπτομερειών, **αρκεί δε και ο ενδεχόμενος δόλος**, εκτός αν για την υποκειμενική θεμελίωση του οικείου εγκλήματος απαιτείται άμεσος ή υπερχειλής δόλος (ΑΠ 9/2023, 1133/2022) , πράγμα που δεν συμβαίνει επί του εγκλήματος **της ψευδούς βεβαίωσης**, αφού όπως προαναφέρθηκε για τη στοιχειοθέτησή του υποκειμενικά αρκεί και ενδεχόμενος δόλος του δράστη (ΑΠ 1221/2022, 811/2022, 1586/2016).

Θάνατος αναιρεσείοντος

(αρ. 368 β ΚΠΔ). Από τη διάταξη αυτή, που εφαρμόζεται αναλόγως **και στη μετ' αναίρεση δίκη**, προκύπτει, ότι αν ο κατηγορούμενος αποβιώσει μετά την άσκηση από αυτόν αίτησης αναίρεσης, ο Άρειος Πάγος **παύει οριστικώς** την ποινική δίωξη, αφού προηγουμένως **αναιρέσει** την

προσβαλλόμενη απόφαση ως προς όλες τις διατάξεις της (ΑΠ 136/2023, 362/2020).

Ιατρική αμέλεια

Ο ιατρός ενεργεί με αμέλεια, αν από επιπολαιότητα ή άγνοια των πραγμάτων, που όφειλε να γνωρίζει, ή από απρονοησία **δεν ακολούθησε γενικά παραδεκτές αρχές της ιατρικής επιστήμης**. Έτσι ελέγχεται ο κατηγορούμενος ιατρός για κάθε ενέργεια ή παράλειψή του υπό την ανωτέρω ιδιότητά του ως προς την παρακολούθηση της πορείας του ασθενούς, δηλαδή εάν ενήργησε την ακολουθητέα ιατρική αγωγή και τις επιβαλλόμενες εξετάσεις ή και άλλες επεμβατικές ιατρικές πράξεις προς αντιμετώπιση της παρενέργειας ή επιπλοκής που θα ήταν κίνδυνος να επιφέρει βλάβη της υγείας του ασθενούς, όπως κάθε μέσος ιατρός της ειδικότητας του θα έπραττε υπό τις ίδιες περιστάσεις, όντας σε γνώση του ιστορικού και των συμπτωμάτων του ασθενούς και έχοντας τη δυνατότητα και την εμπειρία να προβλέψει τα δυσμενή αυτά συμπτώματα και τις ακολουθούσες βλάβες που εμφανίζουν ασθενείς υποβαλλόμενοι σε ιατρική επέμβαση (ΑΠ 632/2022, 1057/2016).

Ιατρική ευθύνη

1. Όταν πρόκειται περί θεράποντος χειρουργού ιατρού, αντικείμενο της ευθύνης του είναι **η καλή έκβαση της χειρουργικής επέμβασης**, στην οποία περιλαμβάνεται **εκτός από τον προεγχειρητικό έλεγχο και το στάδιο της χειρουργικής επέμβασης, καθώς και το μετεγχειρητικό στάδιο**, που αποτελούν μία ολότητα που οργανώνεται και κατευθύνεται από αυτόν, ελεγχόμενο για κάθε ενέργεια ή παράλειψή του, υπό την ανωτέρω ιδιότητά του, ως προς την παρακολούθηση της πορείας της υγείας του ασθενούς και μετά την εγχείρηση, δηλαδή **εάν ενήργησε την ακολουθητέα ιατρική**

αγωγή και τις επιβαλλόμενες εξετάσεις ή άλλες επεμβατικές ιατρικές πράξεις προς αντιμετώπιση της παρενέργειας ή επιπλοκής που θα μπορούσε να επιφέρει βλάβη της υγείας του χειρουργηθέντος ασθενούς ή και επιδείνωσή της, όπως κάθε μέσος συνετός ιατρός χειρουργός της ειδικότητάς του θα έπραττε υπό τις ίδιες περιστάσεις, έχοντας γνώση του ιστορικού του ασθενούς και τη δυνατότητα και την εμπειρία να προβλέψει τα δυσμενή συμπτώματα που εμφανίζουν ασθενείς, υποβαλλόμενοι σε τέτοια χειρουργική επέμβαση, παράλειψη που αποδίδεται στην κρινόμενη υπόθεση στον αναιρεσίβλητο – κατηγορούμενο (ΑΠ 1575/2022).

2. **Ιδιαίτερη νομική υποχρέωση (αρ. 15 ΠΚ).** Ιδιαίτερη νομική υποχρέωση έχουν **και οι ιατροί έναντι των ασθενών**, η δε ιδιαίτερη αυτή νομική τους υποχρέωση να αποτρέψουν το αξιόποιο αποτέλεσμα του θανάτου ή της σωματικής βλάβης του ασθενούς απορρέει από το νόμο και **τον Κώδικα Ιατρικής Δεοντολογίας**, καθώς και από την **εγγυητική θέση** του ιατρού απέναντι στην ασφάλεια της ζωής ή της υγείας του ασθενούς, που δημιουργείται κατά την εκτέλεση της ιατρικής πράξης (ΑΠ 646/2023, 130/2023, 1128/2022).
3. Θεμελιώνεται ειδικότερα ποινική ευθύνη του ιατρού για ανθρωποκτονία από αμέλεια, όταν το ζημιογόνο αποτέλεσμα οφείλεται σε παράβαση από αυτόν **των κοινώς αναγνωρισμένων κανόνων της ιατρικής επιστήμης**, για τους οποίους δεν μπορεί να γεννηθεί αμφισβήτηση, εφόσον η αντίστοιχη ενέργεια ή παράλειψή του δεν ήταν σύμφωνη με το αντικειμενικά επιβαλλόμενο καθήκον επιμέλειας, που απορρέει από **την άσκηση του επαγγέλματός** του και ανάγεται σε νομική υποχρέωσή του με επιτακτικούς κανόνες, καθώς **και από την εγγυητική θέση** αυτού απέναντι στην ασφάλεια της ζωής ή της υγείας του ασθενούς, η οποία δημιουργείται κατά την εκτέλεση της ιατρικής πράξης (ΑΠ 50/2023, 1506/2022, 1310/2022).

4. Επομένως ο ιατρός ενεργεί **με αμέλεια**, αν από επιπολαιότητα ή άγνοια των πραγμάτων, που όφειλε να γνωρίζει ή από απρονοησία δεν ακολούθησε γενικά παραδεκτές αρχές της ιατρικής επιστήμης ή σύγχρονες μεθόδους και η σχετική επιπολαιότητα, άγνοια ή απρονοησία τον οδήγησαν σε εσφαλμένη διάγνωση ή θεραπευτική αγωγή ή επέμβαση για την αποτροπή προσβολών ή κινδύνων κατά της σωματικής ακεραιότητας, της υγείας ή της ζωής (ΑΠ 1255/2022, 321/2021, 259/2021, 37/2020, 1213/2019,
5. Το μέτρο της οφειλόμενης από τις περιστάσεις **περίσκεψης** του συγκεκριμένου ιατρού πρέπει να είναι η προσοχή που δείχνει κάθε μέσος ιατρός αν βρεθεί, αν όχι κάτω από τις ίδιες, σε παρόμοιες συνθήκες με αυτές που βρέθηκε και ενήργησε ο κρινόμενος ιατρός (ΑΠ 130/2023, 122/2019).

Ιδιαίτερες ιδιότητες

1. (αρ. 49 παρ. 1 ΠΚ). Το περιεχόμενό των διατάξεων νΠΚ και πΠΚ είναι όμοιο, πλην όμως, η νέα διάταξη είναι επιεικέστερη, καθόσον η επιβολή **ελαττωμένης** ποινής στο συμμετοχο, που δεν φέρει τις ιδιαίτερες ιδιότητες ή σχέσεις που απαιτεί ο νόμος για να είναι αξιόποινη η πράξη του, είναι **υποχρεωτική**, ενώ κατά την προϋσχύσασα ήταν δυνητική (ΑΠ 446/2023, 113/2023, 717/2020).
2. (αρ. 49 παρ. 2 ΠΚ). Από τη διάταξη αυτή συνάγεται, ότι οι ιδιαίτερες ιδιότητες ή σχέσεις ή άλλες περιστάσεις εξαιτίας των οποίων αλλάζει ο χαρακτήρας της πράξης από πλημμέλημα σε κακούργημα πρέπει να υπάρχουν **και στον συμμετοχο**, διότι διαφορετικά αυτός θα κριθεί ως τέτοιος στο βασικό έγκλημα, έστω και αν γνώριζε, ότι αυτές υφίσταντο στον αυτουργό (ΑΠ 446/2023, 184/2002, 318/2022).

Ιδιαίτερη νομική υποχρέωση (αρ. 15 ΠΚ)

1. Συνιστά **πρόσθετο στοιχείο του εγκλήματος** που τελείται **με παράλειψη** και δύναται να πηγάζει κυρίως: α) από ρητή, επιτακτικού χαρακτήρα, διάταξη του νόμου, β) από σύμπλεγμα νομικών καθηκόντων, που συνδέονται με ορισμένη έννομη σχέση του υπόχρεου προς ενέργεια, γ) από ειδική σχέση, που θεμελιώνεται είτε σε συμβατικό δεσμό, είτε και σε προηγούμενη ενέργεια του υπαιτίου της παράλειψης, δια της οποίας αυτός αναδέχθηκε εκουσίως την αποτροπή κινδύνων στο μέλλον, δ) από ορισμένη προηγούμενη συμπεριφορά του υπαιτίου, από την οποία δημιουργήθηκε ο κίνδυνος επέλευσης του εγκληματικού αποτελέσματος ([ΑΠ 130/2023](#), [1301/2022](#), [1115/2022](#), [811/2022](#)).
2. Αν η ιδιαίτερη αυτή νομική υποχρέωση προκύπτει **από την ιδιότητα του υπαιτίου**, **δεν είναι αναγκαίος** ο προσδιορισμός αυτής από ειδική διάταξη νόμου ([ΑΠ 130/2023](#), [1548/2022](#), [1255/2022](#), [1128/2022](#))..
3. **Η ιδιαίτερη αυτή νομική υποχρέωση του ιατρού** να αποτρέψει το αξιόποιο αποτέλεσμα του θανάτου του ασθενούς απορρέει από το νόμο, τον κώδικα ιατρικής δεοντολογίας (ν. 3418/2005) και από την **εγγυητική θέση** αυτού απέναντι στην ασφάλεια της ζωής ή της υγείας του ασθενούς, που δημιουργείται κατά την εκτέλεση της ιατρικής πράξης. ([ΑΠ 270/2023](#), [1255/2022](#), [1128/2022](#), [632/2022](#)).
4. Η διάταξη του νΠΚ είναι ευμενέστερη, αφού προβλέπει δυνητικά την επιβολή μειωμένης ποινής ([ΑΠ 6912023](#), [130/2023](#), [1476/2022](#), [1128/2022](#)).
5. Όταν η αμελής πράξη δεν συνίσταται μόνο σε ορισμένη ενέργεια ή παράλειψη, αλλά **αποτελεί σύνολο συμπεριφοράς** που προηγήθηκε του εγκληματικού αποτελέσματος, για την ανθρωποκτονία από αμέλεια που διαπράττεται με αυτόν τον τρόπο και συνιστά έγκλημα που τελείται με παράλειψη, απαιτείται (επιπλέον των όρων

του άρθρου 28 ΠΚ) και η συνδρομή των όρων του άρθρου 15 παρ. 1 α του ΠΚ (ΑΠ 130/2023, 50/2023, 1128/2022).

Ισχυρισμοί ουσιώδεις του κατηγορουμένου

1. Αν το δικαστήριο δεν προβεί σε αποτελεσματική εξέταση των παρατηρήσεων, επιχειρημάτων και αποδείξεων που επικαλούνται οι διάδικοι, όπως επιβάλλεται από την αρχή της δίκαιης δίκης, πέραν της αναίρεσης για έλλειψη ειδικής και εμπειριστατωμένης αιτιολογίας, επάγεται απόλυτη ακυρότητα της διαδικασίας κατά το άρθρο 171 παρ.1 εδ. δ` του Κ.Π.Δ (ΑΠ 857/2023, 712/2023, 561/2023, 313/2023, 128/2023, 1711/2022, 1710/2022, 1592/2022, 1568/2022, 1547/2022, 1051/2022).
2. Όταν ο αρνητικός της κατηγορίας ισχυρισμός του κατηγορουμένου είναι ουσιώδης και καίριας – κεφαλαιώδους σημασίας για την κατηγορία, το δικαστήριο υποχρεούται να απαντήσει ειδικά σ' αυτόν, άλλως υφίσταται έλλειψη ειδικής και εμπειριστατωμένης αιτιολογίας και απόλυτη ακυρότητα κατ' άρθρο 171 παρ. 1 δ (ΑΠ 542/2023, 190, 173, 121/2021, 766/2020).
3. **Η άρνηση** από τον κατηγορούμενο **του νομικού χαρακτηρισμού της πράξης**, που του αποδίδεται, **δεν** συνιστά **αυτοτελή ισχυρισμό** αλλά άρνηση της κατηγορίας, όπως κατά τα αντικειμενικά και υποκειμενικά της στοιχεία εξειδικεύεται στην απόφαση (ΑΠ 593/2023, 653/2020).

Καθαρογραφία απόφασης (αρ. 142 ΚΠΔ)

Η συγχωνευτική απόφαση δεν καθαρογράφεται. Καταχωρίζεται **στο ειδικό βιβλίο** και επιδίδεται στον καταδικασθέντα, ο οποίος ήταν απών κατά τη συζήτηση στο ακροατήριο, απόσπασμα της απόφασης. Η προθεσμία για την άσκηση της αναίρεσης

αρχίζει να τρέχει από την **μεταγενέστερη** από τις δύο ανωτέρω ημερομηνίες (**καταχώρισης** ή **επίδοσης**). Αν όμως, στη συνέχεια για οποιοδήποτε λόγο καθαρογραφεί και θεωρηθεί, τούτο σημειώνεται στο ειδικό βιβλίο και από την ημερομηνία της **σημείωσης** αυτής, η οποία ουσιαστικά ισοδυναμεί με την καταχώριση της καθαρογραμμένης απόφασης στο ειδικό βιβλίο, αρχίζει να τρέχει η εικοσαήμερη προθεσμία άσκησης αναίρεσης (ΑΠ 966/2023).

Κακή σύνθεση δικαστηρίου (αρ. 171παρ. 1 α , 369 παρ. 2 α ΚΠΔ)

1. Δεν επιτρέπεται αναπλήρωση ή αντικατάσταση δικαστή που συμμετείχε στην αρχική συγκρότηση του δικαστηρίου με άλλον, μετά την έναρξη της εκδίκασης της υπόθεσης και πριν από την έκδοση της οριστικής επί της ουσίας απόφασης (ΑΠ 321/2015) και αν, για οποιοδήποτε λόγο, φυσικό (ασθένεια, θάνατος ή άλλο ανυπέρβλητο κώλυμα) ή νομικό (εξαίρεση ή αποχή δικαστού κ.λπ.), **αντικατασταθεί δικαστής της σύνθεσης στο ακροατήριο, στην περίπτωση αυτή το δικαστήριο, υπό την νέα του σύνθεση, πρέπει να επαναλάβει τη δίκη από την αρχή, διαφορετικά η συνέχιση της διαδικασίας από το σημείο, κατά το οποίο έλαβε χώρα η αντικατάσταση του δικαστή, επιφέρει απόλυτη ακυρότητα της διαδικασίας στο ακροατήριο, λόγω κακής σύνθεσής του (ΑΠ 862/2023, 400/2023, 391/2012)**. Εφόσον όμως, το ανυπέρβλητο κώλυμα, κατά τη διάρκεια της εκδίκασης της υπόθεσης, η οποία εκτείνεται σε πολλές συνεδριάσεις, παρουσιαστεί στο πρόσωπο κάποιου δικαστή, **το δικαστήριο στη συζήτηση για τη διακοπή της δίκης μπορεί να συγκροτηθεί και από άλλους δικαστές που αναπληρώνουν τους κωλυομένους (ΑΠ 1313/2006). (ΑΠ 113/2023)**.

2. Κακή σύνθεση του δικαστηρίου της ουσίας, η ύπαρξη της οποίας ιδρύει τον από το άρθρο 510 παρ. 1 στοιχ. Α' ΚΠΔ λόγο αναίρεσης, **δεν υφίσταται** όταν στο **δευτεροβάθμιο δικαστήριο**, που δικάζει έφεση του κατηγορουμένου, **εκτελεί καθήκοντα εισαγγελέα ο ίδιος, ο οποίος με την αυτή ιδιότητα, είχε ασκήσει καθήκοντα εισαγγελέα κατά την εκδίκαση της ίδιας υπόθεσης στο πρωτοβάθμιο δικαστήριο**, που εξέδωσε την εκκαλούμενη απόφαση. (ΑΠ 215/2023, 822/2020, 930/2019, 176/2017).
3. Ο κατά την παράγραφο 3 του άρθρου 14 του ΚΠΔ αποκλεισμός του δικαστή στην εκδίκαση υπόθεσης κατ' έφεση προϋποθέτει ότι αυτός έχει συμπράξει στην έκδοση της εκκαλούμενης απόφασης. Ο εισαγγελέας, όμως, ο οποίος **είναι μεν δικαστικός λειτουργός, πλην όμως με την συμμετοχή του στη σύνθεση του δικαστηρίου, όπου, αναφορικά με την εκδιδόμενη από αυτό απόφαση, περιορίζεται απλώς να αναπτύσσει την κατηγορία και να προτείνει την ενοχή ή την αθωότητα του κατηγορουμένου, δεν συμπράττει στην έκδοση της απόφασης, η οποία προϋποθέτει ψήφο του δικαστή.** (ΑΠ 215/2023, 822/2020, 930/2019, 176/2017).
4. Επιπλέον, η συμμετοχή του ίδιου εισαγγελικού λειτουργού κατά την εκδίκαση έφεσης, σε υπόθεση στην οποία ο ίδιος είχε ασκήσει εισαγγελικά καθήκοντα κατά την πρωτοβάθμια δίκη, δεν αντιβαίνει στη διάταξη του άρθρου 6 παρ. 1 της ΕΣΔΑ, σε τρόπο που να δημιουργεί απόλυτη ακυρότητα της διαδικασίας στο ακροατήριο για κακή σύνθεση του δικαστηρίου. Η τυχόν δυσπιστία για το αμερόληπτο του εισαγγελικού αυτού λειτουργού, κατά την εκδίκαση της έφεσης, μπορεί, σύμφωνα με το άρθρο 15 του Κ.Π.Δ., να προταθεί ως λόγος εξαίρεσής του και έτσι εξασφαλίζεται το δικαίωμα του προσώπου να δικασθεί η υπόθεσή του με δίκαιο τρόπο από ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο (ΑΠ 215/2023, 822/2020, 930/2019, 176/2017).

5. **Κακή σύνθεση και κλήρωση μελών δικαστηρίου:** (άρθρο 4 παρ.1 στοιχ. γ' και 5 παρ.1 περ. Α' εδ. δ' και 2, άρθρο 17 στοιχ. Β' παρ. 7 εδ. β' και 10 Ν 1756/1988 "Κώδικας Οργανισμού δικαστηρίων ..."). Η μνεία της πράξης αναπλήρωσης στην απόφαση, και μάλιστα στο προοίμιο αυτής κάτω από το όνομα του δικαστή, που αναπληρώνει τον τακτικό δικαστή, υποδηλώνει τη συνδρομή νόμιμου προς αναπλήρωση λόγου, που ερευνήθηκε από τον διευθύνοντα δικαστή και αναφέρεται στη πράξη του, **δεν είναι δε απαραίτητο ο λόγος αυτός αναπλήρωσης να αναφέρεται και στην απόφαση.** (ΑΠ 652/2023, 215/2023).
6. Επίσης, **δεν είναι απαραίτητο να αναφέρεται στην απόφαση σε τί συνίσταται το κώλυμα του αναπληρούμενου δικαστή.** Αν δεν αναφέρεται στην απόφαση η πράξη αναπλήρωσης, προκαλείται απόλυτη ακυρότητα της διαδικασίας στο ακροατήριο, λόγω κακής σύνθεσης του δικαστηρίου, κατά το άρθρο 171 παρ.1 περ. α' του ΚΠΔ και ιδρύεται ο από το άρθρο 510 παρ. 1 στοιχ. Α' του ίδιου κώδικα λόγος αναίρεσης (ΑΠ 499/2020, ΑΠ 1123/2019), **εκτός αν η ακυρότητα αυτή, λόγω κακής σύνθεσης, καλύφθηκε, διότι δεν προτάθηκε πριν αρχίσει η αποδεικτική διαδικασία, όπως ορίζεται στο ως άνω άρθρο 17 στοιχείο Β' παρ. 10 του ν. 1756/1988, το οποίο εφαρμόζεται, σε κάθε περίπτωση αναλογικά και όταν η σύνθεση του δικαστηρίου δεν ορίζεται με κλήρωση** (ΑΠ 215/2023.,ΑΠ 1146/2018, ΑΠ 1339/2017).
7. **Δεν είναι αναγκαίο να αναγράφεται το κώλυμα, συνεπεία του οποίου γίνεται αναπλήρωση του εισαγγελέα από αντεισαγγελέα, αρκεί η μνεία ότι κωλύεται ο εισαγγελέας.** Αλλά και η παράλειψη της μνείας αυτής δεν δημιουργεί ακυρότητα, διότι θεωρείται αυτονόητο το κώλυμα, η δε αναπλήρωση του εισαγγελέα από αντεισαγγελέα, σύμφωνα με το ως άνω άρθρο 17 στοιχ. Β' παρ. 7 εδ. β' του ν. 1756/1988, γίνεται δυνάμει του αδιαιρέτου της εισαγγελικής αρχής (ΑΠ 215/2023.ΑΠ 378/2015)

8. Τα στοιχεία της διαδικαστικής ενέργειας του διευθύνοντος το δικαστήριο, με την οποία αυτός, στα πλαίσια των καθηκόντων του, καταρτίζει τις συνθέσεις των Δικαστηρίων (στις περιπτώσεις που αυτό δεν γίνεται κατόπιν κληρώσεως, σύμφωνα με το άρθρ. 17 στοιχ. Β΄ του ν. 1756/1988 "Κώδικας Οργανισμού δικαστηρίων ..."), που είναι θέμα αναγόμενο στην εσωτερική υπηρεσία του Δικαστηρίου, δεν είναι αναγκαίο να αναγράφονται στις εκδιδόμενες από τις συνθέσεις αυτές αποφάσεις, καθόσον ο νόμος δεν αξιώνει κάτι τέτοιο (ΑΠ 215/2023).
9. Αρ. 394 ΚΠΔ. Αν στη σύνθεση του ΜΟΕ συμμετέχει ένορκος, του οποίου το όνομα δεν εκφωνήθηκε από τη γραμματέα της έδρας και δεν προκύπτει ότι τέθηκε στην κληρωτίδα, εμφιλοχωρεί απόλυτη ακυρότητα, εξαιτίας κακής σύνθεσης (ΑΠ 1075/2023).

Κανονισμός αρμοδιότητας (αρ. 132 ΚΠΔ)

Μεταξύ *τακτικών και στρατιωτικών δικαστηρίων*: επί εγκλήματος εξ *αμελείας* που φέρεται ότι οφείλεται στη συγκλίνουσα αμελή συμπεριφορά περισσότερων προσώπων και συγκεκριμένα στρατιωτικών και ιδιωτών, οι μεν στρατιωτικοί υπάγονται στην δικαιοδοσία *των στρατιωτικών δικαστηρίων* οι δε ιδιώτες στην δικαιοδοσία *των κοινών ποινικών δικαστηρίων* ενόψει του ότι δεν νοείται συμμετοχή (συναπόφαση) κατά την εκτέλεση του εγκλήματος αυτού (ΑΠ 895/2023, 767/2015, 1373/2000, 1860/2017).

Καταδολίευση δανειστών (αρ. 397 ΠΚ)

1. Στοιχεία **νομοτυπικής μορφής**. Το έγκλημα της καταδολίευσης δανειστών μπορεί να τελεστεί με τέσσερις τρόπους, ήτοι: α) με βλάβη, καταστροφή ή εκμηδένιση της αξίας οποιουδήποτε περιουσιακού στοιχείου, β) με απόκρυψη τέτοιου στοιχείου, γ) με απαλλοτρίωση χωρίς ισάξιο και αξιόχρεο αντάλλαγμα και δ) με δημιουργία ψευδών χρεών ή ψευδών δικαιοπραξιών από τον οφειλέτη. Οι πιο πάνω τρόποι τέλεσης δεν πρέπει να αντιφάσκουν μεταξύ τους. Μεταξύ δράστη και παθόντος πρέπει να υπάρχει σχέση δανειστή και οφειλέτη από κάποια νόμιμη αιτία, αρκεί να είναι βάσιμη, αληθινή και δικαστικά επιδιώξιμη, χωρίς να απαιτείται να είναι ληξιπρόθεσμη, εκκαθαρισμένη, δικαστικά αναγνωρισμένη ή να έχει επιδοθεί στον οφειλέτη αγωγή περί αυτής. Σύγκριση διατάξεων στο νΠΚ και πΠΚ (ΑΠ 480/2023, 199/2022).
2. **Απαλλοτρίωση** είναι κάθε νομική διάθεση, με την οποία αποχωρίζεται από τον οφειλέτη μια περιουσιακή αξία, χωρίς πλήρες εξισωτικό αντάλλαγμα και έτσι αποστερείται ο δανειστής από τη δυνατότητα ικανοποίησης της απαίτησης του ή μειώνονται οι δυνατότητες ικανοποίησής του (ΑΠ 480/2023).
3. Η απαίτηση του δανειστή πρέπει να είναι **βέβαιη** και **εκκαθαρισμένη** κατά τους όρους των άρθρων 915 και 916 ΚΠολΔ, δηλαδή να είναι ορισμένη κατά ποσό και ποιόν και να μην εξαρτάται από αίρεση, προθεσμία ή άλλο όρο, **χωρίς** όμως να είναι αναγκαίο να είναι δικαστικά αναγνωρισμένη ή να έχει επιδοθεί στον οφειλέτη σχετική αγωγή ή να επισπεύδεται αναγκαστική εκτέλεση. ΑΠ 928/2023
4. **Ως επικείμενη εκπλήρωση** της υποχρέωσης του οφειλέτη νοείται εκείνη η περίπτωση κατά την οποία η απαίτηση του οφειλέτη **δεν έχει ακόμη καταστεί ληξιπρόθεσμη**, αλλά επίκειται η ικανοποίησή της σε χρονική εγγύτητα, ήτοι όταν δεν υπάρχει μεγάλη χρονική απόσταση μεταξύ του χρόνου που τελούνται οι καταδολιευτικές πράξεις και του χρόνου που ο

οφειλέτης υποχρεούται να εκπληρώσει την υποχρέωσή του, αφού άλλως ο νόμος θα αναφερόταν σε "επικείμενη αναγκαστική ικανοποίηση" και όχι σε "επικείμενη εκπλήρωση της υποχρέωσης", η οποία βέβαια προηγείται του ληξιπροθέσμου της απαίτησης (ΑΠ 928/2023).

Καταθέσεις μαρτύρων. Ανάγνωση

1. Ακυρότητα της διαδικασίας, η οποία ιδρύει τον από το άρθρο 510 παρ.1 στοιχ. Α΄ Κ.Π.Δ. λόγο αναίρεσης της απόφασης, προκαλείται, όταν **παρά την υποβολή σχετικής αίτησης από τον εισαγγελέα ή τον κατηγορούμενο, δεν αναγνωσθεί** η ληφθείσα κατά την προδικασία ένορκη κατάθεση μάρτυρα, του οποίου η εμφάνιση στο ακροατήριο **είναι αδύνατη** για τους παραπάνω λόγους που ενδεικτικώς αναφέρονται στη διάταξη και **όχι όταν το δικαστήριο αυτεπαγγέλτως ή ύστερα από αίτηση αναγνώσει στο ακροατήριο κατάθεση** και δη τέτοια που ελήφθη ανωμοτί κατά την προδικασία και **αν ακόμη δεν συνέτρεχε νόμιμη περίπτωση ή εναντιώθηκε προς τούτο ο κατηγορούμενος** Ειδικότερα, **η εναντίωση** του κατηγορουμένου αποτελεί μεν βουλευτική εκδήλωση της υπεράσπισής του, όμως **δεν αρκεί** να εκδηλώνεται ρηματικά και μόνον, αλλά πρέπει να εξειδικεύεται και να προσδιορίζεται **σε τι συνίστανται οι αντιρρήσεις** του και ακόμη **κατά τι παραβλάπτονται τα υπερασπιστικά του δικαιώματα** από την ανάγνωση τέτοιας μαρτυρικής κατάθεσης. **Δεν δημιουργείται ακυρότητα**, εάν ο κατηγορούμενος δεν συνοδεύει την άρνηση ανάγνωσης της κατάθεσης με έκθεση ισχυρισμών από τους οποίους προκύπτει, ότι η ανάγνωση βλάπτει τα υπερασπιστικά δικαιώματά του (ΑΠ 1139/2022, 2494/2008).
2. Δεν δημιουργείται, όμως, καμία ακυρότητα, όταν το δικαστήριο αυτεπαγγέλτως ή μετά από αίτηση, αναγνώσει και λάβει υπόψη του κατά την προδικασία ληφθείσα ένορκη κατάθεση μάρτυρα, ακόμη και χωρίς να βεβαιώσει την

αδυναμία εμφανίσεώς του, εφόσον ο κατηγορούμενος ή ο συνήγορος του **δεν εναντιώθηκαν** σχετικά ([ΑΠ 963/2023](#), [1073/2021](#)).

3. Όταν, όμως, συντρέχουν οι προϋποθέσεις της παρ. **1 του άρθρου 363** του ΚΠοινΔ και εφόσον η κατάθεση κρίθηκε εντελώς αναγκαία για την εξακρίβωση της αλήθειας, η εναντίωση του κατηγορούμενου ως προς την ανάγνωση τέτοιας κατάθεσης αντιβαίνει στις διατάξεις των άρθρων 17-18 της ΕΣΔΑ, αφού απολήγει στην παρεμπόδιση της διεξαγωγής δίκαιης και ουσιαστικής δίκης ([ΑΠ 1205/2022](#), [714/2020](#), [1016/2020](#)).
4. Υπό την ισχύ του άρθρου **363 παρ. 2 ΚΠΔ**, αν δεν βεβαιώνεται η αδυναμία εμφάνισης του μάρτυρα και το δικαστήριο προχωρήσει στην ανάγνωση της κατάθεσής του, **δεν προκαλείται ακυρότητα**, μόνο εφόσον ο κατηγορούμενος **συναινεί** ρητά στην ανάγνωση ([ΑΠ 681/2023](#)).

Καταθέσεις μαρτύρων ανηλίκων (αρ. 227 ΚΠΔ)

1. Η προκαλούμενη **απόλυτη ακυρότητα** των καταθέσεων των ανηλίκων κατά την προδικασία, **ανάγεται στην προδικασία** και, ως τέτοια, έπρεπε να προταθεί μέχρι την αμετάκλητη παραπομπή του κατηγορουμένου στο ακροατήριο, αφού η ακυρότητα αυτή, κατά το άρθρο 174 παρ.1 εδ.β' και 175 του ΚΠΔ, **έχει πλέον καλυφθεί** ([ΑΠ 785/2023](#)).
2. Ουδεμία ακυρότητα προκαλείται από τη **μη καταχώριση των επίμαχων καταθέσεων σε ηλεκτρονικό οπτικοακουστικό μέσο** ([ΑΠ 785/2023](#), η οποία πάντως έκρινε περίπτωση όπου ίσχυε και εφαρμόστηκε το αρ. 226Α πΚΠΔ).

Καταλογισμός. **Ανικανότητα για καταλογισμό (αρ. 34 ΠΚ).**

- 1. Ως διανοητική διαταραχή** νοείται κάθε μορφής παραφροσύνη ή φρενοπάθεια ή ολιγοφρενία που προέρχεται από παθολογική κατάσταση του εγκεφάλου, ως ψυχική διαταραχή νοείται κάθε μορφής διαταραχή, η οποία δεν συνδέεται με παθολογική κατάσταση του εγκεφάλου και ως διατάραξη της συνείδησης νοείται κάθε μορφής ψυχική διατάραξη, η οποία δεν συνδέεται με παθολογική κατάσταση του εγκεφάλου, εμφανίζεται σε ψυχικώς υγιή άτομα και είναι από τη φύση της παροδική **(ΑΠ 882/2023)**.
- 2. Η κατά το άρθρο 30 παρ. 1 του ν. 4139/2013 εξάρτηση (τοξικομανία) από μόνη της δεν αποτελεί στοιχείο για να θεωρηθεί ο δράστης ότι έχει ελαττωμένη ικανότητα καταλογισμού (άρθρο 36 του Π.Κ.) ή και έλλειψη καταλογισμού (άρθρο 34 Π.Κ.)** μπορεί, όμως να θεμελιώσει τέτοιο ισχυρισμό, αν ο εξαρτημένος συνεπεία της χρήσεως ή της κατάχρησης ναρκωτικών ουσιών, εμφανίζει ψυχιατρικές διαταραχές, παρανοϊκές εκδηλώσεις ή ψυχωσικά επεισόδια **που του φέρουν τέτοια διατάραξη των πνευματικών λειτουργιών ή της συνείδησής του που τον εμποδίζουν να έχει την ικανότητα να αντιληφθεί το άδικο της πράξης του ή να ενεργήσει σύμφωνα με την αντίληψή του για το άδικο αυτό ή τον καθιστούν μειωμένου καταλογισμού. ΑΠ 626/2023, 1200/2020, 354/2019).**
- 3. Η τοξικομανία καθαυτή δεν οδηγεί σε έλλειψη ικανότητας προς καταλογισμό, αν δεν συντρέχει μία από τις περιπτώσεις της διάταξης του άρθρου 34 Π.Κ.,** αφετέρου ούτε το δικαστήριο οφείλει να θεωρήσει τον τοξικομανή ως ελαττωμένου καταλογισμού, αφού δεν προτείνονται ορισμένως, πολλώ μάλλον δεν αποδεικνύονται πραγματικά περιστατικά, στα οποία μπορεί να στηριχθεί κρίση περί πλήρους ή μειωμένου καταλογισμού του, ένεκα της ιδιότητάς του αυτής **(ΑΠ 626/2023, 1200/2020, 354/2019).**

Κατασκοπεία

(άρ. 148 παρ. 1 ΠΚ). **Στοιχεία του εγκλήματος** της απλής κατασκοπείας είναι: α) Η επίτευξη από το δράστη να περιέλθουν **στην κατοχή** του ή γνώση του αντικείμενα ή ειδήσεις από αυτά που αναφέρονται στο άρθρο 146 του ίδιου κώδικα παράνομα. **Κατάσκοπος** λοιπόν είναι αυτός που κατορθώνει να περιέλθουν στην κατοχή ή γνώση του τέτοια αντικείμενα ή ειδήσεις. Η κατοχή του κρατικού μυστικού αναφέρεται στην απόκτηση του σώματος αυτού, η δε γνώση στην απόκτηση του πνευματικού περιεχομένου του. Ο τρόπος της γνώσης είναι αδιάφορος. Μπορεί να είναι και απαγορευμένη πράξη, λ.χ. με κλοπή, υπεξαγωγή εγγράφων, διάρρηξη, φωτογράφιση, υπεξαίρεση κ.λ.π. δηλαδή απαιτείται η πρωτοβουλία ή η ενεργητική συμπεριφορά του δράστη από δική του αυτόνομη δραστηριότητα ή με σύμπραξη με τον κάτοχο ή γνώστη του μυστικού και δεν αρκεί η συμπτωματική ή τυχαία γνώση. Παράνομη είναι η ενέργεια ή παράλειψη του δράστη, όταν δεν συναντά στο σκοπό της την ικανοποίηση μια αναγκαιότητας του ίδιου του κράτους. Και **β) Δόλος του δράστη εγκείμενος** ..... Είναι αδιάφορο δε για το έγκλημα της παρούσας παραγράφου σε ποιο σκοπό αποβλέπει ο δράστης, δεν απαιτείται δηλαδή σκοπός βλάβης (ΑΠ 1109/2023).

Κατάσταση ανάγκης

1. **που αίρει το άδικο (άρ. 25 ΠΚ)**. Αν η βλάβη που επάγεται στον άλλο είναι ανάλογη κατ' *είδος* και *σπουδαιότητα* προς αυτή που απειλήθηκε, τότε ο άδικος χαρακτήρας της πράξης παραμένει. Αν στη συγκεκριμένη περίπτωση, υπάρχει άλλος τρόπος σωτηρίας του κινδυνεύοντος αγαθού, χωρίς την προσβολή του ξένου αγαθού, **δεν** υφίσταται κατάσταση ανάγκης ως λόγος άρσης του άδικου χαρακτήρα της πράξης (ΑΠ 1556/2022, 659/2020)

2. **που αποκλείει τον καταλογισμό (αρ. 32 ΠΚ).** Προϋποθέσεις: α) κίνδυνος παρών και αναπότρεπτος, δηλαδή κίνδυνος που ο απειλούμενος αδυνατεί να τον αποτρέψει με άλλο τρόπο, παρά μόνο με την προσβολή ξένου αγαθού ανάλογης αξίας σε σχέση με την απειληθείσα βλάβη, β) ο κίνδυνος να απειλεί το πρόσωπο ή την περιουσία του ίδιου ή στενού συγγενούς, γ) ο βλάπτων το ξένο αγαθό να μην περιήλθε στην κατάσταση αυτή από υπαιτιότητα του, δηλαδή από δόλο ή αμέλεια και να μην έχει καθήκον από το νόμο, τη σύμβαση ή το ασκούμενο επάγγελμα να εκτεθεί στον κίνδυνο και δ) εξ υποκειμένου απαιτείται σκοπός αποτροπής του κινδύνου (ΑΠ 1556/2022, 815/2017).

Κατάσχεση

1. Κατά του μέρους της απόφασης, **με την οποία διατάσσεται η συνέχιση της κατάσχεσης**, δεν προβλέπεται η άσκηση του ενδίκου μέσου **ούτε της έφεσης**, αφού το άρθρο 495 δεν δίνει στον κατηγορούμενο το δικαίωμα αυτό, αλλά **ούτε και της αναίρεσης**, διότι η απόφαση, ως προς το μέρος αυτό, δεν είναι οριστική (ΑΠ 977/2022).
2. **Κατάσχεση. Απόδοση κατασχεθέντων (αρ. 372 ΚΠΔ).** Αν από τη διαδικασία **δεν** προκύπτει ποιος συγκεκριμένα είναι **ο ιδιοκτήτης τους**, το δικαστήριο δεν μπορεί να διατάξει αορίστως την εις τον ιδιοκτήμονα απόδοση, αλλ' οφείλει **ν' απόσχει** όπως αποφανθεί περί της αποδόσεως, διατάσσοντας μόνο την εξακολούθηση της κατασχέσεως και της φυλάξεως μέχρις ότου το ζήτημα της κυριότητας λυθεί από το αρμόδιο **πολιτικό δικαστήριο**, στο οποίο και πρέπει να προσφύγει εκείνος που αξιώνει τον εαυτό του ως κύριο (ΑΠ 225/2023)..

3. Αν το δικαστήριο παρέλκει ν' αποφανθεί για την τύχη των κατασχεθέντων ή διέταξε αορίστως την εις τον ιδιοκτήμονα απόδοσή τους, χωρεί παραδεκτώς συμπλήρωση της αποφάσεώς του, κατ' άρθρο **145 ΚΠΔ**. (ΑΠ 225/2023).
4. Κατά της σχετικής αποφάσεως του δικαστηρίου για απόδοση των κατασχεθέντων στον ιδιοκτήμονα, για διατήρηση της κατασχέσεως τους μέχρις ότου το θέμα της κυριότητάς τους λυθεί από το αρμόδιο πολιτικό δικαστήριο επιτρέπεται **αναίρεση** στους διαδίκους και τον τρίτο, του οποίου τις αξιώσεις έκρινε το δικαστήριο, για τους εις το άρθρο 510 παρ. 1 ΚΠΔ λόγους (ΑΠ 225/2023, 449/2002).

Κατάσχεση- δήμευση

(αρ. **373 ΚΠΔ**). Το ποινικό δικαστήριο έχει δικαιοδοσία να κρίνει για την τύχη των κατασχεθέντων και δεσμευθέντων πραγμάτων και όσων κρίνει ότι πρέπει να κατασχεθούν, καθώς επίσης για τα ζητήματα αστικής φύσης, που προκύπτουν κατά τη διάρκεια της δίκης. (ΑΠ 858/2023).

Υποχρεούται **δε αυτεπαγγέλτως**, με την τελειωτική απόφασή του, να διατάξει την επικύρωση της κατάσχεσης ή την κατάσχεση ή την άρση της κατάσχεσης και την απόδοση των μη υποχρεωτικώς κατά νόμο δημευτέων πραγμάτων, που αφαιρέθηκαν και των πειστηρίων και όσων κατασχέθηκαν και δεν έγινε άρση της κατάσχεσής τους, στον αποδεικνυόμενο από τη διαδικασία ιδιοκτήτη τους. Σε περίπτωση δε καταδίκης, αν τα δεσμευθέντα περιουσιακά στοιχεία προέρχονται άμεσα ή έμμεσα από την αξιόποινη πράξη και συνιστούν την περιουσιακή ζημία που υπέστη το θύμα, το δικαστήριο τα αποδίδει στο τελευταίο (ΑΠ 858/2023).

Καταχραστές δημοσίου

1. Ταυτόχρονα με την κατάργηση του ισχύσαντος μέχρι 30-6-2019 ΠΚ καταργήθηκε και ο ν. 1608/1950. Ο νόμος αυτός (1608/1950) δεν καθιέρωνε αυτοτελώς το αξιόποινο, ούτε μετέβαλλε τους όρους και τα στοιχεία που ορίζονται από τις οικείες διατάξεις του ΠΚ για τα εγκλήματα που αναφέρονται στο άρθρο 1 παρ. 1 αυτού, αλλά απλώς επαύξανε, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, την ποινή. **Οι ιδιαίτερα διακεκριμένες μορφές** των εγκλημάτων της απάτης, της ψευδούς βεβαίωσης και νόθευσης εγγράφου, των άρθρων 386 παρ.2 και 242 παρ.5 του ισχύοντος ΠΚ, που στρέφονται άμεσα κατά του νομικού προσώπου του ελληνικού δημοσίου κτλ, εισήχθησαν προς αντικατάσταση των διατάξεων των άρθρων 386 παρ. 3β-1, 242 παρ. 3-1-2 του προϊσχύσαντος ΠΚ, όταν συνέτρεχαν όμως οι επιβαρυντικές περιστάσεις του ν. 1608/1950, ο οποίος ίσχυε μέχρι την έναρξη ισχύος του νέου ΠΚ και καταργήθηκε όχι προγενέστερα αλλά ταυτόχρονα με τον ισχύσαντα μέχρι 30-6-2019 παλαιό ΠΚ. **(ΑΠ 1035/2022).**
2. **Καταχραστές δημοσίου -Ευμενέστερες οι αντίστοιχες διατάξεις του νΠΚ**, αφού προβλέπουν μικρότερο ανώτατο όριο ποινής. Για την εύρεση της ευμενέστερης διάταξης ως προς το ζήτημα της παραγραφής, και με δεδομένο ότι η απειλούμενη ποινή για την ιδιαζόντως επιβαρυντική περίπτωση του άρθρου 1 παρ.1 περ. β' του ν. 1608/1950 ήταν αυτή της ισόβιας κάθειρξης, τίθενται σε σύγκριση αφενός η διάταξη του άρθρου 111 παρ.2 περ. α του προϊσχύσαντος ΠΚ, κατά την οποία τα κακουργήματα παραγράφονται μετά είκοσι έτη, αν ο νόμος προβλέπει γι' αυτά την ποινή της ισόβιας κάθειρξης, και αφετέρου οι διατάξεις των άρθρων 386 παρ.2 εδ. β' και 242 παρ.5 εδ.β' του ισχύοντος ΠΚ, κατά τις οποίες οι πράξεις αυτές παραγράφονται μετά είκοσι έτη. Τόσο οι διατάξεις του προϊσχύσαντος ΠΚ όσο και αυτές του νέου ΠΚ προβλέπουν εικοσαετή παραγραφή και συνεπώς δεν τίθεται

ζήτημα εφαρμογής στη συγκεκριμένη περίπτωση ευνοϊκότερης διάταξης, **αφού η παραγραφή ήταν και είναι εικοσαετής (ΑΠ 1035/2022).**

3. **Καταχραστές δημοσίου και ψευδής βεβαίωση (αρ. 242 παρ. 5 ΠΚ και Ν 108/1950):** από τη σύγκριση των διατάξεων του άρθρου 242 παρ. 3 του προϊσχύσαντος ΠΚ, σε συνδυασμό με τις διατάξεις του άρθρου 1 παρ. 1 του Ν. 1608/1950, με αυτές του άρθρου 242 παρ. 5 του ισχύοντος ΠΚ, προκύπτει ότι η **διάταξη του νέου ΠΚ είναι ηπιότερη ως προς την απειλή της στερητικής της προσωπικής ελευθερίας ποινής**, αφού οι διατάξεις του προϊσχύσαντος ΠΚ σε συνδυασμό με τις ήδη καταργηθείσες διατάξεις του Ν. 1608/1950 προέβλεπαν την ποινή της ισόβιας κάθειρξης, **είναι όμως αυστηρότερη ως προς την απειλή της χρηματικής ποινής, που δεν προβλεπόταν στην προϊσχύσασα διάταξη (ΑΠ 113/2023).**

Κατάχρηση ανηλίκων σε ασέλγεια (αρ. 342 ΠΚ)

1. Στοιχεία νομοτυπικής μορφής αδικήματος. **(ΑΠ 627/2022) .**
2. **Η κατάχρηση ανηλίκων σε ασέλγεια** μπορεί να συρρέει **αληθώς με την αποπλάνηση παιδιών**, αφού, προσβάλλονται δύο αυτοτελή έννομα αγαθά, ήτοι αφενός ο οφειλόμενος σεβασμός προς το νεότερο από 15 ετών ανήλικο και αφετέρου η σχέση εμπιστοσύνης που υπάρχει μεταξύ δράστη και θύματος **(ΑΠ 478/2020, ΑΠ 715/2020, ΑΠ 1231/2019, ΑΠ 1550/2012)**. Η σχέση της εμπιστοσύνης προς επίβλεψη ή φύλαξη του ανηλίκου, την οποία καταχράται ο δράστης, δεν είναι αναγκαίο να είναι μακράς διάρκειας, αρκεί δε και προσωρινή ανάθεση προς επίβλεψη ή φύλαξη του ανηλίκου **(ΑΠ 627/2022) .**

3. Η κατάχρηση ανηλίκων (**άρθ. 342 ΠΚ**), μπορεί να **συρρέει αληθώς κατ' ιδέαν με την τέλεση γενετήσιας πράξης με ανήλικο, με αμοιβή, (άρθ. 351Α)** αφού, στην προαναφερόμενη περίπτωση, προσβάλλονται, κατά τα προεκτιθέμενα, **δύο αυτοτελή έννομα αγαθά**, ήτοι αφενός ο οφειλόμενος **σεβασμός προς το νεότερο** από 18 ετών ανήλικο και **η διαφύλαξη της αγνότητας του και η σχέση εμπιστοσύνης** που υπάρχει μεταξύ δράστη και θύματος και αφετέρου, το αδίκημα της τέλεσης γενετήσιας πράξης με ανήλικο έναντι αμοιβής, σκοπό έχει τον αυστηρό κολασμό της αμειβόμενης γενετήσιας πράξης με ανήλικο, στο πλαίσιο της προστασίας της γενετήσιας ελευθερίας, σε ευρεία έννοια, στην οποία διαλαμβάνονται και τα εγκλήματα της γενετήσιας ζωής, αλλά συγχρόνως και της σωματικής και ψυχικής υγείας του ανηλίκου και τη μη υποβολή του σώματος αυτού σε οικονομική συναλλαγή (**ΑΠ 1507/2022, 288/2021, ΑΠ 1231/2019, ΑΠ 1550/2012**).
4. **Κατάχρηση ανηλίκων-Επιεικέστερη.** Η διάταξη του άρθρου 342 του ΠΚ, κατά το μέρος που με αυτή καταργείται **η επιβαρυντική περίπτωση** της παρ. 2 περ. β' του άρθρου 342 του προϊσχύσαντος ΠΚ ήτοι της τέλεσης της πράξης από πρόσωπο που διατηρεί φιλικές σχέσεις με τους οικείους του ανηλίκου, είναι **ευμενέστερη** της προϊσχύσασας. (**ΑΠ 785/2023, 1679/2022**).
5. Ευμενέστερη της προγενέστερης είναι επί πλέον **και ως προς την προβλεπόμενη ποινή**, καθόσον με αυτή προβλέπεται πλαίσιο ποινής κάθειρξης δέκα (10) ετών έως δεκαπέντε (15) ετών (άρθρο 52 του ισχύοντος Π.Κ), ενώ η προηγούμενη προέβλεπε πλαίσιο ποινής κάθειρξης δέκα (10) ετών έως είκοσι (20) ετών (άρθρο 52 του προϊσχύσαντος ΠΚ). (**ΑΠ 785/2023, 1679/2022**).
6. Επίσης, οι διατάξεις του ισχύοντος από 1-7-2019 ΠΚ είναι **ευμενέστερες** από τις ισχύουσες διατάξεις των άρθρων 339 παρ. 1 και 342 παρ. 1 όπως τροπ. με τα άρθρα 74 και 76 του ν. 4855/2021. (**ΑΠ 1679/2022**).

Κατάχρηση σε ασέλγεια

Κατάχρηση ανικάνου προς αντίσταση σε γενετήσια πράξη (αρ. 338 ΠΚ)

1. Ως «**παραφροσύνη**» (υπό τον πΠΚ) νοείται κάθε μορφής διανοητική ατέλεια ή ολιγοφρένεια, που εμποδίζει το θύμα ν' αντιληφθεί τον κοινωνικό χαρακτήρα της εναντίον του πράξεως με τα μέτρα σκέψεως του φυσιολογικού ανθρώπου. Ακολούθως, «**ανικανότητα προς αντίσταση**» υπάρχει όταν το θύμα, από αίτια ψυχικά ή σωματικά, **δεν μπορεί να σχηματίσει, εξωτερικεύσει ή ενεργοποιήσει την άμυνά του για επαρκή βούληση αντίστασης**, όταν δέχεται την σε βάρος της γενετήσιας ελευθερίας του επίθεση του δράστη. Η ανικανότητα για αντίσταση πρέπει να υπάρχει κατά το χρόνο της πράξεως, έστω κατά την έναρξη αυτής, και **μπορεί να είναι και παροδική**, επειδή λ.χ. το άτομο ευρίσκεται σε **κατάσταση ζάλης, μέθης, σωματικής εξαντλήσεως, κοπώσεως, τρόμου**. Η συναίνεση του θύματος **δεν αναιρεί την αξιόποινη συμπεριφορά** σε βάρος του από το δράστη (ΑΠ 241/2023, 19/2014).
2. Το έννομο αγαθό που προστατεύεται με το άρθρο 338 παρ.1 του ν. ΠΚ είναι η **γενετήσια ελευθερία**, όπως και στον προϊσχύσαντα ΠΚ, και συγκεκριμένα **προστατεύονται από σεξουαλική εκμετάλλευση αδύναμα άτομα, τα οποία κωλύονται να συναινέσουν ή να αντιδράσουν σε ορισμένη γενετήσια πράξη** (ΑΠ 241/2023).
3. Το άρθρο 338 παρ.1 του προϊσχύσαντος ΠΚ, προϋποθέτει, μεταξύ των άλλων στοιχείων που προαναφέρθηκαν, συνουσία ή άλλη ασελγή πράξη που ο δράστης ενεργεί «**επί**» του παθόντος («**επ'** αυτού), χωρίς να περιλαμβάνεται η επιχείρηση πράξεων από τον παθόντα στον δράστη, με συνέπεια η παθητική στάση του δράστη (ανοχή) να αποκλείει τη θεμελίωση του εν λόγω εγκλήματος.

Το ίδιο άρθρο, όπως έχει διατυπωθεί στο νέο ΠΚ, , απαιτεί, μεταξύ των άλλων στοιχείων που προαναφέρθηκαν, **γενετήσια πράξη που ο δράστης ενεργεί «με αυτόν», δηλ. με τον παθόντα, με συνέπεια να περιλαμβάνονται όλες οι γενετήσιες πράξεις μεταξύ δράστη και παθόντος, ασχέτως από ποιόν ή σε ποιόν ενεργούνται, και με ποιο ρόλο (ενεργητικό ή παθητικό)**. Συνεπώς, από τη σύγκριση των ως άνω διατάξεων του προϊσχύσαντος και του νέου Ποινικού Κώδικα, συνάγεται ότι στην ένδικη υπόθεση, ως εκ του χρόνου τελέσεως αυτής (αρχές Ιανουαρίου 2003 έως καλοκαίρι του 2006) και της διάταξης του άρ. 2 παρ.1 ΠΚ, εφαρμοστέα ως ευμενέστερη ως προς τη νομοτυπική μορφή του αδικήματος - και την απειλούμενη ποινή είναι η διάταξη του άρθρου 338 παρ.1 του προϊσχύσαντος ΠΚ, όπως αυτή ίσχυε από 15-10-2002 έως 23-1-2007 (ΑΠ 241/2023).

Κατ'εξακολούθηση έγκλημα

1. **και αυτόφωρο αδίκημα.** Εφόσον για την **τελευταία από τις μερικότερες πράξεις**, συντρέχουν τα στοιχεία του αυτοφώρου εγκλήματος, μπορεί να ακολουθηθεί **η αυτόφωρη διαδικασία** για όλες τις μερικότερες πράξεις, καθώς, λόγω της ενότητας του δόλου, το κατ' εξακολούθηση έγκλημα αυτό δικάζεται ως ενιαία πράξη, ενώ και στην επ' αυτοφώρω διαδικασία διασφαλίζονται, και δεν παραβιάζονται τα υπερασπιστικά δικαιώματα του εκάστοτε κατηγορουμένου, σύμφωνα με τον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας. (ΑΠ 675/2022, 470/2011).
2. **και δυσμενέστερος νόμος.** Σε περίπτωση μεταβολής του ποινικού νόμου κατά την διάρκεια τέλεσης εγκλήματος κατ' εξακολούθηση, εφαρμοστέος είναι ο νόμος που ισχύει κατά την τέλεση της τελευταίας μερικότερης πράξης, έστω και αν αυτός είναι αυστηρότερος, εφόσον βέβαια και οι προγενέστερες από αυτόν πράξεις ήταν τιμωρητές, ενώ για τον χαρακτηρισμό του κατ' εξακολούθηση εγκλήματος ως

κακουργήματος ή πλημμελήματος λαμβάνονται υπόψη όλες οι μερικότερες πράξεις (ΑΠ 847/2023, 27/2023, 1637/2022, 1475/2022, 1250/2022, 1249/2022, 692/2020).

3. **Κατ'εξακολούθηση έγκλημα.** Ομοειδής πραγματική συρροή εγκλημάτων. **Η κάθε επιμέρους πράξη διατηρεί την αυτοτέλειά της ως προς την παραγραφή** και το χαρακτηρισμό της ως **κακουργήματος ή πλημμελήματος.** (ΑΠ 751/2023, 689/2023).

Η χρονική απόσταση των μερικότερων πράξεων του κατ' εξακολούθηση τελούντος εγκλήματος, που απαρτίζεται από χρονικώς χωρισμένες μεταξύ τους ομοειδείς μερικότερες πράξεις, οι οποίες τελέστηκαν από το ίδιο πρόσωπο, καθεμία δε πράξη εμπεριέχει τα στοιχεία ενός και του αυτού εγκλήματος, μπορεί να είναι και σχετικώς **μεγάλη**, χωρίς να αποδομείται η έννοια της ενότητας του δόλου του δράστη, αν οι χωρισμένες ενέργειες συνδέονται μεταξύ τους δια της ταυτότητας της προς εκτέλεση απόφασης (ΑΠ 529/2022).

4. **Κατ'εξακολούθηση έγκλημα του άρθρου 98 παρ. 2 ΠΚ και παραγραφή.** Η παραπάνω διάταξη καταλαμβάνει όλα τα εγκλήματα που περιέχουν στην αντικειμενική τους υπόσταση ως στοιχείο την **περιουσιακή βλάβη ή το περιουσιακό όφελος**, αφού αναφέρεται αδιακρίτως στο **«έγκλημα»** και συνακόλουθα έχει εφαρμογή στις περιπτώσεις περιουσιακών εγκλημάτων, όπως αυτό της **απάτης** κακουργηματικού χαρακτήρα, εφόσον βέβαια ο υπαίτιος απέβλεπε στο συνολικό περιουσιακό όφελος ή στην περιουσιακή βλάβη, που προέκυψε από την κατ'εξακολούθηση τέλεση του εγκλήματος. Εξάλλου, επί του εγκλήματος **της παρ.2 του άρθρου 98 ΠΚ** ο χρόνος παραγραφής είναι **ενιαίος και αρχίζει από την τέλεση της τελευταίας επί μέρους πράξης.** ΟΛΑΠ 5/2022, ΑΠ 751/2023, 689/2023, 524/2023, 1371/2022, 1149/2022

Κατ' επάγγελμα τέλεση

Κατ' επάγγελμα τέλεση του εγκλήματος, κατά το άρθρο 13 εδ. στ' του προϊσχύσαντος ΠΚ, και εδ. ε' του ν. ΠΚ, συντρέχει, όταν από την επανειλημμένη τέλεση της πράξης, **χωρίς** απαραίτητως **να έχει προηγηθεί και καταδίκη** του δράστη, ή από την υποδομή που έχει διαμορφώσει ο δράστης με πρόθεση επανειλημμένης τέλεσης της πράξης, προκύπτει σκοπός του υπαιτίου για πορισμό εισοδήματος. Το στοιχείο **της επανειλημμένης τέλεσης** ενυπάρχει (και) στη **φύση** εγκλήματος που τελείται κατ' εξακολούθηση (άρ.98 ΠΚ) , το οποίο αποτελείται από περισσότερες αυτοτελείς ομοειδείς μερικότερες πράξεις ([ΑΠ 1488/2022, 500/2020](#)).

Κατηγορούμενος

1. **Δικαίωμα σιωπής (αρ. 104 ΚΠΔ)**. Το δικαίωμα σιωπής του κατηγορουμένου – αναιρεσιόντος ενυπάρχει στο από το νόμο παρεχόμενο δικαίωμά του να αρνηθεί να απολογηθεί και να απαντήσει σε ερώτηση και η Διευθύνουσα τη συζήτηση δεν είχε υποχρέωση να γνωστοποιήσει τούτο ιδιαίτερω, ώστε από την παράλειψή της αυτή να παραβιάζονται οι διατάξεις που αφορούν την υπεράσπισή του και να προκαλείται ακυρότητα της διαδικασίας [ΑΠ 1583/2022, 924/2009, 1724/2007](#).
2. **Κατηγορούμενος**. Η κατά παράβαση της απαγόρευσης του άρθρου 244 παρ. 3 ΚΠΔ αποδεικτική αξιοποίηση **σε βάρος** εκείνου που κατέθεσε και στη συνέχεια κατέστη κατηγορούμενος της ως άνω κατάθεσής του, είτε στην προδικασία είτε κατά τη διαδικασία στο ακροατήριο, επάγεται απόλυτη ακυρότητα, κατά το άρθρο 171 παρ. 1 περ. δ' του ΚΠΔ και θεμελιώνει έτσι τον από το άρθρο 510 παρ. 1 στοιχ. Α' του ιδίου Κώδικα λόγο αναίρεσης, υπό την προϋπόθεση ότι η κατάθεση αυτή περιέχει επιβαρυντικά στοιχεία για τον κατηγορούμενο τα οποία λήφθηκαν υπόψη από το δικαστήριο για την καταδικαστική κρίση ([ΑΠ 1147/2022, 1383/2020, 469/2018](#),

3. **Αγορεύσεις (αρ. 367 ΚΠΔ). Δικαίωμα απολογίας.** Αν ο απών κατηγορούμενος εκπροσωπείται **από συνήγορο (340 ΚΠΔ)** ο συνήγορος τον εκπροσωπεί πλήρως **σαν να ήταν παρών, εκτός από το δικαίωμα της απολογίας**, και πρέπει να προκύπτει από τα πρακτικά ότι δόθηκε ο λόγος στο συνήγορο και αν δεν ζητήθηκε **(ΑΠ 520/2023, 266/2014)**.
4. **Κατοικία κατηγορουμένου. Τόπος κατοικίας** θεωρείται εκείνος, τον οποίο έχει δηλώσει ο κατηγορούμενος κατά την προανάκριση που τυχόν έχει ενεργηθεί και, σε περίπτωση αλλαγής κατοικίας, εκείνος που έχει δηλώσει στην αρμόδια Εισαγγελική Αρχή **και, αν δεν έχει ενεργηθεί** προανάκριση ή ο κατηγορούμενος δεν εμφανίσθηκε κατ' αυτήν, ως τόπος κατοικίας θεωρείται εκείνος που αναφέρεται στη μήνυση ή την έγκληση ή την αίτηση ποινικής δίωξης της αρμόδιας Αρχής **(ΑΠ 405/2022) .**
5. **Τόπος κατοικίας.** Κατά την ορθή, όμως, ερμηνεία των διατάξεων των άρθρων 156 παρ. 1 και 2 του προϊσχύσαντος **(ήδη 157 παρ. 1 και 2 του ισχύοντος) και 273 παρ. 1 του Κ.Ποιν.Δ.**, στην περίπτωση που δεν έχει διενεργηθεί κύρια ανάκριση, προανάκριση ή προκαταρκτική εξέταση ή ο κατηγορούμενος δεν εμφανίσθηκε κατ' αυτές και δεν έχει δηλώσει διεύθυνση κατοικίας, κατά το άρθρο 273 του Κ.Ποιν.Δ., δεν μπορεί άνευ ετέρου να θεωρείται ως κατοικία του η αναγραφόμενη στην έγκληση ή τη μήνυση διεύθυνση κατοικίας, όπου αναζητήθηκε και δεν βρέθηκε, διότι διαφορετικά, ενδέχεται η γνωστοποιηθείσα από το μηνυτή διεύθυνση κατοικίας του κατηγορουμένου να είναι εσφαλμένη, με συνέπεια ο τελευταίος να αγνοεί την σε βάρος του ποινική διαδικασία, η οποία έτσι διεξάγεται ερήμην του, δηλαδή ο κατηγορούμενος **δεν μπορεί να θεωρηθεί ως άγνωστης διαμονής**, από μόνο το γεγονός ότι αναζητήθηκε στην αναγραφόμενη στην έγκληση ή τη μήνυση διεύθυνση κατοικίας, από την οποία και απουσίαζε **(ΑΠ 596/2023)**.

Κατ'οίκον έκτιση της ποινής

1. **Αρμόδιο για την τροποποίηση ή την προσωρινή άρση του περιοριστικού όρου** της εμφάνισης στο ΑΤ του τόπου της κατοικίας, κατ' άρθρο 56 παρ. 3 του προϊσχύσαντος ΠΚ, **είναι το δικαστήριο, το οποίο τον επέβαλε**, κατ' ανάλογη εφαρμογή του άρθρου 99 παρ. 3 του ισχύοντος ΠΚ, στο οποίο (άρθρο) παραπέμπει το προβλέπον την κατ' οίκον έκτιση της ποινής κατά το άρθρο 105 του ίδιου Κώδικα **(ΑΠ 854/2022)**.
2. **Αρ. 105 ΠΚ.** Το δικάζον την ουσία της υπόθεσης δικαστήριο, μετά την απαγγελία της απόφασής του για την επιβολή της πρόσκαιρης στερητικής της ελευθερίας ποινής, **υποχρεούται**, χωρίς να απαιτείται αίτημα **για την κατ' οίκον έκτιση της ποινής** από τον καταδικασθέντα, να ερευνήσει **αυτεπαγγέλτως** την προς τούτο συνδρομή των προϋποθέσεων εφαρμογής του άρθρου 105 παρ. 1 και 2 του ΠΚ και είτε να διατάξει την κατ' οίκον έκτιση της ποινής, είτε να μην τη διατάξει αιτιολογημένα, αν δε το δικαστήριο παραλείψει να αποφανθεί για την κατ' οίκον έκτιση της ποινής, μολονότι συντρέχουν οι σχετικές προϋποθέσεις, θεμελιώνεται ο από το άρθρο 510 παρ. 1 στοιχ. Θ' του ΚΠΔ αναιρετικός λόγος για υπέρβαση εξουσίας **(ΑΠ 655/2023, 1071/2021)**.

Κλήση προς συζήτηση

1. **Ακυρότητα. Άρθρα 314 και 319 παρ. 5 Κ.Ποιν.Δ.** Η μη έγκυρη επίδοση του παραπεμπτικού βουλεύματος στον κατηγορούμενο συνεπάγεται και την **ακυρότητα της κλήσης** προς αυτόν στο ακροατήριο, σύμφωνα με το άρθρο 171 παρ. 1 Κ.Ποιν.Δ., η οποία, αν δεν ανακύπτει θέμα αναστολής της παραγραφής της πράξης,

μπορεί να καλυφθεί, κατά το άρθρο 175 παρ. 2 του ίδιου Κώδικα, εφόσον ο κατηγορούμενος εμφανιστεί και δεν προβάλλει αντιρρήσεις στην πρόοδο της δίκης. Τούτο, πολύ περισσότερο, ισχύει και στην περίπτωση που η κλήση στο ακροατήριο **επιδόθηκε πριν καταστεί αμετάκλητο το βούλευμα**, παρά τα οριζόμενα στα άρθρα 314 και 319 παρ. 5 Κ.Ποιν.Δ, οπότε και στην περίπτωση αυτή **η επίδοση τούτου είναι άκυρη**. (ΑΠ 1267/2022 και αντίθ. μειοψηφία ως προς την αναίρεση του ΕισΑΠ).

2. **Κλήση προς συζήτηση. Ακυρότητα -Σχετικώς αμετάκλητο -Άρθρα 314 και 319 παρ. 5 Κ.Ποιν.Δ.** Το αμετάκλητο, όμως, του βουλεύματος στις περιπτώσεις των άρθρων 314 και 319 παρ. 5 Κ.Ποιν.Δ. τέθηκε με την έννοια του **σχετικώς αμετακλήτου**. Δηλαδή σε σχέση με κάθε κατηγορούμενο, για τον οποίον το παραπεμπτικό βούλευμα κατέστη αμετάκλητο, οπότε νομίμως επιδίδεται κατά τας διατάξεις των άρθρων 314 και 319 παρ. 5 Κ.Ποιν.Δ. η κλήση προς εμφάνιση αυτού στο ακροατήριο, χωρίς ο κατηγορούμενος αυτός που παραπέμπεται να δύναται να προβάλλει αντιρρήσεις, ότι το βούλευμα αυτό δεν έχει καταστεί αμετάκλητο για τον εισαγγελέα, λόγω μη παρέλευσης της προθεσμίας άσκησης των ενδίκων μέσων από αυτόν, όταν, μάλιστα, σε σχέση με τον κατηγορούμενο αυτόν, επίκειται παραγραφή της αξιόποινης πράξης, για την οποία παραπέμπεται στο ακροατήριο. Περαιτέρω, κατά την γνώμη της πλειοψηφίας, αφού, λοιπόν, γίνεται δεκτό ότι η προθεσμία για την άσκηση αίτησης αναίρεσης από τον Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου δεν επηρεάζει το κύρος της κλήσης στο ακροατήριο του κατηγορουμένου για τον οποίο το βούλευμα έχει γίνει αμετάκλητο, το ίδιο ισχύει και για την περίπτωση που ασκηθεί αίτηση αναίρεσης από τον Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου εντός της εν λόγω προθεσμίας ((ΑΠ 1267/2022 και αντίθ. μειοψηφία ως προς την αναίρεση του ΕισΑΠ, ΑΠ 1166/2019, 2037/2018,.

3. Αντίθετη ερμηνευτική εκδοχή θα οδηγούσε στο συμπέρασμα ότι το σχετικώς αμετάκλητο θα τελούσε υπό την ανεπίτρεπτη αίρεση μη άσκησης τυχόν μεταγενέστερης αίτησης αναίρεσης από τον Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου, καθώς και στην επίσης ανεπίτρεπτη καταστρατήγηση της αρχής του **«σχετικώς αμετακλήτου»**, καθώς με αυτή την ερμηνευτική προσέγγιση δεν θα είχε νόημα η εν λόγω αρχή, αλλά θα έπρεπε σε κάθε περίπτωση να παρέλθει η προθεσμία για την άσκηση ενδίκων μέσων από τον Εισαγγελέα και ύστερα να επιδίδεται η κλήση προς συζήτηση, εφαρμοζομένης ουσιαστικά της αρχής του **«απολύτως αμετακλήτου»**. (ΑΠ 1267/2022 και αντίθ. μειοψηφία ως προς την αναίρεση του ΕισΑΠ).
4. Το Δικαστήριο, όμως, υπερβαίνει την εξουσία του, μόνο αν, συνεπεία αυτής της κλήσης και πριν την αμετάκλητη απόρριψη της αίτησης αναίρεσης του Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου, επιληφθεί και δικάσει την υπόθεση. Εξάλλου από τις διατάξεις των άρθρων 478 και 483 Κ.Ποιν.Δ. προκύπτει ότι το βούλευμα που παραπέμπει τον κατηγορούμενο στο δικαστήριο για πλημμέλημα δεν προσβάλλεται από τον κατηγορούμενο ούτε με έφεση, ούτε με αναίρεση, με αποτέλεσμα **ένα τέτοιο βούλευμα να γίνεται αμετάκλητο με την έκδοσή του, ως προς τον κατηγορούμενο** (ΑΠ 1267/2022 και αντίθ. μειοψηφία ως προς την αναίρεση του ΕισΑΠ).
5. **Κλήση- Κλητήριο θέσπισμα**. Αν η επίδοση της κλήσης ή του κλητηρίου θεσπίσματος είναι άκυρη, δεν αρχίζει η κύρια διαδικασία, ούτε επέρχεται αναστολή της παραγραφής (ΑΠ 792/2023, 564/2023, 1122/2020, 1213/2018).

Κλήτευση διαδίκων

1. Εάν, λόγω των ελλείψεων της επιδοθείσας κλήσης, δεν προκύπτει νομότυπη και εμπρόθεσμη κλήτευση του εκκαλούντος στο

ακροατήριο του Εφετείου και τούτο, παρά την ακυρότητα, προχώρησε στην εκδίκαση της έφεσής του, αντί να κηρύξει απαράδεκτη τη συζήτηση, υποπίπτει στην πλημμέλεια της **υπέρβασης εξουσίας**, διότι, παρά την έλλειψη νόμιμης κλήτευσης του κατηγορουμένου, προέβη στην εκδίκαση της έφεσής του και καταδίκασε τον κατηγορούμενο (ΑΠ 952/2023).

2. Ο **υποστηρίζων την κατηγορία** καλείται, για να παραστεί κατά τη συζήτηση της αίτησης αναίρεσης, εφόσον αυτός νόμιμα απέκτησε την ιδιότητα του διαδίκου **και δεν αποβλήθηκε**, ούτε παραιτήθηκε από την ιδιότητα αυτή, ακόμη και στην περίπτωση που με την αίτηση αναίρεσης δεν προσβάλλεται η αφορώσα την πολιτική αγωγή διάταξη της απόφασης, καθώς και αν δεν παραστάθηκε στο δευτεροβάθμιο δικαστήριο, είχε, όμως, νόμιμα παραστεί πρωτοδίκως. Επίδοση κλήσης. Η έλλειψη κλήτευσης ή η μη νόμιμη κλήτευση διαδίκων έχει ως συνέπεια την κήρυξη της συζήτησης της αίτησης αναίρεσης ως **απαράδεκτης** (ΑΠ 592/2022).

Κλητήριο θέσπισμα

1. Το «**αντίτυπο**» που επιδίδεται στον κατηγορούμενο δεν είναι τίποτε άλλο παρά πανομοιότυπο αντίγραφο πρωτότυπου εγγράφου, σύμφωνα με την έννοια της λέξης «αντίτυπο» που χρησιμοποιείται στο νόμο, η δε υπογραφή του εισαγγελέα στο αντίτυπο του κλητηρίου θεσπίσματος ή της κλήσης που επιδίδεται στον κατηγορούμενο μπορεί να τεθεί **και με μηχανικό μέσο** (ΑΠ 1524/2022).
2. **Κλητήριο θέσπισμα. Ακύρωση.** Στην περίπτωση κατά την οποία από παραδρομή ή εσφαλμένη κρίση ακυρωθεί από το δικαστήριο έγκυρο κλητήριο θέσπισμα, ακολούθως

δε, λόγω ανατροπής της χωρήσασας με την επίδοσή του (κλητηρίου θεσπίσματος) αναστολής της παραγραφής, παύσει οριστικά την ασκηθείσα εναντίον του κατηγορουμένου ποινική δίωξη, επειδή είχε συμπληρωθεί ο από τον νόμο προβλεπόμενος χρόνος παραγραφής της αξιόποινης πράξης, ο εισαγγελέας του Αρείου Πάγου έχει δικαίωμα άσκησης αναίρεσης κατά της ανωτέρω περί οριστικής παύσης της ποινικής δίωξης, λόγω παραγραφής, απόφασης, αλλά και δικαίωμα να συμπροσβάλει και την προπαρασκευαστική περί ακύρωσης του κλητηρίου θεσπίσματος απόφαση, θα κριθεί δε από τον Άρειο Πάγο και η απόφαση αυτή από πλευράς ορθής ή εσφαλμένης ερμηνείας και εφαρμογής των διατάξεων των άρθρων 321 του Κ.Ποιν.Δ. και 113 του Π.Κ. (ΑΠ 1575/2022, 261/2013).

3. **Κλητήριο θέσπιμα και έγκλημα από αμέλεια διά παραλείψεως.** Για την εγκυρότητα του κλητηρίου θεσπίσματος, με το οποίο αποδίδεται στον κατηγορούμενο το έγκλημα της σωματικής βλάβης από αμέλεια που τελέστηκε με παράλειψη, σύμφωνα με τα άρθρα 15, 28 και 314 παρ. 1 του Π.Κ., εκτός των προβλεπόμενων στο άρθρο 321 παρ. 1 του Κ.Ποιν.Δ. άλλων στοιχείων, πρέπει επιπλέον να αναφέρονται τα πραγματικά περιστατικά από τα οποία προσδιορίζεται **η ιδιαίτερη νομική υποχρέωση** του υπαίτιου προς ενέργεια, που τείνει στην παρεμπόδιση του αποτελέσματος, σε περίπτωση δε που αυτή πηγάζει από επιτακτικό κανόνα δικαίου να προσδιορίζεται αυτός (κανόνας δικαίου), **ενώ**, εάν η ιδιαίτερη αυτή νομική υποχρέωση προκύπτει **από την ιδιότητα του υπαιτίου, δεν είναι αναγκαίος** ο προσδιορισμός αυτής **από ειδική διάταξη νόμου** (ΑΠ 1575/2022).
4. **Κλητήριο θέσπισμα σε ψευδή καταμήνυση.** Στο κλητήριο θέσπισμα απαιτείται να αναγράφονται **ποια ήταν τα ψευδή** περιστατικά **και όχι και τα αληθή** γεγονότα (ΑΠ 1102/2022, 631/2022). Επί κατηγοριών για **ψευδή καταμήνυση και ψευδή κατάθεση** στο κλητήριο θέσπισμα πρέπει να αναφέρονται **τα καίρια και**

ουσιώδη σημεία της μήνυσης και της κατάθεσης που φέρονται ως ψευδείς και αναληθείς, **χωρίς** να αρκεί η απλή παραπομπή του κλητηρίου στη μήνυση (ΑΠ 546/2023).

5. Με την σύνταξη από τον αρμόδιο Εισαγγελέα νέου (**διορθωτικού ή συμπληρωματικού**) κλητηρίου θεσπίσματος για την ίδια πράξη, υφίσταται συνέχεια της κυρίας διαδικασίας, που άρχισε με την **επίδοση του πρώτου** κλητηρίου θεσπίσματος, αφού εκείνο δεν ακυρώθηκε, δοθέντος ότι μόνον επί ακυρώσεως τούτου υφίσταται ανατροπή των εννόμων συνεπειών της επιδόσεώς του, μεταξύ των οποίων και η ανατροπή της αναστολής της παραγραφής (ΑΠ 689/2023, 581/2022, 1580/2019, 771/2015).

Κλητήριο θέσπισμα και ακριβής καθορισμός της πράξης

1. Ακριβής καθορισμός της αξιόποινης πράξης νοείται, σύμφωνα με την ανωτέρω διάταξη του άρθρου 321 παρ. 1 στοιχ. δ' του Κ.Ποιν.Δ., όταν παρατίθενται **τα πραγματικά περιστατικά** που συγκροτούν την ποινικά επιλήψιμη και διωκόμενη **πράξη**, κατά τα **αντικειμενικά** και **υποκειμενικά** στοιχεία της, όπως απαιτεί η οικεία και υποχρεωτικά παρατιθέμενη ποινική **διάταξη**, η οποία τυποποιεί το έγκλημα και καθορίζει τις προϋποθέσεις του αξιόποινου της πράξης και την απειλούμενη **ποινή**, **χωρίς** όμως, να απαιτείται η αναφορά περιστατικών και στοιχείων που προσιδιάζουν στα χαρακτηριστικά μιας αιτιολογημένης **δικαστικής απόφασης**, με την οποία **το κλητήριο θέσπισμα**, ως εισαγωγικό έγγραφο της δίκης, σε καμιά περίπτωση **δεν ταυτίζεται** .. (ΑΠ 1575/2022, 1102/2022, 1048/2022, 1023/2019). Άλλα στοιχεία, για την εγκυρότητα αυτού, δεν απαιτούνται (ΑΠ 445/2023).
2. Το κλητήριο θέσπισμα πρέπει να περιέχει, μεταξύ άλλων στοιχείων, τον ακριβή καθορισμό της πράξης για την οποία κατηγορείται ο κατηγορούμενος, **τα στοιχεία δε**

της πράξης, πρέπει να είναι τόσα, ώστε αυτός να λάβει σαφή και λεπτομερή γνώση της κατηγορίας που του αποδίδεται, για να μπορεί να προετοιμάσει την υπεράσπισή του. (ΑΠ 618/2023, 1102/2022).

3. Ανάλογη πρόβλεψη υπάρχει στο άρθρο **6 παρ. 3 περ. α' και β' της ΕΣΔΑ**, η οποία κυρώθηκε για πρώτη φορά από την Ελλάδα με το Ν. 2329/1953 και αποτελεί, κατά το άρθρο 28 του Συντάγματος, αναπόσπαστο μέρος του εσωτερικού ελληνικού Δικαίου και υπερισχύει κάθε άλλης αντίθετης διάταξης εσωτερικού νόμου, αλλά και στο άρθρο 14 παρ. 3 περ. α' και β' του ΔΣΑΠΔ, που κυρώθηκε με τον Ν. 2462/1997 και έχει ωσαύτως υπερνομοθετική ισχύ, το οποίο περιέχει παρόμοια ρύθμιση με εκείνη του άρθρου 6 παρ. 3 περ. α' και β' της ΕΣΔΑ. (ΑΠ 1102/2022).
4. Διαφορετικά, αν το κλητήριο θέσπισμα δεν περιέχει, μεταξύ άλλων στοιχείων, τον ακριβή καθορισμό της πράξης, **είναι άκυρο**, κατά το άρθρο 321 παρ. 4 ΚΠΔ και η σχετική έλλειψη **αποδεικνύεται και από το αντίτυπο** που επιδόθηκε στον κατηγορούμενο ή από το αντίτυπο που επισυνάπτεται στη δικογραφία (άρθρο 321 παρ. 5 ΚΠΔ). (ΑΠ 1102/2022).
5. Είναι **άκυρο το κλητήριο θέσπισμα**, για τον λόγο ότι σε αυτό δεν αναγράφονταν τα άρθρα των ειδικών επιτακτικών κανόνων δικαίου, που επέβαλαν την ιδιαίτερη νομική υποχρέωση στον κατηγορούμενο να λαμβάνει μέτρα ασφαλείας εργαζομένων (ΒΔ της 19/2/1936 και ΒΔ 14/26.3.1938) (ΑΠ 793/2023).

Κλητήριο θέσπισμα και ακυρότητα

1. **Την ακυρότητα** του κλητηρίου θεσπίσματος ή της επίδοσής του, η οποία είναι σχετική και αφορά σε πράξη προπαρασκευαστική της διαδικασίας στο ακροατήριο που κατ' ανάγκην επιδρά στο κύρος της διαδικασίας στο ακροατήριο και στην καταδικαστική απόφαση που θα εκδοθεί (176 παρ.2 ΚΠΔ), αν δεν καλυφθεί, αν δηλαδή ο

κατηγορούμενος εμφανιστεί στη δίκη και προβάλλει εγκαίρως αντίρρηση για την πρόοδο της, **μπορεί, εφόσον η σχετική ένστασή του απορρίφθηκε, να την προτείνει, επαναφέροντάς την με λόγο έφεσης ενώπιον του δευτεροβάθμιου δικαστηρίου** (ΑΠ 1027/2016), το οποίο έχει υποχρέωση να αποφανθεί και επί του προβαλλόμενου αυτού συγκεκριμένου λόγου (ΑΠ 1095/2023, 1084/2022)..ΑΠ 97/2017).

2. **Αν ο κατηγορούμενος εμφανιστεί στη δίκη και δεν προβάλλει**, κατά την έναρξη της πρωτοβάθμιας δίκης, αντιρρήσεις στην πρόοδο της, **η σχετική ακυρότητα καλύπτεται και το κλητήριο θέσπισμα θεωρείται έγκυρο και από την επίδοση αυτού αρχίζει η κύρια διαδικασία και αναστέλλεται η παραγραφή** (ΑΠ 896/2023, 473/2022, 385/2019, 1115/2019).
3. Αυτό όμως **προϋποθέτει ότι ο ισχυρισμός προβλήθηκε παραδεκτά** και κατά τρόπο ορισμένο στο πρωτοβάθμιο δικαστήριο, διότι σε αντίθετη περίπτωση τούτο δεν είχε υποχρέωση να απαντήσει και, για τον ίδιο λόγο, **δεν έχει υποχρέωση να απαντήσει και το εφετείο στον σχετικό ειδικό λόγο της έφεσης, διότι αυτός ο ισχυρισμός, ως εκ του περιεχομένου του, τυγχάνει απαράδεκτος** (ΑΠ 1084/2022)..ΑΠ 66/2016).
4. Αν ο ισχυρισμός περί ακυρότητας του κλητηρίου θεσπίσματος προβάλλεται για πρώτη φορά στο δευτεροβάθμιο δικαστήριο από κατηγορούμενο που είχε παραστεί στην πρωτοβάθμια δίκη ή προβλήθηκε και απορρίφθηκε από το πρωτοβάθμιο δικαστήριο και **δεν επαναφέρθηκε με ειδικό λόγο έφεσης ή επαναφέρθηκε με αόριστο λόγο έφεσης, τότε ο σχετικός ισχυρισμός είναι απαράδεκτος και το δευτεροβάθμιο δικαστήριο δεν έχει υποχρέωση να τον εξετάσει, ούτε θεμελιώνεται γι' αυτό αναιρετικός λόγος** (ΑΠ 1437/2022, 1027/2016, ΑΠ 1296/2016, ΑΠ 1084/2022)..

5. Αν το Δικαστήριο απορρίψει την έφεση ως **απαράδεκτη**, δεν έχει δικαιοδοσία να ερευνήσει κατ'ουσίαν την έφεση και τον παραπάνω ειδικό λόγο αυτής (ΑΠ 1200/2022).
6. Απώτατο χρονικό σημείο, που μπορούσε ο κατηγορούμενος να προβάλει **ακυρότητα του κλητηρίου θεσπίσματος** στην πρωτοβάθμια δίκη και τις **αντιρρήσεις** του στην πρόοδο της δίκης, για να μην καλυφθεί η υπάρχουσα σχετική ακυρότητα, είναι η **έναρξη της αποδεικτικής διαδικασίας**, που γίνεται με την **έναρξη** εξέτασης στο ακροατήριο του πρωτοβαθμίου δικαστηρίου οποιουδήποτε αποδεικτικού μέσου ή την **όρκιση του πρώτου μάρτυρα και όχι με την απαγγελία της κατηγορίας ή την ανάπτυξη της έφεσης** (ΑΠ 546/2023). Βλ. την ΑΠ 653/2023: ως την έναρξη της εκδίκασης της υπόθεσης, ήτοι την **εκφώνηση** των ονομάτων των διαδίκων **και την απαγγελία** της κατηγορίας.
7. Επί περισσότερων κατηγορουμένων, η ακυρότητα της κλήσης ή του κλητηρίου θεσπίσματος, ως προς ορισμένο κατηγορούμενο ή ορισμένους από αυτούς, **δεν επιδρά ως προς τους λοιπούς**, εφόσον η ακυρότητα αρμόζει αποκλειστικά στο πρόσωπό του (ΑΠ 1109/2023).

Κλοπή

1. Για τη στοιχειοθέτηση του εγκλήματος της κλοπής απαιτείται να αφαιρέσει ο δράστης με θετική ενέργεια, από την κατοχή άλλου, ξένο, ολικά ή εν μέρει, **κινητό πράγμα**, με σκοπό να το ιδιοποιηθεί παράνομα. **Η κατοχή** λαμβάνεται **όχι** υπό τη νομική έννοια **του αστικού δικαίου**, αλλά υπό την έννοια της δυνατότητας **ασκήσεως φυσικής και**

πραγματικής επί του πράγματος εξουσίας και διαθέσεως αυτού, κατά τον προορισμό του, ο σκοπός δε παράνομης ιδιοποίησης ταυτίζεται με τον σκοπό να έχει οριστικά το πράγμα ο υπαίτιος στην ιδιοκτησία του, δηλαδή να το οικειοποιηθεί, να το κατακρατήσει και να το διαθέτει ως κύριος. (ΑΠ 117/2023, ΑΠ 31/2022).

2. Η αφαίρεση απαιτείται να έγινε **αυτογνωμόνως** και χωρίς τη συγκατάθεση του δικαιούχου του πράγματος ((ΑΠ 117/2023, 61/2023, 31/2022, 674/2021)
3. Έτσι, το έγκλημα της κλοπής θεωρείται τετελεσμένο ευθύς ως εκείνος που αφαίρεσε το ξένο πράγμα από την κατοχή του άλλου θέσει αυτό ολοκληρωτικά στη δική του φυσική εξουσία έστω και για ελάχιστο χρόνο(ΑΠ 117/2023, 486/2019).
4. **Κλοπή.** Διαχρονικό δίκαιο. **Απόπειρα.** Στοιχεία. Η προσπάθεια να ανοίξουν οι δράστες το παράθυρο της οικίας με σκοπό να αφαιρέσουν πράγματα από το εσωτερικό αυτής, συνιστά **αρχή εκτέλεσης** και άρα στοιχειοθετείται απόπειρα κλοπής (ΑΠ 949/2022).
5. **Κλοπή ηλεκτρικής ενέργειας:** στοιχεία αντικειμενικής υπόστασης (ΑΠ 310/2022).Κλοπή ηλεκτρικής ενέργειας. Τέτοια κλοπή ενεργείας του ηλεκτρισμού, επιτυγχάνεται κυρίως και αμέσως **με τη μη αναγραφή** του αναλισκομένου ρεύματος στον μετρητή με την δια τεχνικών μέσων καθ' οιονδήποτε τρόπο επέμβαση σ' αυτόν, (μετρητή της Δ.Ε.Η.), η οποία ΔΕΗ παρέχει προνομιακώς ηλεκτρικό ρεύμα στους συμβαλλόμενους με αυτή, ώστε αυτός, (μετρητής), να δείχνει λιγότερες μονάδες αναλισκομένου ρεύματος καθ' εκάστη καταγραφόμενη χρονική περίοδο (ΑΠ 1003/2023, 1117/2022, 479/2020, 2056/2019, 846/2019, 689/2019).
6. **Κλοπή:** στοιχεία αντικειμενικής υπόστασης (ΑΠ 529/2022, 587/2022).

7. **Κλοπή ιδιαίτερα μεγάλης αξίας.** Στοιχεία νομοτυπικής μορφής. Αυτεπαγγέλτως διωκόμενη πράξη. **Επιεικέστερη η διάταξη του νΠΚ** ως προς την απειλούμενη ποινή. Ο χαρακτηρισμός του αντικειμένου της κλοπής **ως ιδιαιτέρως μεγάλης αξίας** ανήκει στην αναίρετικώς **ανέλεγκτη** κρίση του δικαστηρίου της ουσίας και δεν απαιτείται πρόσθετη αιτιολογία, εφόσον πρόκειται για συγκεκριμένο χρηματικό ποσό (**ΑΠ 633/2022**).

Λαθρεμπορία

(αρ. 155, 157 Ν 2960/2001)

1. Έγκλημα λαθρεμπορίας υφίσταται και μόνο επί **κατοχής** ορισμένου λαθρεμπορεύματος, εφόσον ο κάτοχος **γνωρίζει** την λαθρεμπορική του προέλευση, χωρίς να απαιτείται άλλο στοιχείο (**ΑΠ 747/2023, 565/2023, 1592/2022, 1588/2022, 650/2012**).
2. **Η κατοχή** λαθρεμπορεύματος είναι έγκλημα διαρκές (**ΑΠ 747/2023, 28/2022, 644/2020, 1956/2010**).
3. **Λαθρεμπορία.** Προσδιορισμός της αξίας των λαθρεμπορευμάτων με βάση το **κοινοτικό δίκαιο** (**ΑΠ 1588/2022**).
4. **Λαθρεμπορία.** Στοιχεία αδικήματος (**ΑΠ 1174/2022**).
5. **Λαθρεμπορία. Αληθινή πραγματική η συρροή** μεταξύ των αδικημάτων **της μη καταβολής χρεών προς το Δημόσιο** και της **λαθρεμπορίας**, καθώς τα δύο εγκλήματα έχουν διαφορετικές νομοτυπικές υποστάσεις. Έτσι σε περίπτωση έκδοσης αμετάκλητης αθωωτικής ή καταδικαστικής απόφασης του ποινικού δικαστηρίου για την αξιόποινη (χρονικά πρότερη) πράξη της λαθρεμπορίας, **δεν** υφίσταται **δεδικασμένο κατά την έννοια του άρθρου 57 του ΚΠΔ**, για την (δεύτερη χρονικά) πράξη της μη καταβολής χρεών προς το Δημόσιο, ακόμα και αν η τελευταία αφορά το

πολλαπλό τέλος που καταλογίστηκε ως κύρωση λόγω της λαθρεμπορίας, γιατί δεν υπάρχει ταυτότητα πράξης. Συμβατή η ερμηνεία αυτή με τις διατάξεις του 7^{ου} Πρωτοκόλλου ΕΣΔΑ και του ΔΣΑΠΔ ([ΑΠ 995/2023](#), [1519/2022](#), [589/2022](#)).

6. **Λαθρεμπορία.** Η καθ' οιονδήποτε τρόπο διαφυγή ή απόπειρα διαφυγής της καταβολής του οφειλόμενου ειδικού φόρου κατανάλωσης για τα είδη βιομηχανοποιημένων **καπνών** που παράγονται στην Ελλάδα, είναι πράξη ποινικά κολάσιμη και χαρακτηρίζεται ως λαθρεμπορία, η οποία τιμωρείται κατά τα οριζόμενα στο εδάφιο α' της παρ. 1 του άρθρου 157 του ανωτέρω νόμου με φυλάκιση τουλάχιστον έξι μηνών, εκτός αν το αντικείμενο της λαθρεμπορίας δεν έχει σημαντική αξία και προορίζεται για ατομική χρήση ή ανάλωση του υπαιτίου, οπότε το ελάχιστο της ποινής μειώνεται στο ένα έκτο ([ΑΠ 958/2022](#), [ΟΛΑΠ 1/2019](#)).
7. Ομοίως και για λαθραίο καπνό που εισάγεται από χώρα μέλος της ΕΕ (εισαγωγή καπνού από **Βουλγαρία**) ([ΑΠ 1125/2022](#)).
8. **Λαθρεμπορία. Κατοχή αιθυλικής αλκοόλης:** είναι **άνευ εννόμου σημασίας η χώρα προέλευσης ή εισαγωγής** της ποσότητας αιθυλικής αλκοόλης, αφού οι φορολογικές επιβαρύνσεις οφείλονται στο Ελληνικό Δημόσιο, **ανεξάρτητα** αν η αιθυλική αλκοόλη προέρχεται από χώρα μέλος της ΕΕ ή από Τρίτη χώρα ([ΑΠ 1155/2022](#)).
9. Υπό την ισχύ του Εθνικού Τελωνειακού Κώδικα η καθιονδήποτε τρόπο διαφυγή ή απόπειρα διαφυγής της καταβολής του οφειλομένου για τα **υγρά καύσιμα-βενζίνη** ειδικού φόρου καταναλώσεως είναι πράξη ποινικώς κολάσιμη και χαρακτηρίζεται ως λαθρεμπορία, η οποία τιμωρείται κατά τα οριζόμενα στην διάταξη του άρθρου 157 του ανωτέρω νόμου([ΟΛ.ΑΠ1/2019](#), [ΑΠ 1601/2022](#)).
10. Από δε την συνδυασμένη εφαρμογή των άρθρων 119Α παρ. 2, 155 παρ. 2 περ. ζ' και 157 Ν. 2960/2001 συνάγεται ότι και η κατοχή προϊόντων που υπάγονται σε **Ειδικό**

Φόρο Κατανάλωσης ανεξαρτήτως της χώρας προέλευσης ή παραγωγής (**ακόμα και εάν παράγονται στην Ελλάδα**) και τα οποία κατέχονται με τέτοιο τρόπο ώστε να αποφεύγεται ή να επιχειρείται η αποφυγή καταβολής των οφειλόμενων φόρων και λοιπών επιβαρύνσεων, μεταξύ των οποίων και ο Ειδικός Φόρος Κατανάλωσης χαρακτηρίζεται ως λαθρεμπορία και τιμωρείται και ποινικά ως τέτοια (**ΑΠ 1601/2022, 1058/2022, 1097/2019,**

11. Λαθρεμπορία αλκοολούχων ποτών. Εισαγωγή από χώρα μέλος της ΕΕ. Υπό την ισχύ του Εθνικού Τελωνειακού Κώδικα, ο ειδικός φόρος κατανάλωσης που προβλέπεται για τα προϊόντα που υπόκεινται σε ειδικό φόρο κατανάλωσης, μεταξύ των οποίων και τα αλκοολούχα ποτά, **ανεξαρτήτως του εάν παράγονται στο εσωτερικό της χώρας, προέρχονται από άλλα κράτη μέλη ή εισάγονται από τρίτες χώρες,** καθίσταται **απαιτητός, κατά την θέση των ειδών σε ανάλωση,** περίπτωση που συντρέχει εκτός των άλλων και επί πάσης εισαγωγής προϊόντων που υπόκεινται σε ειδικό φόρο κατανάλωσης, ακόμη και αντικανονικής, εκτός εάν τα υποκείμενα σε ειδικό φόρο κατανάλωσης προϊόντα υπαχθούν αμέσως μετά την εισαγωγή σε καθεστώς αναστολής (αρθ.56 παρ.1 δ' του τελωνειακού κώδικα). Άλλως **και η εισαγωγή από κράτος μέλος της Ε.Ε. αλκοολούχων ποτών στην Ελλάδα,** χωρίς την τήρηση των διατυπώσεων που προβλέπονται από την προαναφερθείσα διάταξη του άρθρου 57 του ως άνω Τελωνειακού κώδικα, με σκοπό την μη καταβολή των ως άνω φόρων, **χαρακτηρίζεται και τιμωρείται διοικητικώς και ποινικώς ως λαθρεμπορία, κατά τα οριζόμενα στην διάταξη του άρθρου 119Α παρ. 2 του ως άνω κώδικα. (ΑΠ 1635/2022).**

12. Λαθρεμπορία ηλεκτρικής ενέργειας (ΑΠ 847/2023).

13. Λαθρεμπορία. Ορθή και αιτιολογημένη καταδίκη για λαθρεμπορία (**εισαγωγή ενδυμάτων από Τουρκία**) , ενώ ο τρόπος υπολογισμού των αναλογούντων

διαφυγόντων φόρων έγινε με την **εφεδρική μέθοδο της αξίας που βασίζεται στην τιμή μονάδας**, στα πλαίσια της οποίας λήφθηκαν υπόψη οι **τιμές «κατώφλια» που ορίζονται ως το 50% της «δίκαιης τιμής» ανά κιλό εμπορεύματος**, αφού ο υπολογισμός δεν μπορούσε να γίνει βάσει της συναλλακτικής αξίας των προϊόντων, αφού αυτά **είχαν υποτιμολογηθεί**, αφετέρου κατά τη στιγμή του ελέγχου είχαν διαφύγει της κατάσχεσης και υπήρχε **αδυναμία φυσικού ελέγχου αυτών (ΑΠ 1093/2022)**.

14. Ο τρόπος **προσδιορισμού της δασμολογητέας αξίας** των εμπορευμάτων και των σχετικών δασμοφορολογικών επιβαρύνσεων, που αποτελεί έργο της αρμόδιας τελωνειακής υπηρεσίας, σύμφωνα με τα οριζόμενα στους σχετικούς ευρωπαϊκούς κανονισμούς, δεν αποτελεί κρίσιμο στοιχείο για το αξιόποιο της συμπεριφοράς του δράστη (**ΑΠ 1065/2023, 456/2022, 1992/2017**).

Ληστεία

1. Στην περίπτωση της ληστείας του άρθρου 380 παρ. 1 Π Κ, **η παράνομη βία** μπορεί να συνίσταται είτε σε σωματική βία κατά του θύματος, είτε σε απειλές ενωμένες με επικείμενο κίνδυνο σώματος ή ζωής. **Ως σωματική βία** νοείται εκείνη που επιδρά κατά τρόπο άμεσο στο σώμα του εξαναγκαζομένου και υπερνικά την προβαλλόμενη ή αναμενόμενη αντίστασή του. Αν η ληστεία τελείται με την άσκηση σωματικής βίας, δεν απαιτείται να προκαλείται επικείμενος κίνδυνος σώματος ή ζωής (**ΑΠ 734/2023**). **Ιδιαίτερη σκληρότητα** συνιστά η πρόκληση βασάνων σε βάρος του θύματος δηλαδή η πρόκληση ισχυρών σωματικών πόνων, που προέρχονται από μια βούληση χωρίς την ύπαρξη ανθρωπίνων αισθημάτων. Η παραπάνω σκληρή συμπεριφορά του δράστη προς το θύμα δεν αποτελεί στοιχείο του εγκλήματος (**ΑΠ 1073/2022**). (**ΑΠ 242/2017, ΑΠ 1565/2017**).

2. **Η απειλή**, ως ρητή ή σιωπηρή παράσταση εξαγγελόμενου κακού, η επέλευση του οποίου εξαρτάται από το αν ο απειλούμενος δεν θα υποκύψει στη θέληση του απειλούντος, μπορεί να γίνει με οποιοδήποτε τρόπο, ήτοι προφορικά, με νεύματα, με τη στάση του σώματος ή με άλλες απειλητικές κινήσεις και με οποιαδήποτε γενικά ενέργεια, με την οποία ο δράστης εξωτερικεύει τη θέλησή του να κάμψει την προσωπική αυτενέργεια του απειλούμενου για να καταστεί δυνατή η αφαίρεση ή ο εξαναγκασμός παράδοσης του ξένου κινητού πράγματος (ΑΠ 1551/2022).
3. Κατά την ΑΠ 1669/2022 η **ιδιαιτέρη σκληρότητα** που περιγράφεται στην παράγραφο 2 του άρθρου 380 ΠΚ, αποτελεί **στοιχείο της αντικειμενικής υπόστασης** του εν λόγω εγκλήματος και όχι λόγο που επιτείνει την ποινή κατά τη διάταξη του άρθρου 49 παρ. 2ΠΚ ώστε να ληφθεί υπόψη μόνο για εκείνο το συμμετόχο στον οποίο υπάρχει. (ΑΠ 1669/2022).
4. **Ιδιαιτέρη σκληρότητα** συνιστά ο βασανισμός του θύματος, δηλαδή η επί μακρό χρόνο πρόκληση σ' αυτό ισχυρών σωματικών πόνων, προερχομένων από μία βούληση στερημένη οιοδήποτε ανθρώπινου αισθήματος, χωρίς τα μέσα αυτά να είναι αναγκαία για την τέλεση της ληστείας. Οι παραδοχές της απόφασης ως προς τη συνδρομή των πραγματικών περιστατικών που θεμελιώνουν την κρίση ότι συνέτρεξε **ιδιαιτέρη σκληρότητα, δεν ελέγχονται αναιρετικά**, όμως η **υπαγωγή** των περιστατικών αυτών στην έννοια της ιδιαίτερης σκληρότητας, υπόκειται σε **αναιρετικό έλεγχο**. (ΑΠ 1669/2022).
5. **Ληστεία με ιδιαίτερη σκληρότητα**. Ως **ιδιαιτέρη σκληρότητα** θεωρείται η συμπεριφορά που αντικειμενικά μεν συνίσταται στην **πρόκληση ισχυρών σωματικών πόνων ή και έντονου ψυχικού τρόμου**, υποκειμενικά δε χαρακτηρίζεται από **έλλειψη οποιουδήποτε ανθρώπινου συναισθήματος (αναλγησία)**, όπως ο

βασανισμός του θύματος, η οποία συμπεριφορά δεν είναι αναγκαίο να αποτελεί μέσο προς εκτέλεση της ληστείας (ΑΠ 664/2020, 1176/2019, 1965/2017, 290/2016) και συνεπώς η σκληρότητα μπορεί να συνιστά **την βάναυση/ανάληπτη/υπέρμετρη βία προς εξουδετέρωση της αντίστασης** του θύματος (ΑΠ 1176, 1877/2009) ή να εξακολουθήσει μετά την εξουδετέρωσή του ή ακόμη να εκδηλωθεί μετά από αυτήν (ΑΠ 1289/2022).

6. **Ληστεία. Ανθρωποκτονία με πρόθεση . Συρροή.** Τα εγκλήματα της ανθρωποκτονίας από πρόθεση και της ληστείας **συρρέουν αληθώς**, όταν η θανάτωση του θύματος περιλαμβάνεται στο δόλο του δράστη και έγινε προς τον σκοπό αφαίρεσης των κινητών πραγμάτων που ανήκουν στο θύμα και η αφαίρεση αυτών συνδέεται αμέσως με τη θανάτωση, ήτοι η θανάτωση έγινε με σκοπό τη ληστεία και επακολουθεί η σε άμεσο σύνδεσμο με τη θανάτωση αφαίρεση των πραγμάτων (ΑΠ 768/2022, 160/2019, 662/2012, 1629/2011).
7. **Ληστεία. Επιεικέστερη ποινή (αρ. 380 παρ. 1 ΠΚ) .** Από τη σύγκριση της διάταξης του άρθρου 380 παρ.1 του προϊσχύσαντος Π.Κ με αυτή του άρθρου 380 παρ.1 του νέου Π.Κ, προκύπτει ότι για την πράξη της ληστείας, με τη νέα διάταξη προβλέπεται ανώτερο όριο κάθειρξης δεκαπέντε (15) ετών, ενώ η προηγούμενη προέβλεπε ανώτερο όριο κάθειρξης είκοσι(20) ετών (άρθρο 52 προϊσχύσαντος ΠΚ) και συνεπώς, συντρέχει περίπτωση επιεικέστερου νόμου ως προς **την απειλούμενη στερητική της ελευθερίας ποινή** για την ανωτέρω πράξη, (ΑΠ 734/2023, 311/2023).
8. Η απειλή με τη νέα διάταξη του Π.Κ **και χρηματικής ποινής** δεν την καθιστά δυσμενέστερη, καθόσον, κατά τα εκτιθέμενα στη μείζονα σκέψη, για το χαρακτηρισμό ενός νόμου ως επιεικέστερου ή μη λαμβάνεται κατ' αρχήν υπόψη **το ύψος της απειλούμενης στερητικής της ελευθερίας ποινής**, που θεωρείται βαρύτερη της χρηματικής, επί ίσων δε στερητικών της ελευθερίας ποινών (που όμως δεν συμβαίνει

στην προκειμένη περίπτωση), λαμβάνεται υπόψη και η χρηματική ποινή (ΑΠ 311/2023).

9. **Επιεικέστερη η ποινή** του ισχύοντος ΠΚ ως προς το ύψος της ποινής κάθειρξης, δυσμενέστερη όμως κατά τη χρηματική ποινή, η οποία δεν λαμβάνεται υπόψη (ΑΠ 734/2023).

10. Σε περίπτωση **καταδίκης για την πράξη της ληστείας με την επιβαρυντική περίσταση ότι ο υπαίτιος ενήργησε με καλυμμένα χαρακτηριστικά** με απόφαση πρωτοβάθμιου δικαστηρίου η οποία εκδόθηκε υπό την ισχύ του προϊσχύσαντος ΠΚ και μετά την άσκηση έφεσης η απόφαση του δευτεροβάθμιου δικαστηρίου εκδίδεται υπό την ισχύ του νέου ΠΚ, **η επιβολή από το δευτεροβάθμιο δικαστήριο της ίδιας ποινής που είχε επιβληθεί και από το πρωτοβάθμιο δικαστήριο, για την πράξη της ληστείας, συνιστά χειροτέρευση της θέσης του κατηγορουμένου**, αφενός διότι κατά τον προϊσχύσαντα ΠΚ το ανώτερο όριο της ποινής ήταν αυξημένο κατά πέντε έτη και αφετέρου διότι κατά τον ισχύοντα ΠΚ δεν συνιστά επιβαρυντική περίπτωσης η τέλεση της πράξης της ληστείας με καλυμμένα χαρακτηριστικά (ΑΠ 826/2023)..

Λόγος αναίρεσης

Δεν συνιστά η εσφαλμένη εκτίμηση των αποδείξεων (ΑΠ 587/2022).

Μάρτυρες

1. **Διευκρινίσεις και ερωτήσεις στους μάρτυρες (αρ. 357 ΚΠΔ)**. Η παραβίαση των άνω διατάξεων του άρθρου 357 Κ.Ποιν.Δ. **δεν** τάσσεται με ποινή **ακυρότητας**, ούτε περιλαμβάνεται στις περιπτώσεις **απόλυτης ακυρότητας** του άρθρου 171 παρ. 1 και 365 παρ.1 του Κ.Ποιν.Δ, (μη

κλήση του κατηγορουμένου για απολογία από τον διευθύνοντα τη συζήτηση) (ΑΠ 357/2023, 1011/2021)

2. Αν ο διευθύνων τη συζήτηση πολυμελούς δικαστηρίου δεν δώσει το λόγο στον συνήγορο του κατηγορουμένου, **για να υποβάλει ερωτήσεις** στους μάρτυρες, για την ανακάλυψη της αλήθειας, **δεν** επέρχεται ούτε **ακυρότητα** της διαδικασίας **για έλλειψη ακρόασης**, από το άρθρο 510 παρ.1 στοιχ. Β' του Κ.Ποιν.Δ. **παρά μόνον αν ζητήθηκε** ο λόγος για υποβολή ερωτήσεων και σε περίπτωση ρητής ή σιωπηρής **άρνησης** του διευθύνοντος, αν έγινε αμέσως **προσφυγή** του συνηγόρου σε ολόκληρο το δικαστήριο για την άσκηση του ως άνω δικαιώματος και τούτο **παρέλειψε** να αποφανθεί επί της προσφυγής, ή παρά τον νόμο και **αναιτιολόγητα** την απέρριψε (ΑΠ 357/2023, 1011/2021)
3. Με εξαίρεση την περίπτωση του πέρατος της αποδεικτικής διαδικασίας, οπότε **ο διευθύνων τη συζήτηση** στην ποινική δίκη έχει οίκοθεν την υποχρέωση να δώσει το λόγο σε όλους τους παράγοντες της δίκης και τελευταία στον κατηγορούμενο, ο διευθύνων τη συζήτηση δεν έχει υποχρέωση να δίνει το λόγο στους διαδίκους αυτοβούλως **και χωρίς αίτησή τους**, για να κάνουν δηλώσεις, αιτήσεις ή ενστάσεις για οποιοδήποτε θέμα αφορά τη συζητούμενη υπόθεση, πλην όμως, εφόσον ο κατηγορούμενος ζητήσει το λόγο κατά την διάρκεια της διαδικασίας για οποιοδήποτε θέμα και δεν του δοθεί από το δικαστήριο, μετά **και από προσφυγή** του στο δικαστήριο κατά της άρνησης του διευθύνοντος τη συζήτηση να του δώσει το λόγο (**άρθρο 335 παρ. 2 ΚΠοινΔ**), τότε παραβιάζεται το υπερασπιστικό δικαίωμα του κατηγορουμένου να του δοθεί ο λόγος από το δικαστήριο και δημιουργείται **απόλυτη ακυρότητα κατά το άρθρο 171 παρ.1 περ. δ' του ΚΠοινΔ**, εάν ο κατηγορούμενος δεν ζητήσει το λόγο από το δικαστήριο, απόλυτη ακυρότητα επέρχεται μόνον αν δεν

του δοθεί οίκοθεν ο λόγος μετά το πέρας της αποδεικτικής διαδικασίας επί της ενοχής, σύμφωνα με την διάταξη του άρθρου 369 παρ. 1 του ΚΠοινΔ (ΑΠ 991/2023, 355/2020).

4. **Μάρτυρες.** Απόλυτη ακυρότητα αν ο κατηγορούμενος αντιλέξει στην εξέταση μαρτύρων που δεν κλητεύθηκαν ή δεν γνωστοποιήθηκαν και το δικαστήριο αρνηθεί να τον ακούσει ή παραλείπει ν' αποφανθεί (ΑΠ 132/2022).
5. **Μάρτυρες. Ανάγνωση της κατάθεσης του μάρτυρα (αρ. 363 ΚΠΔ) .** Δεν δημιουργείται ακυρότητα, σύμφωνα με το άρθρο 363 ΚΠοινΔ, όταν το δικαστήριο λάβει υπόψη κατάθεση μάρτυρα που δόθηκε στην προδικασία και αναγνώστηκε στο ακροατήριο, **αν συναινεί ο κατηγορούμενος ή** αν κρίνεται αιτιολογημένα ότι είναι αδύνατη η εμφάνιση του μάρτυρα στο ακροατήριο εξαιτίας θανάτου, γήρατος, μακράς και σοβαρής ασθένειας, μη ανεύρεσής του λόγω αδυναμίας εντοπισμού της διεύθυνσης κατοικίας του ή σε όσες άλλες περιπτώσεις ορίζει ο νόμος. (ΑΠ 815/2023, 1494/2022). Αν ο κατηγορούμενος **δεν αντιλέξει ούτε εναντιωθεί στην ανάγνωση της μαρτυρικής κατάθεσης,** αντιθέτως δε **προβεί και στον σχολιασμό αυτής, κατ'άρθρο 358 ΚΠΔ,** δεν προκαλείται απόλυτη ακυρότητα (ΑΠ 815/2023, 147/2023).
6. **Η κατά παράβαση** των ως άνω διατάξεων, ανάγνωση στο ακροατήριο ένορκων καταθέσεων απολειπόμενων μαρτύρων, οι οποίες δόθηκαν στην προδικασία, επιφέρει **απόλυτη ακυρότητα** της διαδικασίας κατά το άρθρο 171 παρ. 1 δ' ΚΠΔ και ιδρύει τον από το άρθρο 510 παρ. 1 Α' ΚΠΔ λόγο αναίρεσης, διότι έτσι παραβιάζεται το δικαίωμα που παρέχεται σε κάθε κατηγορούμενο από το άρθρο 6 παρ. 3 στοιχ. δ' της ΕΣΔΑ και το άρθρο 14 παρ. 3 στοιχ. ε' του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα (ν. 2462/1997), να θέτει ερωτήματα στους μάρτυρες, καθώς και η αρχή της προφορικότητας. ΑΠ 362/2023, 1016/2020.

7. **Δεν ισχύουν** όμως, τα προαναφερόμενα όταν πρόκειται για ένορκες καταθέσεις μαρτύρων οι οποίες περιέχουν τα αναγκαία περιστατικά **για τη στοιχειοθεσία της αντικειμενικής υπόστασης του εγκλήματος**, για το οποίο καταδικάσθηκε ο κατηγορούμενος, διότι, στις περιπτώσεις αυτές, ο τελευταίος (ή ο συνήγορος του) γνωρίζει την κατηγορία και συνεπώς παρέχεται σ' αυτόν η δυνατότητα προβολής υπερασπιστικών κατά της κατηγορίας ισχυρισμών, αλλά και της ασκήσεως των από το άρθρο 358 του ΚΠοινΔ υπερασπιστικών δικαιωμάτων **ΑΠ 362/2023, 1016/2020**.
8. **Μάρτυρες θύματα εμπορίας ανθρώπων** . Από τις διατάξεις των **άρθρων 226 Α** παρ. 1 , 2 πΚΠΔ και 227, 228 νΚΠΔ συνάγεται ότι η κατάθεση του ανηλικού θύματος των πράξεων του άρθρου 323Α παρ. 4 πΠΚ αναγιγνώσκεται στο δικαστήριο, ανεξάρτητα από τη δυνατότητα του θύματος μετά το 18ο έτος της ηλικίας να παρίσταται αυτοπροσώπως κατά την ακροαματική διαδικασία Οι διατάξεις των άρθρων 227 παρ. 5 και 228 παρ. 5 ΚΠΔ είναι **ειδικές** και υπερισχύουν της γενικής διάταξης του άρθρου 357 παρ. 4 ΚΠΔ και επομένως ορθά το δικαστήριο ανέγνωσε τις καταθέσεις της παθούσας που ελήφθησαν με βάση τις ειδικές αυτές διατάξεις, παρόλο που αυτή ήταν παρούσα στην ακροαματική διαδικασία (**ΑΠ 1090/2022**).
9. **Μάρτυρες (άρθρο 327 παρ. 2 ΚΠΔ)**. **Δεν** παραβιάζεται το δικαίωμα υπεράσπισης του κατηγορούμενου, στην περίπτωση που η κλήτευση του εν λόγω μάρτυρα δεν κατέστη δυνατή στη δηλωθείσα από τον τελευταίο διεύθυνση, είτε διότι αναζητηθείς **δεν βρέθηκε** σ' αυτήν γιατί στο μεταξύ άλλαξε κατοικία, είτε γιατί η γνωστοποιηθείσα από τον κατηγορούμενο διεύθυνση του μάρτυρα είναι **ανακριβής**. Αν ο μάρτυρας που προτάθηκε από τον κατηγορούμενο δεν προσέλθει στη δίκη, το δικαστήριο δεν υποχρεούται να εξετάσει οίκοθεν την **αιτία της απουσίας του**, καθώς η υποχρέωση του δικαστηρίου να εξετάσει τους μάρτυρες εξαντλείται στους εμφανισθέντες στο ακροατήριο, ενώ για τους απολιπόμενους διατηρεί τη διακριτική ευχέρεια **αναβολής**

της δίκης ή της διακοπής της. Η κρίση περί του ποιοι είναι *ουσιώδεις μάρτυρες* απόκειται στον καλούντα *εισαγγελέα*.(ΑΠ 1556/2022).

10. **Μάρτυρες μη εξεταζόμενοι στο ακροατήριο (αρ. 210 α ΚΠΔ).** Δεν είναι ο υπάλληλος που ενήργησε στο πλαίσιο ένορκης ή μη διοικητικής εξέτασης (ΑΠ 113/2023). Δεν άσκησε προανακριτικά καθήκοντα ο αστυνομικός που συμμετείχε στη **διακριτική επιτήρηση του κατηγορουμένου και στην υλική πράξη της προσαγωγής αυτού** (ΑΠ 446/2023).
11. **Μη εξεταζόμενοι στο ακροατήριο (αρ. 210 α ΚΠΔ).** Ως άσκηση **ανακριτικών καθηκόντων** νοείται η διενέργεια οποιασδήποτε ανακριτικής ή προανακριτικής πράξεως από τακτικό ή ειδικό ανακριτή ή από γενικό ή ειδικό προανακριτικό υπάλληλο, κατά τη διάρκεια κυρίας ανακρίσεως ή προανακρίσεως (βλ. **ΟΛ.ΑΠ 4/2008**), που είναι τυπικές διαδικασίες (ΚΠοινΔ 241 εδ. α', 243 και 246 παρ.1) και **όχι οποιαδήποτε άλλη πράξη ή υλική ενέργεια υπαλλήλου**, η οποία γίνεται στο πλαίσιο της άσκησης των γενικών υπηρεσιακών καθηκόντων αυτού και συνδέεται με τη διαπίστωση κάποιας αξιόποινης συμπεριφοράς, **χωρίς, όμως, να αποτελεί τυπική ανακριτική πράξη** και χωρίς να έχει επισυμβεί κατά την άσκηση τυπικών ανακριτικών ή προανακριτικών καθηκόντων (ΑΠ 638/2023).

Μαρτυρία συγκατηγορουμένου (αρ. 211 ΚΠΔ)

1. Το άρθρο 211 ΚΠΔ **δεν εισάγει ευθεία αποδεικτική απαγόρευση**, ούτε άλλωστε απαγορεύει την αξιοποίηση της απολογίας ή της μαρτυρικής κατάθεσης του συγκατηγορουμένου, η οποία δεν παύει να αποτελεί αποδεικτικό μέσο, απλώς παρέχεται οδηγία στο δικαστήριο **να μην αρκείται στη μαρτυρία ή απολογία του συγκατηγορουμένου για την αναζήτηση της αληθείας, αλλά να επεκτείνει την αναζήτησή του και σε άλλα στοιχεία και να προσπαθεί να τεκμηριώσει όσο το δυνατό**

καλύτερα τη δικανική του πεποίθηση. (ΑΠ 836/2023, 447/2023, 63/2023, 9/2023, 1601/2022, 1357/2022, 1312/2022, 1143/2022, 1137/2022).

2. Στην πραγματικότητα είναι κανόνας **αξιολόγησης των αποδεικτικών στοιχείων**, ο οποίος λειτουργεί διευκρινιστικά και συμπληρωματικά στη βασική αρχή του άρθρου 177 του Κ.Π.Δ., την οποία δεν καταλύει (ΑΠ 908/2023).
3. Δεν παραβιάζεται, όμως, η ανωτέρω διάταξη, όταν το δικαστήριο, για το σχηματισμό της κρίσης του για την ενοχή του κατηγορουμένου, δεν στηρίζεται αποκλειστικά στη μαρτυρική κατάθεση ή την απολογία του συγκατηγορουμένου, **αλλά συνδυαστικά τόσο** σ' αυτή όσο και σε άλλα αποδεικτικά μέσα. (ΑΠ 1357/2022, 1143/2022, 1137/2022)
4. Η κατά παραβίαση της άνω διάταξης του άρθρου 211 του Κ.Π.Δ., κρίση του δικαστηρίου, που στηρίζεται σε μη επιτρεπόμενο κατά νόμο αποδεικτικό μέσο, οδηγεί επίσης **σε ελλιπή αιτιολογία της** απόφασης και την ίδρυση λόγου αναίρεσης **για έλλειψη ειδικής και εμπειριστατωμένης αιτιολογίας (άρθρο 510 παρ. 1 στοιχ. Δ' του ΚΠΔ)** καθόσον με τον ως άνω λόγο αναίρεσης **ελέγχεται αναιρετικώς το παραδεκτό των αποδεικτικών μέσων** από τα οποία προέκυψαν τα πραγματικά περιστατικά, τα οποία συγκροτούν την αντικειμενική και υποκειμενική υπόσταση του εγκλήματος. (ΑΠ 1357/2022, 1143/2022, που κάνει λόγο για απόλυτη ακυρότητα, 1137/2022, 1077/2022, 25/2020).
5. Ως **συγκατηγορούμενος** για την εφαρμογή της ανωτέρω διατάξεως πρέπει να θεωρηθεί όχι μόνον ο με την έννοια των άρθρων **45 έως 49** του Ποινικού Κώδικα συναυτουργός, ηθικός αυτουργός, συνεργός, **αλλά** και κάθε άλλος, του οποίου η αξιόποινη πράξη στηρίζεται **στο ίδιο βιοτικό συμβάν**, όπως η κατάθεση ή απολογία του κατηγορουμένου, οπότε **ανεξάρτητα** από το **αν χωρίσθηκε η δίκη** γι' αυτούς λόγω

διαφορετικής αρμοδιότητας των δικαστηρίων, που είναι αρμόδια για να δικάσουν τις κατηγορίες εκάστου, δεν παύει η ιδιότητά τους ως συγκατηγορουμένων (ΑΠ 9/2023, 300/2014), κάθε άλλος, του οποίου η αξιόποινη πράξη που ακολούθησε, αν και αυτοτελής και διακεκριμένη, συνέχεια με την προηγούμενη αξιόποινη πράξη που τελέστηκε από άλλο πρόσωπο, επί της οποίας στηρίζεται αποκλειστικώς η μεταγενέστερη αξιόποινη συμπεριφορά του εν συνεχεία αυτουργού (ΑΠ 908/2023).

6. Εξ άλλου, δεν προκύπτει από διάταξη του Κ.Π.Δ., ότι δεν αξιοποιούνται αποδεικτικά οι καταθέσεις μαρτύρων αστυνομικών, στους οποίους ο συγκατηγορούμενος ελευθέρως ομολόγησε την πράξη του και ενοχοποίησε συγκατηγορούμενό του (ΑΠ 1312/2022, 878/2019).

Μαστροπεία

(αρ. 349 ΠΚ). **Προαγωγή** στην πορνεία είναι η με οποιοδήποτε τρόπο (π.χ. με παροτρύνσεις, πιέσεις, άσκηση ψυχολογικής βίας, συστάσεις κλπ) παρακίνηση του παθόντος προσώπου, που δεν έχει ακόμη εκπορνευθεί, να τραπεί στην πορνεία, ήτοι να παρέχει κατά συνήθεια σαρκικές ηδονές σε άοριστο αριθμό προσώπων, άνευ εκλογής, αντί χρηματικής ή άλλης αμοιβής. **Εξώθηση** είναι η διέγερση αισθημάτων που διαφθείρουν την ηθική του ανηλίκου και προκαλούν πρόωρα την ροπή του στην πορνεία, ενώ **υπόθαψη** ή **διευκόλυνση** της πορνείας υπάρχει όταν δημιουργούνται με πράξη ή παράλειψη οι κατάλληλες συνθήκες για τη συνέχιση της εν λόγω κατάστασης (ΑΠ 147/2023).

Μεταβατικές διατάξεις

Η επιλογή του νομοθέτη να θεσπίζει με ειδική μεταβατική διάταξη τη μη αναδρομικότητα του επεικέστερου νόμου είναι επιτρεπτή, χωρίς μάλιστα να τίθεται θέμα αντισυνταγματικότητας ή παραβίασης του άρθρου **15 παρ. 1 του** Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα (Δ.Σ.Α.Π.Δ.), διότι η επιλογή αυτή του νομοθέτη αποσκοπεί στην ασφάλεια δικαίου και στην αποφυγή διακρίσεων μεταξύ των πολιτών (ΑΠ 95/2022, ΑΠ 594/2021, ΑΠ 810/2020). Ούτε από τη διάταξη του **άρθρου 7 παρ. 1 του** Συντάγματος, με την οποία ορίζεται ότι έγκλημα δεν υπάρχει ούτε ποινή επιβάλλεται, χωρίς νόμο που να ισχύει πριν από την τέλεση της πράξης και να ορίζει τα στοιχεία της και ότι ποτέ δεν επιβάλλεται ποινή βαρύτερη από εκείνη που προβλεπόταν κατά την τέλεση της πράξης, ούτε από κάποια άλλη διάταξη, κωλύεται ο κοινός νομοθέτης να ορίσει ότι ο νέος επεικέστερος νόμος θα εφαρμόζεται μόνο σε μεταγενέστερες αυτού πράξεις, οπότε δεν ισχύει το άρθρο 2 παρ. 1 Π.Κ. Νόμος με τέτοιο περιεχόμενο **δεν είναι αντισυνταγματικός**, διότι η αναδρομικότητα του νόμου δεν επιβάλλεται από το Σύνταγμα (ΑΠ 792/2023, 1033/1998, 704/1997

Μεταβολή κατηγορίας (αρ. 171 παρ. 1 β ΚΠΔ)

1. **Επιτρεπτή μεταβολή της κατηγορίας** υπάρχει όταν, κατ' εφαρμογή της διάταξης του άρθρου **369 παρ. 3 ΚΠΔ**, με την απόφαση του δικαστηρίου προσδιορίζονται με περισσότερη **ακρίβεια και σαφήνεια**, βάσει των πραγματικών περιστατικών που προέκυψαν κατά την αποδεικτική διαδικασία ενώπιον αυτού, τα στοιχεία που συγκροτούν την υποκειμενική και αντικειμενική υπόσταση της εγκληματικής πράξης,

για την οποία ασκήθηκε η ποινική δίωξη ή όταν **διορθώνονται ή συμπληρώνονται και βελτιώνονται** κάποια ιστορικά στοιχεία, **χωρίς** να μεταβάλλεται ουσιωδώς η **ταυτότητα της σχετικής πράξης** ή όταν απλώς δίδεται **ο ορθός νομικός χαρακτηρισμός** σ' αυτή από το δικάζον δικαστήριο, το οποίο οφείλει, κατά την άσκηση της εξουσίας του, να εξετάζει την πράξη υπό όλες τις μορφές που καλύπτει το δεδικασμένο της απόφασής του και να προβαίνει στον ορθό χαρακτηρισμό αυτής. Σε αυτές τις περιπτώσεις, δεν αποδίδεται στον κατηγορούμενο νέα και **διαφορετική** πράξη από εκείνη που έχει αποδοθεί σ' αυτόν με την άσκηση της ποινικής δίωξης, ώστε να μπορεί να θεωρηθεί ότι παραβιάζεται, η διάταξη για άσκηση **ποινικής δίωξης** από τον εισαγγελέα ([ΑΠ 564/2023](#), [402/2023](#), [147/2020](#))

2. Μεταβολή κατηγορίας υπάρχει όταν με την **εφετειακή απόφαση ο κατηγορούμενος καταδικάστηκε για πράξη ουσιωδώς διαφορετική** κατά τόπο, χρόνο και ιστορικές περιστάσεις από εκείνη για την οποία ασκήθηκε η σχετική ποινική δίωξη και παραπέμφθηκε αυτός στο ακροατήριο και όχι από εκείνη που δέχτηκε το πρωτοβάθμιο δικαστήριο με την εκκαλούμενη απόφασή του, η οποία με την τυπική παραδοχή της έφεσης ατονεί και κάθε ακυρότητά της καλύπτεται από την απόφαση (της ουσίας) του εφετείου, το οποίο επανεξετάζει την υπόθεση ως προς τη νομική και ουσιαστική της βάση, **δεσμευόμενο μόνο να μην εκδώσει επιβλαβέστερη απόφαση για τον εκκαλούμενο κατηγορούμενο.** [ΑΠ 1209/2023](#), [913/2015](#), [912/2015](#)).
3. Αντίθετα, δεν υπάρχει ανεπίτρεπτη μεταβολή κατηγορίας, όταν, κατ' εφαρμογή της διάταξης του άρθρου 369 παρ. 3 ΚΠΔ, με την εφετειακή απόφαση **προσδιορίζονται με περισσότερη ακρίβεια και σαφήνεια, βάσει των πραγματικών περιστατικών, που προέκυψαν κατά την αποδεικτική διαδικασία ενώπιον του εφετείου, τα στοιχεία που συγκροτούν την υποκειμενική και αντικειμενική υπόσταση της εγκληματικής πράξης, για την οποία ασκήθηκε η ποινική δίωξη ή όταν διορθώνονται ή συμπληρώνονται και βελτιώνονται** κάποια ιστορικά στοιχεία, **χωρίς** να μεταβάλλεται ουσιωδώς η ταυτότητα της σχετικής πράξης ή όταν

απλώς δίδεται ο ορθός νομικός χαρακτηρισμός σ' αυτήν από το δικάζον δικαστήριο, το οποίο οφείλει, κατά την άσκηση της εξουσίας του, να εξετάζει την πράξη υπό όλες τις μορφές που καλύπτει το δεδικασμένο της απόφασής του και να προβαίνει στον ορθό χαρακτηρισμό αυτής [ΑΠ 1209/2023](#), [ΑΠ 147/2020](#),

4. Εάν το δικαστήριο δεν ασκήσει αυτήν την εξουσία του και αποφανθεί, αποκλειστικά βάσει του νομικού χαρακτηρισμού που δόθηκε στην πράξη από τον εισαγγελέα, ότι ο κατηγορούμενος είναι αθώος, τότε **υποπίπτει σε αρνητική υπέρβαση εξουσίας**, που στοιχειοθετεί λόγο αναίρεσης από το άρθρο 510 παρ. 1 στοιχ. Θ' ΚΠΔ ([ΑΠ 1209/2023](#),).

Μετατροπή της ποινής

Οι διατάξεις περί μετατροπής της ποινής φυλάκισης σε χρηματική, τόσο ως προς το όριο μετατροπής, όσο και ως προς το ποσό μετατροπής, είναι ουσιαστικού δικαίου, και συνεπώς εφαρμόζεται πάντοτε το ηπιότερο περί μετατροπής δίκαιο. ([ΑΠ 1268/2022](#), [226/2018](#), [1338/2016](#),

Μετάφραση απόφασης

Άρθρο 237 ΚΠΔ. Αρκεί η διερμηνεία στον εκζητούμενο της εκκαλούμενης απόφασης κατά τη δημοσίευσή της στο ακροατήριο του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου, όπως προκύπτει από τα πρακτικά της εκκαλούμενης, ιδίως όταν το ζήτημα της μετάφρασης της εκκαλούμενης απόφασης θα μπορούσε να επιλυθεί με προφορική της μετάφραση και παροχή εύλογου χρόνου για την ανάπτυξη των επιχειρημάτων του εκζητουμένου. Η **προφορική μετάφραση** της εκκαλουμένης κρίνεται επαρκής και ανταποκρινόμενη στη φύση και στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της διαδικασίας εκτέλεσης του Ευρωπαϊκού Εντάλματος Σύλληψης, για τη διεξαγωγή και ολοκλήρωση της οποίας τάσσονται και εξαιρετικά βραχυπρόθεσμες προθεσμίες, από τη σύλληψη του

εκζητούμενου, που προβλέπονται στα άρθρα 15 παρ. 3 και 21 παρ. 2, 3, 4 του Ν. 3251/2004, σε συνδυασμό και με την έλλειψη πολύπλοκων νομικών και ουσιαστικών παραδοχών της εκκαλουμένης, που καθιστούν την προφορική της μετάφραση ικανή για την διασφάλιση των δικαιωμάτων του εκζητούμενου (ΑΠ 427/2022)..

Μετάφραση κλήσης ή κλητηρίου θεσπίσματος

1. **Υποχρέωση χορηγήσεως γραπτής μετάφρασης των ουσιωδών εγγράφων** της διαδικασίας στον ύποπτο και τον κατηγορούμενο και κατ' επέκταση **υποχρέωση επιδόσεως μεταφράσεως του κλητηρίου θεσπίσματος ή του παραπεμπτικού βουλεύματος, υφίσταται όχι σε κάθε περίπτωση αλλοδαπού κατηγορουμένου, αλλά μόνον στην περίπτωση που αυτός (κατηγορούμενος ή ύποπτος) δεν κατανοεί την ελληνική γλώσσα.** Επί κατηγορουμένων που είναι εξ αρχής αγνώστου διαμονής και δεν έχουν εξεταστεί καθ' οιονδήποτε τρόπο από αρμόδια προς τούτο αρχή, ώστε να προκύψει η γνώση ή άγνοια εκ μέρους τους της ελληνικής γλώσσας, πρέπει να προκύπτει αφενός η αδυναμία κατανόησης της ελληνικής γλώσσας εκ μέρους των ως άνω αλλοδαπών κατηγορουμένων, αφετέρου δε τα αποδεικτικά στοιχεία από τα οποία τούτο προκύπτει και να προσδιορίζεται η γλώσσα, στην οποία έπρεπε να μεταφραστούν και να επιδοθούν σ' αυτούς η κλήση προς εμφάνιση (ΑΠ 1109/2023).
2. Το γεγονός ότι ο κατηγορούμενος που **αγνοεί την ελληνική γλώσσα** έχει ήδη απολογηθεί στον ανακριτή **με συνήγορο και διερμηνέα** στη γλώσσα που κατανοεί **δεν** δύναται να καλύψει την προκαλούμενη ακυρότητα σε περίπτωση επίδοσης του κλητηρίου θεσπίσματος ή του βουλεύματος (στις αντίστοιχες περιπτώσεις) χωρίς επίσημη μετάφραση τους στη γλώσσα που κατανοεί ο κατηγορούμενος, ενώ το γεγονός ότι ο αλλοδαπός και αγνοών την Ελληνική γλώσσα **εκπροσωπήθηκε από**

‘Ελληνα δικηγόρο σε οποιοδήποτε στάδιο της ποινικής διαδικασίας **δεν** μπορεί να θεωρηθεί ότι συνεπάγεται παραίτηση από το δικαίωμά του να λάβει γνώση της κατηγορίας στη γλώσσα που κατανοεί. (ΑΠ 1109/2023, 1369/2018).

Ναρκωτικά

1. Στοιχεία αδικήματος διακίνησης ναρκωτικών (ΑΠ 871/2023).
2. **Κατ’ επάγγελμα** διακίνηση ναρκωτικών ουσιών. Δεν απαιτείται η ύπαρξη προηγούμενης καταδίκης, ενώ μπορεί να συντρέχει και όταν η αξιόποινη πράξη τελείται για πρώτη φορά, όχι όμως ευκαιριακώς, αλλά βάσει σχεδίου, δηλαδή, όταν από την υποδομή που έχει διαμορφώσει ο δράστης και την οργανωμένη ετοιμότητά του με πρόθεση επανειλημμένης τέλεσης, προκύπτει σκοπός αυτού για πορισμό εισοδήματος. (ΑΠ 1495/2022, 959/2022, 28/2021, 744/2020).
3. Η προβλεπόμενη ποινή στην ιδιαίτερα διακεκριμένη περίπτωση **της κατ’ επάγγελμα** διακινήσεως με προσδοκώμενο όφελος ανώτερο των (75.000) ευρώ, δεν διαφοροποιείται, ανεξάρτητα από το εάν ο υπαίτιος **είναι τοξικομανής** ή όχι, είναι δε αυτή η ποινή της ισόβιας καθείρξεως. Αντίθετα, ο εξαρτημένος διακινητής, έστω και αν ενεργεί κατ’ επάγγελμα, εφόσον το προσδοκώμενο από τις πράξεις του όφελος **δεν υπερβαίνει το ποσό των (75.000) ευρώ**, τιμωρείται ως κοινός διακινητής, κατά το άρθρο 30 παρ. 4 εδ. β’ του ν. ν.4139/2013, σε βαθμό **πλημμελήματος**, δηλαδή με ποινή φυλακίσεως τουλάχιστον ενός έτους και μέχρι πέντε ετών (ΑΠ 1094/2022).
4. Για την θεμελίωση της τέλεσης του εγκλήματος της πώλησης, της αγοράς και της κατοχής ναρκωτικών ουσιών, **δεν απαιτείται ακριβής προσδιορισμός** 1) της ποσότητας (βάρους) των ναρκωτικών, αφού ο νόμος δεν συνδέει ούτε την τέλεσή τους, ούτε το ύψος της ποινής με την ποσότητα (βάρους) των ναρκωτικών, 2) του χρόνου τέλεσης της πράξης, αν δεν τίθεται θέμα παραγραφής, 3) του επιτευχθέντος

τιμήματος 4) της ταυτότητας των πωλητών ή αγοραστών (ΑΠ 679/2023, 5/2023, 1495/2022, 900/2022, 767/2022).

5. Επί κατ'εξακολούθηση τέλεσης, κατά το άρθρο 98 ΠΚ, **δεν απαιτείται καθορισμός των επί μέρους πράξεων** (ΑΠ 357/2023, 127/2022, 766/2020, 19/2019).
6. **Ναρκωτικά. Υποτροπή.** Εξακολουθεί να προβλέπεται ως διακεκριμένη μορφή του αδικήματος (ΑΠ 727/2022). (βλ και ΑΠ 355/2020, και ΑΠ 521/2020)
7. Καταργήθηκαν οι διατάξεις για την επιβαρυντική περίπτωση της υποτροπής. (ΑΠ 1082/2023, 998/2023, 809/2023, 1581/2022, 1363/2022, ΑΠ 1354/2022,
8. **Ναρκωτικά . Διακίνηση (κατοχή, μεταφορά)** . Για την αιτιολόγηση της τέλεσης της πράξης της **κατοχής** ναρκωτικών ουσιών **δεν απαιτείται** ακριβής προσδιορισμός: α) της **ποσότητας** τούτων (βάρους), που είναι αδιάφορη για τη στοιχειοθέτηση του εγκλήματος αυτού, αφού ο νόμος δεν συνδέει ούτε την τέλεσή του ούτε το ύψος της επιβλητέας ποινής με την ποσότητα (βάρους) των ναρκωτικών ουσιών, β) **του χρόνου** τελέσεως των επί μέρους πράξεων, αν δεν τίθεται θέμα παραγραφής τούτων, αφού ο μη επακριβής προσδιορισμός του χρόνου δεν δημιουργεί ασάφεια και συνεπώς έλλειψη αιτιολογίας., **Μεταφορά** ναρκωτικών ουσιών αποτελεί η μετακίνηση τέτοιων ουσιών, ανεξαρτήτως ποσότητας, μέσα στο ελληνικό έδαφος από τον ένα τόπο σε άλλον, αυτοπροσώπως **ή μέσω τρίτου** και με οποιονδήποτε τρόπο, εκτός αν πρόκειται για ατομική χρήση. (ΑΠ 1171/2022, ΑΠ 1193/2022, 735/2022).
9. **Ναρκωτικά . Κατοχή.** Ως **κατοχή** νοείται **η φυσική εξουσίαση** των ναρκωτικών από τον δράστη, κατά τρόπο που να μπορεί σε κάθε στιγμή να διαπιστώσει την ύπαρξή τους και να τις διαθέτει κατά την βούλησή του. Η φυσική εξουσίαση δε, δεν πληρούται μόνο με την σωματική επαφή του δράστη με τη ναρκωτική ουσία, αλλά αρκεί το γεγονός ότι ο δράστης βρέθηκε **σε τοπική εγγύτητα** προς την συγκεκριμένη

ποσότητα των ναρκωτικών, η οποία του επέτρεπε να την διαθέτει κατά βούληση. (ΑΠ 422/2023, 1094/2022).

10. Δήμευση χρηματικών ποσών που κατασχέθηκαν, εφόσον αυτά σχετίζονται με τις πράξεις διακίνησης (ΑΠ 1684/2022, 483/2020).

11. Άρθρο 27 Ν 4139/2023: μόνη η συνδρομή και η συνεργασία του κατηγορουμένου με τις διωκτικές Αρχές **δεν αρκεί**, ώστε να του αναγνωριστεί η από το άρθρο αυτό προβλεπόμενη ελαφρυντική περίπτωση, όταν η ευθύνη του κατηγορουμένου και η βαρύτητα της πράξης του δεν είναι καταδήλως, όπως απαιτείται, μικρότερη, από την ευθύνη των προσώπων, στην ανακάλυψη και σύλληψη των οποίων αυτός συνετέλεσε, ούτε από τη βαρύτητα των πράξεων που τέλεσαν οι συλληφθέντες. Ο εν λόγω δε ισχυρισμός εντάσσεται στην ελαφρυντική περίπτωση του άρθρου **84 παρ 2 ε΄ ΠΚ** και όχι άρθρου 84 παρ. 2 δ' ΠΚ (ΑΠ 965/2023, 399/2019).

Ναρκωτικά. Διακίνηση κατ'επάγγελμα άνω των 75.000 ευρώ

1. Το προσδοκώμενο όφελος, το οποίο υπερβαίνει το ποσό των 75.000 ευρώ, **θα προσδιορισθεί μία φορά** και θα αντιστοιχεί σε όλους μαζί τους δράστες, **(ανεξάρτητα από τη μορφή της συμμετοχής** εκάστου και ανεξάρτητα πόσοι εξ αυτών είναι γνωστής ταυτότητας σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση και πόσοι εξ αυτών έχουν συλληφθεί ή έχουν παραπεμφθεί σε δίκη), χωρίς το όφελος να επιμερίζεται μεταξύ τους (ΟΛΑΠ 1/2015, ΑΠ 422/2023, 321/2023, 1103/2022).
2. Από τη διάταξη του άρθρου **30 παρ.4 του ν 4139/2013** δεν προβλέπεται για την **διακεκριμένη περίπτωση** διακίνησης ναρκωτικών του άρθρου 23 ιδίου νόμου

δυνατότητα **ευνοϊκής μεταχείρισης** εξαρτημένου από τα ναρκωτικά προσώπου (ΑΠ 1103/2022).

3. Δεν λαμβάνεται υπόψη το κόστος κτήσης των ναρκωτικών ουσιών (ΑΠ 422/2023, 321/2023, 1684/2022).
4. Η ουσιαστική κρίση του δικαστηρίου για το ότι το **σωρευτικά**, με την **κατ' επάγγελμα** διακίνηση, απαιτούμενο από τη διάταξη αυτή ύψος του προσδοκώμενου οφέλους είναι ανώτερο του ποσού των **75.000 ευρώ**, δεν μπορεί να ελεγχθεί με αναιρετικά από τον Άρειο Πάγο, **πλην** η κρίση αυτή πρέπει να είναι ειδικά και εμπειριστατωμένα **αιτιολογημένα**. Δεν αρκεί δηλαδή να εκτιμάται από το δικαστήριο, ότι το προσδοκώμενο όφελος του δράστη από τη διακίνηση των ναρκωτικών υπερβαίνει απλώς το άνω ποσό των 75.000 ευρώ, αλλά για την εξεύρεση του ύψους του προσδοκώμενου οφέλους του διακινητή ναρκωτικών ουσιών, το δικαστήριο είναι υποχρεωμένο να αιτιολογήσει ειδικά, **με παράθεση** πραγματικών περιστατικών, **το προσδοκώμενο**, ήτοι το επιδιωκόμενο και αναμενόμενο όφελος, **κέρδος ή αμοιβή**, που αντικειμενικά είναι πρόσφορο να προσποριστεί στο συγκεκριμένο δράστη από τη διακίνηση της συγκεκριμένης ποσότητας και είδους ναρκωτικών (ΑΠ 357/2023).

Ναρκωτικά. Εξάρτηση

1. Αν η δικαστική πραγματογνωμοσύνη αποφαινεται **αρνητικά** για την τοξικομανία κατηγορουμένου, το δικαστήριο **δεν δεσμεύεται** από τη θέση αυτή και οφείλει να ερευνήσει και τα λοιπά εισφερόμενα στη διαδικασία αποδεικτικά μέσα, ιδίως άλλες εκθέσεις πραγματογνωμοσύνης, συνταχθείσες σε- απώτατο ή και σε μεταγενέστερο χρόνο ή και ιδιωτικές εκθέσεις πραγματογνωμοσύνης, αν ο κατηγορούμενος προβάλει

σχετικό αυτοτελή ισχυρισμό, οπότε στην τελευταία αυτή περίπτωση το δικαστήριο, προκειμένου να απορρίψει τον αυτοτελή αυτό ισχυρισμό τοξικομανίας, πρέπει να αναφέρει ειδικά και συγκεκριμένα αρνητικά περιστατικά, που οδηγούν σε απορριπτική κρίση, αντικρούοντας τα αντίθετα συμπεράσματα (ΑΠ 1158/2022).

2. Για τη διάγνωση της εξάρτησης ενός προσώπου από ναρκωτικά, το δικαστήριο οφείλει να συνεκτιμά, **εκτός από τη δικαστική πραγματογνωμοσύνη** και τυχόν **πιστοποιήσεις** αναγνωρισμένων υπηρεσιών απεξάρτησης, χορήγησης υποκαταστάτων ή ανταγωνιστικών στα οπιοειδή ουσιών, περίθαλψης για παθήσεις συνδεδεμένες με τη χρήση ουσιών, ψυχολογικά και κοινωνικά δεδομένα που αφορούν τον κατηγορούμενο, ευρήματα εργαστηριακών εξετάσεων που αποκαλύπτουν χρήση ναρκωτικών για μακρόχρονες περιόδους (ΑΠ 548/2023, 1701/2022).
3. **Άρθρο 29 Ν 4139/2013.** Η διαπίστωση του σκοπού εξυπηρέτησης της δικής του αποκλειστικά χρήσης γίνεται με συνεκτίμηση του **είδους**, της **καθαρότητας** και της **ποσότητας** του συγκεκριμένου ναρκωτικού, σε συνδυασμό με τη συχνότητα χρήσης, το χρόνο χρήσης, την ημερήσια δόση και τις ιδιαίτερες ανάγκες χρήσης του συγκεκριμένου χρήστη (ΑΠ 1383/2022).
4. Η κατά το άρθρο 30 παρ. 1 του ν. 4139/2013 **εξάρτηση (τοξικομανία) από μόνη της δεν αποτελεί στοιχείο για να θεωρηθεί ο δράστης ότι έχει ελαττωμένη ικανότητα καταλογισμού (άρθρο 36 του Π.Κ.) ή και έλλειψη καταλογισμού (άρθρο 34 Π.Κ.)** μπορεί, όμως να θεμελιώσει τέτοιο ισχυρισμό, αν ο εξαρτημένος συνεπεία της χρήσεως ή της κατάχρησης ναρκωτικών ουσιών, εμφανίζει ψυχιατρικές διαταραχές, παρανοϊκές εκδηλώσεις ή ψυχωσικά επεισόδια **που του φέρουν τέτοια διατάραξη των πνευματικών λειτουργιών ή της συνείδησής του που τον εμποδίζουν να έχει την ικανότητα να αντιληφθεί το άδικο της πράξης του ή να ενεργήσει**

σύμφωνα με την αντίληψή του για το άδικο αυτό ή τον καθιστούν μειωμένου καταλογισμού. [ΑΠ 626/2023, 1200/2020, 354/2019](#)).

5. Η τοξικομανία καθαυτή δεν οδηγεί σε έλλειψη ικανότητας προς καταλογισμό, αν δεν συντρέχει μία από τις περιπτώσεις της διάταξης του άρθρου 34 Π.Κ., αφετέρου ούτε το δικαστήριο οφείλει να θεωρήσει τον τοξικομανή ως ελαττωμένου καταλογισμού, αφού δεν προτείνονται ορισμένως, πολλώ μάλλον δεν αποδεικνύονται πραγματικά περιστατικά, στα οποία μπορεί να στηριχθεί κρίση περί πλήρους ή μειωμένου καταλογισμού του, ένεκα της ιδιότητάς του αυτής ([ΑΠ 626/2023, 1200/2020, 354/2019](#)).

Νομική πλάνη (αρ. 31 ΠΚ)

1. Για τη διάγνωση της συνδρομής ή μη συγγνωστής νομικής πλάνης συνεκτιμούνται και οι ειδικές περιστάσεις της κρινόμενης υπόθεσης, όπως **ατομικότητα του υπαίτιου, η εσφαλμένη νομική πληροφόρηση του από τους νομικούς του παραστάτες ή άλλες έγκυρες πηγές κλπ** ([ΑΠ 654/2023, 1556/2022, 967/2022, 541/2017](#)).
2. Η πλάνη, δηλαδή, είναι **συγγνωστή** όταν ο δράστης **όχι** μόνο αγνοεί αλλά και δεν μπορούσε να γνωρίζει τον άδικο χαρακτήρα της πράξης, οποιαδήποτε επιμέλεια και προσπάθεια και αν κατέβαλλε, ενόψει των προσωπικών του πνευματικών και επαγγελματικών δυνατοτήτων και ικανοτήτων και εφόσον πίστευε εύλογα ότι δικαιούται να προβεί στην πράξη που τέλεσε από δικαιολογημένη εσφαλμένη αντίληψη για την αληθή έννοια του νόμου ή σε εσφαλμένη πληροφόρηση από ειδικούς (νομικούς παραστάτες ή άλλες έγκυρες πηγές). ([ΑΠ 361/2023](#)).

3. Έτσι, απαραίτητα στοιχεία του ισχυρισμού αυτού είναι, εκτός από εκείνα που συνιστούν την ίδια την πλάνη και η προσωπική κατάσταση του δράστη που προσδιορίζεται από την ηλικία, τις πνευματικές του ικανότητες, το επάγγελμα, την προσπάθεια που αυτός κατέβαλε για να ενημερωθεί για το ισχύον δίκαιο, ακόμη και τον πνευματικό του περίγυρο, ώστε με τη στάθμιση και των προσωπικών αυτών στοιχείων να σχηματίσει το δικαστήριο πεποίθηση αν ο ισχυρισμός είναι αληθινός ή προσχηματικός (ΑΠ 654/2023, 618/2023, 1147/2022, 600/2021).
4. Λαμβάνεται υπόψη και το πόσο **πρόσφατος** είναι ο κανόνας δικαίου που **αγνοεί ο δράστης**, την δημοσιότητα που έχει δοθεί αναφορικά με τις ρυθμίσεις αυτές (ΑΠ 618/2023).

Νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα

1. Απαιτείται **σκοπός δημιουργίας σύγχυσης** ως προς το νομιμοποιούμενο αντικείμενο ή το πρόσωπο του δράστη που το εξασφάλισε. Πρόκειται για έγκλημα **υπαλλακτικά** μικτό με **υπερχειλή υποκειμενική** υπόσταση, έγκλημα, δηλαδή, σκοπού, ο οποίος συνίσταται στην επιδίωξη συγκάλυψης της προέλευσης περιουσίας ή παροχής σε άλλον συνδρομής για συγκάλυψη (ΑΠ 364/2023, 1700/2022, 516/2021).
2. Τα πραγματικά περιστατικά που θεμελιώνουν την νομιμοποίηση χρημάτων από εγκληματική δραστηριότητα πρέπει να είναι ευκρινώς διαφορετικά από αυτά του βασικού αδικήματος (ΑΠ 233/2023).
3. Αποτελεί νομιμοποίηση η μετατροπή χρυσών κοσμημάτων σε πλάκες χρυσού (ΑΠ 908/2023).
4. Διαχρονικό δίκαιο (ΑΠ 1011/2023).

5. **Νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα.** Σε περίπτωση εξάλειψης του αξιοποίνου λόγω **μη υποβολής δήλωσης επιθυμίας προόδου της ποινικής διαδικασίας** για το βασικό αδίκημα, κατ'άρθρο 464 ΠΚ και 6 παρ. 2 Ν 4637/2019, υφίσταται **λόγος απαλλαγής** και για την πράξη της νομιμοποίησης (ΑΠ 1153/2022).
6. **Νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα και παράσταση προς υποστήριξη της κατηγορίας.** Επιτρέπεται, εφόσον τούτο επιτρέπεται και για το προηγηθέν βασικό έγκλημα, από το οποίο είναι δυνατή η πρόκληση άμεσης ζημίας σε φυσικό ή νομικό πρόσωπο (ΑΠ 1011/2023, 908/2023, 1166/2019, ΑΠ 286/2019).
7. Η βασική εγκληματική δραστηριότητα η οποία αναγκαίως ερευνάται, **δεν πρέπει να εικάζεται ή να πιθανολογείται, αλλά πρέπει να προσδιορίζεται με επάρκεια ως προς τον χρόνο, τον τόπο, τις ενέργειες του υπαιτίου και τις λοιπές περιστάσεις τέλεσής του** και να αποδεικνύεται με την απαιτούμενη **δικανική βεβαιότητα**, καθόσον η τέλεσή του αποτελεί στοιχείο συγκρότησης της αντικειμενικής υπόστασης του εγκλήματος της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες (ΑΠ 1175/2022, 1309/2019, 1177/2019, 176/2019,
8. Όταν αυτουργός της πράξης της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα **είναι το ίδιο πρόσωπο με τον δράστη του βασικού εγκλήματος**, γεγονός που δεν αποκλείεται από το νόμο, εκτός της περίπτωσης που το πρώτο τελείται με παροχή συνδρομής προς πρόσωπο ενεχόμενο σε εγκληματική δραστηριότητα, οπότε εννοιολογικά αποκλείεται η ταυτοπροσωπία, τα δύο εγκλήματα συρρέουν πραγματικά, αφού πρόκειται για δύο διαφορετικά κατά τα στοιχεία τους εγκλήματα με διακριτή και χωριστή απαξία το καθένα. ... Εξάλλου, η βασική εγκληματική δραστηριότητα, η οποία αναγκαίως **ερευνάται παρεμπιπτόντως**, δεν

πρέπει να εικάζεται ή να πιθανολογείται, **αλλά να προσδιορίζεται επαρκώς και να εξατομικεύεται** ως προς το χρόνο και τους δράστες αυτής, έστω και αν δεν έχουν κατηγορία ή η σχετική πράξη έχει υποκύψει σε παραγραφή, να αποδεικνύεται δε με την απαιτούμενη δικανική βεβαιότητα, καθόσον η τέλεσή της αποτελεί στοιχείο συγκρότησης της αντικειμενικής υπόστασης του εγκλήματος της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες. **ΑΠ 1318/2022, 726/2021).**

9. Επί των σχετικών πράξεων που έχουν τελεστεί υπό το καθεστώς ισχύος του Ν. 2331/1995, μέχρι την 13-12-2005, εφαρμοστέος, ως **ευμενέστερος**, είναι ο **Ν. 3424/2005**, ο οποίος είναι ευμενέστερος και από το Ν 3691/2008.

10. Και υπό το κράτος της ισχύος του προηγούμενου νόμου (Ν 3424/2005) , δεν αποκλείονταν η νομιμοποίηση εσόδων που προερχόταν από εγκληματική δραστηριότητα να γίνει με **κατάθεση αυτών σε Τράπεζα**, εφόσον ο δράστης, με τον τρόπο αυτό, συγκάλυπτε την παράνομη προέλευση των εσόδων που προερχόταν από παράνομη δραστηριότητα και το γνώριζε, με σκοπό να προσδώσει στα εν λόγω έσοδα νομιμοφανή υπόσταση, μέσω του τραπεζικού συστήματος (**ΑΠ 1011/2023, 364/2023, 233/2023, 1318/2022, 286/2019, 726/2021).**

11. Μετά την έναρξη ισχύος (5-8-2008) του ν. 3691/2008, για να στοιχειοθετηθεί το αδίκημα της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες σε βάρος του δράστη του βασικού εγκλήματος θα πρέπει οι πράξεις νομιμοποίησης που έκανε να είναι **διακριτές (διαφορετικές ποιοτικά)** από τις πράξεις του βασικού εγκλήματος. Έτσι, πράξεις, οι οποίες αποτελούν τμήμα ή συνιστούν την ουσιαστική αποπεράτωση της προηγούμενης εγκληματικής δραστηριότητας, δεν συνιστούν και δεν μπορούν να εννοηθούν ως αυτοτελείς "πράξεις νομιμοποίησης". Περαιτέρω, οι παραπάνω επιμέρους αναφερόμενες στο άρθρο 2 παρ. 1 του ν. 3691/2008 συμπεριφορές, δεν πρέπει να ερμηνεύονται ξεκομμένες και ερήμην του βασικού στοιχείου όλων, ότι

δηλαδή συνιστούν σε κάθε περίπτωση "νομιμοποίηση εσόδων", ήτοι παροχή νόμιμου τίτλου στη βρώμικη περιουσία που έχει παραχθεί από μία "βασική πράξη". Η κύρια, δηλαδή, εν προκειμένω πράξη είναι η "νομιμοποίηση", οπότε και οι επιμέρους τυποποιούμενες πράξεις συνιστούν τρόπους τέλεσης του **πολύπρακτου** εγκλήματος της νομιμοποίησης, γεγονός που πρέπει να συντρέχει πραγματικά και να διαπιστώνεται κάθε φορά. Οι πράξεις, δηλαδή, του παραπάνω άρθρου 2 παρ. 2, δεν παράγουν τεκμήριο νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, αλλά **πρέπει να είναι και αντικειμενικά πρόσφορες να οδηγήσουν σε νομιμοποίηση του υλικού αντικειμένου αλλά και να αντιστοιχούν πράγματι σε "νομιμοποίηση"** (ΑΠ 1584/2022, 97/2019).

12. Η φοροδιαφυγή ως βασικό αδίκημα: από 13-12-2005, κατά ρητή ρύθμιση του νόμου **όλα τα αδικήματα φοροδιαφυγής**, εφόσον τιμωρούνται με ποινή φυλάκισης τουλάχιστον έξι (6) μηνών, το περιουσιακό δε όφελος του υπαιτίου υπερβαίνει το ποσό των δεκαπέντε χιλιάδων ευρώ (15.000,00 €), **μπορούν, ως βασικά εγκλήματα, να στοιχειοθετήσουν την αντικειμενική υπόσταση της αξιόποινης πράξης της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες.** (ΑΠ 1318/2022).

13. Η φοροδιαφυγή ως βασικό αδίκημα . Το ως άνω συνάγεται κατ' αρχάς ..... ότι δηλαδή για τη θεμελίωση της αντικειμενικής υπόστασης της αξιόποινης πράξης της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, **μπορεί να είναι κάθε αδίκημα φοροδοαφυγής, στα οποία περιλαμβάνεται και η μη υποβολή ή η ανακριβής υποβολή δήλωσης φορολογίας εισοδήματος** (άρθρο 66 παρ. 1 περ. α'), εφόσον ο φόρος που αναλογεί στα φορολογητέα εισοδήματα ή στα περιουσιακά στοιχεία που έχουν αποκρυβεί υπερβαίνει, ανά φορολογικό ή διαχειριστικό έτος, το ποσό των εκατό χιλιάδων ευρώ (100.000,00 €) ευρώ, με μόνη

εξαίρεση εκείνην του πρώτου εδαφίου της παρ. 5 του άρθρου 66 του Ν. 4174/2013, όπως ισχύει μετά την αναρίθμησή του δυνάμει του άρθρου 8 του Ν. 4337/2015 [έκδοση πλαστών ή εικονικών φορολογικών στοιχείων, καθώς και αποδοχή εικονικών φορολογικών στοιχείων ή νόθευση τέτοιων στοιχείων, ανεξάρτητα από τη διαφυγή ή μη την πληρωμή φόρου, εφόσον η συνολική αξία αυτών δεν υπερβαίνει το ποσό των εβδομήντα πέντε χιλιάδων ευρώ (75.000,00 €)], για την οποία η απειλούμενη στο νόμο ποινή είναι φυλάκιση τουλάχιστον τριών (3) μηνών, δηλαδή τα μόνα φορολογικά αδικήματα που **δεν μπορούν να θεμελιώσουν την αντικειμενική υπόσταση της αξιόποινης πράξης της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, είναι εκείνα για τα οποία η απειλούμενη στον νόμο ποινή υπολείπεται της φυλάκισης τουλάχιστον έξι (6) μηνών, καθώς και η διασυννοριακή απάτη σχετικά με τον Φόρο Προστιθέμενης Αξίας (Φ.Π.Α.) του άρθρου 23 του Ν. 4689/2020 (ΑΠ 1318/2022).**

14. Νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα και δήμευση. Σε περίπτωση που η περιουσία ή το προϊόν κατά το αρ. 46 παρ. 1 Ν 3691/2008 δεν υπάρχει πλέον, δεν έχει βρεθεί ή δεν είναι δυνατόν να κατασχεθεί, κατάσχονται και δημεύονται υπό τους όρους της παραγράφου 1 περιουσιακά στοιχεία ίσης αξίας προς εκείνη της προαναφερθείσας περιουσίας ή του προϊόντος κατά το χρόνο της καταδικαστικής απόφασης, όπως την προσδιορίζει το Δικαστήριο... Οι τελευταίες αυτές διατάξεις ως **ειδικές υπερισχύουν της ως άνω γενικής διάταξης του αρ. 76 παρ.1 ΠΚ, όταν πρόκειται για το έγκλημα της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα (ΑΠ 233/2023, 286/2019).**

15. Νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα και δωροληψία υπαλλήλου (αρ. 253 ΠΚ). **.Διαχρονικό δίκαιο:** σε περίπτωση που τα εγκληματικά έσοδα από τη δωροληψία είναι **μεγαλύτερα των 15.000 ευρώ, θα εφαρμοσθεί ως**

ευμενέστερη η πρόσφατη και ισχύουσα διάταξη του άρθρου 39 παρ. 1 εδ. δ΄ του Ν.4557/2018, όπως αντικ. με το άρθρο 6 του Ν.4816/2021 (διότι προηγουμένως στην περίπτωση αυτή η νομιμοποίηση εσόδων τιμωρούνταν σε βαθμό κακουργήματος), ενώ αν τα έσοδα αυτά είναι **λιγότερα των 15.000 ευρώ**, θα εφαρμοσθεί ως **ευμενέστερη η προϊσχύσασα όμοια ρύθμιση των άρθρων 45 παρ. 1 εδ. θ΄ του Ν. 3691/2008 και 39 παρ. 1 εδ. θ΄ του Ν.4557/2018**, με την επισημείωση ότι στις δύο περιπτώσεις η νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες τιμωρείται σε βαθμό πλημμελήματος. (ΑΠ 135/2023).

16. Εφόσον το ως άνω βασικό έγκλημα ήταν πλημμέλημα, τότε πλημμέλημα ήταν και το αδίκημα της νομιμοποίησης εσόδων ύψους 600 ευρώ, σύμφωνα με τις προαναφερθείσες διατάξεις των άρθρων 45 παρ. 1 εδ. θ΄ του Ν. 3691/2008, 39 παρ. 1 εδ. θ΄ του Ν. 4557/2018 και 39 παρ. 1 εδ. δ΄ του Ν. 4557/2018, όπως αντικ. με το άρθρο 6 του Ν. 4816/2021, και, συνεπώς, ενόψει του χρόνου τέλεσής της (19-6-2007) είχε πλέον υποκύψει από τις 19-6-2012 στην πενταετή για τα πλημμελήματα παραγραφή, σύμφωνα με τα άρθρα 111 παρ. 3 και 112 του ΠΚ, η οποία δεν ανεστάλη επί τριετία κατά τη διάταξη του άρθρου 113 παρ. 1, 2 εδ. α΄ του ΠΚ. (ΑΠ 135/2023)..

Νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα. Διάταξη του Προέδρου της Αρχής (αρ. 34, 40, 42 47, 48, 49 Ν 4557/2018)

1. Το μέτρο της δέσμευσης των περιουσιακών στοιχείων από τον Πρόεδρο της Αρχής, δεν έχει διοικητικό χαρακτήρα, αλλά εντάσσεται στα διωκτικά μέτρα της ποινικής νομοθεσίας. Η λειτουργία όμως της Αρχής και οι πράξεις του Προέδρου αυτής κείνται εκτός του ποινικού δικονομικού συστήματος και οι έρευνες της δεν συνιστούν προανακριτικό έργο, ούτε υπόκεινται στους

ποινικούς δικονομικούς κανόνες, αλλά στο ειδικό καθεστώς του ν. 4557/2018. (ΑΠ 901/2023, 77/2023).

- 2. Το καθεστώς δε αυτό παρέχει στις Μονάδες της Αρχής και τον Πρόεδρο αυτής τη δυνατότητα να ενεργούν, κατά τη διεξαγωγή των ερευνών τους, με ευελιξία και ταχύτητα, έχοντας ανεμπόδιστη πρόσβαση σε κάθε μορφής αρχείο δημόσιας αρχής ή οργανισμού που τηρεί και επεξεργάζεται δεδομένα, στα δεδομένα και αρχεία της διατραπεζικής εταιρείας "Τειρεσίας ΑΕ" και ανταλλάσσοντας πληροφορίες με τις Μονάδες Χρηματοοικονομικών Πληροφοριών (ΜΧΠ) άλλων κρατών, χωρίς να δεσμεύονται από οποιοδήποτε τραπεζικό, χρηματιστηριακό, φορολογικό ή επαγγελματικό απόρρητο (άρθρο 49 ν. 4557/2018), αρκούντων, ειδικώς ως προς τη δέσμευση των περιουσιακών στοιχείων του υπόπτου απλώς και **μόνον ελλόγων υπονοιών** επί τη βάσει πληροφοριών τις οποίες η Αρχή κρίνει ως ακριβείς, εκπληρώνοντας έτσι τον προληπτικό και ενίοτε προπροληπτικό σκοπό της στον τομέα της πρόληψης και καταστολής της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, **σε αντίθεση με την χρονοβόρα, ενίοτε, ανακριτική διαδικασία, κατά την οποία οι ενέργειες του ανακριτή υπόκεινται στον έλεγχο των ποινικών δικονομικών κανόνων.** (ΑΠ 901/2023, 77/2023).**
- 3. Από τις ίδιες ως άνω διατάξεις προκύπτει ότι η αρμοδιότητα της Αρχής να διενεργεί τις σχετικές έρευνες** κατά τα ανωτέρω, όπως και του Προέδρου αυτής να εκδίδει τις προαναφερόμενες διατάξεις δέσμευσης περιουσιακών στοιχείων και απαγόρευσης εκποίησης ακινήτων του υπόπτου για νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, **μπορεί να ασκείται παράλληλα με την τακτική ποινική διαδικασία** και με τις ενέργειες των δικαστικών και εισαγγελικών αρχών που μετέχουν σε αυτήν (ΑΠ 901/2023, 77/2023).

Όπλα

1. Η δήμευση του άρθρου 16 Ν. 2168/1993 αποτελεί **μέτρο ασφαλείας** και επιβάλλεται **υποχρεωτικά**, καθώς ο νόμος θέσπισε ένα τεκμήριο απόλυτης επικινδυνότητας των όπλων για τη δημόσια τάξη, το οποίο δεν μπορεί να ανατραπεί με μόνη την επίκληση των συνοδευτικών περιστάσεων κατοχής του όπλου, που μειώνουν τον κίνδυνο προσβολής εννόμων αγαθών, παρά μόνο όταν από τον ίδιο το νόμο ισχύει αντίθετο τεκμήριο έλλειψης κινδύνου, όπως όταν μετά την κατάσχεση και πριν από την απόφαση δήμευσης εκδίδεται **άδεια** από την αρμόδια αρχή (ΑΠ 818/2022).
2. **Απόπειρα εισαγωγής όπλου στη φυλακή** συνιστά **κάθε ενέργεια**, με την οποία επιχειρεί κάποιος με πρόθεση, να μεταφέρει στους χώρους του Καταστήματος Κράτησης και να θέσει στη φυσική εξουσίαση κρατουμένου, αντικείμενο που απαγορεύεται από τον Κανονισμό του να υφίσταται στο χώρο όπου διαβιούν οι κρατούμενοί του, με το οποίο μπορεί να προκληθεί σωματική βλάβη, η οποία τελικώς δεν ολοκληρώνεται γιατί ανακόπτεται από λόγο ανεξάρτητο της βούλησης του δράστη. Μεταξύ των αντικειμένων αυτών, χαρακτηριζόμενο ως όπλο **συμπεριλαμβάνεται αυτονοήτως και ο σουγιάς**, δηλαδή το μικρό μαχαίρι τσέπης με λεπίδα που διπλώνει στη λαβή του (ΑΠ 1683/2022).
3. **Οπλοχρησία**. Ορθή και αιτιολογημένη καταδίκη για επικίνδυνη σωματική βλάβη και οπλοχρησία με τη χρήση **κατσαβιδιού**, το οποίο αποτελεί όπλο κατά την έννοια του άρθρου 1 παρ. 2 Ν 2168/1993 (ΑΠ 639/2022).
4. **Οπλοχρησία**. Το έγκλημα της οπλοχρησίας **δεν είναι ίδιον και αυτοτελές**, δηλαδή δεν μπορεί να υπάρξει χωρίς την κύρια πράξη. Τούτο σημαίνει ότι, εφόσον για οποιονδήποτε λόγο, **δεν είναι τιμωρητή** η κύρια πράξη του κακούργηματος ή του πλημμελήματος που τελέσθηκε είτε από πρόθεση είτε από αμέλεια, δεν μπορεί να καταδικασθεί κάποιος για τη χρήση του όπλου κατά την τέλεση αυτής. Προϋποθέτει

δηλαδή καταδικαστική απόφαση για την **κύρια πράξη** και δεν νοείται τέλεσή του χωρίς να υπάρχει και να τιμωρείται η κύρια πράξη, έναντι της οποίας αποτελεί παρεπόμενο(ΑΠ 470/2023).

5. **Οπλοχρησία.** Για την ύπαρξη της οπλοχρησίας πρέπει το όπλο να χρησιμοποιηθεί σύμφωνα με τον **ειδικό λειτουργικό του προορισμό**, χωρίς να είναι αναγκαίο να επιτευχθεί και το σκοπούμενο πλήγμα, ενώ για τον προσδιορισμό ενός αντικειμένου ως όπλου λαμβάνεται υπόψη η **φύση**, το **είδος**, η **μορφή** και η **διαπίστωση** ότι είναι πρόσφορο για επίθεση ή άμυνα (ΑΠ 470/2023, 406/2019, 398/2019).

Παθητική δωροδοκία

1. **Στοιχεία** αδικήματος (ΑΠ 446/2023, 8/2023, 730/2022)
2. **Παθητική δωροδοκία.** Ωφελήματα μπορεί να είναι **και κάθε χαριστική παροχή**, υλικής ή μη φύσης, επί της οποίας ο δράστης υπάλληλος δεν έχει νόμιμη αξίωση (ΑΠ 446/2023, 8/2023, 1027/2022).

Παθητική δωροδοκία. Δωροληψία υπαλλήλου (αρ. 235 ΠΚ).

1. **Διαχρονικό δίκαιο.** Για τη στοιχειοθέτηση του εγκλήματος της παθητικής δωροδοκίας (δωροληψίας υπαλλήλου) απαιτείται, ...είναι δε **αδιάφορο, αν η ενέργεια ή η παράλειψη του υπαλλήλου πραγματοποιήθηκε ή όχι ή αν αυτός σκόπευε ειλικρινά να την υλοποιήσει** (ΑΠ 745/2023, 623/2023, 364/2023, 718/2020).
2. Υποκειμενικώς απαιτείται **δόλος**, δηλαδή ..... Πρόκειται για έγκλημα **υπαλλακτικώς μiktό**, υπό την έννοια ότι οι περισσότεροι τρόποι πραγμάτωσής του, που κατά την άνω διάταξη είναι: α) η απαίτηση ωφελήματος, β) η αποδοχή του και γ) η αποδοχή υπόσχεσης για την ενέργεια ή την παράλειψη, μπορούν να εναλλαχθούν

και σε περίπτωση συνδρομής περισσότερων τρόπων, πραγματώνεται ένα μόνο έγκλημα. . (ΑΠ 745/2023, 623/2023, 1437/2022, 1302/2022, 718/2020).

3. **Ωφελήματα** δε μπορεί να είναι και κάθε χαριστική παροχή υλικής ή μη φύσεως, επί της οποίας (παροχής) δεν έχει ο δράστης υπάλληλος καμία νόμιμη αξίωση. (ΑΠ 364/2023).
4. Περαιτέρω, από την αντιπαραβολή και σύγκριση των ανωτέρω διατάξεων προκύπτει ότι το προβλεπόμενο από αυτές έγκλημα της παθητικής δωροδοκίας (δωροληψίας υπαλλήλου) στη βασική του μορφή τιμωρείται **ως πλημμέλημα**, χαρακτηρίζεται δε **κακούργημα με** τη συνδρομή επιβαρυντικών περιστάσεων. (ΑΠ 1302/2022) .
3. Ειδικότερα, ... Από τα προαναφερόμενα συνάγεται ότι η αξιόποινη πράξη της παθητικής δωροδοκίας (δωροληψία υπαλλήλου), που τελέστηκε μέχρι 30-6-2019, δηλαδή πριν την ισχύ του νέου Π.Κ., φέρει τη μορφή πλημμελήματος, ακόμη και αν ο υπαίτιος είχε την ιδιότητα του υπαλλήλου του Υπουργείου Οικονομικών, η ανωτέρω αξιόποινη πράξη είχε τελεστεί κατ' επάγγελμα ή συνήθεια, η αξία δε του ωφελήματος υπερέβαινε το ποσό των εκατό είκοσι χιλιάδων ευρώ (120.000,00 €) ή ήταν ιδιαίτερα μεγάλης αξίας (Α.Π. 1666/2019), την ίδια δε μορφή, δηλαδή πλημμελήματος, φέρει η αυτή αξιόποινη πράξη που τελέστηκε μέχρι την αντικατάσταση του άρθρου 235 του Π.Κ. με την υποπαράγραφο ΙΕ.6 του άρθρου πρώτου του Ν. 4254/2014 (Φ.Ε.Κ. 85/7-4-2014, τεύχος πρώτο), ακόμη και αν η ενέργεια ή παράλειψη του υπαιτίου, για την τέλεση του εν λόγω εγκλήματος, ήταν αντίθετη στα καθήκοντά του (ΑΠ 1302/2022) .
4. Χρόνος δε τέλεσης του εγκλήματος είναι ο χρόνος που εκδηλώθηκε ο πρώτος τρόπος τέλεσης, όμως με την απαίτηση του δώρου οπότε ο χρόνος κατά τον οποίο απαίτησε ο υπαίτιος το δώρο θεωρείται κατά νόμο (αρ. 17 ΠΚ) ως χρόνο τελέσεως

της πράξεως, αρχομένου έκτοτε και **του χρόνου παραγραφής** της πράξεως, αποτέλεσμα το οποίο δεν επηρεάζεται από το γεγονός ότι μεταγενεστέρως πραγματοποιήθηκε και άλλος τρόπος της ίδιας πράξεως, δηλαδή η καταβολή και αντίστοιχα η λήψη του δώρου, διότι η αξιόποινη πράξη είχε ήδη τελεσθεί και ολοκληρωθεί με την απαίτηση του δώρου ((ΑΠ 1302/2022, ΑΠ 1448/2011, 1611/2007,

5. Σε περίπτωση συνδρομής **περισσοτέρων** τρόπων τέλεσης του **υπαλλακτικώς** μικτού εγκλήματος της παθητικής δωροδοκίας (απαίτησης ή αποδοχής δώρου ή ωφελημάτων ή υπόσχεσης παροχής), διαπράττεται **ένα μόνο έγκλημα** με χρόνο τον πρώτο τρόπο τέλεσης, αφότου και αρχίζει ο χρόνος της παραγραφής (ΑΠ 364/2023).

Δωροληψία και νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα

1. **Διαχρονικό δίκαιο:** σε περίπτωση που τα εγκληματικά έσοδα από τη δωροληψία είναι **μεγαλύτερα των 15.000 ευρώ**, θα εφαρμοσθεί ως **ευμενέστερη η πρόσφατη και ισχύουσα διάταξη του άρθρου 39 παρ. 1 εδ. δ΄ του Ν.4557/2018**, όπως αντικ. με το άρθρο 6 του Ν.4816/2021 (διότι προηγουμένως στην περίπτωση αυτή η νομιμοποίηση εσόδων τιμωρούνταν σε **βαθμό κακουργήματος**), ενώ αν τα έσοδα αυτά είναι **λιγότερα των 15.000 ευρώ**, θα εφαρμοσθεί ως **ευμενέστερη η προϊσχύσασα όμοια ρύθμιση των άρθρων 45 παρ. 1 εδ. θ΄ του Ν. 3691/2008 και 39 παρ. 1 εδ. θ΄ του Ν.4557/2018**, με την επισημείωση ότι στις δύο περιπτώσεις η νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες τιμωρείται σε **βαθμό πλημμελήματος**. (ΑΠ 135/2023)..
2. **Εφόσον το ως άνω βασικό έγκλημα ήταν πλημμέλημα, τότε πλημμέλημα ήταν και το αδίκημα της νομιμοποίησης εσόδων ύψους 600 ευρώ**, σύμφωνα με τις προαναφερθείσες διατάξεις των άρθρων 45 παρ. 1 εδ. θ΄ του Ν. 3691/2008, 39 παρ. 1 εδ. θ΄ του Ν. 4557/2018 και 39 παρ. 1 εδ. δ΄ του Ν. 4557/2018, όπως αντικ. με το

άρθρο 6 του Ν. 4816/2021, και, συνεπώς, ενόψει του χρόνου τέλεσής της (19-6-2007) είχε πλέον υποκύψει από τις 19-6-2012 στην πενταετή για τα πλημμελήματα παραγραφή, σύμφωνα με τα άρθρα 111 παρ. 3 και 112 του ΠΚ, η οποία δεν αναστάλη επί τριετία κατά τη διάταξη του άρθρου 113 παρ. 1, 2 εδ. α΄ του ΠΚ. (ΑΠ 135/2023).

3. Η παραγραφή του βασικού εγκλήματος της παθητικής δωροδοκίας, που τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον ενός έτους, **δεν έχει καμία έννομη συνέπεια στη συγκρότηση του εγκλήματος της νομιμοποίησης εσόδων** από εγκληματική δραστηριότητα και τούτο διότι η πράξη της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα έχει **αυτοτελές άδικο έναντι της πρότερης πράξης, δηλαδή του βασικού εγκλήματος.** (ΑΠ 364/2023).

Παίγνια (Ν 4002/2011)

1. Με τις διατάξεις που αφορούν τη ρύθμιση της αγοράς των παιγνίων, οι οποίες περιλαμβάνονται στο κεφάλαιο Η΄ (άρθρα 25 επ.) του Ν. 4002/2011 (ΦΕΚ Α΄/180/22.08.2011), και σύμφωνα με το άρθρο 26 του ιδίου νόμου, εφαρμόζονται μόνο στα **ηλεκτρονικά τεχνικά - ψυχαγωγικά παίγνια** και στα τυχερά παίγνια, που διενεργούνται (και στις δύο περιπτώσεις) με **παιγνιομηχανήματα** ή μέσω του **διαδικτύου**, σκοπεύεται, σύμφωνα και με **την αιτιολογική έκθεση** αυτού, η δημιουργία κατάλληλων ρυθμιστικών, εποπτικών και ελεγκτικών μηχανισμών ώστε: α) ..., β)....., γ) ... δ) ....., ε) ..., και στ) ..... ώστε να περιοριστεί και προοπτικά να εξαλειφθεί ο παράνομος στοιχηματισμός και **τα ποινικά αδικήματα** που υποθάλλει (απάτη, φοροδιαφυγή, νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές πράξεις κλπ.). ....., ενώ προβλέπονται και αυστηρές **ποινικές** και διοικητικές κυρώσεις για τους παραβάτες.
(ΑΠ 1705/2022)
2. Από τις διατάξεις του άρθρου 25 Ν 4002/2011 καθίσταται προφανές ότι και οποιοσδήποτε **ηλεκτρονικός υπολογιστής** μπορεί να καταστεί παιγνιομηχάνημα κατά την ανωτέρω έννοια,

από τη στιγμή που εγκαθίσταται και λειτουργεί σε αυτόν, μόνιμα ή προσωρινά, λογισμικό τεχνικού - ψυχαγωγικού ή τυχερού παιχνιδιού([ΑΠ 1705/2022](#))...

3. Οι υποχρεώσεις **αδειοδότησης** της δραστηριότητας εκμετάλλευσης παιγνίων και πιστοποιήσεων παιγνίων, μηχανημάτων διεξαγωγής παιγνίων και καταστημάτων διεξαγωγής παιγνίων, είναι υποχρεωτικές και η παράβασή τους επιφέρει τις διοικητικές και **ποινικές κυρώσεις** που προβλέπονται στα άρθρα 51 και 52 του Ν. 4002/2011...([ΑΠ 1705/2022](#))
4. Για την αντικειμενική στοιχειοθέτηση της προβλεπόμενης στο άρθρο 52 § 4 του Ν. 4002/2011 αξιόποινης πράξεως, αρκεί **η εγκατάσταση ή λειτουργία** ηλεκτρονικά διεξαγομένων τεχνικών - ψυχαγωγικών παιγνίων (άρθρ. 52 § 4) με παιγνιομηχανήματα, **χωρίς** την απαιτούμενη **πιστοποίηση** είτε του παιγνίου είτε του παιγνιομηχανήματος είτε του καταστήματος. ([ΑΠ 1705/2022](#))

Παράβαση καθήκοντος

1. Στοιχεία του εγκλήματος είναι: **α) Ιδιότητα υπαλλήλου** στο δράστη με την έννοια του άρθρου 13α ΠΚ. Υπάλληλοι θεωρούνται κατά κανόνα και οι κρατικοί λειτουργοί που είναι άμεσα όργανα του κράτους, κρίθηκε δε, ειδικότερα, ότι έχει την ιδιότητα του υπαλλήλου ο Προϊστάμενος Πολεοδομικού γραφείου ([ΑΠ 71/2014](#)), **β) παράβαση των καθηκόντων** που ανατίθενται στον υπάλληλο, ως όργανο του κράτους και επιβάλλονται σ' αυτόν από το νόμο ή καθορίζονται με διοικητική πράξη ή ενυπάρχουν στη φύση της υπηρεσίας του και αναφέρονται στην έκφραση από τον υπάλληλο της θέλησης της πολιτείας και στην άσκηση της κρατικής εξουσίας μέσα στον κύκλο των δημοσίων υποθέσεων και ενεργειών στις σχέσεις της έναντι των τρίτων ([ΟΛΑΠ 7/2008](#), [ΑΠ 637/2018](#)), **γ) δόλος του δράστη**, δηλαδή πρόθεση που περιέχει τη θέληση παράβασης του καθήκοντος της υπηρεσίας ([ΑΠ 637/2018](#)), ενώ επιπλέον απαιτείται και σκοπός του να προσπορίσει στον εαυτό του ή σε άλλον παράνομη υλική ή ηθική

ωφέλεια ή να βλάψει το κράτος ή κάποιον άλλο, χωρίς να απαιτείται και η επίτευξη του σκοπού (ΑΠ 1230/2022, 637/2018, ΑΠ 1252/2015).

2. Ως καθήκον, η παράβαση του οποίου καθιστά αξιόποινη τη συμπεριφορά του υπαλλήλου, δεν νοείται οποιοδήποτε υπαλληλικό καθήκον, ... αλλά μόνο το καθήκον εκείνο, που συνδέεται με την **άσκηση συγκεκριμένης υπηρεσιακής δραστηριότητας** στο πλαίσιο στις **καθ' ύλην** και **κατά τόπον** αρμοδιότητας του υπαλλήλου, εκείνο δηλαδή που ανάγεται στην εκτέλεση του ανατεθειμένου σ' αυτόν υπηρεσιακού έργου. Ως εκ τούτου, αξιόποινο χαρακτήρα, κατά το άρθρο 259 του ΠΚ, ενέχουν μόνον οι παραβάσεις **συγκεκριμένων υπηρεσιακών καθηκόντων** κατά την άσκηση υπηρεσιακής δραστηριότητας. ΑΠ 445/2023, 1022/2022.
3. **Διακριτική ευχέρεια υπαλλήλου.** Αν κατά την άσκηση των καθηκόντων του υπαλλήλου υπάρχει πεδίο διακριτικής ευχέρειας αυτού, η παράβαση μπορεί να συντελεστεί και **με κακή χρήση της διακριτικής εξουσίας**, την υπέρβαση, δηλαδή, των ακραίων ορίων της διακριτικής εξουσίας, τα οποία επιβάλλουν οι αρχές της υπεροχής του δημόσιου συμφέροντος, της χρηστής διοίκησης, της καλής πίστεως, της αμεροληψίας της διοίκησης, της ισότητας και της εξυπηρέτησης του σκοπού του νόμου ή με την κατάχρηση εξουσίας, η οποία υπάρχει στην περίπτωση που, αν και δεν παραβιάζεται κάποια διάταξη νόμου, η πράξη ασκείται για την εξυπηρέτηση σκοπού καταδήλως ξένου προς το σκοπό, στον οποίο απέβλεψε ο νόμος, όταν, δηλαδή, είναι απόρροια ελατηρίων και κινήτρων που καταδήλως αποβλέπουν στην εξυπηρέτηση σκοπού άλλου από εκείνον του νόμου. (ΑΠ 445/2023, 445/2019, 1557/2017,
4. Σκοπός παράνομης ωφέλειας ή βλάβης υπάρχει όταν ο δράστης επιδιώκει με την παράβαση των υπηρεσιακών του καθηκόντων να επιφέρει την παράνομη ωφέλεια ή τη βλάβη και **συγχρόνως όταν η υπηρεσιακή παράβαση** είναι αντικειμενικά πρόσφορη να οδηγήσει στην

ωφέλεια ή τη βλάβη με τον συγκεκριμένο τρόπο που σχεδιάστηκε και τελέστηκε από τον δράστη, ο οποίος πρέπει να γνωρίζει την εν λόγω **προσφορότητα**. (ΑΠ 997/2022).

5. Τέτοια **προσφορότητα** υπάρχει όταν η ωφέλεια ή η βλάβη που επιδιώκει ο δράστης μπορεί να πραγματοποιηθεί μόνο με την παράβαση του συγκεκριμένου καθήκοντος. Ενώ, αν η παράβαση καθήκοντος έγινε **για άλλον σκοπό** ή με κανέναν σκοπό ή η ωφέλεια ή η βλάβη επέρχεται ως **συμπτωματική** συνέπεια της παράβασης, τότε το έγκλημα της παράβασης καθήκοντος **δεν** στοιχειοθετείται (ΑΠ 445/2023, 997/2022).

Παραβίαση δικαστικής απόφασης (αρ. 169Α παρ.1 ΠΚ)

1. **Επιεικέστερη Διάταξη** , άρθρο 2 ΠΚ. Για την πλήρωση της υπόστασης του εγκλήματος που προβλέπεται από την, εν προκειμένω εφαρμοσθείσα, κατ' άρθρο 2 ΠΚ, **ως επιεικέστερη** εκείνης του άρθρου 232Α παρ. 1 του προϊσχύσαντος ΠΚ, διάταξη του άρθρου 169Α παρ.1 ΠΚ όπως όμως αυτή ίσχυε μέχρι την 18.11.2021 (πριν την αντικατάστασή της ως προς την ποινή από το άρθρο 3 παρ.7 του Ν.4637/18.11.2019), απαιτείται αντικειμενικά μεν η μη συμμόρφωση σε προσωρινή διαταγή ή διάταξη δικαστικής ή εισαγγελικής που αφορά μεταξύ άλλων την άσκηση της γονικής μέριμνας και την επικοινωνία με το τέκνο, υποκειμενικά δε κοινός δόλος, που συνίσταται στη γνώση και στη θέληση παραβίασης της διάταξης της απόφασης (ΑΠ 1078/2022, 730/2021, 897/2019).
2. Ειδικότερα, η δικαστική απόφαση, που ρυθμίζει την άσκηση της γονικής μέριμνας ή το δικαίωμα επικοινωνίας του γονέα με το ανήλικο τέκνο, είναι μεν διαπλαστική και όχι καταψηφιστική, πλην, όμως, για την πλήρωση της αντικειμενικής και της

υποκειμενικής υπόστασης του εγκλήματος τούτου **δεν απαιτείται** η παραβιαζόμενη αυτή απόφαση να διαλαμβάνει εξαναγκαστικά μέτρα (άρθρα 946, 947 του ΚΠολΔ) ή να έχει επισπευθεί αναγκαστική εκτέλεσή της κατά τον ΚΠολΔ, **ούτε** απαιτείται τυπική **επίδοση της απόφασης**, αλλά αρκεί ο υπόχρεος προς συμμόρφωση να έλαβε με οποιονδήποτε τρόπο **γνώση** αυτής (ΑΠ 549/2023, 1078/2022, 730/2021, 897/2019).

3. **Παραβίαση δικαστικής απόφασης (αρ. 169^Α ΠΚ)** .Από την αντιπαραβολή των άρθρων 232 Α πΠΚ και 169 Α νΠΚ (πριν από την αντικατάσταση της παραγράφου 1 αυτού με το άρθρο 34 του Ν. 4855/2021), σαφώς προκύπτει, ότι η τελευταία είναι **ευμενέστερη για τον κατηγορούμενο**, αφού **απαλείφθηκε από αυτήν η περίπτωση της εκ προθέσεως μη συμμόρφωσης** σε προσωρινή διαταγή δικαστή ή δικαστηρίου ή σε διάταξη δικαστικής απόφασης, με την οποία υποχρεώθηκε (ο κατηγορούμενος) σε παράλειψη ή σε ανοχή ή σε πράξη που δεν μπορεί να γίνει από τρίτο πρόσωπο και η επιχείρησή της εξαρτάται αποκλειστικά από τη βούλησή του, **η οποία (πράξη) δεν είναι πλέον αξιόποινη**, ενόψει ότι ήδη τιμωρείται μόνο όποιος δεν συμμορφώνεται σε προσωρινή διαταγή ή διάταξη δικαστικής ή εισαγγελικής απόφασης σχετικής με τη ρύθμιση της νομής ή της κατοχής, την άσκηση της γονικής μέριμνας, την επικοινωνία με το τέκνο και τη ρύθμιση της χρήσης της οικογενειακής στέγης και της κατανομής των κινητών μεταξύ συζύγων (ΑΠ 27/2023, 1315/2022, 588/2020, 832/2020).

4. **Παραβίαση δικαστικής απόφασης (αρ. 169^Α ΠΚ)**. Η δικαστική απόφαση, που ρυθμίζει το δικαίωμα επικοινωνίας του γονέως με το ανήλικο τέκνο, είναι μεν **διαπλαστική** και όχι καταψηφιστική, πλην όμως, για την πλήρωση της αντικειμενικής και της υποκειμενικής υπόστασης του εγκλήματος τούτου **δεν** απαιτείται η παραβιαζόμενη αυτή απόφαση να διαλαμβάνει **εξαναγκαστικά μέτρα** (άρθρα 946, 947 ΚΠολΔ) ή να έχει

επισπευσθεί **αναγκαστική εκτέλεση της** κατά τον ΚΠολΔ, **ούτε** απαιτείται **τυπική επίδοση** της απόφασης, αλλά αρκεί ο υπόχρεος προς συμμόρφωση να έλαβε με οποιονδήποτε τρόπο **γνώση αυτής** (ΑΠ 27/2023, 779/2022, ΑΠ 897/2019).

Παραβίαση της προς διατροφή υποχρέωσης (αρ. 358 ΠΚ)

1. Στοιχεία **νομοτυπικής μορφής** του αδικήματος (άρθρο 358 ΠΚ) . Για τη στοιχειοθέτηση της αντικειμενικής υπόστασης **δεν απαιτείται και τυπική επίδοση της απόφασης** με δικαστικό επιμελητή. **Η κακοβουλία** αποτελεί πρόσθετο στοιχείο της υποκειμενικής υπόστασης, το οποίο διαμορφώνεται από τη μη συμμόρφωση του υποχρέου παρά την οικονομική του δυνατότητα να καταβάλει το χρηματικό ποσό που επιδικάσθηκε στο δικαιούχο, επομένως απαιτείται η αναφορά συγκεκριμένων πραγματικών περιστατικών, από τα οποία να προκύπτει ότι κατά τον κρίσιμο χρόνο καταβολής υπήρχε η σχετική οικονομική δυνατότητα του υποχρέου (ΑΠ 1049/2022, 914/2020).
2. Για τη **στοιχειοθέτηση του εγκλήματος** απαιτείται: **α)** υποχρέωση διατροφής από το Νόμο, που ιδρύεται με βάση το δεσμό του γάμου μεταξύ των συζύγων, διαζευγμένων συζύγων, συγγενών εξ αίματος κατευθείαν γραμμή ή αδελφών και θετών τέκνων, **β)** η υποχρέωση για διατροφή να έχει αναγνωρισθεί, έστω και προσωρινά με δικαστική **απόφαση** ..... **γ) δόλος**, ήτοι ... ενδιάθετη βούληση μη συμμορφώσεως του δράστη προς την υποχρέωση, οφειλόμενη σε **κακεντρέχεια και κακή θέληση** να στερηθεί ο δικαιούχος τα αναγκαία προς το ζην, παρότι είχε την οικονομική δυνατότητα να καταβάλει το χρηματικό ποσό που

επιδικάσθηκε για την κάλυψη των αναγκών επιβιώσεως του δικαιουμένου προσώπου για το προσδιορισμένο χρονικό διάστημα και δεν αρκεί λησμοσύνη ή οικονομική αδυναμία, η δε οικονομική δυνατότητα του υποχρέου κρίνεται σε σχέση με την οικονομική του κατάσταση και την επαγγελματική του δραστηριότητα αρκεί δε και ενδεχόμενος δόλος και **δ)** ο δικαιούχος να υποστεί **πράγματι στέρησεις** ή να αναγκαστεί να ζητήσει ή να δεχθεί βοήθεια άλλων (ΑΠ 315/2023, 223/2023, 132/2023, 30/2022).

3. Επεικέστερη η ισχύουσα διάταξη, ως προς την απειλούμενη ποινή. Δεν απαιτείται τυπική επίδοση της απόφασης. Η παραβίαση της υποχρέωσης προς διατροφή τελείται **κατ' εξακολούθηση** για απέχοντα χρονικώς διαστήματα (μηνών). Η απόφαση του πολιτικού δικαστηρίου **δεσμεύει το ποινικό δικαστήριο περί της υπάρξεως υποχρέωσης διατροφής**, πλην όμως τούτο **ερευνά το κύρος και την ισχύ της αποφάσεως** κατά το άρθρο 60 παρ.1 του ΚΠοινΔ, σε συνάρτηση με τον χρόνο της παραβιάσεως της υποχρέωσης διατροφής, **όχι όμως και την ορθότητα αυτής** (ΑΠ 315/2023, 1173/2022, 572/2021, 914/2020, 485/2019, 849/2018,
4. Η παραβίαση της υποχρέωσης προς διατροφή τελείται **κατ' εξακολούθηση** για απέχοντα χρονικώς διαστήματα (μηνών) και αν η στέρηση αφορά **περισσότερα** από ένα πρόσωπα, όπως δύο ανήλικα τέκνα, πρόκειται για ισάριθμα εγκλήματα σε **αληθινή συρροή**, δηλαδή για αυτοτελή εγκλήματα (όσα και τα δικαιούχα πρόσωπα) που τελέσθηκε το καθένα κατ' εξακολούθηση (ΑΠ 315/2023).
5. **Επεικέστερη** η νέα διάταξη, διότι προστέθηκε και το στοιχείο της ύπαρξης «**εκτελεστού τίτλου**» δηλαδή προστέθηκε νέο στοιχείο στο πραγματικό του κανόνα δικαίου και **δεν αρκεί η ύπαρξη αναγνωριστικής απόφασης** (ΑΠ 315/2023).

Παραβίαση του απορρήτου της τηλεφωνικής επικοινωνίας (αρ. 370 ΠΚ)

1. Για τη στοιχειοθέτηση του προβλεπόμενου στην παρ. 1 εδ. β' εγκλήματος πρέπει η αποτύπωση να αφορά **ιδιωτική τηλεφωνική συνδιάλεξη** μεταξύ των ανωτέρω προσώπων (δράστη και παθόντος τρίτου), **χωρίς τη συναίνεση** του παθόντος, για τη στοιχειοθέτηση δε του προβλεπόμενου στην παρ. 2 εδ. α' του ανωτέρω άρθρου εγκλήματος της παραβίασης προφορικής συνομιλίας, με τη μορφή της αποτύπωσης σε υλικό φορέα μη δημόσιας πράξης άλλου, πρέπει η αποτύπωση να αφορά **ιδιωτική** και όχι δημόσια πράξη του παθόντος. (ΑΠ 654/2023, 1168/2013).

2. Με την διάταξη της παρ. 2 του άρθρου 370Α του Π.Κ. προστατεύεται πρωταρχικά η προσωπικότητα του ανθρώπου, Ο όρος «**αθέμιτα**» έχει την έννοια ότι η αποτύπωση σε υλικό φορέα για να είναι αξιόποινη, πρέπει να πραγματοποιείται χωρίς δικαίωμα που θα παρέχει την αντίστοιχη εξουσία προς διενέργεια στον δράστη, παρά την έλλειψη συναίνεσης του ενδιαφερομένου, ενώ «**θεμιτή**» είναι η προσβολή, όταν με ρητή διάταξη νόμου χορηγείται αντίστοιχο δικαίωμα προσβολής της ιδιωτικής ζωής ή συντρέχει λόγος δικαιολόγησης του άδικου χαρακτήρα της πράξης, δηλαδή το «αθέμιτο» προκύπτει από αυτήν καθεαυτήν την αποτύπωση σε υλικό φορέα μη δημόσιας πράξης του παθόντος. (ΑΠ 654/2023, 1168/2013).

Παραβίαση υπηρεσιακού απορρήτου

(άρθρο 352). **Ευμενέστερη** ως προς τη στοιχειοθέτηση της υποκειμενικής υπόστασης είναι η διάταξη του **προϊσχύσαντος ΠΚ**, διότι αξιώνει ως **πρόσθετο στοιχείο** της υποκειμενικής υπόστασης του εγκλήματος **την επιδίωξη** του δράστη να προσπορίσει στον εαυτό του ή σ' άλλον όφελος ή να βλάψει το κράτος ή κάποιον άλλο, **ενώ** ως προς την προβλεπόμενη **ποινή ευμενέστερη** είναι η διάταξη **του ισχύοντος**

ΠΚ που προβλέπει ποινή φυλάκισης και χρηματική ποινή έναντι του προϊσχύσαντος ΠΚ που προέβλεπε ποινή φυλάκισης τουλάχιστον τριών (3) μηνών (**ΑΠ 1205/2022**).

Παράβολο δικηγόρου

Υποχρέωση προκαταβολής. Η μη εκπλήρωση της υποχρέωσης προκαταβολής της παράστασης για τη συζήτηση κάθε είδους ένδικων μέσων ή βοηθημάτων, θεωρείται **ως τυπική παράλειψη**, που μπορεί να καλυφθεί μετά τη συζήτηση και πριν από την έκδοση της απόφασης, ενώ ειδικά, ως προς την υποχρέωση κατάθεσης του σχετικού γραμματίου καταβολής των εισφορών για την κατάθεση κάθε είδους ποινικών ένδικων μέσων ή βοηθημάτων, ορίζεται ότι η μη εκπλήρωσή της ουδέποτε έχει ως συνέπεια την απόρριψη του ένδικου μέσου ή βοηθήματος ως απαράδεκτου, η δε κύρωση, στην περίπτωση αυτή, περιορίζεται στην επιβολή, σε βάρος του υπαίτιου δικηγόρου, των προβλεπόμενων στο άρθρο 61 παρ. 5 του ν. 4194/2013 (Κώδικα Δικηγόρων) **πειθαρχικών ποινών**, με βάση σχετική ειδοποίηση, που γίνεται από τον προϊστάμενο της γραμματείας του αρμόδιου Δικαστηρίου προς τον οικείο Δικηγορικό Σύλλογο. (**ΑΠ 104/2023**).

Παραγραφή

1. Στο **κατ'εξακολούθηση έγκλημα** (98 παρ. 1) η κάθε επιμέρους πράξη διατηρεί την **αυτοτέλειά της** ως προς την παραγραφή και το χαρακτηρισμό της ως κακούργημα ή πλημμελήματος (**ΑΠ 529/2022**).
2. **Παραγραφή στα αδικήματα του καταργηθέντος Ν 1608/1950.** Για την εύρεση της ευμενέστερης διάταξης ως προς το ζήτημα της παραγραφής, και με δεδομένο ότι η απειλούμενη ποινή για την ιδιαζόντως επιβαρυντική περίπτωση του άρθρου 1 παρ.1 περ. β' του ν. 1608/1950 ήταν αυτή της ισόβιας κάθειρξης, τίθενται σε σύγκριση

αφενός η διάταξη του άρθρου 111 παρ.2 περ. α του προϊσχύσαντος ΠΚ, κατά την οποία τα κακουργήματα παραγράφονται μετά είκοσι έτη, αν ο νόμος προβλέπει γι' αυτά την ποινή της ισόβιας κάθειρξης, και αφετέρου οι διατάξεις των άρθρων 386 παρ.2 εδ. β' και 242 παρ.5 εδ.β' του ισχύοντος ΠΚ, κατά τις οποίες οι πράξεις αυτές παραγράφονται μετά είκοσι έτη. Τόσο οι διατάξεις του προϊσχύσαντος ΠΚ όσο και αυτές του νέου ΠΚ προβλέπουν εικοσαετή παραγραφή και συνεπώς δεν τίθεται ζήτημα εφαρμογής στη συγκεκριμένη περίπτωση ευνοϊκότερης διάταξης, αφού η παραγραφή ήταν **και είναι εικοσαετής (ΑΠ 1035/2022)**.

Παράσταση προς υποστήριξη της κατηγορίας (βλ και κάτωθι – Υποστηρίζων την κατηγορία).

1. Ο υποστηρίζων την κατηγορία **καλείται** για να παρασταθεί στο ακροατήριο **του Αρείου Πάγου**, καθώς έχει έννομο συμφέρον να υποστηρίξει το κύρος της προσβαλλόμενης απόφασης έναντι του καταδικασθέντος με αυτή κατηγορουμένου, **ακόμη** και στην περίπτωση που με την αίτηση αναίρεσης δεν προσβάλλεται η αφορώσα την πολιτική αγωγή διάταξη της απόφασης, **καθώς και αν δεν παραστάθηκε στο δευτεροβάθμιο δικαστήριο, είχε, όμως, νόμιμα παραστεί πρωτοδίκως (ΑΠ 639/2022)**.
2. **Παράσταση προς υποστήριξη της κατηγορίας. -Απόλυτη ακυρότητα** επιφέρει η παρά το νόμο παράσταση του υποστηρίζοντος την κατηγορία στη διαδικασία στο ακροατήριο, η οποία υφίσταται όταν δεν συντρέχουν στο πρόσωπο του οι όροι της ενεργητικής και παθητικής νομιμοποίησης για την παράσταση στο ποινικό δικαστήριο προς υποστήριξη της κατηγορίας σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 63 και 66 του Κ.Ποιν.Δ., όταν παραβιάσθηκε η διαδικασία που έπρεπε να τηρηθεί σχετικά με τον

τρόπο και το χρόνο ασκήσεως και υποβολής της κατά το άρθρο 68 του ίδιου Κώδικα (ΑΠ 616/2022).

3. Η πολιτική αγωγή, που ασκείται ενώπιον του ποινικού δικαστηρίου, έχει όχι μόνον αστικό, **αλλά και ποινικό χαρακτήρα**. Συνεπώς, ο νομιμοποιούμενος να παραστεί ως πολιτικώς ενάγων, μπορεί να δηλώσει στο ακροατήριο του ποινικού δικαστηρίου παράσταση πολιτικής αγωγής, μόνο προς υποστήριξη της κατηγορίας, χωρίς συγχρόνως να ζητήσει αποζημίωση από το έγκλημα ή χρηματική ικανοποίηση, λόγω ψυχικής οδύνης ή ηθικής βλάβης (ΑΠ 1518/2005) και συνεπώς ουδεμία ακυρότητα επήλθε από την παράσταση της ανωτέρω προς υποστήριξη της κατηγορίας, το πρώτο ενώπιον του δευτεροβαθμίου Δικαστηρίου, αφού πρωτοδίκως είχε επιδικασθεί σ' αυτήν, υπό το καθεστώς του προϊσχύσαντος ΚΠΔ, (ως πολιτικώς ενάγουσα) χρηματική ικανοποίηση για ηθική βλάβη (**άρθ. 588 παρ. 3 ν ΚΠΔ**) (ΑΠ 736/2022).

Παραχάραξη (άρθρο 207 ΠΚ)- Κυκλοφορία πλαστών (αρ. 208 ΠΚ).

1. Έγκλημα **σωρευτικά μικό**, ως προς τους δύο βασικούς τρόπους τέλεσής του και ειδικότερα **την παραποίηση και τη νόθευση**, οι οποίοι δεν μπορούν να σωρευτούν ή να εναλλαχθούν πάνω στο ίδιο υλικό αντικείμενο, καθώς το ίδιο νόμισμα δεν μπορεί και να παραποιηθεί και να νοθευθεί, εφόσον η νόθευση προϋποθέτει γνήσιο νόμισμα, στο οποίο γίνεται η πλαστή ενέργεια. Όταν όμως το έγκλημα της παραχάραξης εμφανίζεται με τη μορφή της **κατοχής παραχαραγμένων νομισμάτων**, φέρει κατά την ορθότερη άποψη, τα **χαρακτηριστικά υπαλλακτικά μικού εγκλήματος**, με συνέπεια η μεταξύ τους συρροή (νόθευση — κατοχή ή παραποίηση — κατοχή) να είναι **φαινομενική**, εφόσον αφορούν στην ίδια ποσότητα παραχαραγμένων

νομισμάτων και με αυτούς τους τρόπους τέλεσης προσβάλλεται η ίδια μονάδα έννομου αγαθού.

2. Ως «**παραποίηση**» θεωρείται η εξ αρχής κατασκευή ψευδονομίσματος, η οποία γίνεται κατ' απομίμηση γνήσιου — νομίμως κυκλοφορούντος νομίσματος και παρουσιάζει τέτοιο βαθμό ομοιότητας προς το απομιμούμενο γνήσιο στερεότυπο, ώστε το πλαστό προϊόν, και αν ακόμη δεν έχει τέλεια ομοιότητα προς το γνήσιο, **να είναι πρόσφορο να παραπλανήσει τον μέσο ανύποπτο συναλλασσόμενο**, για να το δεχθεί στην κατοχή του σαν γνήσιο. Κριτήριο για τη διαπίστωση της δυνατότητας ή μη παραπλάνησης του κοινού **δεν αποτελεί ούτε η οξυδέρκεια και σχολαστικότητα ενός επιμελούς παρατηρητή ούτε η ικανότητα ενός εμπειρογνώμονα ούτε βέβαια, από την άλλη πλευρά η περιορισμένη ικανότητα αντίληψης του θύματος** λόγω των ειδικών συνθηκών της συγκεκριμένης περίπτωσης, αλλά η **συνήθης παρατηρητικότητα** του μέσου συναλλασσόμενου πολίτη, ο οποίος ανυποψίαστος και με καλή πίστη χρησιμοποιεί μηχανικά το νόμισμα στις καθημερινές του συναλλαγές.
3. Ως **κατοχή** κρίνεται η καθ' οιονδήποτε τρόπο περιέλευση παραχαραγμένου νομίσματος, εν γνώσει της πλαστότητάς του, στην εξουσία του δράστη, ο οποίος έχει σκοπό να το θέσει στην κυκλοφορία σαν γνήσιο, εφόσον το **εξουσιάζει ολοκληρωτικά εντάσσοντάς το σε σφαίρα εξουσιάσής του (ΑΠ 998/2022)**.
4. Από το συνδυασμό της διάταξης του άρθρου **207** με την διάταξη του άρθρου **208 ΠΚ** συνάγεται ότι, εάν ο δράστης της παραχάραξης (με οποιαδήποτε από τις προβλεπόμενες στο νόμο μορφές της) θέσει εν συνεχεία σε κυκλοφορία τα παραχαραγμένα νομίσματα ή χαρτονομίσματα, η ενέργειά του αυτή, ως αποτελούσα την αξιοποίηση της παραχάραξης που έλαβε χώρα και μη προσβάλλουσα άλλο έννομο

αγαθό, εκτός εκείνου το οποίο αρχικά προσβλήθηκε, **συνιστά μη τιμωρητή υστέρρα πράξη**, αφού και με αυτήν (την κυκλοφορία) προσβάλλεται η ίδια μονάδα εννόμου αγαθού. **ΑΠ 979/2023**

5. **Η κατοχή** παραχαραγμένων νομισμάτων συνιστά έγκλημα **διαρκές** και υφίσταται καθ' όλη τη διάρκεια της άσκησης της φυσικής εξουσίας επί των κατεχομένων πλαστών χαρτονομισμάτων, για τη θεμελίωση δε του εγκλήματος αυτού απαιτείται ο δράστης να κατέχει τα νομίσματα με τη γνώση της ιδιότητας αυτών ως πλαστών και να έχει τη δυνατότητα της διάθεσης αυτών (**ΑΠ 979/2023**).

Παροχή επενδυτικών υπηρεσιών χωρίς άδεια

(αρ. 8 Ν 3606/2007 και 69 παρ. 6 β Ν 4518/2028). **Στοιχεία νομοτυπικής μορφής.**

Δεν εμπίπτει στην έννοια των επενδυτικών υπηρεσιών η διαχείριση επενδυτικού χαρτοφυλακίου, που περιλαμβάνει **μόνο κατάθεση χρημάτων**, χωρίς την ειδική εντολή του πελάτη προς διενέργεια για λογαριασμό του συναλλαγών σε χρηματοπιστωτικά μέσα και τίτλους ή προς παροχή επενδυτικών υπηρεσιών στον ίδιο τομέα. Συνεπώς, **δεν υπάγεται** στις καλυπτόμενες επενδυτικές υπηρεσίες **η κατάθεση χρηματικού κεφαλαίου**, προκειμένου να γίνει, κατά τη βούληση των μερών στο πλαίσιο σχετικής σύμβασης, διαχείριση αυτού σε επενδύσεις **με εγγυημένες σταθερές αποδόσεις, χωρίς επενδυτική διακινδύνευση** με σκοπό το μεγαλύτερο δυνατό κέρδος, και όχι με την ειδική εντολή να επενδυθεί το ποσό του χρηματικού κεφαλαίου, για λογαριασμό του εντολέα, σε συναλλαγές αγοράς και πώλησης χρηματοπιστωτικών μέσων ή άλλες συναφείς επενδυτικές συναλλαγές

κινητών αξιών. **ΟΛΑΠ 11/2013, ΑΠ 361/2023**

Η σύμβαση διαμεσολάβησης με άλλη εταιρεία για εισροή κεφαλαίων προς επένδυση στην εκπροσωπούμενη από τον αναιρεσείοντα εταιρεία, συνιστά **επενδυτική δραστηριότητα** και όχι απλή διαμεσολάβηση. **(ΟΛΑΠ 11/2013, ΑΠ 361/2023).**

Περιβάλλον

Ρύπανση. Υποβάθμιση. Στοιχεία νομοτυπικής μορφής εγκλήματος **(ΑΠ 1048/2022).**

Πλαστογραφία

- 1. Στοιχεία νομοτυπικής μορφής.** Οι διατάξεις του άρθρου 216 του νΠΚ είναι **ευμενέστερες αυτών** του πΠΚ ως προς την αντικ. υπόσταση και την ποινή. Είναι αδιάφορο εάν επιτεύχθηκε η παραπλάνηση. Για τη στοιχειοθέτηση κακουργηματικής πλαστογραφίας δεν είναι αναγκαίο η περιουσιακή μετακίνηση να είναι άμεσα συνδεδεμένη με αυτήν, με την έννοια ότι θα πρέπει να επέρχεται ευθέως και αμέσως δια μόνης της υλικής πράξης της κατάρτισης ή νόθευσης εγγράφου. Αρκεί ότι το όφελος ή η περιουσιακή ζημία έχουν ενταχθεί **στον επιδιωκόμενο σκοπό** και στο εν γένει με την πλαστογραφία παραπλανητικό σχέδιο του δράστη και με την κατάρτιση του πλαστού εγγράφου διαμορφώνονται οι όροι και προϋποθέσεις για να υπάρξει στη συνέχεια η δυνατότητα, έστω και με την παρεμβολή άλλων ενεργειών του δράστη, χρονικώς επομένων της κατάρτισης του πλαστού εγγράφου, να επέλθει το σκοπηθέν όφελος ή η περιουσιακή ζημία **(ΑΠ 551/2023, 524/2023, 292/2023).**
- 2.** Οι τυχόν επιπρόσθετες και επόμενες ενέργειες του δράστη δεν αναιρούν το πρόσφορο της πλαστογραφίας να επιφέρει το περιουσιακό όφελος ή την περιουσιακή ζημία. Αληθής η συρροή μεταξύ πλαστογραφίας και απάτης σε βαθμό κακουργήματος,

καθώς στρέφονται κατά διαφορετικών εννόμων αγαθών και στοιχειοθετούνται από διαφορετικά περιστατικά. ([ΑΠ 787/2022](#)) .

3. **Οι έννομες συνέπειες** μπορεί να αφορούν αυτόν που **παραπλανάται ή τρίτο πρόσωπο**, ενώ **δεν** απαιτείται **να επήλθε πράγματι** η επιδιωκόμενη παραπλάνηση. ([ΑΠ 354/2023](#), [354/2021](#), [720/2020](#)).

4. **Πλαστογραφία. Επιεικέστερες οι διατάξεις του νΠΚ.** Χρήση πλαστού εγγράφου. Στοιχεία νομοτυπικής μορφής αδικήματος. Εκτός από το σκοπό παραπλάνησης, που πρέπει να έχει ο δράστης, απαιτείται επί πλέον το πλαστό έγγραφο να έχει τη δυνατότητα αντικειμενικά με τη χρήση του να παραπλανήσει άλλον για γεγονός, που μπορεί να έχει έννομες συνέπειες, δηλαδή να είναι πρόσφορο να παράγει έννομες συνέπειες, ενώ η επέλευση βλάβης στην περιουσία άλλου δεν αποτελεί στοιχείο του εγκλήματος ([ΑΠ 161/2022](#)).

5. Ως προς **την πλαστογραφία σε βάρος του Ελληνικού Δημοσίου**, των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου και των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης οι προγενέστερες διατάξεις είναι επιεικέστερες α) ως προς το ότι κατά τη διάταξη του Ν.1608/1950 το περιουσιακό όφελος ή ζημία πρέπει να υπερβαίνει τις 150.000 ευρώ και β) ως προς το ότι, σε περίπτωση πλαστογραφίας χωρίς τις επιβαρυντικές περιστάσεις της επί μακρόν εκτέλεσης ή του αντικειμένου ιδιαίτερα μεγάλης αξίας, η διάταξη του **Ν. 1608/1950** προέβλεπε ελάχιστο όριο ποινής κάθειρξη πέντε ετών σε αντίθεση με αυτή της παρ. 4 του άρθρου 216 του ισχύοντος ΠΚ που προβλέπει κάθειρξη τουλάχιστον δέκα ετών και χρηματική ποινή ([ΑΠ 990/2023](#)).

6. **Σε βάρος του Δημοσίου:** ευμενέστερη η διάταξη του άρ. 216 νΠΚ έναντι της αντίστοιχης του πΠΚ σε συνδ. με άρ. 1 παρ. 1 Ν 1608/1950 (ΑΠ 1066/2023)
7. **Η χρήση** μπορεί να γίνει **με οποιονδήποτε τρόπο**, άμεσα ή έμμεσα δια τρίτου – παρένθετου, καλόπιστου (αγνοούντος την πλαστικότητα) ή και μη (ΑΠ 1067/2022, 314/2020, ΑΠ 671/2017).
8. **Πλαστογραφία. Στοιχεία αντικειμενικής υπόστασης** (ΑΠ 1143/2022, 132/2022).
9. **Πλαστογραφία.** Με το νΠΚ η χρήση του πλαστού εγγράφου δεν αποτελεί επιβαρυντική περίπτωση, όπως υπό τον προϊσχύσαντα ΠΚ, αλλά αυτοτελή πράξη, η οποία συρρέει φαινομενικά όταν ακολουθεί την πλαστοποιητική ενέργεια και απορροφάται από αυτή (ΑΠ 1066/2023, 556/2023, 392/2023, 354/2023, 1698/2022, 1054/2022, 1053/2022, 687/2022) . Ευμενέστερος ο νΠΚ και στην α.υ. της κακουρηματικής πλαστογραφίας ως προς την **κατ'επάγγελμα ή κατά συνήθεια τέλεση άνω των 30.000 ευρώ**(ΑΠ 1244/2022 ,927/2022).
10. **Πλαστογραφία και χρήση πλαστού.** Σύμφωνα δε με την κρατούσα υπό την ισχύ του παλαιού ΠΚ άποψη, που παραμένει και με το νέο ΠΚ επίκαιρη, **η απορροφηθείσα χρήση** του πλαστού από τον ίδιο τον πλαστογράφο **αναβιώνει**, όταν αυτός δεν μπορεί για οποιοδήποτε λόγο να τιμωρηθεί για την απορροφώσα πλαστογραφία εξαιτίας αθώωσης, παραγραφής και μάλιστα ανεξαρτήτως αν η χρήση έγινε πριν ή μετά τη συμπλήρωση του χρόνου αυτής (Ολ ΑΠ 1284/1992). Ακριβώς, για το ενδεχόμενο της αναβίωσης και για να καταστεί χωρίς προβλήματα δυνατή η επιτρεπτή **μεταβολή της κατηγορίας**, θα πρέπει στην τελευταία (περί πλαστογραφίας) να **περιγράφεται** η πράξη της χρήσης του πλαστού ως ιστορικό γεγονός (ΑΠ 482/2023, 1698/2022, 1026/2022).

- 11. Πλαστογραφία.** για τη θεμελίωση του αξιοποίνου, ο νόμος απέβλεψε **όχι στην αμεσότητα της ενέργειας του δράστη**, σε σχέση με το αποτέλεσμα της περιουσιακής βλάβης ή του οφέλους, **αλλά στην αμεσότητα του κινδύνου**, τον οποίο ενέχει αυτή καθ' εαυτή η υλική πράξη της πλαστογραφίας, έστω και αν πρέπει να ακολουθήσει ενδεχομένως και περαιτέρω ενέργεια αυτού, η οποία ουσιαστικώς ενεργοποιεί τον κίνδυνο της επέλευσης του οφέλους ή της βλάβης (ΑΠ 1054/2022, ΟΛΑΠ 3/2008 ΑΠ 61/2020, 107/2020, 1/2021).
- 12. Πλαστογραφία.** Για τη στοιχειοθέτηση δε **της κακουργηματικής πλαστογραφίας**, δεν είναι αναγκαία η περιουσιακή μετακίνηση να είναι άμεσα συνδεδεμένη με αυτή, με την έννοια ότι θα πρέπει να επέρχεται ευθέως και αμέσως με μόνη την υλική πράξη της χρήσης του πλαστού εγγράφου. Αρκεί ότι το όφελος ή η περιουσιακή ζημία να έχουν ενταχθεί στον επιδιωκόμενο σκοπό και στο εν γένει, με την χρήση πλαστού εγγράφου, παραπλανητικό σχέδιο του δράστη και με την χρήση αυτού να διαμορφώνονται οι όροι και οι προϋποθέσεις για να υπάρξει στη συνέχεια η δυνατότητα, έστω και με την παρεμβολή άλλων ενεργειών του δράστη, χρονικώς επομένων της κατάρτισης του πλαστού εγγράφου, να επέλθει το σκοπηθέν όφελος ή η περιουσιακή ζημία (Ολ. ΑΠ 3/2008, ΑΠ 267/2023, 1235/2022, 61/2020).
- 13. Πλαστογραφία επιταγής.** Η μη τήρηση της συμφωνίας, που μπορεί να είναι και **σιωπηρή**, τεκμαιρόμενη μάλιστα, σε περίπτωση, που αφέθηκε σε αυτήν συγκεκριμένο κενό για να συμπληρωθεί αργότερα, και η, αντίθετα με το περιεχόμενό της, συμπλήρωση **της ατελούς** κατά την έκδοση ως προς κάποιο τυπικό στοιχείο της επιταγής (άρθρο 13 ν. 5960/1933) **συνιστά πλαστογραφία** με τη μορφή της **νόθευσης** εγγράφου (ΑΠ 1568/2022, 228/2013, 1686/2010, 1491/2006).

Πλαστογραφία και πλαστογραφία πιστοποιητικού. (άρθρο 217 του ΠΚ)

1. Έννομο αγαθό: η διάταξη του άρθρου 216 παρ. 1 αποβλέπει στην προστασία της δημόσιας **πίστης περί τα υπομνήματα** και της ασφάλειας των εγγράφων συναλλαγών (και όχι της περιουσίας ή άλλων αγαθών) **(ΑΠ 540/2023)**.
2. Η **διαφορά** μεταξύ της διατάξεως του άρθρου 216 του ΠΚ και της εξαιρετικής του άρθρου 217 του ΠΚ, συνίσταται, **αφενός μεν** στο ότι στην τελευταία διάταξη δεν εμπίπτουν όλα τα κατά την έννοια του άρθρου 13 στοιχ. γ' του ΠΚ, έγγραφα, **αλλά μόνον πιστοποιητικά** ή μαρτυρικά ή και έτερο έγγραφο στοιχείο συναφές, δυνάμενο, συνήθως, να χρησιμοποιηθεί ως τοιούτο, **αφετέρου** δε στο ότι ο συνδεδόμενος με την τέλεση του αδικήματος του άρθρου 217 ΠΚ **σκοπός του υπαιτίου** πρέπει να αποβλέπει αποκλειστικώς στην άμεση συντήρηση, την κίνηση ή την κοινωνική πρόοδο του δράστη ή κάποιου άλλου, χωρίς όμως η προσδοκώμενη εκ της πράξεως ωφέλεια ή η αντίστοιχη ζημία τρίτου να έχουν τη σημασία, την οποία έχουν για τη θεμελίωση της βασικής διατάξεως του άρθρου 216 του ΠΚ. **.(ΑΠ 1143/2022)**.
3. Στην περίπτωση όμως που εκ της **πλαστογραφίας** βλάπτεται **άλλος ευθέως** στις έννομες αυτού σχέσεις ή το συμφέρον της δημόσιας υπηρεσίας ή αν γενικότερα η πλαστογραφία γίνεται **για άλλον σκοπό, εκτός του στο άρθρο 217** αναφερομένου, τότε και αν ακόμη χρησιμοποιούνται έγγραφα προβλεπόμενα υπό του ιδίου άρθρου ως πιστοποιητικά ή μαρτυρικά, εφαρμοστέα τυγχάνει **η βασική** περί πλαστογραφίας διάταξη του άρθρου 216 παρ. 1 του ΠΚ **και όχι η ειδική** διάταξη του άρθρου 217 του ΠΚ. **(ΑΠ 712/2023, 424/2023, 1143/2022)**.
4. **Άρθρο 217 παρ. 3:** Κατά την έννοια της διάταξης αυτής, για τη στοιχειοθέτηση της

αντικειμενικής υπόστασης του εγκλήματος της πλαστογραφίας πιστοποιητικών απαιτείται κατάρτιση πλαστού ή νόθευση πτυχίου ή κάθε είδους πιστοποιητικού γνώσεων ή δεξιοτήτων, ή χρήση αυτών. **Υποκειμενικώς απαιτείται δόλος**, που περιλαμβάνει τη γνώση και τη θέληση των πραγματικών περιστατικών που απαρτίζουν την πράξη αυτή και σκοπός του υπαιτίου να καταλάβει θέση εργασίας ή να διεκδικήσει βαθμολογική ή μισθολογική προαγωγή στον δημόσιο ή τον ιδιωτικό τομέα, δηλαδή να έχει κάποια ωφέλεια ο δράστης, χωρίς όμως εντεύθεν να επέρχεται ευθέως βλάβη στις έννομες σχέσεις άλλου. **ΑΠ 424/2023**).

5. **Η διαφορά** μεταξύ της διάταξης **του άρθρου 216 ΠΚ** και της εξαιρετικής του άρθρου **217 παρ. 3 του νέου ΠΚ** συνίσταται, αφενός μεν στο ότι στην τελευταία διάταξη δεν εμπίπτουν όλα τα κατά την έννοια του άρθρου 13 στοιχ. γ' ΠΚ έγγραφα, αλλά μόνο τα αναφερόμενα σε αυτή, αφετέρου δε στον ειδικό σκοπό για τον οποίο τελείται το έγκλημα του άρθρου 217 παρ. 3 του νέου ΠΚ. Ειδικότερα, από τις διατάξεις αυτές συνάγεται, πρώτον, ότι αντικείμενο της κατά το άρθρο 217 παρ. 3 πλαστογραφίας δεν συνιστούν πάντα τα κατά το άρθρο 13 §1 γ' ΠΚ έγγραφα, αλλά μόνον τα πτυχία και τα κάθε είδους πιστοποιητικά γνώσεων και δεξιοτήτων, και δεύτερον ότι ο συνδεόμενος με την τέλεση του αδικήματος του άρθρου 217 παρ.3 ΠΚ σκοπός του υπαιτίου πρέπει να αποβλέπει αποκλειστικώς και μόνον στην κατάληψη θέσης εργασίας ή στη διεκδίκηση βαθμολογικής ή μισθολογικής προαγωγής στο δημόσιο ή τον ιδιωτικό τομέα, χωρίς η προσδοκώμενη από την πράξη ωφέλεια ή η αντίστοιχη ζημία τρίτου να έχουν τη σημασία, την οποία έχουν για την θεμελίωση της πράξης της βασικής διάταξης του άρθρου 216 ΠΚ. **ΑΠ 424/2023**).

6. Στην περίπτωση, όμως, που από την πλαστογραφία ή τη νόθευση βλάπτεται άλλος ευθέως στις έννομες αυτού σχέσεις ή το συμφέρον του δημόσιου ή ιδιωτικού τομέα ή, αν, γενικότερα, **η πλαστογραφία γίνεται και για άλλο σκοπό**, εκτός του υπό του

άρθρου 217 παρ.3 ΠΚ αναφερομένου, τότε και αν ακόμη χρησιμοποιούνται έγγραφα προβλεπόμενα από το ίδιο άρθρο, ήτοι πτυχίο ή πιστοποιητικό γνώσεων ή δεξιοτήτων, εφαρμοστέα τυγχάνει η βασική **περί πλαστογραφίας** διάταξη του άρθρου **216 ΠΚ** και όχι η ειδική διάταξη του άρθρου 217 παρ. 3 ΠΚ (ΑΠ 424/2023).

Πλαστογραφία κακουργηματική (αρ. 216 παρ. 3 ΠΚ)

1. Για τη στοιχειοθέτηση κακουργηματικής πλαστογραφίας **δεν** είναι αναγκαίο η περιουσιακή μετακίνηση **να είναι αμέσως συνδεδεμένη** με αυτή, με την έννοια ότι θα πρέπει να επέρχεται ευθέως και αμέσως με μόνη την υλική πράξη της καταρτίσεως ή νοθεύσεως εγγράφου. Αρκεί ότι το όφελος ή η περιουσιακή ζημία έχουν ενταχθεί **στον επιδιωκόμενο σκοπό** και στο εν γένει, με την πλαστογραφία, παραπλανητικό **σχέδιο** του δράστη και ότι με την κατάρτιση του πλαστού ή τη νόθευση γνήσιου εγγράφου διαμορφώνονται οι όροι και προϋποθέσεις, για να υπάρξει στη συνέχεια η δυνατότητα, έστω και με την παρεμβολή άλλων ενεργειών του δράστη, χρονικώς επομένων της καταρτίσεως του πλαστού εγγράφου, να επέλθει το σκοπηθέν όφελος ή η περιουσιακή ζημία. (ΑΠ 1602/2022).
2. **Συνεπώς**, για τη θεμελίωση του αξιοποίνου, ο νόμος απέβλεψε **όχι στην αμεσότητα της ενέργειας του δράστη**, σε σχέση με το αποτέλεσμα της περιουσιακής βλάβης ή του οφέλους, **αλλά στην αμεσότητα του κινδύνου**, τον οποίο ενέχει αυτή καθ' εαυτή η υλική πράξη της πλαστογραφίας, έστω και αν πρέπει να ακολουθήσει ενδεχομένως και περαιτέρω ενέργεια αυτού, η οποία ουσιαστικώς ενεργοποιεί τον κίνδυνο της επελεύσεως του οφέλους ή της βλάβης. (ΑΠ 1602/2022).

3. **Πλαστογραφία κακουρηματική – Υπεξαίρεση κακουρηματική . Συρροή.** Ενόψει τούτου, αλλά και γιατί το καθένα από αυτά δεν αποτελεί μέσο τελέσεως ή αναγκαία συνέπεια του άλλου, τελούν μεταξύ τους σε σχέση **αληθούς πραγματικής συρροής** τόσο υπό τη **βασική** όσο και υπό την **κακουρηματική** μορφή τους και όταν ακόμη η κακουρηματική πλαστογραφία διαπράττεται προς συγκάλυψη της υπεξαίρεσεως. (ΑΠ 1602/2022).

Πλημμύρα

(αρ. 268 ΠΚ). Πλημμύρα συνιστά ..... Με τη νέα ρύθμιση (βλ. και **Αιτ. Έκθ. Ν.4855/2021**) αρκεί **η δυνατότητα να προκύψει κίνδυνος** τόσο για άνθρωπο, όσο και για ξένα πράγματα, να υπάρχει δηλαδή **δυσνητική διακινδύνευση**. Ως **κοινός κίνδυνος** νοείται η δια της πλημμύρας διακινδύνευση (**ενδεχόμενος κίνδυνος**) ευρύτερου κύκλου εννόμων αγαθών που είναι ανεπίδεκτος εκ των προτέρων προσδιορισμού κατ' έκταση. Δεν απαιτείται μεν ειδικός προσδιορισμός των προσώπων και των πραγμάτων που κινδύνευσαν από την πλημμύρα, είναι όμως αναγκαία η συνδρομή γεγονότων και περιστατικών ικανών να δικαιολογήσουν τη δυνατότητα του εν λόγω κοινού κινδύνου (ΑΠ 129/2023, 921/2009, 1788/2007,

Πόθεν έσχες

Η αξιόποινη πράξη της μη υποβολής δήλωσης περιουσιακής κατάστασης του ν.3213/2003 απαιτεί **απλή πρόθεση** με την έννοια του άρθρου 27 παρ.1 Π.Κ. (απλός ή ενδεχόμενος δόλος), σε αντίθεση με την άλλη πράξη που προβλέπεται από την ίδια διάταξη περί υποβολής ανακριβούς σχετικής δήλωσης και απαιτεί **τη γνώση ανακρίβειας και απόκρυψης** περιουσιακών στοιχείων, δηλαδή τη γνώση υποβολής

ανακριβούς δήλωσης περιουσιακής κατάστασης (**Α.Π. 1750/2018**), και αυτή (η απλή πρόθεση) ενυπάρχει στη θέληση πραγμάτωσης των αντικειμενικών στοιχείων της πράξης, εκδηλώνεται δε, με την πραγμάτωση αυτών των στοιχείων και δεν χρήζει ιδιαίτερης αιτιολογίας (**ΑΠ 1172/2022**).

Ποινή

1. Για την εφαρμογή της διάταξης του άρθρου **463 παρ. 4 νΠΚ** δεν ενδιαφέρει εάν από τον ειδικό ποινικό νόμο μαζί με την ποινή **της ισόβιας κάθειρξης** προβλέπεται **και χρηματική ποινή**, αλλά εάν η μόνη προβλεπόμενη στερητική της ελευθερίας ποινή είναι αυτή της ισόβιας κάθειρξης, ανεξάρτητα αν προβλέπεται μαζί με αυτήν και χρηματική ποινή (**ΑΠ 828/2023, 1418/2022, 959/2022, 750/2020**).
2. Η πενταετής κάθειρξη είναι βαρύτερη της πενταετούς φυλάκισης και δεν μετατρέπεται σε χρηματική (**ΑΠ 794/2023**).
3. **Αρχή αναλογικότητας**: με την διάταξη του άρθρου 25 του Συντάγματος εισάγεται η **αρχή της αναλογικότητας**, η οποία αναφέρεται σε όλα τα πεδία του δικαίου, και ως γενική αρχή του δικαίου, διέπει την όλη δημόσια δράση και δεσμεύει τον νομοθέτη, τον δικαστή και τη διοίκηση. **Όλα τα μέσα άσκησης της κρατικής εξουσίας, ο νόμος, η δικαστική απόφαση και η διοικητική πράξη, πρέπει να πληρούν τα τρία κριτήρια της**, να είναι δηλαδή **(α) κατάλληλα**, ήτοι πρόσφορα για την πραγμάτωση του επιδιωκόμενου σκοπού, **(β) αναγκαία**, ώστε να προκαλούν ελάχιστον δυνατό περιορισμό στον ιδιώτη ή το κοινό, και τέλος **(γ) εν στενή εννοία ανάλογα**, να τελούν δηλαδή σε εσωτερική αλληλουχία με τον επιδιωκόμενο σκοπό, ώστε η αναμενόμενη ωφέλεια να μην υπολείπεται της επερχόμενης εξ αυτών βλάβης. (**ΟΛΑΠ 2/2022, ΑΠ 735/2023**).
4. Έτσι η περί ποινής κρίση του δικαστηρίου **δεν πρέπει να υπερβαίνει τα ακραία όρια**

της διακριτικής του ευχέρειας αλλά επιβάλλεται να τηρεί μια **δίκαιη ισορροπία** μεταξύ αξιόποινης πράξης και ποινής για σωφρονισμό του δράστη (ειδική πρόληψη) και να συμβάλλει στη σταθερότητα και ειρήνευση της κοινωνικής ζωής με την παροχή στους πολίτες της επιβεβαίωσης ότι καλώς πράττουν όταν συμπεριφέρονται συννόμως (θετική γενική πρόληψη), με παράλληλη ικανοποίηση του κοινού περί δικαίου αισθήματος του κοινωνικού συνόλου. Με άλλα λόγια η ποινή επιβάλλεται χάριν της πρόληψης όχι όμως πέραν ή κάτω των ορίων που χαράσσει η ιδέα της Δικαιοσύνης (ΟΛΑΠ 2/2022, ΑΠ 735/2023).

Ποινή. Επανακαθορισμός- (άρθρο 562 του νέου ΚΠΔ)

1. Σύμφωνα με το άρθρο **562 του νέου ΚΠΔ**, κάθε αμφιβολία ή αντίρρηση του καταδικασθέντος σχετικά με την εκτελεστότητα της απόφασης και το είδος ή τη διάρκεια της ποινής λύεται από τον αρμόδιο κατ' άρθρο 549 του ίδιου κώδικα εισαγγελέα, ο οποίος αποφαινεται αμελλητί με αιτιολογημένη **διάταξή του** (άρθρ. 562 εδάφ. α ΚΠΔ), ενώ στα δικαστήρια και συγκεκριμένα στο δικαστήριο **των πλημμελειοδικών** του τόπου όπου εκτίεται η ποινή, απονέμεται μόνον η αρμοδιότητα να επιληφθεί του ανωτέρω θέματος σε περίπτωση **αμφιβολίας** του εισαγγελέα **ή αντίρρησης** του καταδικασθέντος κατά της διάταξης του εισαγγελέα (άρθρ. 562 εδάφ. β ΚΠΔ). (Ολομ. ΑΠ 4/2021, ΑΠ 1127/2022).
2. Το πλημμελειοδικείο, το οποίο επιλαμβάνεται αντιρρήσεων του καταδικασμένου ή αμφιβολιών του Εισαγγελέα, περιορίζεται στην εξέταση ζητημάτων σχετικών **με την εκτελεστότητα** αμετάκλητης καταδικαστικής απόφασης, τα οποία προέκυψαν **μετά το αμετάκλητο** αυτής κατά την εκτέλεσή της, ενδεικτικώς δε τέτοιες είναι οι αμφιβολίες ή αντιρρήσεις αναφορικά με: **α) την εκτελεστότητα** της απόφασης, όταν προβάλλεται ότι αυτή δεν έχει καταστεί αμετάκλητη, **β) το είδος της ποινής** που επιβλήθηκε και **γ)**

τη διάρκεια της ποινής, εάν ο καταδικασμένος επικαλείται εσφαλμένο προσδιορισμό του χρόνου λήξης της (άρθρο 554 ΚΠΔ), δ) την ύπαρξη λόγων που συνεπάγονται **παύση της έκτισης ή εξάλειψη** της ποινής, όπως η απονομή χάριτος (άρθρο 564 περ. β' ΚΠΔ) ή η παραγραφή της ποινής (άρθρο 565 περ. α' ΚΠΔ), αντιστοίχως, ή ο χαρακτηρισμός της πράξης ως **μη αξιόποινης** με μεταγενέστερο νόμο κατ' εφαρμογή του άρθρου 2 παρ. 2 ΠΚ. (Ολομ. ΑΠ 4/2021, ΑΠ 1127/2022).

3. Για να είναι δε **παραδεκτές** οι αντιρρήσεις του καταδικασθέντος, που απευθύνονται αρχικώς στον **εισαγγελέα** και μπορούν να εισαχθούν ακολούθως προς κρίση στο **πλημμελειοδικείο** ως αμφιβολίες ή αντιρρήσεις, πρέπει να **μην** προσκρούουν στο **αμετάκλητο** της εκτελούμενης καταδικαστικής απόφασης και να υποβληθούν ενόσω διαρκεί ακόμη η εκτέλεση της απόφασης, **να μην** έχει δηλαδή καθ' **ολοκληρία** αποτιθεί η ποινή, που επιβλήθηκε με την καταδικαστική απόφαση, διότι μετά την απότιση της ποινής εξαντλείται η εκτελεστότητα της απόφασης και δεν υπάρχει στάδιο εκτέλεσης. (Ολομ. ΑΠ 4/2021, ΑΠ 1127/2022).
4. Σύμφωνα με αυτά, **δεν** παρέχεται, βάσει των ως άνω διατάξεων του άρθρου 562 του νέου ΚΠΔ, δυνατότητα ελέγχου της νομιμότητας της εκτελούμενης απόφασης ως προς την επιβολή της ποινής, που απαγγέλθηκε αμετακλήτως από το αρμόδιο για την εκδίκαση της αξιόποινης πράξης δικαστήριο μετά από έρευνα της κατηγορίας, ή δυνατότητα επανακαθορισμού της ποινής αυτής **λόγω τυχόν ηπιότερης αντιμετώπισης του αξιοποίνου της πράξης** για την οποία επιβλήθηκε, καθόσον αυτό θα προσέκρουε **στο άρθρο 2 ΠΚ και στο αμετάκλητο** και θα οδηγούσε σε κατάλυση του δεδικασμένου. (Ολομ. ΑΠ 4/2021, ΑΠ 1127/2022).
5. Ακριβώς δε επειδή οι αντιρρήσεις ή αμφιβολίες αφορούν αποκλειστικώς τυπικά ζητήματα σε σχέση με **την έκτιση της αμετακλήτως επιβληθείσας ποινής**, τα οποία πρέπει να επιλύονται ταχέως, προβλέφθηκε με το νέο άρθρο 562 ΚΠΔ κατ' αρχήν

εξουσία του οριζόμενου στο άρθρο 549 του νέου ΚΠΔ **εισαγγελέα** να αποφανθεί επ' αυτών (μη προβλεπόμενη από το προϊσχύσαν αντίστοιχο άρθρο 565 του παλαιού ΚΠΔ, κατά το οποίο απαιτείτο απευθείας προσφυγή στο πλημμελειοδικείο) και δυνατότητα **προσφυγής στο πλημμελειοδικείο** του τόπου της εκτέλεσης στη συνέχεια, εάν εκείνος διατηρεί **αμφιβολίες** ως προς το ζήτημα, που προκύπτει, ή, αν υφίστανται **αντιρρήσεις** του καταδικασμένου ως προς τη διάταξη του εισαγγελέα, που κατ' αρχήν το επιλύει. Θα ήταν, δε, και δικονομικώς άτοπο να υποτεθεί ότι ανατέθηκε (μόνο) στον εισαγγελέα και στη συνέχεια στο Πλημμελειοδικείο, το οποίο ενδεχομένως θα είναι κατώτερο δικαστήριο από αυτό που επέβαλε αμετακλήτως την ποινή, τυχόν επανακαθορισμός αυτής, ο οποίος θα συνιστούσε ανεπίτρεπτη υπέρβαση εξουσίας του Πλημμελειοδικείου σε περίπτωση παραδοχής τέτοιας φύσεως αντιρρήσεων (Ολομ. ΑΠ 4/2021, ΑΠ 1127/2022).

Ποινή. Επιμέτρηση (αρ. 79 ΠΚ)

1. Ανήκει στην **κυριαρχική κρίση** του δικαστηρίου της ουσίας, το οποίο λαμβάνει υπόψη του **τη βαρύτητα του εγκλήματος, το βαθμό ενοχής** του κατηγορουμένου (χαρακτήρα, ατομικές και κοινωνικές περιστάσεις, βαθμό δυνατότητας, διαγωγή κατά και μετά την τέλεση της πράξης), στοιχεία που λειτουργούν υπέρ και σε βάρος του υπαιτίου, όπως αυτά προκύπτουν από τα πραγματικά περιστατικά που έγιναν δεκτά για την ενοχή του, **χωρίς** να έχει υποχρέωση να διαλάβει στη σχετική με την ποινή απόφασή του, άλλη ειδικότερη αιτιολογία για τα στοιχεία αυτά (ΑΠ 1015/2023, 896/2023, 551/2023, 316/2023, 151/2023, 1112/2022, 627/2022, 1376/2020, ΑΠ 716/2020).

2. Η παραβίαση **της αρχής αναλογικότητας** πρέπει να ερευνάται σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση, ενόψει **και του ύψους της ποινής**, που έχει επιβληθεί ή την μικρή ή μεγάλη απαξία της αξιόποινης πράξης, εφόσον και αυτή αποτελεί ένα από τα κριτήρια, των οποίων η συνεκτίμηση διαμορφώνει την κρίση του Δικαστηρίου για **την υπέρβαση ή μη ης ως άνω αναλογικότητας** (ΟΛΑΠ 14/2001, ΑΠ 1691/2022, 1369/2022, 1040/2019).
3. Επιμέτρηση ποινής (άρθρο 79 παρ. 6 ΠΚ). Επί αληθούς συρροής των εγκλημάτων της ληστείας με ιδιαίτερη σκληρότητα και της ανθρωποκτονίας, το στοιχείο της ιδιαίτερης σκληρότητας **μπορεί να αξιολογηθεί στην επιμέτρηση της ποινής για την πράξη της ανθρωποκτονίας**, ενώ αξιολογήθηκε στην αντικειμενική υπόσταση του αδικήματος της ληστείας (ΑΠ 768/2022).
4. Στις διατάξεις του άρθρου 79 του προϊσχύσαντος, αλλά και του ισχύοντος από 1.7.2019 Π.Κ., περιλαμβάνονται **γενικοί κανόνες** για τον τρόπο επιμέτρησης της ποινής, η συγκεκριμενοποίηση της οποίας ανήκει στον δικαστή, στον οποίο παρέχονται τα κριτήρια του in concreto καθορισμού, εντός των ορίων των ως άνω διατάξεων, οπότε **δεν τίθεται θέμα εφαρμογής επιεικέστερων για τον κατηγορούμενο διατάξεων για την επιμέτρηση της ποινής**. (ΑΠ 925/2023, 734/2023, 64/2023, 1495/2022, 1418/2022).
5. Όμως κατά την ΑΠ 592/2022 η διάταξη του άρθρου 79 νΠΚ, όπως ίσχυε προ της τροποποίησης με Ν 4637/2019, είναι **επιεικέστερη** και αυτής του προϊσχύσαντος ΠΚ και αυτής που ισχύει μετά την ως άνω τροποποίηση, αλλά ακόμη και αυτής που ίσχυε μετά την αντικατάστασή της με τον ν. **4637/2019** και ισχύει, μετά την εκ νέου αντικατάστασή της με βάση το άρθρο 3 του ν. **4855/2021** (ΑΠ 5/2023).

Ποινή. Συνολική (94 ΠΚ,551 κπδ)

1. Η εξουσία του δικαστηρίου, το οποίο καθορίζει τη συνολική ποινή που πρέπει να εκτιθεί, όταν κατά του ίδιου προσώπου υπάρχουν προς εκτέλεση περισσότερες εκτελεστές καταδικαστικές αποφάσεις, εξαντλείται στον καθορισμό αυτό της συνολικής ποινής, με την επιμέτρηση των περισσότερων ποινών, που έχουν επιβληθεί, κατά τον τρόπο που ορίζεται στις διατάξεις των άρθρων 94 και 97 του ισχύοντος Π.Κ. και **δεν προβλέπεται από το νόμο εξουσία του δικαστηρίου αυτού, είτε για αναστολή εκτέλεσης της συνολικής ποινής, είτε για μετατροπή αυτής σε χρηματική ποινή, είτε να ορίσει την καταβολή της ποινής σε δόσεις είτε, τέλος, να προχωρήσει στη μετατροπή της σε κοινωφελή εργασία** (βλ. όμως ήδη την παρ. 2 εδ. τελ. του άρθρου 551, ως. νυν ισχύει). (ΑΠ 1233/2022, 1098/2021, ΑΠ 1650/2019,
2. Μόνον στην περίπτωση της **συνεκδίκασης** και καταδίκης για πλείονα συρρέοντα εγκλήματα η καθορίζουσα τη συνολική ποινή απόφαση αποφαίνεται και περί της μετατροπής αυτής ή επέκεινα περί της καταβολής της σε δόσεις. Όταν όμως, η επιμέτρηση γίνεται **με μεταγενέστερη απόφαση** λόγω μη συνεκδίκασης πλειόνων συρρεόντων εγκλημάτων, το δικαστήριο περιορίζεται στον καθορισμό και μόνον της συνολικής ποινής, η δε μετατροπή ή δοσοποίηση των επί μέρους ποινών εξακολουθεί να ρυθμίζεται από τις αποφάσεις που επέβαλαν κάθε μία από τις ποινές αυτές και συγχρόνως προέβησαν στην μετατροπή και στη **δοσοποίησή τους**. Άλλωστε, η απόφαση περί καθορισμού συνολικής ποινής δεν είναι καταδικαστική, για να χωρήσει μετατροπή της συνολικής ποινής σε χρηματική ποινή ή δοσοποίησή της ή ακόμα μετατροπή αυτής σε παροχή κοινωφελούς εργασίας. (ΑΠ 1233/2022, 1098/2021, ΑΠ 1650/2019,
3. **Ποινή συνολική** .Επομένως, αν το παραπάνω δικαστήριο, μετά τον καθορισμό συνολικής ποινής, προχωρήσει - κατά την ίδια ή σε άλλη μεταγενέστερη συνεδρίαση

- στη μετατροπή αυτής είτε σε χρηματική ποινή είτε σε κοινωφελή εργασία (κατά τις διατάξεις του άρθρου 82 του προϊσχύσαντος Ποινικού Κώδικα, οι οποίες σύμφωνα με το άρθρο 465 του ισχύοντος Π.Κ. - Ν. 4619/2019 - εξακολουθούν να εφαρμόζονται για πράξεις τελεσθείσες μέχρι την θέση σε ισχύ του νέου Π.Κ.), υπερβαίνει την εξουσία του και δημιουργείται τοιούτοτρόπως λόγος αναίρεσης της απόφασής του, κατ' αυτό το μέρος, σύμφωνα με το άρθρο 510 παρ.1 στοιχ. Θ' του ισχύοντος ΚΠΔ. (ΑΠ 1233/2022, 1098/2021, ΑΠ 1650/2019,

Ποινική διαπραγμάτευση (άρθρο 303 ΚΠΔ)

1. Επί του θεσμού της ποινικής διαπραγμάτευσης **ουδεμία αποδεικτική διαδικασία λαμβάνει χώρα ενώπιον του ποινικού δικαστηρίου για τη διαπίστωση της ενοχής του κατηγορουμένου**, η ομολογία της οποίας από αυτόν αποτελεί προϋπόθεση για τη σύνταξη του πρακτικού της ποινικής διαπραγμάτευσης (ΑΠ 536/2023, 1581/2022).
2. Η δικαιοδοτική εξουσία του δικαστηρίου (Μονομελούς Εφετείου ή Μονομελούς Πλημμελειοδικείου) εξαντλείται **στην επικύρωση** του πρακτικού διαπραγμάτευσης και δεν δικαιοδοτεί αυτό ως προς την ενοχή του κατηγορουμένου αλλά ως **προς τη διάρκεια της ποινής**, για την επιμέτρηση της οποίας εφαρμόζει τα κριτήρια του άρθρου 79 του ΠΚ, δυνάμενο να επιβάλει ποινή **μικρότερη** από τη συμφωνηθείσα μεταξύ του εισαγγελέα και του κατηγορουμένου και πάντως όχι υπερβαίνουσα αυτήν, καθώς επίσης ερευνά αυτεπαγγέλτως τους λόγους που αναφέρονται στο άρθρο 368 περ. β' και γ' του ΚΠΔ και τέλος δικαιούται να μεταβάλλει τον νομικό χαρακτηρισμό της πράξης μόνο προς όφελος του κατηγορουμένου (ΑΠ 536/2023, 1581/2022).

Ποινική διαταγή -(αρ. 409 ΚΠΔ)

Η έκδοση της ποινικής διαταγής από Δικαστή σε δημόσια συνεδρίαση καθώς και η εκδίκαση της υπόθεσης σύμφωνα με την τακτική διαδικασία, εφόσον τούτο ζητήσει ο κατηγορούμενος με την υποβολή των αντιρρήσεων, **διασφαλίζουν τη συνταγματικότητα του νέου θεσμού** του οποίου η μη αντίθεση με την ΕΣΔΑ και το ΔΣΑΠΔ αναγνωρίζεται από τη νομολογία και του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΑΠ 933/2023).

Ποινική δίωξη. Αναβολή κατ' άρθρο 59 ΚΠΔ-(αρ. 59 παρ. 1 ΚΠΔ)

1. Από τη διάταξη αυτή προκύπτει, ότι η προβλεπόμενη υποχρεωτική **αναβολή ή αναστολή** (όρος ταυτόσημος) της ποινικής δίκης γίνεται, όταν στην αναβαλλόμενη δίκη ανακύπτει ως προδικαστικό ζήτημα το ίδιο ποινικό ζήτημα που εκκρεμεί ως κύριο αντικείμενο **στην άλλη συναφή δίκη**, η οποία πρέπει να εκκρ.εμεί στο στάδιο της κύριας διαδικασίας, και **όχι της προδικασίας**. ΑΠ 1664/2022, 1406/2020).
2. Από τη διατύπωση και το σκοπό της διάταξης αυτής, προκύπτει ότι έχει θεσπισθεί προς αποφυγή έκδοσης αντιφατικών αποφάσεων, και για την ασφαλέστερη διάγνωση του νομικού ζητήματος, μπορεί δε να εφαρμοσθεί **και στην αναιρετική δίκη**. Αυτό συμβαίνει, προεχόντως, όταν κάποιο σοβαρό **νομικό ζήτημα**, το οποίο πρέπει να επιλυθεί από το οικείο αναιρετικό τμήμα, έχει παραπεμφθεί ήδη **στην Ολομέλεια** του Αρείου Πάγου, όπου και εκκρεμεί (ΑΠ 1664/2022, 1406/2020).

Πορνογραφία ανηλίκων (άρθρο 348Α ΠΚ)

1. Η κατοχή υλικού παιδικής πορνογραφίας **μέσω πληροφοριακού συστήματος** συνιστά μία **ιδιότυπη μορφή κατοχής**, ως αφορώσα στην ουσία κατοχή ηλεκτρονικών δεδομένων, ήτοι .....Με τη διάταξη της παραγράφου 4 του προαναφερόμενου άρθρου εισάγονται οι εξής αυτοτελείς επιβαρυντικές περιστάσεις:
α) ..... και β) .....Η β' περίπτωση (χρησιμοποίηση ανηλίκου που δεν έχει συμπληρώσει το δέκατο πέμπτο έτος), η οποία επηρεάζει την αρνητική αξιολόγηση της πράξης, ούτως ώστε αυτή να αναβιβάζεται, κατά νόμον, από πλημμέλημα (βλ. παρ. 1 & 2 του άρθρου 348Α ΠΚ) σε **κακούργημα**, αφορά βεβαίως την πράξη του δράστη της παραγωγής του υλικού παιδικής πορνογραφίας, **επιπλέον όμως, συγκαθορίζει, επιτείνοντας, το άδικο και των λοιπών πράξεων των παραγράφων 1 και 2 του άρθρου 348Α ΠΚ, ήτοι αυτών της προσφοράς, πώλησης, διάθεσης, διανομής κτλ. - μεταξύ των οποίων και της πράξης της κατοχής υλικού παιδικής πορνογραφίας**, επισείοντας την βαρύτερη τιμωρία των δραστών όταν το υλικό αυτό απεικονίζει ανηλικούς νεώτερους των δέκα πέντε ετών.
(ΑΠ 1395/2022 και μειοψηφία)
2. Κατά τις παραπάνω διατάξεις το ως άνω καθιερούμενο έγκλημα της παιδικής πορνογραφίας είναι **υπαλλακτικά μικτό** και αν τελείται με περισσότερους τρόπους, ένα έγκλημα διαπράττεται. Για τη στοιχειοθέτηση των εγκλημάτων της απόκτησης και κατοχής πορνογραφικού υλικού **δεν απαιτείται σκοπός του δράστη για περαιτέρω διάθεση αυτού, αλλά αρκεί και η κατοχή και η απόκτηση του υλικού αυτού προς ίδια χρήση, αφού και με αυτές τις πράξεις προσβάλλεται η προσωπικότητα και η αξιοπρέπεια των ανηλίκων και η αξιοπρέπεια της παιδικής ηλικίας.** **(ΑΠ 1395/2022 και μειοψηφία).**
3. Στην αιτιολογική έκθεση του ν. 3727/2008, η αναβάθμιση σε **κακούργημα** της απλής κατοχής και των άλλων υπαλλακτικών τυποποιημένων τρόπων τέλεσης που

προβλέπονται στις παραγράφους 1 και 2 του άρθρου 348Α ΠΚ αποσκοπεί κατά τον νομοθέτη στη μεγαλύτερη **προστασία των ανηλίκων**, στόχος που δύναται να επιτευχθεί με την απειλή των δυσμενών (ποινικά) συνεπειών, μεταξύ άλλων και σε βάρος του αποδέκτη του εν λόγω υλικού, όπως είναι ο κάτοχος, συμβάλλοντας στην αποτροπή από την τέλεση του εγκλήματος της πορνογραφίας ανηλίκων και στην αποτελεσματικότερη προστασία των ανηλίκων με τον αποκλεισμό κάθε ενασχόλησης του δράστη σχετικής με πορνογραφικό υλικό απεικόνισης ανηλίκων νεώτερων των 15 ετών(ΑΠ 1395/2022 και μειοψηφία)

4. Έτσι κατά την παράγραφο 4 περιπτ. β του άρθρου 348Α ΠΚ η **αναβάθμιση της κατοχής παιδικού πορνογραφικού υλικού σε κακούργημα**, όπως και των λοιπών τυποποιημένων, διακριτών μεταξύ τους, υπαλλακτικών τρόπων τέλεσης που αναφέρονται στις παραγράφους 1 και 2 του άρθρου 348Α του ΠΚ, έχει ως μόνη προϋπόθεση ότι το πορνογραφικό υλικό που έχει στην κατοχή του ο δράστης απεικονίζει ανηλίκους νεώτερους των 15 ετών... χωρίς να απαιτείται επιπροσθέτως για την αναβάθμισή του σε κακούργημα και το στοιχείο του κινδύνου της διάδοσης ...(ΑΠ 1395/2022 και μειοψηφία).
5. Τούτο δε διότι από τη διατύπωση της διάταξης του άρθρου **348Α παρ4 περ. β**, τόσο του προϊσχύσαντος ΠΚ, όσο και του νΠΚ σε συνδυασμό με τις διατάξεις των παραγράφων 1 και 2 του ίδιου άρθρου, προκύπτει ότι ο νομοθέτης, σύμφωνα με όσα και στη μείζονα σκέψη σχετικώς εκτέθηκαν, **δεν αφήνει ερμηνευτικά περιθώρια για το ότι η διάδοση του υλικού αυτού συνιστά αυτοτελή, απολύτως διακριτό από την κατοχή, τρόπο τέλεσης του ίδιου εγκλήματος**, με την επιπλέον επισήμανση, ότι από τις ως άνω διατάξεις ουδεμία συνάγεται ερμηνευτική εκδοχή διαφορετικής και δη ευνοϊκότερης ποινικής αντιμετώπισης του δράστη της κατοχής υλικού παιδικής πορνογραφίας για την παραγωγή του οποίου

χρησιμοποιήθηκαν ανήλικα πρόσωπα νεότερα των δεκαπέντε ετών, εν σχέσει με τους δράστες στους οποίους αποδίδεται η τέλεση του ίδιου, κατ'άρθρο 348Απαρ 4 περ β ΠΚ εγκλήματος, με έναν από τους λοιπούς προβλεπόμενους για τη στοιχειοθετήσή του στις παρ.1 και 2 της ίδιας διάταξης, υπαλλακτικούς τρόπους.» (ΑΠ 1395/2022 και μειοψηφία).

Πραγματική πλάνη

1. Συντρέχει όταν ο δράστης **αγνοεί ή εσφαλμένως** αντιλαμβάνεται τι πράττει, αναφέρεται δε αυτή σε περιστατικά της εγκληματικής πράξης και μάλιστα όχι μόνο σε γεγονότα ή πραγματικές καταστάσεις, αλλά και σε νομικές ιδιότητες ή σχέσεις ή άλλα αξιολογικά στοιχεία της αντικειμενικής υπόστασης του εγκλήματος ή περιστατικού το οποίο επαυξάνει τη βαρύτητά της και είναι αδιάφορο ποια υπήρξε η πηγή της πλάνης (ΑΠ 618/2023, 1592/2022, 1124/2022, 1105/2022, 616/2022).
2. Αν τα επικαλούμενα πραγματικά περιστατικά **δεν** συνιστούν πραγματική πλάνη, υπό την προαναφερθείσα νομική έννοια, δηλαδή άγνοια ή εσφαλμένη αντίληψη κάποιου από τα συστατικά στοιχεία της αντικειμενικής υπόστασης του εγκλήματος ή κάποιου περιστατικού, το οποίο επαυξάνει τη βαρύτητα αυτού, αλλά αναφέρονται **σε εξωτερικούς όρους του αξιοποίνου** ή σε νομικώς αδιάφορα για τη συγκρότηση του εγκλήματος περιστατικά (και δεν πρόκειται περί ισχυρισμού περί πραγματικής πλάνης ως προς τις πραγματικές προϋποθέσεις των λόγων άρσης του αδίκου ή του καταλογισμού, οπότε χωρεί ανάλογη εφαρμογή του άρθρου 30 παρ. 1 του ΠΚ), ο σχετικός ισχυρισμός δεν είναι αυτοτελής, **αλλά** αποτελεί **άρνηση της κατηγορίας** και μάλιστα υπό ευρεία έννοια, καθόσον, κυριολεκτικώς, δεν αναφέρεται σε στοιχείο της κατηγορίας (ΑΠ 1683/2022, 1556/2022, 1087/2022).

Πραγματογνωμοσύνη (αρ. 183 επ. ΚΠΔ)

1. Το αποδεικτικό μέσο της διεξαχθείσας δικαστικής ιατρικής ή ψυχιατρικήςπραγματογνωμοσύνης που αποτελεί ιδιαίτερο και αυτοτελές αποδεικτικό μέσο, διακρινόμενο των εγγράφων, πρέπει να **αναφέρεται ειδικά** ότι ελήφθη υπόψη για το σχηματισμό της δικανικής πεποίθησης του δικαστηρίου **ή να προκύπτει** από τα εκτιθέμενα περιστατικά ότι το δικαστήριο το έλαβε υπόψη του και το συνεκτίμησε με τα άλλα αποδεικτικά μέσα κατά τρόπο αναμφισβήτητο (ΑΠ 871/2023, 226/2023, 1701/2022, 1371/2022, 818/2017).
2. Η πραγματογνωμοσύνη, **ως ιδιαίτερο αποδεικτικό μέσο**, πρέπει να προκύπτει ότι ελήφθη υπόψη, εκτιμάται ελεύθερα, οφείλει, όμως, το δικαστήριο, όταν δεν αποδέχεται τα προκύπτοντα από αυτήν συμπεράσματα, **να αιτιολογεί την αντίθετη** δικαστική του πεποίθηση, παραθέτοντας τα αποδεδειγμένα εκείνα πραγματικά περιστατικά, τα οποία αποκλείουν αυτά που οι πραγματογνώμονες θέτουν ως βάση της γνώμης τους. Διαφορετικά, αν δεν προκύπτει με βεβαιότητα, ότι το δικαστήριο έλαβε υπόψη του και το ιδιαίτερο αυτό αποδεικτικό μέσο, μη αρκούσης της αναφοράς στα έγγραφα, ιδρύεται ο ανωτέρω λόγος αναίρεσης για έλλειψη αιτιολογίας. (ΑΠ 982/2023, 951/2023, 871/2023, 540/2023, 524/2023, 226/2023, 1518/2022, 1414/2022,
3. Οι **ιδιωτικές γνωματεύσεις και γνωμοδοτήσεις** εκτιμώνται **ελεύθερα, ως έγγραφα** (ΑΠ 540/2023, 267/2013, 226/2023, 1518/2022, 1414/2022, 1102/2022, 687/2022).
4. Ομοίως και η πραγματογνωμοσύνη που διενεργήθηκε δυνάμει απόφασης **πολιτικού δικαστηρίου** (ΑΠ 226/2023, 1128/2022, 1102/2022).
5. Οι **εκθέσεις εργαστηριακής πραγματογνωμοσύνης της Διεύθυνσης Εγκληματολογικών Ερευνών της Ελληνικής Αστυνομίας** του Τμήματος Ανάλυσης Βιολογικών και Βιοχημικών Εξετάσεων και Αναλύσεων **δεν αποτελούν πραγματογνωμοσύνη με την έννοια του νόμου**, αφού για τη σύνταξή τους δεν

τηρήθηκαν οι νόμιμες διατυπώσεις για το διορισμό πραγματογνωμόνων (ήτοι διορισμός από ανακριτικό υπάλληλο, δικαστικό συμβούλιο ή δικαστήριο, όρκιση, κ.λπ. κατ' τα άρθρα 183 επ. ΚΠοινΔ), αλλά είναι **απλά υποβοηθητικά της προανάκρισης έγγραφα προς διαπίστωση γεγονότων** (ήτοι εργαστηριακές εξετάσεις βιολογικού υλικού - αναλύσεις DNA και εντοπισμού καταλοίπων πυροβολισμού), ως εκ τούτου **δεν αποτελούν ιδιαίτερο αποδεικτικό μέσο (άρ. 178 περ.γ' ΚΠΔ) και, ως εκ τούτου, δεν ήταν αναγκαίο να μνημονεύονται κατ' είδος στα αναφερόμενα αποδεικτικά μέσα** της απόφασης, ούτε να αναφερθεί και να αξιολογηθεί ειδικά το πόρισμά τους, αλλά συνεκτιμώνται με τα υπόλοιπα αποδεικτικά μέσα **ως απλά έγγραφα ΑΠ 1414/2022.**

6. Πρέπει δε, για τη δημιουργία βεβαιότητας ότι έλαβε και αυτή υπόψη του το δικαστήριο, να αναφέρεται ειδικά στην αιτιολογία, μεταξύ των αποδεικτικών μέσων που λήφθηκαν υπόψη. Διαφορετικά, αν δηλαδή δεν αναφέρεται μεταξύ των αποδεικτικών μέσων και δεν προκύπτει βεβαιότητα ότι το δικαστήριο έλαβε υπόψη του και το ιδιαίτερο αυτό αποδεικτικό μέσο, **μη αρκούσης της αναφοράς στα έγγραφα, ιδρύεται ο λόγος αναίρεσης της έλλειψης ειδικής και εμπειριστατωμένης αιτιολογίας (ΑΠ 980/2022).**

Πράξεις γενετήσιου χαρακτήρα

Είναι συμπεριφορές ή χειρονομίες οι οποίες κατά την κοινή αντίληψη υπαινίσσονται ή καταδεικνύουν ή παρωθούν σε γενετήσιες πράξεις (ΑΠ 1139/2022, 930/2020).

Πρακτικά δίκης

1. Τα συνταχθέντα πρακτικά συνεδρίασης αποτελούν το μόνο **επίσημο αποδεικτικό στοιχείο** για όσα έλαβαν χώρα κατά τη συνεδρίαση και ασκούν επιρροή, προκειμένου

να ελεγχθούν οι ενέργειες των διαδίκων και του δικαστηρίου, καθώς και ότι αποτελούν πλήρη απόδειξη ωστόσο προσβληθούν για **πλαστότητα**, τόσο κατά τις θετικές βεβαιώσεις τους, ότι τηρήθηκε κάποια διατύπωση, όσο και ως προς την έλλειψη διατύπωσης, η τήρηση της οποίας δεν βεβαιούται σ' αυτά, με επακόλουθο δηλώσεις, αυτοτελείς ισχυρισμοί κλπ, που δεν έχουν καταχωρισθεί στα πρακτικά, να θεωρούνται ότι δεν έγιναν (ΑΠ 1034/2023).

2. **Ανάγνωση (αρ. 502 παρ. 1 ΚΠΔ)**. Από τη διάταξη του άρθρου 502 ΚΠΔ προκύπτει η υποχρεωτικότητα της αναγνώσεως των πρακτικών της εκκαλουμένης απόφασης, πλην όμως η μη ανάγνωση αυτών επάγεται ακυρότητα μόνο αν ζητηθεί η ανάγνωσή τους και το δικαστήριο παρά το νόμο δεν επέτρεψε αυτή ή αν το περιεχόμενο αυτών ληφθεί υπόψη για το σχηματισμό της δικαστικής κρίσης επί της ενοχής του κατηγορουμένου (ΑΠ 913/2023, 652/2023, 198/2022, 835/2021, 1025/2021).
3. Τα πρακτικά της δίκης, επί της οποίας εκδόθηκε η πρωτοβάθμια απόφαση, λαμβάνονται υπόψη από το δευτεροβάθμιο δικαστήριο και συνεπώς **και οι καταθέσεις των μαρτύρων** που περιλαμβάνονται σε αυτά (ΑΠ 694/2022).
4. Τα πρακτικά της ποινικής δίκης αποδεικνύουν μέχρι να προσβληθούν **ως πλαστά**, όλα όσα καταχωρίζονται σ' αυτά μεταξύ των οποίων και τις προτάσεις, δηλώσεις και αιτήσεις των διαδίκων. Επομένως, αιτήσεις ή δηλώσεις του κατηγορουμένου που δεν καταχωρίστηκαν στα πρακτικά, τα οποία δεν διορθώθηκαν κατά τούτο, ούτε προσβάλλονται ως πλαστά, θεωρούνται ότι δεν έγιναν (ΑΠ 332/2023, 147/2023, 1178/2022, 1084/2022, 1414/2018).
5. Τα **πρακτικά συνεδρίασης** διορθώνονται ή συμπληρώνονται, κατόπιν αιτήσεως των διαδίκων, του εισαγγελέα ή αυτεπαγγέλτως, **αποκλειστικά κατά τα οριζόμενα στις διατάξεις του άρθρου 145 παρ.3 ΚΠΔ**, και δη εντός της προβλεπόμενης ανατρεπτικής **προθεσμίας των είκοσι ημερών** από την κατά το άρθρο 142 παρ.2

εδάφιο τελευταίο καταχώρισή τους στο ειδικό βιβλίο καθαρογραμμένων, από **τον διευθύνοντα** τη συνεδρίαση, και σε περίπτωση **αρνήσεως του** από το **δικαστήριο** που δίκασε, αποτελούμενο από τους ίδιους δικαστές, αν είναι δυνατό, το οποίο διατηρεί την αρμοδιότητά του και σε περίπτωση άσκησης ενδίκου μέσου. Συνεπώς, το δικαστήριο που δικάζει τελευταίο δεν μπορεί να εξετάσει αίτημα διόρθωσης ή συμπλήρωσης πρακτικών συνεδρίασης, αλλά **το απορρίπτει ως απαράδεκτο** (ΑΠ 1178/2022)

Προσβολή γενετήσιας αξιοπρέπειας (αρ. 337 ΠΚ)

1. Έγκλημα **υπαλλακτικά μικτό**, το οποίο μπορεί να τελεστεί με δύο τρόπους, ήτοι με ασελγείς χειρονομίες ή με προτάσεις που αφορούν ασελγείς πράξεις. Σε αντίθεση με τις ασελγείς πράξεις, **οι ασελγείς χειρονομίες** είναι ελαφρότερες ερωτικές πράξεις, που δεν φθάνουν στο σημείο της ασελγούς πράξεως, αλλά πάντως τελούνται σε σωματική επαφή, όπως ψαύσεις ή θωπείες του παθόντος. **Οι «προτάσεις»** πρέπει να αφορούν στην τέλεση ασελγών πράξεων και μπορούν να γίνουν ρητά ή με χειρονομίες και δεν προϋποθέτουν σωματική επαφή, ενώ για τη στοιχειοθέτηση της υποκειμενικής υποστάσεως του ως άνω εγκλήματος απαιτείται δόλος, συνιστάμενος στη γνώση και τη θέληση πραγματώσεως των στοιχείων της πράξεως. **Ως χειρονομίες γενετήσιου χαρακτήρα** νοούνται πράξεις ήσσονος βαρύτητας, οι οποίες, όμως προσβάλλουν τη γενετήσια αξιοπρέπεια, όπως χειρονομίες ή θωπείες ή ψαύσεις του σώματος, όταν δεν εξικνούνται σε γενετήσια πράξη (ΑΠ 799/2023, 1145/2022, 635/2022).
2. Η **χειρονομία** του αναιρεσειόντος να κατεβάσει το παντελόνι του και να επιδείξει στους ανηλίκους τα οπίσθιά του και η ταυτόχρονη προτροπή του προς αυτούς να πράξουν

το ίδιο, χωρίς οποιαδήποτε σωματική επαφή με αυτούς, συνιστούν, «πρόταση» που αφορά σε γενετήσιες πράξεις, η οποία (πρόταση) κατά την κοινή αντίληψη υπαινίσσεται την τέλεση γενετήσιων πράξεων και συγκεκριμένα αυτής της παρά φύση συνεύρεσης, η οποία προσβάλλει βάναυσα την τιμή του άνω ανηλίκου (ΑΠ 599/2023).

3. Από τη σύγκριση των διατάξεων των άρθρων **337 παρ. 1 πΠΚ και 337 παρ. 1 νΠΚ** συνάγεται ότι η διάταξη του άρθρου 337 παρ.1 ΠΚ τελούμενη με ασελγείς χειρονομίες ή προτάσεις που αφορούν ασελγείς πράξεις, **δεν διαφοροποιήθηκε με το νέο ποινικό κώδικα ως προς την αντικειμενική και υποκειμενική υπόσταση του οικείου εγκλήματος τελούμενου με τους δύο ως άνω τρόπους**, ο κατηγορούμενος για προσβολή της γενετήσιας αξιοπρέπειας επιβαρύνεται το ίδιο, αφού σε βάρος του απειλείται ποινή φυλάκισης μέχρι ενός έτους ή χρηματική ποινή, ενώ για την ποινική δίωξη της πράξης απαιτείται και στις δύο περιπτώσεις έγκληση. Ως εκ τούτου **εφαρμοστέα τυγχάνει η διάταξη που ίσχυε κατά το χρόνο τέλεσης της πράξης** (ΑΠ 1145/2022, 999/2022, 930/2020).
4. **Προσβολή γενετησιας αξιοπρέπειας -διαδίκτυο κ.λπ.(άρθρο 337 παρ. 3 ΠΚ).** Για τη στοιχειοθέτηση της αντικειμενικής υπόστασης του εν λόγω εγκλήματος απαιτείται:
- α) **απόκτηση επαφής ενήλικου με ανήλικο**, που δεν έχει συμπληρώσει τα δέκα πέντε έτη, μέσω διαδικτύου ή άλλου μέσου επικοινωνίας, ήτοι η επίτευξη μιας αμοιβαίας προσέγγισης και σχέσης, η οποία μπορεί να αναπτυχθεί είτε στο πλαίσιο μιας και μόνο (π.χ. πολύωρης) σύνδεσης με τον ανήλικο, είτε στο πλαίσιο επανειλημμένων συνδέσεων και β) στο πλαίσιο της ως άνω επαφής ο ενήλικος πρέπει να διατυπώνει ρητώς **προτάσεις προς τον ανήλικο για την τέλεση ασελγών πράξεων**, είτε να προβαίνει σε **χειρονομίες** δηλαδή κινήσεις χεριών που πρέπει να αφορούν στην τέλεση ασελγών πράξεων και μεταφέρονται με τα μέσα πληροφορικής. Οι

"**προτάσεις**" μπορούν να γίνουν ρητά ή με χειρονομίες, που πρέπει να αφορούν στην τέλεση ασελγών πράξεων και δεν προϋποθέτουν σωματική επαφή. (ΑΠ 1483/2022).

5. **Άρθρ. 337 παρ. 3 ΠΚ Η έννοια των ασελγών προτάσεων** της παρ. 3 είναι ταυτόσημη με αυτήν της παρ. 1 Η διαφοροποίηση που παρατηρείται ως προς τις **χειρονομίες** (η παρ. 1 αφορά σε «ασελγείς χειρονομίες», ενώ η παρ. 3 δεν αναφέρει αυτό το επίθετο), δεν πρέπει να θεωρηθεί ότι αλλάζει το περιεχόμενό τους σε σχέση με την παρ. 1 ως προς το στοιχείο αυτό. Η διαφοροποίηση έγκειται στο ότι η **χειρονομία** (λόγω της απόστασης και του μέσου που χρησιμοποιείται για την τέλεση της πράξης) **δεν γίνεται επαφή** στο σώμα του θύματος, αλλά με την απόδοση του ασελγούς περιεχομένου μέσα από χειρονομίες που γίνονται από απόσταση και διαβιβάζονται με ένα ηλεκτρονικό μέσο. (ΑΠ 618/2023).
6. Το «**μέσο επικοινωνίας**» του άρθρ. 337 παρ. 3 ΠΚ είναι αυτό που καθιστά δυνατή την επικοινωνία μεταξύ προσώπων με την χρήση τεχνολογίας πληροφορικής (π.χ. **τοπικά δίκτυα**). Συνεπώς, δεν εμπίπτουν στην περίπτωση αυτή οι παραδοσιακές μορφές επικοινωνίας (αλληλογραφία, τηλέφωνο), αφού αυτές στερούνται των πλεονεκτημάτων και της αντίστοιχης επικινδυνότητας του διαδικτύου, δηλαδή επαφή σε ζωντανό χρόνο και δυνατότητα απόκρυψης της πραγματικής ταυτότητας. Κρίσιμο, στοιχείο για την «**απόκτηση επαφής**» που σημαίνει αμοιβαία προσέγγιση και σχέση είναι η ανταπόκριση από τον ανήλικο και μία τουλάχιστον απάντησή του. Δηλαδή, απαιτείται έστω μία πολύωρη σύνδεση ή επανειλημμένες συνδέσεις.. (ΑΠ 618/2023).
7. **Επιβαρυντική περίπτωση** του εγκλήματος της παρ. 3 είναι η τέλεση της πράξης κατά συνήθεια ή όταν **επακολούθησε συνάντηση** του ενηλίκου

με τον ανήλικο. Συνάντηση είναι η προγραμματισμένη συνύπαρξη σε συγκεκριμένο τόπο και χρόνο η οποία επιτρέπει την επικοινωνία (ΑΠ 618/2023).

Πρόσθετοι λόγοι αναίρεσης (αρ. 509 ΚΠΔ)

- 1. Απαραδέκτως** έχουν ασκηθεί με **υπόμνημα** ενώπιον του Διευθυντή του Σωφρονιστικού Καταστήματος, στο οποίο ο αιτών κρατείται, εφόσον σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 509 του ΚΠΔ, οι πρόσθετοι λόγοι αναίρεσης ασκούνται παραδεκτά μόνο με έγγραφο που κατατίθεται στο γραμματέα της Εισαγγελίας του Αρείου Πάγου (ΑΠ 780/2022, 329/2022). Για το παραδεκτό συνεπώς των προσθέτων λόγων, πρέπει να είναι **παραδεκτή η αίτηση αναιρέσεως**. Εάν αυτή είναι απαράδεκτη, τότε είναι απαράδεκτοι και οι πρόσθετοι αυτής λόγοι (ΑΠ 868/2022, 91/2010).
- 2.** Η προθεσμία των 15 ημερών έχει σκοπό την προπαρασκευή του Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου και των άλλων διαδίκων που μετέχουν στην συζήτηση της αναιρέσεως, προκειμένου να αποκρούσουν ή να υποστηρίξουν ανάλογα με το έννομο συμφέρον τους, τους πρόσθετους λόγους. Η προθεσμία δεν παρατείνεται ούτε για τους κατοίκους του εξωτερικού. (ΑΠ 1576/2022, 1122/2020).
- 3.** Η ημέρα της κατάθεσης των πρόσθετων λόγων και η ημέρα της συζήτησης της αναίρεσης δεν συνυπολογίζονται για τον υπολογισμό της προθεσμίας των προσθέτων λόγων. Αν η τελευταία ημέρα της προθεσμίας που έπρεπε να κατατεθεί το δικόγραφο των προσθέτων λόγων συμπίπτει με εξαιρετικά ή Σάββατο, πρέπει να κατατεθεί την αμέσως προηγούμενη εργάσιμη ημέρα και όχι την επομένη, γιατί διαφορετικά η δεκαπενθήμερη προθεσμία του νόμου που πρέπει να παρεμβάλλεται μεταξύ

καταθέσεως των προσθέτων λόγων και συζητήσεως της αιτήσεως αναιρέσεως, θα είναι μειωμένη κατά μία ή περισσότερες ημέρες (ΑΠ 1576/2022, 1122/2020).

Πρόσφυγες

Και Ν 4251/2014. Σύμβαση της Γενεύης: οι διατάξεις της καταρτισθείσας στη Γενεύη κατά την 28-7-1951 Συμβάσεως, περί της νομικής καταστάσεως των προσφύγων και του υπογραφέντος στη Νέα Υόρκη κατά την 31-1-1967 και έχοντος σχέση με τη νομική κατάσταση αυτών Πρωτοκόλλου, που κυρώθηκαν αντιστοίχως με τα άρθρα μόνα του ΝΔ 3989/1959 και ΑΝ 389/1968, αποτελούν, σύμφωνα με την προπαρατεθείσα συνταγματική διάταξη, τμήμα της ελληνικής έννομης τάξης και **κατισχύουν κάθε αντίθετης νομοθετικής διάταξης**. Ειδικότερα, από τη διατύπωση των συνδυασμένων διατάξεων των άρθρων 1 παρ. 4 αριθ. 2 και 2 παρ. 2 αντιστοίχως των ως άνω Συμβάσεως και Πρωτοκόλλου προκύπτει ότι **πρόσφυγας θεωρείται το πρόσωπο, το οποίο φοβούμενο ότι θα υποστεί διώξεις λόγω της φυλής, της θρησκείας, της ιθαγένειάς του, του γεγονότος ότι ανήκει σε ορισμένη κοινωνική ομάδα ή λόγω των πολιτικών του πεποιθήσεων, βρίσκεται εκτός της χώρας της ιθαγενείας του και δεν μπορεί, ή λόγω φόβου, δεν θέλει να επικαλεσθεί την προστασία της χώρας αυτής. Όταν δεν έχει ολοκληρωθεί η διαδικασία υπαγωγής του αιτούντος αλλοδαπού στο ειδικό προστατευτικό καθεστώς του πρόσφυγα, μόνη η κατοχή δελτίου αιτούντος διεθνή προστασία δεν παρέχει τη δυνατότητα στον κάτοχό του να ταξιδεύσει εκτός Ελλάδος με εξαίρεση ειδικές συνθήκες όταν ανακύπτουν σοβαροί ανθρωπιστικοί λόγοι, οι οποίοι υπαγορεύουν την παρουσία του κατόχου σε άλλη χώρα όπως αποδεδειγμένα σοβαροί λόγοι υγείας, οπότε κατόπιν σχετικής αιτήσεώς του εκδίδεται ταξιδιωτικό έγγραφο (ΑΠ 1631/2022).**

Προσωπικά δεδομένα

1. Αρχείο προσωπικών δεδομένων κατά την έννοια των ως άνω διατάξεων **αποτελούν και οι σύγχρονες βιντεοκάμερες**, οι οποίες διαθέτουν λογισμικά προγράμματα, στα οποία ο κάτοχος και ιδιοκτήτης τους καταχωρεί σε ξεχωριστά αρχεία τα προσωπικά δεδομένα που αναφέρονται στις φωτογραφίες του, στα βίντεό του (ταινίες του), κ.λ.π., τα οποία αρχεία (όταν είναι πολλά) είναι διαρθρωμένα σε φακέλλους και υποφακέλλους, όπως και στους ηλεκτρονικούς υπολογιστές, ... Η αναφορά στην ισχύουσα διάταξη του Ν 4624/2019 της ύπαρξης "συστήματος αρχειοθέτησης" που να περιέχει προσωπικά δεδομένα, αναλογεί στην έννοια του "**αρχείου**" που προέβλεπε η νομοτυπική μορφή του προϊσχύσαντος Ν.2472/1997 (ΑΠ 947/2022, 505/2020, 96/2020,
2. Προσωπικά δεδομένα και ηλεκτρονικά μηνύματα. Ορθή η καταδίκη για παραβίαση του άρθρου 38 παρ. 2 Ν 4627/2019 , καθώς ο κατηγορούμενος κοινοποίησε σε τρίτους το περιεχόμενο της ιδιωτικής του συνομιλίας με τον εγκαλούντα (ανταλλαγή ηλεκτρονικών μηνυμάτων), χωρίς τη συγκατάθεση αυτού (ΑΠ 1239/2022).

Προσωρινή παύση της ποινικής δίωξης (άρθρο 310 παρ. 1 γ ΚΠΔ)

1. Για τα αδικήματα που απαριθμούνται στο άρθρο 310 παρ.1 περ.γ'ΚΠΔ, όταν οι υπάρχουσες ενδείξεις **δεν είναι επαρκείς** για την παραπομπή του κατηγορουμένου στο ακροατήριο, υπάρχει όμως, **βάσιμη προοπτική ενίσχυσής τους** στο μέλλον, το συμβούλιο **παύει προσωρινά την ποινική δίωξη**, ενώ εάν δεν υπάρχουν καθόλου ενδείξεις ή αυτές δεν είναι σοβαρές και δεν προβλέπεται βάσιμα ότι

είναι δυνατόν οι ενδείξεις αυτές να ενισχυθούν στο μέλλον, τότε το συμβούλιο αποφαινεται να μην γίνει κατηγορία. [ΑΠ 1491/2022](#),

- 2.** Στην περίπτωση που το βούλευμα αποφαινεται να μην γίνει κατηγορία, **μολονότι** δέχεται την ύπαρξη ασθενών ενδείξεων, **χωρίς** περαιτέρω να αναφέρει εάν αυτές παρέχουν **βάσιμη** προοπτική ενίσχυσής τους στο μέλλον, υποπίπτει **σε υπέρβαση εξουσίας** διότι αποφάσισε πέραν **της δικαιοδοσίας του** ([ΑΠ 1491/2022](#),

Συζήτηση μετ' αναίρεση (άρθρο 524 ΚΠΔ)

- 1. Αναίρεση. Εν μέρει ή εξ ολοκλήρου (άρθρο 524 παρ. 2 ΚΠΔ).** Αν η νέα εκδίκαση της υπόθεσης διατάχθηκε ύστερα από αίτηση αναίρεσης, ενώπιον του δικαστηρίου **της παραπομπής** η νέα συζήτηση διεξάγεται εξ αρχής μεν, αν αναιρέθηκε η απόφαση **εξ ολοκλήρου**, κατά το μέρος δε που αναίρεθηκε, όταν η αναίρεση υπήρξε **μερική**, διότι, στη δεύτερη περίπτωση, κατά τα λοιπά μέρη της αναιρεθείσας απόφασης, για τα οποία δεν προβλήθηκαν λόγοι αναίρεσης ή οι τυχόν προβληθέντες απορρίφθηκαν από την αναιρετική απόφαση, η προσβληθείσα απόφαση κατέστη αμετάκλητη (άρθρο 546 του ΚΠΔ), γι' αυτό και όταν προτείνονται λόγοι αναίρεσης, κατά των τοιούτων μερών, τυγχάνουν, κατ' άρθρο 57 του ΚΠΔ, απαράδεκτοι, αφού προσκρούουν στο γεννηθέν δεδικασμένο περί αυτών, υπό την προϋπόθεση, βέβαια, ότι τα προβαλλόμενα κεφάλαια είναι **αυτοτελή** και η υπόστασή τους **δεν εξαρτάται** από το αναιρεθέν μέρος. ([ΑΠ 1418/2022](#), [96/2021](#), [ΑΠ 1076/2020](#),
- 2. Συζήτηση στο δικαστήριο της παραπομπής και χειροτέρευση της θέσης του κατηγορουμένου (αρ. 470 και 524 παρ. 2 ΚΠΔ).** Η θέση του κατηγορουμένου **χειροτερεύει** και όταν το δικαστήριο **της παραπομπής**, κατά την ενώπιον του, νέα

συζήτηση της έφεσης του κατηγορουμένου κατά της πρωτόδικης καταδικαστικής απόφασης, που διατάχθηκε ύστερα από αναίρεση που άσκησε ο κατηγορούμενος εναντίον προηγούμενης τελεσίδικης απόφασης του ίδιου δικαστηρίου, επιβάλλει **μεγαλύτερη ποινή** από εκείνη που είχε επιβάλλει με την αναιρεθείσα απόφαση του και αν ακόμη η ποινή αυτή (που επέβαλε το Δικαστήριο της παραπομπής) δεν είναι μεγαλύτερη από εκείνη που επιβλήθηκε "**πρωτόδικα**" (ΑΠ 464/2023, 367/2018, 500/2017)

Αναίρεση εν μέρει ή εξ ολοκλήρου (άρθρο 524 παρ. 2 ΚΠΔ)

- 1.** Αν αναιρεθεί καταδικαστική απόφαση, μόνο ως προς τη συνδρομή **κάποιας ελαφρυντικής περίπτωσης** στο πρόσωπο του κατηγορουμένου που έχει καταδικαστεί για ορισμένη αξιόποινη πράξη, συνακόλουθα δε και ως προς την ποινή γι' αυτή, έχει κριθεί πλέον αμετάκλητα **η ενοχή** ως προς την τέλεση της πράξης αυτής, αλλά **και ως προς τυχόν έτερη ελαφρυντική περίπτωση** που η αναιρεθείσα είχε δεχθεί ότι συντρέχει στο πρόσωπο του κατηγορουμένου, άλλως συντρέχει **υπέρβαση εξουσίας** που ιδρύει τον από το άρθρο 510 παρ.1 στοιχ. Θ' του ΚΠΔ λόγο αναίρεσης (ΑΠ 1418/2022, 96/2021, ΑΠ 1076/2020,
- 2.** Αν αναιρεθεί η απόφαση **μόνο** ως προς τη διάταξή της που αναφέρεται στην **επιβολή ποινής** και σε **μία ορισμένη αξιόποινη πράξη**, επί περισσότερων αξιόποινων πράξεων, και τη συνολική ποινή, τότε έχει κριθεί **αμετάκλητα η ενοχή** ως προς την τέλεση των αξιόποινων πράξεων καθώς και ως προς την ποινή των υπόλοιπων αξιόποινων πράξεων, το δικαστήριο δε της παραπομπής, περιορίζεται στην εξέταση **μόνο της ποινής** της εν λόγω αξιόποινης πράξης, και αναγκαίως και στην **επιμέτρηση της συνολικής ποινής για το συγκεκριμένο έγκλημα** και

στη συνέχεια στον καθορισμό **νέας συνολικής ποινής**, χωρίς να μπορεί να χειροτερεύσει τη θέση του κατηγορουμένου και δεν έχει εξουσία να ασχοληθεί εκ νέου με την ενοχή του, αλλά ούτε και με τις επιβληθείσες γι' αυτές **ποινές**, αν δε το πράξει ιδρύεται λόγος αναίρεσης **για υπέρβαση εξουσίας**. (ΑΠ 1524/2022, 817/2021, 1376/2020, 227/2020).

Συζήτηση της αίτησης αναίρεσης

Η έλλειψη κλήτευσης ή η μη νόμιμη κλήτευση διαδίκων έχει ως συνέπεια την κήρυξη της συζήτησης της αίτησης αναίρεσης **ως απαράδεκτης** (ΑΠ 592/2022).

Συκοφαντική δυσφήμιση

1. **Στοιχεία** νομοτυπικής μορφής. Δεν ενδιαφέρει, **αν οι "τρίτοι"** γνωρίζουν ήδη το διαδιδόμενο γεγονός ή θα μπορούσαν ευχερώς να το πληροφορηθούν από άλλους. Ενώπιον "τρίτου" τελείται μια πράξη ακόμη και όταν δεν απευθύνεται σε συγκεκριμένο πρόσωπο, αλλά σε αόριστο αριθμό ατόμων, όπως ανακοίνωση δια του τύπου ή με την έκδοση βιβλίου. Στην έννοια του "τρίτου", περιλαμβάνεται οποιοδήποτε, πλην του δυσφημιζόμενου, φυσικό πρόσωπο ή αρχή, επομένως και τα πρόσωπα, τα οποία έλαβαν γνώση του δυσφημιστικού ισχυρισμού ή της διάδοσης με οποιονδήποτε τρόπο, έστω και κατά **την εκτέλεση των καθηκόντων τους**, όπως **οι δικαστές**, οι **εισαγγελείς**, οι υπάλληλοι του **δικαστηρίου**, οι **δικηγόροι**, οι **δικαστικοί επιμελητές**, τα μέλη πειθαρχικών συμβουλίων, επιτροπών, ανεξάρτητων αρχών κ.λ.π., αρκεί το γεγονός να είναι επιλήψιμο γι' αυτόν, στον οποίο αποδίδεται (ΟΛΑΠ 3/2021, ΑΠ 415/2023, 314/2023, 75/2023, 2/2023, 1024/2022, 333/2022, 159/2022).
2. Μόνο η καταδικαστική απόφαση για το γεγονός της κύριας δίκης και όχι η απαλλακτική απόφαση ή το απαλλακτικό βούλευμα δεσμεύει το δικαστήριο

3. Στην έννοια του **"τρίτου"** περιλαμβάνεται οποιοδήποτε, πλην του δυσφημουμένου, φυσικό πρόσωπο ή αρχή, επομένως και τα πρόσωπα, τα οποία έλαβαν γνώση του δυσφημιστικού ισχυρισμού ή της διάδοσης με οποιονδήποτε τρόπο, έστω και κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους, όπως **οι δικαστές, οι εισαγγελείς, οι υπάλληλοι του δικαστηρίου, οι δικηγόροι, οι δικαστικοί επιμελητές, τα μέλη πειθαρχικών συμβουλίων, επιτροπών, ανεξάρτητων αρχών κ.λ.π.**, αρκεί το γεγονός να είναι επιλήψιμο γι' αυτόν, στον οποίο αποδίδεται (ΟΛΑΠ 3/2021, ΑΠ 174/2023, 100/2023, 1489/2022, 1071/2022, 734/2022) .
4. **Στοιχεία νομοτυπικής μορφής (ΑΠ 675/2022, 590/2022).** Στην έννοια του γεγονότος μπορούν να υπαχθούν η έκφραση γνώμης ή αξιολογικής κρίσεως και χαρακτηρισμοί, οσάκις αμέσως ή εμμέσως υποκρύπτονται συμβάντα και αντικειμενικά εκδηλωτικά στοιχεία, τα οποία στη συγκεκριμένη περίπτωση συνιστούν προσβολή της προσωπικότητας, δηλαδή μόνο όταν συνδέονται και σχετίζονται με το γεγονός κατά τέτοιο τρόπο, ώστε ουσιαστικά να προσδιορίζουν την ποσοτική και ποιοτική του βαρύτητα καθώς και όταν είναι διαγνωστό ότι αφορούν συγκεκριμένο συμβάν (ΑΠ 1659/2022, 675/2022) .
5. Το γεγονός πρέπει να είναι **κατάλληλο**, δηλαδή **πρόσφορο** ως αντιτιθέμενο στην ηθική και στην ευπρέπεια, να προσβάλει είτε την τιμή κάποιου, είτε την υπόληψή του (ΟΛ ΑΠ 3/2021, ΑΠ 150/2023, 302/2020).
6. Η προσφορότητα κρίνεται από τον τόπο, χρόνο, το είδος του γεγονότος, από τον τρίτο ή τρίτους ενώπιον των οποίων διαδίδεται και γενικά από τις περιστάσεις (ΑΠ 970/2023, 1688/2022, 1565/2022, 468/2020, 670/2020).
7. Δεν αποκλείεται στην έννοια του γεγονότος να υπαχθούν η **έκφραση γνώμης ή αξιολογικής κρίσεως** και χαρακτηρισμοί, οσάκις αμέσως ή εμμέσως υποκρύπτονται

συμβάντα και αντικειμενικά εκδηλωτικά στοιχεία, τα οποία στη συγκεκριμένη περίπτωση συνιστούν προσβολή της προσωπικότητας. (ΑΠ 100/2023, 1693/2022, 1311/2022)..

8. Ως «**ισχυρισμός**» νοείται η ανακοίνωση που προέρχεται από γνώμη ή πεποίθηση του ίδιου του δράστη ή από μετάδοση άλλου προσώπου, που υιοθέτησε ο δράστης, ενώ ως «**διάδοση**» νοείται η μετάδοση ανακοίνωσης άλλου προσώπου από τον δράστη, χωρίς αυτός να την υιοθετεί (ΑΠ 100/2023).
9. Ο ισχυρισμός για το δυσφημιστικό γεγονός μπορεί να γίνει **και με κατάθεση δικογράφου**, οπότε γνώση των ισχυρισμών, που περιέχονται σ' αυτό, λαμβάνουν οι δικαστές, ο εισαγγελέας, οι υπάλληλοι της γραμματείας και γενικά όλα τα πρόσωπα, τα οποία, από καθήκον, λαμβάνουν γνώση του περιεχομένου του (ΑΠ 151/2023, 384/2022, 11/2020).
10. Συκοφαντική δυσφήμιση -**επιεικέστερος ΠΠΚ**. Η διάταξη του άρθρου **363 ΠΠΚ** είναι **επιεικέστερη** της αντίστοιχης **του ν.ΠΚ ισχύουσας** καθόσον το μεν ελάχιστο όριο της απειλούμενης ποινής φυλάκισης οριζόταν σ' αυτό των τριών μηνών με **δυνητική** την επιβολή χρηματικής ποινής, ενώ με το νΠΚ το μεν ελάχιστον όριο της απειλούμενης ποινής φυλάκισης παραμένει σ' αυτό των τριών μηνών αλλά επιπλέον προβλέπεται **και η υποχρεωτική** επιβολή χρηματικής ποινής. (ΑΠ 1693/2022, 1311/2022)..
11. Συκοφαντική δυσφήμιση με την **κατάθεση αγωγής**. Για να υπάρχει ευθύνη του **ενάγοντος**, θα πρέπει να αναφέρεται **ότι αυτός έδωσε την εντολή στον δικηγόρο**, που συνέταξε και υπέγραψε την αγωγή, να περιλάβει σε αυτήν τους **ψευδείς** και **συκοφαντικούς** ισχυρισμούς (ΑΠ 1231/2022, 1362/2000).

Συμβολαιογράφοι

(πειθαρχική διαδικασία). Η απόφαση που εκδόθηκε κατ'έφεση από το Δευτεροβάθμιο ήτοι το **Πενταμελές Πειθαρχικό Συμβούλιο Συμβολαιογράφων δεν προσβάλλεται με αναίρεση** (άρθρ. 86 παρ.9 του Κώδικα Συμβολαιογράφων). Σε αναίρεση ενώπιον του ποινικού τμήματος του Αρείου Πάγου υπόκεινται οι πειθαρχικές αποφάσεις **των Εφετείων, ήτοι** οι αποφάσεις των Δικαστηρίων και όχι των Συμβουλίων, σύμφωνα με την παρ. 2 του άρθρου 94 του ίδιου Κώδικα (**ΑΠ 825/2022, 824/2022**)

Συμμορία

(αρ. 187 παρ. 3 ΠΚ)

1. Δεν αναφέρεται πλέον η "ένωση" με άλλον για τη "διάπραξη" κακουργήματος (πρώην 187 παρ.5 ΠΚ) αλλά προβλέπεται ρητά ότι το έγκλημα τελείται όταν ο δράστης **"οργανώνεται"** με άλλον ή άλλους για να διαπράξει κακούργημα. Διευκρινίζεται με τον τρόπο αυτό, ότι για να υπάρχει συμμορία δεν αρκεί απλή σύμπτωση βουλήσεων, αλλά απαιτείται σύσταση οργάνωσης, με στοιχειώδη έστω δομή και απόφαση διάρκειας δράσης σε βάθος χρόνου, ενώ απαιτείται και η ύπαρξη συμφωνίας για την από κοινού τέλεση των αξιόποινων πράξεων". **Ευμενέστερη** η ισχύουσα διάταξη (**ΑΠ 1110/2023, 861/2023, 105/2023, 48/2023, 3/2023, 1551/2022, 1416/2022, 1157/2022, 1038/2022**).
2. Το έγκλημα είναι τετελεσμένο από τότε που ενώθηκαν δύο ή περισσότεροι με τον παραπάνω σκοπό (ΑΠ 405/2018) και το εν λόγω έγκλημα της **συμμορίας** διαρκεί όσο διαρκεί και η εγκληματική πράξη για την οποία αυτή (συμμορία) συνεστήθη (**ΑΠ 105/2023, 93/2020**).

Συναυτουργία. Απόπειρα

(αρ. 42, 45 ΠΚ). Είναι σαφές ότι κατά συναυτουργία μπορεί να διαπραχθεί όχι μόνο το τετελεσμένο έγκλημα, **αλλά και η απόπειρα**, οπότε ο συμμετοχος θα τιμωρηθεί με την **μειωμένη ποινή** του άρθρου 42 (ΑΠ 1289/2022, 1241/1993).

Συναυτουργία. Σύμπραξη και κοινός δόλος

(αρ. 42, 45 ΠΚ)

1. Η σύμπραξη στην εκτέλεση της κύριας πράξης μπορεί να συνίσταται ή στο ότι ο καθένας πραγματώνει την όλη ή στο ότι το έγκλημα πραγματώνεται με συγκλίνουσες επί μέρους πράξεις των συμμετοχων, ταυτόχρονες ή διαδοχικές (ΑΠ 1551/2022, 1009/2022, 949/2022, 912/2022, 767/2022, 636/2022).
2. **Δεν είναι αναγκαίο** να αναφέρονται και οι επί μέρους πράξεις καθενός από τους συναυτουργούς (ΑΠ 3/2023, 1370/2022, 1174/2022, 1157/2022, 1130/2022, 1067/2022, 959/2022, 780/2022, 1416/2020, αρκεί να αναφέρονται σ' αυτήν τα πραγματικά περιστατικά, βάσει των οποίων το δικαστήριο δέχτηκε, ότι ο δράστης συμμετείχε στην τέλεση του εγκλήματος, ως συναυτουργός (ΑΠ 1417/2022, 94/2020, 199/2020).
3. Είναι δε αδιάφορο, αν η πραγμάτωση της αντικειμενικής υπόστασης του εγκλήματος τελείται **από όλους** κατά τον αυτό **τρόπο** και με την αυτή **ενέργεια**. Αρκεί ότι όλοι τελούν εν γνώσει της πρόθεσης μεταξύ τους για την τέλεση του ίδιου εγκλήματος. (ΑΠ 1416/2022, 1059/2022, 131/2020).
4. Με τον τρόπο αυτό, καθίσταται πλέον αδιαμφισβήτητη η δυνατότητα κατανομής εργασίας ως είδος «**συνεκτέλεσης**» στο πλαίσιο της συναυτουργίας, εφόσον βέβαια καλύπτεται από συνολικό δόλο όλων των συναυτουργών για την τέλεση της συγκεκριμένης αξιόποινης πράξης (ΑΠ 1302/2022)

5. **Συναυτουργία. Συνεκτέλεση.** Κατά την **θεωρία της «συνολικής λύσης»**, η αρχή εκτέλεσης του εγκλήματος από έναν συναυτουργό, είναι επίσης αρχή εκτέλεσης για όλους όσους το συναποφάσισαν, έστω και αν η συμπεριφορά αυτών (που περιμένουν «άπραγοι» για να έλθει η σειρά τους να πράξουν ό,τι έκαστος ανέλαβε) **αυτοτελώς θεωρούμενη δεν συνιστά απόπειρα, αλλά μόνο προπαρασκευαστική πράξη** (ΑΠ 1289/2022, 1338/2005,

Συνέργεια (αρ. 47 ΠΚ)

1. **Επιεικέστερη διάταξη.** Με τον ισχύοντα νέο ΠΚ, **επήλθαν ουσιώδεις αλλαγές** στις διατάξεις για τη συνέργεια στο έγκλημα, αφού **καταργείται** η διάκριση μεταξύ **άμεσου και απλού** συνεργού και προβλέπεται ότι στον συνεργό επιβάλλεται καταρχήν μειωμένη ποινή για όλες τις μορφές της συνέργειας στο έγκλημα είτε προσφέρεται κατά είτε πριν από την τέλεση της πράξης. (ΑΠ 687/2022, 199/2022). Με τον τρόπο αυτό επιχειρείται να καταγραφεί ως κανόνας ότι **το άδικο και η ενοχή** του συνεργού είναι **μικρότερης έντασης** έναντι εκείνων του φυσικού αυτουργού. Παρέχεται όμως στο δικαστήριο η δυνατότητα **κατ' εξαίρεση** να επιβάλλει πλήρη ποινή, αν ο υπαίτιος προσφέρει **τη συνδρομή** του κατά **την τέλεση** της πράξης **και θέτει με αυτήν το αντικείμενο** της προσβολής στη διάθεση του φυσικού αυτουργού (άμεσος συνεργός). (ΑΠ 687/2022, 199/2022).
2. **Η νέα διάταξη είναι επιεικέστερη** από την αντίστοιχη του προϊσχύσαντος ΠΚ (ΑΠ 251/2023, 687/2022, 199/2022).
3. **Συνέργεια.** Διάκριση **απλής** (εδ. α) **και άμεσης** (εδ. β) . Πρέπει να αναφέρεται το είδος της συνέργειας (ΑΠ 1266/2022)

4. **Συνέργεια. Άμεση.** Για την στοιχειοθέτηση **της άμεσης συνέργειας** τρίτου σε άδικη πράξη του αυτουργού, απαιτούνται οι εξής προϋποθέσεις: α) **πράξη υλικής συνδρομής** τρίτου κατά τη **διάρκεια** της τέλεσης και στην **τέλεση** της κύριας πράξης του αυτουργού, β) **τέλεση** (ως προς το αντικειμενικό σκέλος της) από τον αυτουργό άδικης πράξης ή απόπειρας άδικης πράξης, γ) **αιπιώδης σύνδεσμος** μεταξύ της συμμετοχικής πράξης του άμεσου συνεργού και της άδικης πράξης του αυτουργού, ο οποίος υπάρχει, όταν, **χωρίς την πρώτη, δεν θα ήταν με βεβαιότητα δυνατή η τέλεση της δεύτερης υπό τις περιστάσεις που τελέστηκε**, και δ) **δόλος του άμεσου συνεργού**, και γνώση αυτού ότι η συνδρομή του παρέχεται κατά τη διάρκεια της άδικης πράξης και στην τέλεση της κύριας πράξης (ΑΠ 545/2023, 190/2023, 1193/2022)
5. **Συνέργεια. Απλή.** Δεν απαιτείται ο απλός συνεργός να γνωρίζει τις λεπτομέρειες της πράξης και ιδίως πότε, που και υπό ποιές ειδικές συνθήκες θα τελεσθεί αυτή από τον αυτουργό της πράξης (ΑΠ 1700/2022, 952/2022, 687/2022, 1858/2016,
6. **Συνέργεια. Απλή.** Οποιαδήποτε άλλη συνδρομή που παρέχεται στο δράστη της αξιόποινης πράξης κατά την τέλεση αυτής ή και πριν από την τέλεσή της, είναι **απλή συνέργεια**. Η συνδρομή του απλού συνεργού μπορεί να είναι είτε **υλική** είτε **ψυχική**. (ΑΠ 545/2023, 215/2023, 190/2023, 755/2022, 678/2020, 1759/2019)
7. **Η ψυχική συνδρομή** δύναται να παρασχεθεί με την ενεργό παρουσία του απλού συνεργού στον τόπο της πράξης, με την ενίσχυση της απόφασης που ο αυτουργός έχει πάρει για την τέλεση της πράξης καθώς και η ενθάρρυνση αυτού καθ' οιοδήποτε τρόπο, όπως αυτή που γίνεται με φωνές, χειρονομίες, με την παρότρυνση για την τέλεση της πράξης ή την παροχή υπόσχεσης για συγκάλυψη του εγκλήματος με την εξάλειψη των

ιχνών του (ΑΠ 899/2023, 541/2023, 215/2023, 190/2023, 755/2022, 678/2020, 1759/2019)

8. **Συνέργεια. Χρόνος τέλεσης.** Μορφές συνδρομής **προγενέστερες** της κύριας πράξης μπορεί να αποτελούν **απλή συνέργεια**, ενώ οι **μεταγενέστερες** της κύριας πράξης είτε τιμωρούνται ως άλλο έγκλημα είτε μένουν ατιμώρητες. Για τις ανάγκες του αναιρετικού ελέγχου πρέπει να προσδιορίζεται στην απόφαση **ο χρόνος τέλεσης** της πράξης του αυτοργού και της πράξης του συνεργού, ώστε να μπορεί να κριθεί, αν η τελευταία τελέστηκε πριν, κατά ή μετά την κύρια πράξη (ΑΠ 1562/2022, 1246/2020).
9. **Συνέργεια. Τρίτος.** Για την στοιχειοθέτηση της **συνέργειας τρίτου** σε άδικη πράξη του αυτοργού, απαιτείται, μεταξύ άλλων, **αιτιώδης σύνδεσμος** μεταξύ της συμμετοχικής **πράξης του συνεργού** και της **άδικης πράξης** του αυτοργού, δηλαδή η συμβολή του συνεργού πρέπει να ήταν αποφασιστική για την τέλεση της πράξης του αυτοργού, **Δεν** απαιτείται ο απλός συνεργός **να γνωρίζει** τις λεπτομέρειες της πράξης και ιδίως πότε, που και υπό ποιές ειδικές συνθήκες θα τελεσθεί αυτή από τον αυτοργό της πράξης (ΑΠ 1254/2022, 1157/2022, 1090/2022, 1084/2022).
10. **Άμεσος δόλος** είναι αναγκαίος μόνο αν ανάλογο είδος δόλου απαιτείται για την κύρια πράξη (ΑΠ 1700/2022, 1254/2022, 126/2020, 568/2020, 609/2020).

Συνολική ποινή (αρ. 551 ΚΠΔ)

1. Αίτηση για συγχώνευση ποινών μπορεί να υποβάλλει **και ο διευθυντής του Καταστήματος Κράτησης** ή **ο εισαγγελέας**, ακόμη δε και **αυτεπάγγελτα** το

Δικαστήριο μπορεί να προβεί σε συγχώνευση ποινών, ενόψει της αρχής της μη αθροιστικής έκτισης επιβληθεισών ποινών παρά μόνο σε όσες περιπτώσεις προβλέπει ρητά ο νόμος (ΟΛΑΠ 2/2005, ΑΠ 966/2023).

2. Επί αποφάσεως που προβαίνει σε καθορισμό συνολικής ποινής, για να είναι αιτιολογημένη η σχετική κρίση του δικαστηρίου, πρέπει να αναφέρονται σε αυτήν οι επί μέρους καταδικαστικές αποφάσεις και οι ποινές που έχουν επιβληθεί και να προκύπτει ότι οι συγκεκριμένες ποινές **συναντώνται** κατά την εκτέλεσή τους (ΑΠ 966/2023).

Συρροή

1. Επί **αληθινής συρροής** το δεδικασμένο (ή η εκκρεμοδικία) εξαντλείται στην αξιόποινη πράξη, για την οποία ασκήθηκε η ποινική δίωξη, και όχι σε άλλη πράξη, που συρρέει κατ' ιδέα με την πρώτη και δεν έχει κριθεί (ΟΛΑΠ 1110/82, ΑΠ 508/2023, 589/2022).
2. **Συρροή**. Επί **φαινομένης κατ' ιδέαν συρροής** οι αποκλειόμενες ποινικές διατάξεις δεν ερευνώνται κατ' ουσίαν από το δικαστήριο, οπότε, αν παραπεμφθεί ο κατηγορούμενος για **την απορροφώσα αξιόποινη** πράξη και το δικαστήριο διαπιστώσει ότι αυτή δεν στοιχειοθετείται, τότε **δεν κωλύεται** από το δεδικασμένο να ερευνηθεί **την μέχρι τότε απορροφώμενη** αξιόποινη πράξη, η οποία **αναβιώνει** (ΑΠ 508/2023, 205/2010).
3. **Συρροή : απάτη- υπεξαίρεση : φαινομενική συρροή** (ΑΠ 1100/2022, 1320/2019)

Σωματεμπορία

1. **Εμπορία ανθρώπων** (αρ. 351 πΠΚ και 323^A νΠΚ). Στοιχεία νομοτυπικής μορφής εγκλημάτων. Οι διατάξεις του άρθρου 323 Α παρ. 1, 2, 3 α, 5 στ νΠΚ προ της τροποποίησής τους με άρθρο 69 Ν 4855/2021, είναι **επιεικέστερες** από τις

αντίστοιχες του άρθρου 351 παρ. 1 , 2, 4 δ ΠΠΚ ως προς το πλαίσιο της απειλούμενης ποινής (ΑΠ 967/2022).

2. Το άρθρο 351 του προϊσχύοντος ΠΚ., που προέβλεπε το αδίκημα της σωματεμπορίας, όπως αναγράφεται, καταργήθηκε από την ισχύ του νέου ΠΚ (Ν.4619/2019), **δεν καταργήθηκε** όμως ως αξιόποινη πράξη η προβλεπόμενη από την εν λόγω διάταξη πράξη, δηλαδή **δεν κατέστη ανέγκλητη**, αλλά ενσωματώθηκε στο **άρθρο 323Α του** ισχύοντος πλέον νέου ΠΚ (ΑΠ 515/2023, 464/2023).
3. **Σωματεμπορία.** Το έγκλημα της σωματεμπορίας ανήκει στα **υπαλλακτικώς** μικτά εγκλήματα, τα οποία, και όταν πραγματώνονται με περισσότερους τρόπους τέλεσης σε βάρος του ίδιου προσώπου (ταυτόχρονα, παράλληλα ή διαδοχικά), στοιχειοθετούν μόνο **μία (ενιαία) πράξη**, οι δε λοιποί τρόποι πραγμάτωσης λαμβάνονται υπ' όψη κατά την **επιμέτρηση** της ποινής. Ενώ, αν οι περισσότεροι τρόποι τέλεσης στρέφονται κατά διαφορετικών προσώπων, υπάρχει **πραγματική συρροή ισάριθμων** εγκλημάτων, και **όχι ένα κατ' εξακολούθηση** έγκλημα (ΑΠ 1090/2022).

Σωματική βλάβη

Σωματική κάκωση είναι κάθε εξωτερική επενέργεια επί του σώματος, όπως τραύματα, εκδορές, οιδήματα, παραμορφώσεις κλπ, ενώ **βλάβη της υγείας** κάθε διατάραξη των πνευματικών λειτουργιών, η κάκωση δε μπορεί να είναι συγχρόνως και βλάβη της υγείας, αλλά η βλάβη της υγείας μπορεί να επέλθει και χωρίς κάκωση, καθώς επίσης μπορεί να επέλθει η καθεμία χωριστά ή να είναι η μία συνέπεια της άλλης και δεν δημιουργείται αντίφαση από τη σωρευτική παραδοχή σωματικής κάκωσης και βλάβης της υγείας (ΑΠ 1020/2022) .

Ταξιδιωτικά έγγραφα. Πλαστογραφία

1. Η **διαφορά** μεταξύ της διατάξεως του άρθρου 216 του ΠΚ και της εξαιρετικής του άρθρου 217 του ΠΚ, συνίσταται, **αφενός μεν** στο ότι στην τελευταία διάταξη δεν εμπίπτουν όλα τα κατά την έννοια του άρθρου 13 στοιχ. γ' του ΠΚ, έγγραφα, **αλλά μόνον πιστοποιητικά** ή μαρτυρικά ή και έτερο έγγραφο στοιχείο συναφές, δυνάμενο, συνήθως, να χρησιμοποιηθεί ως τοιούτο, **αφετέρου** δε στο ότι ο συνδεόμενος με την τέλεση του αδικήματος του άρθρου 217 ΠΚ **σκοπός του υπαιτίου** πρέπει να αποβλέπει αποκλειστικώς στην άμεση συντήρηση, την κίνηση ή την κοινωνική πρόοδο του δράστη ή κάποιου άλλου, χωρίς όμως η προσδοκώμενη εκ της πράξεως ωφέλεια ή η αντίστοιχη ζημία τρίτου να έχουν τη σημασία, την οποία έχουν για τη θεμελίωση της βασικής διατάξεως του άρθρου 216 του ΠΚ. **.(ΑΠ 1143/2022).**
2. Στην περίπτωση όμως που εκ της **πλαστογραφίας** βλάπτεται **άλλος ευθέως** στις έννομες αυτού σχέσεις ή το συμφέρον της δημόσιας υπηρεσίας ή αν γενικότερα η πλαστογραφία γίνεται **για άλλον σκοπό, εκτός του στο άρθρο 217** αναφερομένου, τότε και αν ακόμη χρησιμοποιούνται έγγραφα προβλεπόμενα υπό του ιδίου άρθρου ως πιστοποιητικά ή μαρτυρικά, εφαρμοστέα τυγχάνει **η βασική** περί πλαστογραφίας διάταξη του άρθρου 216 παρ. 1 του ΠΚ **και όχι η ειδική** διάταξη του άρθρου 217 του ΠΚ. **.(ΑΠ 1143/2022).**
3. Τα παραπάνω ισχύουν ειδικότερα και για την περίπτωση **των πλαστών ταξιδιωτικών εγγράφων** που προβλέπονται από το **N. 4251/2014** (είσοδος, διαμονή...υπηκόων τρίτων χωρών) **(ΑΠ 1143/2022, 495/2019,**

Τεκμήριο αθωότητας

1. Η παραβίαση της διάταξης του άρθρου 6 παρ.1 της Ε.Σ.Δ.Α., που καθιερώνει την αρχή της δίκαιης δίκης, **δε δημιουργεί ιδιαίτερο λόγο αναιρέσεως** της ποινικής αποφάσεως, πέρα από τους λόγους που περιοριστικά αναφέρονται στο άρθρο 510 του Κ.Ποιν.Δ., **εκτός εάν** συνδυάζεται με άλλη πλημμέλεια που υπάγεται στους προβλεπόμενους από την εν λόγω διάταξη λόγους αναιρέσεως, σε συνδυασμό με όσα ορίζονται στη διάταξη του άρθρου 171 παρ.1 στοιχ. δ' του Κ.Ποιν.Δ.(**ΑΠ 417/2020**). Έννοια δίκαιης δίκης, από την οποία απορρέει το τεκμήριο της αθωότητας και συνακόλουθα η αρχή της επιείκειας (**ΑΠ 949/2022, 757/2022**).
2. Απόρροια του τεκμηρίου αθωότητας είναι η αρχή της επιείκειας προς τον κατηγορούμενο, η οποία επιβάλλει το δικαστήριο εν αμφιβολία να αποφανθεί υπέρ του κατηγορουμένου (in dubio pro reo). Η παραβίαση του τεκμηρίου αυτού επάγεται, πέραν της αναιρέσεως της αποφάσεως για έλλειψη ειδικής και εμπειριστατωμένης αιτιολογίας, απόλυτη ακυρότητα της διαδικασίας, οπότε ιδρύεται και ο από το άρθρο 510 παρ. 1 στοιχ. Α', σε συνδυασμό με το προπαρατεθέν άρθρ. 171 παρ. 1 στοιχ. δ', ΚΠοιν.Δ. λόγος αναιρέσεως (**ΑΠ 551/2023, 100/2023, 1568/2022, 1418/2022, 1417/2022, 1067/2022, 1020/2022, 980/2022, 789/2022**,
3. Ήδη το τεκμήριο αθωότητας καθιερώθηκε και στην εσωτερική έννομη τάξη με τη διάταξη του άρθρου **178 παρ. 3 του νέου ΚΠΔ**, κατά την οποία οποιαδήποτε αμφιβολία περί της ενοχής είναι προς όφελος του κατηγορουμένου ή του υπόπτου (**ΑΠ 333/2022**).
4. **Τεκμήριο αθωότητας** -Το, κατ' άρθρο 6 παρ. 2 της Ε.Σ.Δ.Α., **τεκμήριο αθωότητας**, έχει **διττή φύση**. Αποτελεί, κατά **την αντικειμενική του** όψη, γενική αρχή της ποινικής διαδικασίας ή αλλιώς **διαδικαστική εγγύηση στην ποινική δίκη υπέρ του κατηγορουμένου**, η οποία υποχρεώνει τα όργανα της ποινικής διαδικασίας να την παρέχουν, χωρίς να είναι προκατειλημμένα, ως προς το αποτέλεσμα της και,

παραλλήλως, είναι υποκειμενικό διαδικαστικό – δικονομικό του δικαίωμα, που αποσκοπεί στην προστασία των δικαιωμάτων υπεράσπισης, αλλά και στην προστασία της προσωπικότητάς του, δηλαδή της τιμής και της υπόληψής του και εν τέλει της εικόνας του στην κοινωνία, ως αθώου (ΑΠ 1168/2022)

5. Η ισχύς του τεκμηρίου φθάνει μέχρι την απόδειξη της ενοχής του κατηγορουμένου. Πριν από το στάδιο αυτό, η πρόωρη απόδοση ενοχής από τις δικαστικές αρχές που ερευνούν ή δικάζουν την υπόθεση, οι οποίες οφείλουν να το πράττουν αμερόληπτα και να θεωρούν το αποτέλεσμα της δίκης ανοικτό, συνιστά κατάφωρη παραβίαση του άρθρου 6 παρ. 1 της Ε.ΣΔ.Α. (ΑΠ 1168/2022) .
6. Από το τεκμήριο αθωότητας απορρέει ο κανόνας του άρθρου **178 παρ. 2 του ΚΠοινΔ** , **για αυτεπάγγελτη έρευνα** από τους εισαγγελείς και τους δικαστές της ενοχής ή αθωότητας του κατηγορουμένου Έτσι, ο κατηγορούμενος δεν μπορεί να υποστεί δυσμενείς συνέπειες από μόνη την αδυναμία του να αποδείξει τους ισχυρισμούς του, **η δε σιωπή του** δεν μπορεί κατ' αρχήν να αποτελέσει βάση για την συναγωγή επιβαρυντικών συμπερασμάτων για τον ίδιο. Επομένως, δεν μπορεί να υποχρεωθεί να προσκομίσει αποδεικτικά στοιχεία, για τα πραγματικά περιστατικά που επικαλείται, ο δε εισαγγελέας και ο δικαστής δεν επιτρέπεται να θεωρήσουν αναπόδεικτα ή να απορρίψουν τους ισχυρισμούς του, με την αιτιολογία πως **δεν ανταποκρίθηκε στο βάρος απόδειξης της αλήθειας αυτών**, χωρίς όμως τούτο να σημαίνει και υποχρέωσή τους να αποδεχθούν, δίχως άλλο, ως βάσιμους τους ισχυρισμούς του, αν αυτοί δεν επιβεβαιώνονται από το αποδεικτικό υλικό, που αυτεπαγγέλτως και επιμελώς συλλέγεται (ΑΠ 1168/2022).

Τοκογλυφία

- 1. Διαχρονικό δίκαιο. Κατ' επάγγελμα τέλεση** δε θεωρείται ότι πράττει ο δράστης τοκογλυφίας, όταν ενεργεί τοκογλυφικές πράξεις κατ' επανάληψη με σκοπό να ποριστεί από αυτές εισόδημα. Τούτο δε συμβαίνει **στο κατ' εξακολούθηση έγκλημα**, γιατί ενυπάρχει το στοιχείο της επανειλημμένης τέλεσης ενός και του αυτού εγκλήματος, αλλά και όταν τελεί μία πράξη, αλλά από την τέλεση αυτής, ενόψει και της διάρκειας και των λοιπών περιστάσεων που τη συνοδεύουν προκύπτει η επιδίωξη πορισμού εισοδήματος βάσει σχεδίου (ΑΠ 952/2022, 1586/2016,
- 2. Τοκογλυφία.** Το έγκλημα αυτό -κατά το **προισχύσαν δίκαιο** – μπορούσε να τελεστεί με **δύο τρόπους**, οι οποίοι ήταν αυτοτελείς και ανεξάρτητοι μεταξύ τους, τελούσαν δε σε **αληθινή πραγματική συρροή**, και ειδικότερα, αφ' ενός μεν με τη συνομολόγηση και λήψη τοκογλυφικών ωφελημάτων, αφ' ετέρου δε με την επιδίωξη εκπλήρωσης των τοκογλυφικών ωφελημάτων που έχουν συνομολογηθεί (ΑΠ 226/2018), ενώ με την **ισχύουσα ρύθμιση**, αν η πράξη έχει τελεστεί με περισσότερους τρόπους αφορά όμως τα ίδια περιουσιακά ωφελήματα, στον υπαίτιο επιβάλλεται **μία μόνο ποινή**, κατά την επιμέτρηση της οποίας λαμβάνεται υπόψη η συνολική εγκληματική δράση του. (άρθρο 404 παρ.1 εδ.β του ΝΠΚ) (ΑΠ 1568/2022).
- 3. Βλ. όμως την ΑΠ 923/2023:** «όπως κατά τον Π.Π.Κ, έτσι και στο Ν.Π.Κ, για τη στοιχειοθέτηση της αντικειμενικής υπόστασης του εγκλήματος αυτού, απαιτείται .... Το έγκλημα αυτό μπορεί να τελεστεί με δύο τρόπους, οι οποίοι είναι αυτοτελείς και ανεξάρτητοι μεταξύ τους, τελούν δε σε αληθινή πραγματική συρροή και, ειδικότερα, αφ' ενός μεν με τη συνομολόγηση και λήψη τοκογλυφικών ωφελημάτων, αφ' ετέρου δε με την επιδίωξη εκπλήρωσης των τοκογλυφικών ωφελημάτων που έχουν συνομολογηθεί».

Τρίτος

Το δικαίωμα του τρίτου, κατ' άρθρο 492 (495) ΚΠΔ, προσώπου για άσκηση έφεσης ή αναίρεσης, είναι **αυτοτελές και ανεξάρτητο** από το δικαίωμα του κατηγορουμένου για άσκηση των ιδίων ενδίκων μέσων. **Η προθεσμία της αναίρεσης για τον τρίτο**, του οποίου τις αξιώσεις έκρινε η απόφαση, είναι 20 μέρες από την καταχώρηση της καθαρογραμμένης απόφασης στο ειδικό βιβλίο **(ΑΠ 910/2022)**.

Υλική αρμοδιότητα δευτεροβάθμιου δικαστηρίου

1. Η εξουσία του **δευτεροβαθμίου δικαστηρίου προς εκδίκαση εφέσεως** στηρίζεται αποκλειστικώς και μόνο στο γεγονός ότι η υπόθεση εισήχθη πρωτοδίκως στο κατά την εισαγωγή της αρμόδιο δικαστήριο, η έφεση κατά των αποφάσεων του οποίου υπάγεται σ' αυτό και δεν επηρεάζεται από το γεγονός ότι, είτε ο κατηγορούμενος απέκτησε μεταγενεστέρως, κατά νομοθετικό χαρακτηρισμό ή επαγγελματική εξέλιξη, ορισμένη ιδιότητα, είτε **η πράξη χαρακτηρίσθηκε από το νομοθέτη άλλως**, εν συνδρομή του οποίου, κατά το χρόνο τελέσεως της αξιόποινης πράξεως ή κατά το χρόνο της εκδικάσεώς της σε πρώτο βαθμό, η υπόθεση θα ανήκε σε άλλο δικαστήριο και μετά από άσκηση εφέσεως στο αντίστοιχο διαφορετικό εφετείο. **(Ολ.ΑΠ 10/2005, ΑΠ 633/2022)**
2. Επομένως, στην περίπτωση αυτή το εφετείο, στο οποίο υπάγεται το διαγνώσαν ορισμένη υπόθεση πρωτόδικο δικαστήριο, έχει εξουσία προς εκδίκαση της κατ' αποφάσεως του τελευταίου εφέσεως, εφόσον η υπόθεση αρμοδίως εισήχθη, **σύμφωνα με τα ισχύοντα κατά το χρόνο εισαγωγής** της στο πρωτόδικο δικαστήριο, τυχόν δε αντιθέτως κρίνοντας υπερβαίνει **αρνητικώς την εξουσία του** **(Ολ.ΑΠ 10/2005, ΑΠ 633/2022)**

Υπαναχώρηση από απόπειρα

Συνιστά **προσωπικό λόγο απαλλαγής** και θα πρέπει να οφείλεται σε εσωτερικούς λόγους, που πηγάζουν από τη συνείδηση του δράστη και όχι σε λόγους εξωτερικούς, όπως αυτό συμβαίνει, προκειμένου περί βιασμού, οσάκις προβάλλεται αντίσταση εκ μέρους του θύματος (**ΑΠ 635/2022**).

Υπεξαγωγή εγγράφων

1. (αρ. 222 ΠΚ). Είναι διακινδύνευσης, **υπαλλακτικώς** μικτό έγκλημα, με προστατευόμενο έννομο αγαθό - αντικείμενο το έγγραφο, ως αποδεικτικό μέσο, η δε **βλάβη** μπορεί να είναι **περιουσιακή ή ηθική** και δεν απαιτείται να επήλθε, αρκεί και μόνο να **απειλήθηκε** (**ΑΠ 480/2023, 479/2023, 1853/2019**)
2. **Ως απόκρυψη** λογίζεται κάθε πράξη ή παράλειψη από την οποία ο δικαιούχος στερείται διαρκώς ή πρόσκαιρα της δυνατότητας αποδεικτικής χρήσης του εγγράφου, ενώ ως καταστροφή νοείται η εξαφάνισή του, ώστε το έγγραφο να μην δύναται να παράσχει ούτε άμεση, ούτε έμμεση απόδειξη. **Ενεργητικό υποκείμενο** είναι κάθε τρίτο πρόσωπο, που δεν είναι κύριος του εγγράφου, ιδιώτης ή και υπάλληλος (**ΑΠ 1095/2023, 974/2021**).

Υπεξαίρεση

(άρθρο 375 ΠΚ)

1. Στοιχεία αδικήματος (**ΑΠ 406/2023, 1682/2022, 1439/2022**).
2. Στοιχεία νομοτυπικής υπόστασης. **Χρόνος τέλεσης** είναι αυτός, κατά τον οποίο ο υπαίτιος εκδήλωσε την πρόθεσή του για παράνομη ιδιοποίηση του ξένου πράγματος

και ενσωμάτωσής του στην περιουσία του (ΑΠ 524/2023, 101/2023, 1602/2022, 1371/2022, 1262/2022, 1120/2022)

3. . Η κακουργηματική υπεξαίρεση δεν έχει αλλάξει με το νέο ΠΚ, όμως η διάταξη του παλαιού ΠΚ είναι επιεικέστερη ως προς την ποινή, διότι η νέα απειλεί σωρευτικά και χρηματική ποινή (ΑΠ 1371/2022, 909/2022, 101/2022, 486/2020).
4. **Κατ' εξακολούθηση** τέλεση. **Κατ' έγκληση** διωκόμενο αδίκημα με το νΠΚ. Εάν είχε υποβληθεί έγκληση από τον παθόντα ενόσω ίσχυε ο πΠΚ, δεν απαιτείται η υποβολή, απλής άλλωστε, δήλωσης συνέχισης, κατ' **άρθρο 464 νΠΚ** (ΑΠ 817/2022).
5. **Υπεξαίρεση. Κατοχή**, η οποία **διαφέρει στην προκείμενη περίπτωση από την αντίστοιχη έννοια του άρθρου 974 του ΑΚ**, δεν είναι μόνο η σχέση **φυσικής** εξουσίας του πράγματος από τον κατέχοντα αυτό, κατά τη βούληση του, αλλά και η **πραγματική σχέση** που καθιστά δυνατή, κατά τις αντιλήψεις των συναλλαγών, την εξουσίαση του πράγματος από τον δράστη κατά τη βούληση του. **Η άρνηση** απόδοσης του πράγματος στον ιδιοκτήμονα συνιστά πράξη ιδιοποίησης (ΑΠ 1120/2022).
6. Η παράδοση του κινητού πράγματος από τον κύριο – πωλητή στον αγοραστή, στις περιπτώσεις των πραγματοποιούμενων **καθημερινών συναλλαγών για την εξυπηρέτηση των συνήθων βιοτικών αναγκών**, γίνεται με την σιωπηρή, αλλά αναμφίβολη αποδοχή εκ μέρους του αγοραστή, της υποχρέωσης για καταβολή του προκαθορισμένου τιμήματος, αμέσως μόλις λάβει στην κατοχή του το πράγμα. Έτσι, σε αυτές τις περιπτώσεις, **η μεταβίβαση της κυριότητας του παραδοθέντος προς πώληση ή παραληφθέντος προς αγορά πράγματος, τελεί υπό την αυτονόητη προϋπόθεση της άμεσης καταβολής του τιμήματος, οπότε και ολοκληρώνεται η συναλλαγή**, εκτός βεβαίως, εάν έχει προηγηθεί αντίθετη συμφωνία. **Μέχρι την καταβολή του τιμήματος**, ο αγοραστής του υπό πώληση κινητού πράγματος, εφόσον το έχει παραλάβει, **είναι απλός κάτοχος αυτού** και εάν απομακρυνθεί σκοπίμως από

τον τόπο της συναλλαγής, χωρίς να καταβάλει το τίμημα, ιδιοποιείται χωρίς δικαίωμα το πράγμα, διαπράττοντας υπεξαίρεση (ΑΠ 406/2023).

7. **Υπεξαίρεση σε βάρος ΟΤΑ.** Στοιχεία νομοτυπικής μορφής. **Η λογιστική μεταφορά** στον τραπεζικό λογαριασμό του δράστη συνιστά πράξη απόκτησης της κατοχής (ΑΠ 587/2022).
8. **Εμπιστευμένο στον εντολοδόχο** θεωρείται το πράγμα, όταν με τη θέληση του δικαιούχου παραδόθηκε στην κατοχή εκείνου (εντολοδόχου), υποχρεωμένου να το αποδώσει αυτούσιο ή να το χρησιμοποιήσει προς ορισμένο σκοπό. **Ο εντολοδόχος** νοείται κατά τις διατάξεις των άρθρων 713 επ. του ΑΚ, δηλαδή πρέπει μεταξύ αυτού και του παθόντος να υπάρχει σύμβαση εντολής, **ενώ ως διαχειριστής** νοείται αυτός, που ενεργεί όχι απλώς υλικές αλλά και νομικές πράξεις επί περιουσιακών στοιχείων του εντολέα, με εξουσία αντιπροσώπευσης τούτου, την οποία μπορεί να έχει από το νόμο ή από σύμβαση, χωρίς να αποκλείεται **και** η άσκηση διαχείρισης **"εν τοις πράγμασι"**. Υπό την έννοια αυτή, αν η πράξη τελέσθηκε από εντολοδόχο και διαχειριστή ξένης περιουσίας στο ίδιο πεδίο δράσης, η εντολή εμπεριέχεται στη διαχείριση και ο εντολοδόχος μπορεί να είναι και διαχειριστής, εάν έχει διακριτική ευχέρεια κατά την εκτέλεση της εντολής (ΑΠ 1371/2022, 486/20, 1479/19, 796/19).
9. **Εντολή.** Προϋπόθεση είναι να ενεργεί ο εντολοδόχος, κατά τη συμφωνία ή της φύση της συναλλαγής, ως άμεσος αντιπρόσωπος του εντολέα, οπότε ο εντολέας γίνεται κύριος ή δικαιούχος (και συνακόλουθα παθών του αδικήματος της υπεξαίρεσης) των πραγμάτων που αποκτήθηκαν από την εκτέλεση της εντολής, τα οποία μπορεί να είναι και χρήματα (ΑΠ 822/2023, 1287/2022, 404/2020).

- 10. Η σύμβαση ταχυδρομικής αποστολής μπορεί να είναι είτε σύμβαση έμμισθης εντολής** [στα πλαίσια της οποίας ο εντολοδόχος αναλαμβάνει έναντι αμοιβής να διεξάγει την υπόθεση που του ανέθεσε ο εντολέας (είτε **σύμβαση έργου**). Στη σύμβαση εντολής ο εντολοδόχος δεν έχει κυριότητα επί των χρημάτων που αποκτά για την εκτέλεση της εντολής, για αυτό σε περίπτωση μη απόδοσης αυτών στον εντολέα και παράνομης ιδιοποίησης όσων απέκτησε για την εκτέλεση της εντολής, διαπράττει υπεξαίρεση (άμεση αντιπροσώπευση)([ΑΠ 934/2023](#), [ΑΠ 1287/2022](#), [ΑΠ 1291/2017](#)).
- 11. Αντίθετα, αν με τη σύμβαση εντολής συμφωνηθεί να καταρτίσει ο εντολοδόχος την κυρία σύμβαση στο δικό του όνομα, αλλά για λογαριασμό του μη εμφανισθέντος εντολέα, δηλαδή να ενεργήσει ως παρένθετο πρόσωπο, τότε η μεταξύ τρίτου και του εντολοδόχου καταρτισθείσα δικαιοπραξία είναι σοβαρή και όχι εικονική και το παρένθετο πρόσωπο υποχρεούται ενοχικώς να μεταβιβάσει τα, υπ' αυτού, κτηθέντα πράγματα στον μη εμφανισθέντα εντολέα, για λογαριασμό του οποίου ενήργησε (έμμεση αντιπροσώπευση), αν δε ο εντολοδόχος αρνηθεί να αποδώσει τα κτηθέντα πράγματα (ή τα χρήματα) και τα παρακρατήσει, δεν διαπράττει υπεξαίρεση ([ΑΠ 934/2023](#), [404/2020](#)).**
- 12. Χρηματαποστολές:** εντολέας είναι και η εταιρία, η οποία έχει αναλάβει την ασφαλή μεταφορά χρηματαποστολών της τράπεζας και αναθέτει στη συνέχεια σε άλλη (τρίτη) εταιρία την περαιτέρω εντολή της κατά τα άνω μεταφοράς και εφοδιασμού, που εμπιστεύεται σ' αυτήν. [ΑΠ 948/2023](#)
- 13. Στην περίπτωση δε, που δράστης υπεξαίρεσεως τυγχάνει ο νόμιμος εκπρόσωπος της τελευταίας εντολοδόχου εταιρίας (εντολοδόχος και αυτός, ως εκ της ιδιότητάς του αυτής), δεν ασκεί επιρροή το ότι τα χρήματα δεν ανήκουν, κατά κυριότητα, στην εντολέα του εταιρία, η οποία πλήττεται αυτοτελώς με την τέλεση της**

προαναφερθείσας υπεξαίρεσεως εκ μέρους του περαιτέρω εντολοδόχου, που έχει αντίκτυπο στην πίστη, στη φήμη και στην αξιοπιστία της κατά την εκτέλεση του προαναφερθέντος έργου της, οπότε, λόγω της υπάρξεως διαδοχικών εντολών, από την κατά τα άνω υπεξαίρεση υφίστανται άμεση ζημία παράλληλως, τόσο η ιδιοκτήτρια των υπεξαيرهθέντων χρημάτων (αρχική εντολέας) τράπεζα, όσο και η αρχική εντολοδόχος (και περαιτέρω εντολέας) εταιρία, το κύρος της οποίας θίγεται, κατά τα προεκτεθέντα, νομιμοποιούμενη σε σχετική δήλωση παραστάσεως πολιτικής αγωγής ενώπιον του ποινικού δικαστηρίου, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 67 Κ.Ποιν.Δ. σε συνδυασμό με τα άρθρα 914, 932, 297, 298 και 299 ΑΚ (ΑΠ 948/2023).

Υπεξαίρεση στην υπηρεσία (αρ. 258 πΠΚ και 375 ΠΚ)

Η ως άνω αξιόποινη πράξη επικαλυπτόταν από αυτή του άρθρου 375 ΠΚ, επειδή μεταξύ τους υπήρχε **σχέση ειδικότητας**, γι' αυτό και οι διατάξεις αυτού (375 ΠΚ) δεν εφαρμόζονταν λόγω απορροφήσεως από αυτές του άρθρου 258 ΠΚ. Πλην όμως, μετά την κατάργηση του **απορροφώντος** νόμου, δηλαδή του **άρθρου 258 ΠΚ**, αναβιώνει ο νόμος του οποίου οι διατάξεις είχαν απορροφηθεί, δηλαδή **το άρθρο 375 ΠΚ** και έτσι δεν μένει ανικανοποίητη η ποινική αξίωση της Πολιτείας για την επιβολή ποινής σε πράξη η οποία χαρακτηριζόταν ως έγκλημα από τις διατάξεις που απωθήθηκαν με απορρόφηση (ΟΛΑΠ 643/1985, ΑΠ 1011/2023, 28/2023, 502/2021, 2032/2020, ΑΠ 185/2020).

Υπέρβαση εξουσίας

1. Υφίσταται και όταν το δικαστήριο καταδίκασε τον κατηγορούμενο για αξιόποινη πράξη της οποίας το αξιόποινο είχε εξαλειφθεί λόγω **παραγραφής**, καθώς και όταν επί κατ' εξακολούθηση εγκλήματος **μερικότερη πράξη** αυτού, η οποία διατηρεί την αυτοτέλεια της, υπέπεσε σε **παραγραφή** και το δικαστήριο καταδίκασε τον κατηγορούμενο και για αυτήν (ΑΠ 1568/2022, 810/2020, 784/2020)
2. Συντρέχει στην περίπτωση που η έφεση, απόντος του εκκαλούντος, απορρίφθηκε ως **απαράδεκτη** (εκπροθέσμως ασκηθείσα) , **ενώ θα έπρεπε να έχει αποσυρθεί από τη δικάσιμο**, καθώς είχε ανασταλεί η εκδίκαση όλων των υποθέσεων λόγω μέτρων για την αντιμετώπιση της πανδημίας covid 19 και η συγκεκριμένη υπόθεση δεν ενέπιπτε στις εξαιρέσεις των υποθέσεων που μπορούσαν να εκδικαστούν (ΑΠ 65/2023).

Υπέρβαση της εύλογης διάρκειας της δίκης

Η διάταξη του άρθρου 7 παρ. 3 Ν 4239/2014 **δεν αναφέρεται στην αιτιολογία** της απόφασης, όταν το δικαστήριο δεν διαπιστώνει υπέρβαση της εύλογης διάρκειας της διαδικασίας, καθώς η εφαρμογή της εν λόγω διάταξης τελεί υπό την αυτονόητη προϋπόθεση **ότι πράγματι έχει διαγνωσθεί η υπέρβαση** της εύλογης διάρκειας της δίκης (ΑΠ 758/2022, 589/2022, 33/2022).

Υπερημερία καταβολής τιμήματος γεωργικών προϊόντων (άρθρο 1 ΝΔ 3424/1955)

1. Στην περίπτωση που ο συνεταιρισμός έχει αγοράσει τα προϊόντα των μελών του και στη συνέχεια τα έχει διαθέσει σε τρίτο, για δικό του αποκλειστικά λογαριασμό, τότε πωλητής των προϊόντων αυτών στον τρίτο και δικαιούχος του τιμήματος είναι ο εν

λόγω **συνεταιρισμός**, ο οποίος και μόνο δικαιούται να παραστεί στην ποινική δίκη να υποστηρίξει την κατηγορία με την τήρηση των διατυπώσεων των άρθρων (άρθρα 63 και 83 επ. του ΚΠΔ, 914 και 932 ΑΚ) με κατηγορούμενο τον αγοραστή και υπερήμερο στην καταβολή του τιμήματος των αγροτικών προϊόντων ((ΑΠ 1503/2022, ΑΠ 653/2010).

2. Δικαιούχοι – **προς υποστήριξη της κατηγορίας** στην περίπτωση του εγκλήματος της υπερημερίας καταβολής τιμήματος αγροτικών προϊόντων, εξομοιούμενες με αγροτικούς συνεταιρισμούς, **είναι και οι αγροτικές εταιρικές συμπράξεις**, λόγω της νομοθετικής επιλογής της συστηματικής ένταξής τους στο ν. 4673/2020 περί συνεταιρισμών. Ταυτόχρονα, καθίσταται πρόδηλο ότι ο νομοθέτης του ΝΔ 3424/1955 δεν συμπεριέλαβε στη διάταξη του άρθρου 3 του εν λόγω νομοθετήματος ειδική ρύθμιση περί δυνατότητας απόκτησης της ιδιότητας του πωλητή αγροτικών προϊόντων και από τους ανωτέρω εταιρικούς σχηματισμούς, αποκλειστικά και μόνο διότι κατά το χρόνο θέσπισης του ανωτέρω ΝΔ, δεν υφίσταντο στο νομικό κόσμο οι εν λόγω συμπράξεις (ΑΕΣ). (ΑΠ 1503/2022).

Υποστήριξη της κατηγορίας

(αρ. 588 ΚΠΔ). Εφόσον η αστική αξίωση του νομιμοποιούμενου να παραστεί ως πολιτικώς ενάγων, επιδικάσθηκε σ' αυτόν από το πρωτοβάθμιο ποινικό δικαστήριο, υπό το καθεστώς του προϊσχύσαντος ΚΠΔ, η πολιτική αγωγή που δηλώνεται εκ νέου, για την ίδια αξίωση, κατά την εκδίκαση της υπόθεσης στο δευτεροβάθμιο δικαστήριο μετά την 1-7-2019, κρίνεται σύμφωνα με τις διατάξεις του προϊσχύσαντος ΚΠΔ, στο πλαίσιο που διατυπώθηκε στο πρωτοβάθμιο δικαστήριο και κατά το μέτρο που έγινε δεκτή από αυτό (ΑΠ 1667/2022, 395/2020).

Υποστήριξη της κατηγορίας

Υποστήριξη της κατηγορίας. Δικαιούμενοι

1. Δικαιούχος της χρηματικής ικανοποίησης είναι μόνον ο φορέας του δικαιώματος ή εννόμου συμφέροντος που έχει προσβληθεί. Η σχετική δήλωση παραστάσεως πρέπει, κατά το **άρθρο 84 ΚΠοινΔ**, να περιέχει, με ποινή το απαράδεκτο, συνοπτική **έκθεση της υποθέσεως**, για την οποία παρίσταται κάποιος ως υποστηρίζων την κατηγορία και τους λόγους στους οποίους στηρίζεται το δικαίωμα της παραστάσεως, δηλαδή, αν πρόκειται για υλική ζημία ή χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης (ΑΠ 547/2023).
2. Το επιτρεπτό της παραστάσεως του υποστηρίζοντος την κατηγορία κρίνεται από το **περιεχόμενο της απαιτήσεως** που περιέχει η δήλωσή του **και από το κατηγορητήριο** που διαλαμβάνει την αξιόποινη πράξη, ενώ **η ουσιαστική βασιμότητα** της αξιώσεως από την **αποδεικτική διαδικασία**. (ΑΠ 911/2023, 547/2023).
3. **Η έννοια του "παθόντος"**, που κατά το άρθρο 118 παρ.1 ΠΚ έχει δικαίωμα υποβολής εγκλήσεως στα όχι αυτεπάγγελα αλλά κατ' έγκληση διωκόμενα εγκλήματα (36, 50 ΚΠοινΔ), δεν ταυτίζεται υποχρεωτικά με την έννοια **του αδικηθέντα** και ζημιωθέντα που ασκεί πολιτική αγωγή και στο ποινικό δικαστήριο και, ως εκ τούτου, νομιμοποιείται ενεργητικά οπωσδήποτε ο παθών, αλλά και κάθε άμεσα αδικηθείς και ζημιωθείς από το διωκόμενο σε βάρος συγκεκριμένου κατηγορουμένου αδίκημα, όχι όμως και ο έμμεσα αδικηθείς και ζημιωθείς. Δηλαδή πρέπει η πολιτική αξίωση αποζημιώσεως ή χρηματικής ικανοποίησης **να έχει άμεση σχέση και δη αιτιώδη συνάφεια με την κατηγορία** για την οποία ο κατηγορούμενος διώχθηκε και δικάζεται, τούτο δε κρίνεται κατά τα πραγματικά περιστατικά και το νομικό χαρακτηρισμό, όπως διατυπώνονται στο κλητήριο θέσπισμα ή στην κλήση του κατηγορουμένου και σύμφωνα με το προστατευόμενο έννομο αγαθό. Έτσι για να προσδιορισθεί ποίος ο

αμέσως ζημιούμενος και αν έχει έννομο συμφέρον και νομιμοποιείται ενεργητικά προς υποστήριξη της κατηγορίας, αναζητείται ποίο είναι το συμφέρον και το έννομο αγαθό που προστατεύει η συγκεκριμένη ποινική διάταξη που παραβιάστηκε από τον κατηγορούμενο για την οποία δικάζεται. (ΑΠ 547/2023).

4. Όταν **παθών είναι ανήλικος**, την υποστήριξη της κατηγορίας για λογαριασμό του, ασκούν **και οι δύο γονείς του** από κοινού και σε περίπτωση διαφωνίας τους αποφασίζει, κατά το άρθρο 1512 ΑΚ, το πρωτοδικείο, ενώ σε περίπτωση διαζυγίου ή ακύρωσης του γάμου ή διάσπασης της έγγαμης σχέσεως, την υποστήριξη της κατηγορίας και την εκπροσώπηση του ανηλίκου έχει εκείνος στον οποίο έχει ανατεθεί με δικαστική απόφαση **η γονική μέριμνα** ή η επιμέλεια του ανηλίκου και σε περίπτωση σύγκρουσης συμφερόντων ο τυχόν διορισθείς **ειδικός επιτρόπος** του άρθρου 1517 ΑΚ. Όμως **σε επείγουσες περιπτώσεις** και κινδύνου από την αναβολή, (π.χ. λόγω απουσίας στο εξωτερικό του ενός γονέα ή διάσπασης ή αδιαφορίας αυτού ή δυσκολίας ανεύρεσής του), την ως άνω δήλωση και παράσταση προς υποστήριξη της κατηγορίας όπως και την έγκληση, υποβάλλει **μόνος ο έτερος γονέας**, ακόμα και όταν στρέφεται κατά του άλλου γονέα, χωρίς προσφυγή στο διορισμό ειδικού επιτρόπου. (ΑΠ 547/2023).
5. Επί του παθόντος ανηλίκου **παρισταμένου με το νόμιμο αντιπρόσωπό** του, ο τελευταίος, για να είναι νόμιμη η παράσταση προς υποστήριξη της κατηγορίας, οφείλει να διαλάβει στη σχετική **δήλωσή του** τη για **λογαριασμό του αντιπροσωπευομένου** ανηλίκου, άσκηση αυτής, εάν δε τη δήλωση ασκεί μόνο ο ένας γονέας οφείλει επιπλέον να διαλάβει το λόγο για τον οποίο παρίσταται μόνος προς υποστήριξη της κατηγορίας ή, αν του έχει ανατεθεί με δικαστική απόφαση αποκλειστικά η άσκηση της γονικής μέριμνας ή της επιμέλειας του παθόντος ανηλίκου τέκνου του, ή ότι συντρέχει επείγουσα περίπτωση για να ενεργεί μόνος, χωρίς τη σύμπραξη του άλλου γονέα,

διαφορετικά επέρχεται απόλυτη ακυρότητα της διαδικασίας λόγω παράνομης παράστασης του υποστηρίζοντος την κατηγορία (ΑΠ 547/2023, 715/2020, 118/2011, 2437/2008, 433/2003,

6. **Επί ανηλίκου παθόντος** οι πράξεις του ενός γονέα, που ασκούνται κατά την άσκηση της γονικής μέριμνας προς το συμφέρον του τέκνου, αν δεν πρόκειται για πράξεις που πρέπει να υποβληθούν σε πανηγυρικό τύπο (συμβολαιογραφικό έγγραφο π.χ.), **είναι έγκυρες** και παράγουν νομικά αποτελέσματα προς όφελος του τέκνου, εφόσον ο άλλος γονέας δεν προβάλλει την αντίθεσή του και κατά συνέπεια εκείνος που έχει ενεργήσει μόνος, δηλώνοντας παράσταση για την υποστήριξη της κατηγορίας, τεκμαίρεται ότι έχει και τη σιωπηρή έγκριση του άλλου να ενεργήσει προς το συμφέρον του τέκνου τους (ΑΠ 316/2023, 1313/2012).
7. Η ανώνυμη εταιρεία κατά την είσοδό της στο **στάδιο της εκκαθάρισης**, θεωρείται, κατά πλάσμα του νόμου, ότι υφίσταται μέχρις ότου επιτευχθεί ο σκοπός της εκκαθάρισης των εκκρεμών σχέσεων και η διανομή του τυχόν καθαρού ενεργητικού στους μετόχους της, οι δε χρονικοί περιορισμοί για την περάτωση της εκκαθάρισης, συνιστούν κατευθυντήρια αρχή για την ταχύτερη περάτωση αυτής. Η περάτωση της εκκαθάρισης επέρχεται, όταν οι εκκαθαριστές ενεργήσουν τις αναγκαίες πράξεις εκκαθάρισης, συντάξουν απογραφή, δημοσιεύσουν τις εγκριθείσες από τη γενική συνέλευση οικονομικές καταστάσεις πέρατος της εκκαθάρισης και προβούν στην καταχώριση της διαγραφής της εταιρείας **στο μητρώο ανωνύμων εταιρειών (ΜΑΕ)**. Η καταχώριση της διαγραφής στο ΜΑΕ έχει σχετικά **συστατικό χαρακτήρα**, με την έννοια ότι χωρίς αυτή δεν επέρχεται περάτωση της ανωνύμου εταιρείας (ΑΠ 541/2023, 970/2019,

Υποστήριξη της κατηγορίας. Παραγραφή αξίωσης

1. Η ένσταση **περί παραγραφής της αξίωσης**, εφόσον κατά την εκδίκαση της υποθέσεως στο πρωτοβάθμιο δικαστήριο έχει υποκύψει σε παραγραφή η αξίωση του υποστηρίζοντος την κατηγορία, πρέπει να προβάλλεται **κατά τη συζήτηση στο ακροατήριο** και πριν την έναρξη της αποδεικτικής διαδικασίας και αν απορριφθεί να επαναφερθεί στο Εφετείο με ειδικό λόγο εφέσεως. Και τούτο διότι, σύμφωνα με το άρθρο 502 παρ. 2 του ΚΠΔ, το δευτεροβάθμιο δικαστήριο έχει εξουσία να κρίνει επί εκείνων μόνον των μερών της πρωτόδικης αποφάσεως, στα οποία αναφέρονται **οι λόγοι έφεσης** (ΑΠ 657/2023, 538/2021, 288/2020,
2. Για τη διαπίστωση αν **η ποινική παραγραφή** της, καλύπτουσας την αδικοπραξία, κολάσιμης πράξης, είναι **μακρότερη ή όχι της αστικής παραγραφής**, θα ληφθεί υπόψη ο χαρακτηρισμός της κολάσιμης πράξης ως κακουργήματος, πλημμελήματος και η προβλεπόμενη από τον ποινικό κώδικα ή σε άλλους ποινικούς νόμους παραγραφή, όπως αυτή, ως προς τη διάρκειά της, καθορίζεται στο άρθρο 111 του ΠΚ ή άλλου ειδικού ποινικού νόμου και η οποία, προκειμένου για τα πλημμελήματα, είναι πενταετής και κατά τη διάταξη του άρθρου 17 του ΠΚ αρχίζει από τον χρόνο κατά τον οποίο ο υπαίτιος ενήργησε ή όφειλε να ενεργήσει, δηλαδή η αφετηρία της ποινικής παραγραφής μπορεί να είναι διαφορετική από εκείνη της αστικής από αδικοπραξία απαιτήσεως κατά το άρθρο 937 παρ. 1 ΑΚ. Για τη διακρίβωση εάν, προκειμένου περί πλημμελημάτων, η ποινική παραγραφή είναι μακρότερη ή όχι σε σύγκριση με την αστική παραγραφή, **δεν υπολογίζεται** το οριζόμενο από την παρ. 2 του άρθρου 113 του ΠΚ **μέγιστο διάστημα της τριετούς αναστολής**, κατά το οποίο

διαρκεί η κυρία διαδικασία και έως ότου γίνει αμετάκλητη η καταδικαστική απόφαση (ΟΛΑΠ 21/2003, ΑΠ 657/2023).

3. Στις διατάξεις του άρθρου 261 ΑΚ, όπως αυτό ισχύει μετά την αντικατάστασή του με το άρθρο 101 του ν. 4139/2013 (ΦΕΚ Α΄ 74/20-3-2013), θεσπίζονται ταυτόχρονα **η διακοπή της παραγραφής** (εδάφιο 1) και μία ιδιότυπη αναστολή της παραγραφής εν επιδικία (εδάφιο 2), αφού ο χρόνος παραγραφής που διακόπτεται ("μηδενίζεται") με την άσκηση της αγωγής, "παγώνει" και δεν μετρά καθόλου μέχρι να εκδοθεί τελεσίδικη απόφαση επί της αγωγής ή να περατωθεί με άλλον τρόπο η δίκη (ΑΠ 1101/2017, 1257/2016). Κατά τη διάταξη **του άρθρου 255 ΑΚ**, η παραγραφή αναστέλλεται για όσο χρόνο ο δικαιούχος εμποδίστηκε από δικαιοστάσιο ή από άλλο λόγο ανώτερης βίας να ασκήσει την αξίωση του μέσα στο τελευταίο εξάμηνο του χρόνου της παραγραφής», τέλος δε, κατά τη διάταξη του **άρθρου 257 ΑΚ**, «Το χρονικό διάστημα της αναστολής δεν υπολογίζεται στο χρόνο της παραγραφής. Όταν πάψει η αναστολή, η παραγραφή συνεχίζεται, σε καμιά όμως περίπτωση δεν συμπληρώνεται πριν περάσουν έξι μήνες» (ΑΠ 657/2023).

Υποστήριξη της κατηγορίας. Παράσταση με δικηγόρο

(αρ. 83 ΚΠΔ). Ο παριστάμενος προς υποστήριξη της κατηγορίας πρέπει **υποχρεωτικά να παρίσταται με δικηγόρο** διορισμένο από τον ίδιο ή ορισθέντα σ' αυτόν νομίμως, εφόσον είναι δικαιούχος νομικής βοήθειας, κατά τον ν. 3226/2004. Συνεπώς, η υποβαλλόμενη, πριν την έναρξη της αποδεικτικής διαδικασίας στο ακροατήριο, δήλωση του διαδίκου για υποστήριξη της κατηγορίας, με ταυτόχρονο διορισμό συνηγόρου, ο οποίος προδήλως υιοθετεί τη δήλωση αυτή και μπορεί περαιτέρω να τη συμπληρώσει και να την αναπτύξει, εναρμονίζεται με την ως άνω

διάταξη της παρ. 2 του άρθρου 83 ΚΠΔ και **δεν προκαλεί απόλυτη ακυρότητα** (ΑΠ 402/2023).

Υποστηρίζων την κατηγορία. Απόλυτη ακυρότητα (αρ. 171 ΚΠΔ)

1. **Απόλυτη ακυρότητα**, η οποία ιδρύει λόγο αναίρεσης της απόφασης κατά το άρθρο 510 παρ. 1 Α' του ίδιου κώδικα, η οποία λαμβάνεται υπόψη αυτεπαγγέλτως σε κάθε στάδιο της διαδικασίας ακόμη και από τον Άρειο Πάγο, επιφέρει η παρά το νόμο παράσταση του υποστηρίζοντος την κατηγορία κατά τη διαδικασία στο ακροατήριο, η οποία υφίσταται όταν δεν συντρέχουν στο πρόσωπό του οι όροι **της ενεργητικής και παθητικής** νομιμοποίησης για τον υποστηρίζοντα την κατηγορία, σύμφωνα με τα άρθρα 63 και 66 Κ.Π.Δ. ή όταν παραβιάσθηκε **η διαδικασία**, η οποία έπρεπε να τηρηθεί, αναφορικά με τον **τρόπο και το χρόνο** άσκησής της κατά το άρθρο 67 Κ.Π.Δ. (ΑΠ 908/2023, 847/2023, 657/2023, 561/2023, 552/2023, 547/2023, 402/2023, 358/2023, 305/2023, 150/2023, 142/2023, 1710/2022, 1667/2022, ο οποίος εξικνείται μέχρι την έναρξη **της αποδεικτικής** διαδικασίας ενώπιον του πρωτοβάθμιου ποινικού Δικαστηρίου. (ΑΠ 1209/2023, 1011/2023, 911/2023).
2. Τέτοια πλημμέλεια είναι και εκείνη που δημιουργείται στην περίπτωση κατά την οποία η αστική αξίωσης του υποστηρίζοντος την κατηγορία για χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης από το αδίκημα έχει υποπέσει στην πενταετή παραγραφή του άρθρου 937 ΑΚ, όταν ο κατηγορούμενος δεν πρότεινε την ένσταση παραγραφής, αφού η εκ του λόγου τούτου απόσβεση της σχετικής αξιώσεως λαμβάνεται υπόψη και από το ποινικό δικαστήριο κατόπιν προβολής της σχετικής ενστάσεως και όχι αυτεπαγγέλτως, έστω και αν προκύπτει από το αποδεικτικό υλικό. (ΑΠ 657/2023).

3. Τούτο δε διότι το ποινικό δικαστήριο ερευνά μεν την ενεργητική νομιμοποίηση του δικαιούχου, σύμφωνα με τις προαναφερόμενες διατάξεις, κατά το κεφάλαιο όμως της αποφάσεως με το οποίο επιλαμβάνεται της παραστάσεως του υποστηρίζοντος την κατηγορία ενεργεί **ως πολιτικό δικαστήριο** και δεν έχει εξουσία αυτεπάγγελτης ενεργείας, αλλά ενεργεί κατ' ένσταση του υπόχρεου. Εφόσον όμως η ένσταση παραγραφής διατυπώνεται από τον κατηγορούμενο κατά τρόπο σαφή και ορισμένο (άρθρο 262 παρ. 1 Κ.Πολ.Δ.), το Δικαστήριο υποχρεούται να απαντήσει επ' αυτής, αφού η τυχόν βασιμότητά της συνεπάγεται την έλλειψη ενεργητικής νομιμοποιήσεως του υποστηρίζοντος την κατηγορία και, συνακόλουθα, τη μη δυνατότητα αυτού να παρασταθεί στο ποινικό δικαστήριο προς υποστήριξη της κατηγορίας (ΑΠ 657/2023).
4. Κάθε **άλλη έλλειψη ή πλημμέλεια** που αφορά την παράσταση του υποστηρίζοντος την κατηγορία, δεν επιφέρει απόλυτη ακυρότητα, εφόσον οι πλημμέλειες αυτές αφορούν απλώς **το συμφέρον του δικαιούχου** και όχι του κατηγορουμένου ούτε πλήττουν τη δημόσια τάξη (ΑΠ 908/2023, 358/2023, 150/2023, 1667/2022, 2057/2019)
5. **Δεν** δημιουργείται όμως **απόλυτη ακυρότητα**, όταν ο παραστάς ως εκπρόσωπος ή αντιπρόσωπος άλλου, ως υποστηρίζοντος την κατηγορία, δεν είχε την αναγκαία εξουσία εκπροσώπησης ή αντιπροσώπευσης, ούτε είναι **παράνομη η παράσταση** του υποστηρίζοντος την κατηγορία για λόγο που αναφέρεται στη σχετική νομιμοποίηση του πληρεξουσίου δικηγόρου του (ΑΠ 142/2023)

6. Δεν προκαλείται ακυρότητα από τη μη αναγραφή στην απόφαση **του αριθμού του παραβόλου** που κατέβαλε ο υποστηρίζων την κατηγορία (ΑΠ 963/2023).
7. Ο Εισαγγελέας του Αρείου Πάγου δεν μπορεί να προτείνει τον λόγο της παράνομης παράστασης του **υποστηρίζοντος την κατηγορία** στη διαδικασία του ακροατηρίου σε βάρος του κατηγορουμένου, κατά μείζονα δε λόγο, της μη προσηκόντως αιτιολογημένης απόφασης, με την οποία απορρίφθηκε αίτημα του κατηγορουμένου για αποβολή του υποστηρίζοντος την κατηγορία, προκειμένου να αναιρεθεί η απαλλακτική για τον κατηγορούμενο απόφαση (ΑΠ 1209/2023).
8. Οι επικαλούμενες ελλείψεις, ως προς την εκπροσώπηση της παραστάσας ως πολιτικώς ενάγουσας ανώνυμης εταιρείας και την πληρεξουσιότητα της πληρεξούσιας δικηγόρου της, μη αναγόμενες στην ενεργητική ή παθητική της νομιμοποίηση, ούτε στην τήρηση της διαδικασίας ως προς τον τρόπο και χρόνο άσκησης της πολιτικής αγωγής, δεν είναι δυνατό να επιφέρουν απόλυτη ακυρότητα της διαδικασίας στο ακροατήριο (ΑΠ 552/2023).
9. Για την παράσταση του υποστηρίζοντος την κατηγορία στο ακροατήριο αρκεί **προφορική δήλωση** μέχρι την έναρξη της αποδεικτικής διαδικασίας **της πρώτης ή της μετ' αναβολή** συζήτησης στο πρωτοβάθμιο δικαστήριο και πρέπει να περιέχεται συνοπτική έκθεση της υπόθεσης που αυτή αφορά και των λόγων που στηρίζουν το δικαίωμα παράστασης (ΑΠ 847/2023).
10. Το καθιερωθέν από 8-6-2008 απαράδεκτο της πολιτικής αγωγής, **λόγω μη καταβολής του παραβόλου**, που προβλέπεται στο άρθρ. 63 εδ. β' ΚΠΔ ως τέλος παράστασης πολιτικής αγωγής (ήδη υποστήριξης της κατηγορίας) στην προδικασία ή το αργότερο μέχρι την έναρξη της αποδεικτικής διαδικασίας στο πρωτοβάθμιο δικαστήριο, **καθιστά παράνομη την παράσταση της πολιτικής αγωγής (ήδη υποστήριξης της κατηγορίας), επερχομένης εντεύθεν απόλυτης ακυρότητας της**

διαδικασίας στο ακροατήριο, που συνιστά τον προεκτεθέντα λόγο αναίρεσης κατά το άρθρο 510 παρ. 1 Α' ΚΠΔ . **ΑΠ 542/2023**).

11. Επισημαίνεται, πως σύμφωνα με το αρ. 63 εδ. β' ΚΠΔ, η εφάπαξ καταβολή του ποσού του άνω παραβόλου, που καθ' ύψος ισχύει κατά το χρόνο καταβολής του στην προδικασία ή στην κύρια διαδικασία ως τέλος παράστασης πολιτικής αγωγής (ήδη υποστήριξης της κατηγορίας), καλύπτει την παράσταση αυτή μέχρι την έκδοση αμετάκλητης απόφασης και συνεπώς **η μεταγενέστερη** (του χρόνου της δήλωσης παράστασης πολιτικής αγωγής και καταβολής του νόμιμου καθ' ύψος παραβόλου κατά τον χρόνο εκείνο) **αύξηση του ποσού του τέλους αυτού δεν καταλαμβάνει τις περιπτώσεις, κατά τις οποίες τούτο καταβλήθηκε πριν από την αύξηση ΑΠ 542/2023, βλ. Α.Π 1004/19**).

12. **Το αντίστροφο όμως δεν ισχύει**. Αν δηλ. για την παράσταση πολιτικής αγωγής στην προδικασία καταβλήθηκε ποσό και προσκομίσθηκε παράβολο μικρότερο του προβλεπομένου (λ.χ 45 αντί 50 €), πλην όμως αργότερα μειώθηκε από τον νόμο το τέλος παράστασης πολιτικής αγωγής (λ.χ από 50 σε 40 €) και ακολούθως αργότερα κατά την δήλωση παράστασης πολιτικής αγωγής αμέσως πριν την έναρξη της αποδεικτικής διαδικασίας στο πρωτοβάθμιο δικαστήριο προσκομίσθηκε το ίδιο παράβολο των 45€, πρόδηλο είναι ότι η παράσταση πολιτικής αγωγής δεν μπορεί να θεωρηθεί απαράδεκτη και παράνομη, αφού κατά τον ύστατο, κρίσιμο χρόνο για το νομότυπο της παράστασης η αξία του προσκομισθέντος παραβόλου υπερκαλύπτει πλέον το προβλεπόμενο στον νόμο ποσό **(για όλα τα ανωτέρω ΑΠ 542/2023)**.

13. **Απόλυτη ακυρότητα** επιφέρει η παρά το νόμο παράσταση **του υποστηρίζοντος την κατηγορία** στη διαδικασία στο ακροατήριο, η οποία υφίσταται όταν δεν συντρέχουν στο πρόσωπο του οι όροι της ενεργητικής και παθητικής **νομιμοποίησης** για την παράσταση στο ποινικό δικαστήριο προς υποστήριξη της κατηγορίας σύμφωνα με τις

διατάξεις των άρθρων 63 και 66 του Κ.Ποιν.Δ., όταν παραβιάσθηκε η **διαδικασία** που έπρεπε να τηρηθεί σχετικά με τον **τρόπο** και **το χρόνο** ασκήσεως και υποβολής της κατά το άρθρο 68 του ίδιου Κώδικα, ήτοι το αργότερο ώσπου να αρχίσει για πρώτη φορά η αποδεικτική διαδικασία στο ακροατήριο (**ΑΠ 1710/2022, 1105/2022, 1104/2022, 616/2022**).

14. Η κατά τα ανωτέρω εκτιθέμενα απόλυτη ακυρότητα θεσπίζεται, διότι η συμμετοχή του υποστηρίζοντος την κατηγορία στην ακροαματική διαδικασία με την προσκόμιση αποδεικτικού υλικού, την υποβολή ερωτήσεων προς τους μάρτυρες κ.λπ. **επιβαρύνει τη θέση** του κατηγορουμένου, έστω και αν δεν επιδικάζεται στον υποστηρίζοντα την κατηγορία κανένα ποσό. Γι' αυτό, το ποινικό δικαστήριο, όταν η παράσταση προς υποστήριξη της κατηγορίας γίνεται παρά το νόμο, πρέπει εξ αρχής να αποκρούσει αυτήν **ως απαράδεκτη** και να αποβάλει τον υποστηρίζοντα την κατηγορία αμέσως από την ποινική διαδικασία, **εκτός εάν**, σύμφωνα με το περιεχόμενο της δήλωσης προς υποστήριξη της κατηγορίας, **τυπικά υπάρχει νομιμοποίηση**, αμφισβητείται όμως κατ' ουσίαν το δικαίωμα αυτό του δηλούντος από τον κατηγορούμενο και η επ' αυτού κρίση **εξαρτάται από την εκτίμηση αποδεικτικών στοιχείων**, οπότε μπορεί το δικαστήριο να επιφυλαχθεί και να αποφανθεί επί της αμφισβητηθείσας νομιμοποίησης μετά το πέρας της αποδεικτικής διαδικασίας και τις αγορεύσεις των συνηγόρων. (**ΑΠ 305/2023, 1105/2022, 62/2019**).

15. Επομένως ο παραπάνω αναιρετικός λόγος ιδρύεται και δεν καλύπτεται η ακυρότητα από την μη προβολή αντιρρήσεων κατά της παράστασης προς υποστήριξη της κατηγορίας, αν από τα στοιχεία της δικογραφίας ή από

την ίδια την κατηγορία προκύπτει έλλειψη νομιμοποίησης ή μη τήρηση του τρόπου ή του χρόνου άσκησης της υποστήριξης της κατηγορίας, που ερευνώνται **και αυτεπαγγέλτως** (ΑΠ 1105/2022, 62/2019).

Υποστήριξη της κατηγορίας. Κλήτευση στον ΑΠ

1. καλείται στη συζήτηση στον ΑΠ, αλλιώς κηρύσσεται **απαράδεκτη** η συζήτηση της αναίρεσης (ΑΠ 112/2023, 310/2022), εφόσον δεν απώλεσε την ιδιότητά του, **ακόμη και** στην περίπτωση που με την αίτηση αναίρεσης **δεν προσβάλλεται** η αφορώσα την **πολιτική αγωγή** διάταξη της απόφασης, καθώς και αν δεν παραστάθηκε στο δευτεροβάθμιο δικαστήριο, είχε, όμως, νόμιμα παραστεί πρωτοδίκως. (ΑΠ 592/2022).
2. Ο **υποστηρίζων την κατηγορία** καλείται, για να παραστεί κατά τη συζήτηση της αίτησης αναίρεσης, εφόσον αυτός νόμιμα απέκτησε την ιδιότητα του διαδίκου και δεν αποβλήθηκε, ούτε παραιτήθηκε από την ιδιότητα αυτή, **ακόμη και στην περίπτωση που με την αίτηση αναίρεσης δεν προσβάλλεται η αφορώσα την πολιτική αγωγή διάταξη της απόφασης**, καθώς και αν δεν παραστάθηκε στο δευτεροβάθμιο δικαστήριο, είχε, όμως, νόμιμα παραστεί πρωτοδίκως (ΑΠ 1079/2022).

Υποστήριξη της κατηγορίας. Παράσταση στο εφετείο

1. Η δήλωση παράστασης προς υποστήριξη της κατηγορίας που **γίνεται για πρώτη φορά ενώπιον του εφετείου, χωρίς** δηλαδή να έχει προηγηθεί νομότυπη δήλωση τοιαύτης παράστασης **ενώπιον του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου** (ή δήλωση παράστασης πολιτικής αγωγής, εάν κατά το χρόνο εκδίκασης στο πρωτοβάθμιο δικαστήριο ίσχυε ο προϊσχύσας ΚΠΔ), είναι μη νόμιμη και επιφέρει, εφόσον ο υποστηρίζων την κατηγορία δεν αποβληθεί από το δικαστήριο, **απόλυτη ακυρότητα** της διαδικασίας, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου **171 παρ.3** ΚΠΔ, που συνιστά

τον προαναφερθέντα λόγο αναίρεσης από το άρθρο 510 παρ.1 στοιχ. Α'ΚΠΔ (ΑΠ 1104/2022).

2. Όταν η δήλωση παράστασης πολιτικής αγωγής επαναλαμβάνεται στο δευτεροβάθμιο δικαστήριο, κρίνεται στο πλαίσιο που διατυπώθηκε στο πρωτοβάθμιο δικαστήριο και κατά το μέρος που έγινε δεκτή από αυτό (ΑΠ 991/2023, 358/2023, 150/2023, 208/2021, 1013/2020, 1217/2019).

Υποστήριξη της κατηγορίας. Νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα.

Επιτρέπεται, εφόσον τούτο επιτρέπεται και για το προηγούμεν βασικό έγκλημα, από το οποίο είναι δυνατή η πρόκληση άμεσης ζημίας σε φυσικό ή νομικό πρόσωπο (ΑΠ 908/2023, 1166/2019, ΑΠ 286/2019, ΑΠ 1149/2017).

Υποστηρίζων την κατηγορία και άσκηση αναίρεσης κατά αθωωτικής απόφασης (αρ. 506 ΚΠΔ)

Δεν δικαιούται υπό το νΚΠΔ (ΑΠ 915/2023).

Υφαρπαγή ψευδούς βεβαίωσης (αρ. 220ΠΚ)

1. Στοιχεία νομοτυπικής μορφής. Ευμενέστερη η διάταξη του νΠΚ (ΑΠ 251/2023).
2. Αποτελεί ιδιώνυμο έγκλημα ηθικής αυτουργίας σε μη δόλια πράξη ψευδούς βεβαίωσης και τιμωρεί περιπτώσεις διανοητικής και προστατεύει την αποδεικτική δύναμη των δημοσίων εγγράφων, την εσωτερική ορθότητα αυτών δηλαδή την αλήθεια της βεβαίωσης (του περιεχομένου τους) και όχι την τυπική τους εγκυρότητα (γνησιότητα), ώστε να διασφαλίζεται η ομαλή διεξαγωγή των

συναλλαγών, που τελούνται με δημόσια έγγραφα και εντεύθεν η ασφάλεια της έγγραφης απόδειξης, χάριν του γενικότερου κοινωνικού συμφέροντος και του κύρους της δημόσιας υπηρεσίας ((ΑΠ 1176/2022, ΑΠ 1852/2019)

3. Για την στοιχειοθέτηση της υπόστασης του εγκλήματος, απαιτείται ..... Η βεβαίωση πρέπει να προέρχεται από τον υπάλληλο, μετά από έλεγχο της αλήθειάς της από αυτόν, οπότε **δεν τελείται η πράξη, αν ο υπάλληλος απλώς καταχωρεί την δήλωση του εμφανισθέντος χωρίς να βεβαιώνει κάτι επιπλέον τούτου, διαπιστωτικό περί της αληθείας.** Κρίσιμη, δηλαδή, είναι η αναλήθεια του βεβαιούμενου γεγονότος και όχι άλλων περιστατικών, τα οποία ενδεχομένως αποτελούν μεν λογική ή νομική προϋπόθεση αυτού, αλλά δεν βεβαιώνονται συγχρόνως. Έτσι, αν βεβαιώνεται μόνο ότι έχει λάβει χώρα μία δήλωση ενώπιον του υπαλλήλου αντικείμενο της βεβαίωσης είναι αυτό το γεγονός και όχι η αλήθεια της δήλωσης. (ΑΠ 1189/2022, 1176/2022,
4. Αντικείμενο της βεβαίωσης είναι **η αλήθεια** του περιεχομένου της καταχωρούμενης δήλωσης, μόνο στον βαθμό που βεβαιώνεται αρμοδίως και η αλήθεια του περιεχομένου αυτής από τον υπάλληλο. **Η βεβαίωση** του αναληθούς περιστατικού πρέπει να επιτυγχάνεται **με εξαπάτηση** ή ακριβέστερα με παραπλάνηση του δημοσίου υπαλλήλου, που μπορεί να γίνει με οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο εγγράφως ή προφορικώς, με δόλια παρασιώπηση κρίσιμων γεγονότων ή με την εμφάνιση πλαστών ή αναληθών εγγράφων. (ΑΠ 1176/2022, 860/2011)
5. Έτσι, απαιτείται **ο εκδίδων** το έγγραφο δημόσιος υπάλληλος **να τελεί σε πλάνη** περί της αναλήθειας του περιεχομένου του εγγράφου, αναφορικώς προς το συγκεκριμένο περιστατικό, η δε πλάνη να είναι προϊόν εξαπάτησης, διότι αν ο υπάλληλος **τελεί εν γνώσει** ότι βεβαιώνει ψευδώς, τότε **συντρέχει το αδίκημα του άρθρου 242 του Π.Κ.** και ηθική αυτουργία σε ψευδή βεβαίωση. (ΑΠ 1176/2022, 860/2011)

6. **Τετελεσμένο** είναι το υπόψη έγκλημα, όταν ολοκληρωθεί η σύνταξη του δημόσιου εγγράφου, που περιέχει την βεβαίωση του αναληθούς περιστατικού, ενώ **απόπειρα** συνιστά η έναρξη της πράξης εξαπάτησης, που κατευθύνεται στην σύνταξη του ψευδούς δημοσίου εγγράφου **(ΑΠ 1176/2022, 860/2011)**
7. **Δημόσιο έγγραφο** κατά το άρθρο **438 του ΚΠολΔ**, που έχει εφαρμογή και στο ποινικό δίκαιο, γιατί το άρθρο 13 περ. γ' του ΠΚ δεν προσδιορίζει την έννοιά του, είναι εκείνο που έχει συνταχθεί από **καθ' ύλην** και κατά **τόπον** αρμόδιο δημόσιο υπάλληλο και είναι προορισμένο για εξωτερική κυκλοφορία προς πλήρη απόδειξη, έναντι πάντων, κάθε γεγονότος που βεβαιώνεται με αυτό. **(ΑΠ 433/2023, 1481/2022, 1552/2016)**
8. **Χρόνος τέλεσης** είναι ο χρόνος, κατά τον οποίο ο δράστης υπέβαλε στον αρμόδιο υπάλληλο τα ψευδή στοιχεία για την έκδοση της ψευδούς βεβαίωσης, ανεξαρτήτως του πότε επήλθε το αποτέλεσμα, πότε, δηλαδή, έλαβε την ψευδή αυτή βεβαίωση **(ΑΠ 1481/2022, 1552/2016)**

Υφ όρον παραγραφή της πράξης (Ν 4411/2016)

Η επέλευση της υπό όρο παραγραφής (και εξάλειψης του αξιοποίνου της πράξης ή της υπό όρο μη εκτέλεσης της ποινής), είναι **συμβατή** με το Σύνταγμα και το 7^ο Πρωτόκολλο της ΕΣΔΑ (πρβλ. Ολ.ΑΠ 11/2001). Η απόφαση, με την οποία το δικαστήριο της ουσίας **παύει υπό όρο** την ποινική δίωξη κατά του κατηγορουμένου, **δεν είναι τελειωτική** επί της κατηγορίας, και μόνο στον **Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου** παρέχεται η δυνατότητα άσκησης αναίρεσης κατά τέτοιας απόφασης, σύμφωνα με την παρ. 2 του άρθρου 505 ΚΠοινΔ, **(ΑΠ 1557/2022 ΑΠ 757/2020)**..

Φοροδιαφυγή

- 1. Παραγραφή στα αδικήματα που τελέσθηκαν προ της 6/11/2020.** Με το άρθρο 32 παρ. 4 του Ν.4745/2020 εισήχθη λόγος υποχρεωτικής αναβολής της ποινικής δίωξης από τον εισαγγελέα και υποχρεωτικής αναστολής της ποινικής διαδικασίας από τον ανακριτή το δικαστικό συμβούλιο ή το δικαστήριο (ανεξαρτήτως της βαρύτητας του αδικήματος). Συνακόλουθα τα φορολογικά αδικήματα που τελέστηκαν μέχρι τις 6 Νοεμβρίου 2020 υπάγονται στο σύνολο των διατάξεων του Ν.4174/2013, όπως ίσχυε πριν από την τροποποίησή του με το Ν.4745/2020, με τη διευκρίνιση ότι ειδικά για την παραγραφή εφαρμόζεται το άρθρο 55 Α παρ.3 του Ν.4174/2013 ακόμα και μετά την κατάργηση του άρθρου 68 παρ.2 του Ν.4174/2013 με το άρθρο 92 του Ν.4745/2020 (ΑΠ 1114/2023, 1033/2023, 1032/2023, 891/2023, 792/2023, 624/2023, 376/2023, 360/2023, 353/2023, 17/2023, 1250/2022, 1091/2022, 1021/2022, 976/2022, 971/2022, 782/2022, ΑΠ 95/2022, ΑΠ 594/2021,).
- 2. Αποδοχή εικονικών τιμολογίων.** Για το χρόνο έναρξης της παραγραφής του πλημμελήματος αυτού, το οποίο έχει τελεστεί πριν την έναρξη ισχύος του Ν. 4745/06-11-2020, δεν έχουν εφαρμογή οι διατάξεις του άρθρου 32 του ν. 4745/2020, αλλά αυτές των άρθρων 21 παρ.10 του ν. 2523/1997 και 68 παρ.2 του ν. 4174/2013, χρόνος δε έναρξης της παραγραφής αυτού, ορίζεται κατά την ευμενέστερη διάταξη του άρθρου 21 παρ.10 του ν. 2523/1997, η ημερομηνία θεώρησης του οικείου πορίσματος του φορολογικού ελέγχου από τον προϊστάμενο της αρχής που διενήργησε το έλεγχο (ΑΠ 360/2023, 782/2022).
- 3. Αποδοχή εικονικών τιμολογίων.** Η ρύθμιση του άρθρου 2 παρ. 8 Ν 2954/2001 είναι ευμενέστερη για τον δράστη της αξιόποινης πράξης του άρθρου 19 του ν. 2523/1997, τόσο εκείνης του προηγούμενου δικαίου, κατά την οποία η παραγραφή άρχιζε από την τελεσιδικία της απόφασης επί της προσφυγής που ασκήθηκε σχετικά και σε περίπτωση μη άσκησης προσφυγής από την οριστικοποίηση της φορολογικής

εγγραφής, **όσο και της ισχύουσας από 17-10-2015** διάταξης του άρθρου 68 παρ. 2 του ν. 4174/2013, η οποία προστέθηκε με το άρθρο 8 του ν. 4174/2013, με την οποία ορίζεται ότι η παραγραφή αρχίζει από την τελεσιδικία της απόφασης επί της προσφυγής που ασκήθηκε ή σε περίπτωση μη άσκησης προσφυγής από την οριστικοποίηση της φορολογικής εγγραφής, λόγω παρόδου της προθεσμίας άσκησης προσφυγής και ως εκ τούτου **εφαρμοστέα κατ'άρθρο 2 Π.Κ. για τα εγκλήματα της έκδοσης ή αποδοχής εικονικών φορολογικών στοιχείων που τελέστηκαν μέχρι τις 17-10-2015** (ΑΠ 971/2022, 809/2021, 743/2020, 810/2020).

4. **Φοροδιαφυγή διά της αποδοχής εικονικών φορολογικών στοιχείων** για ανύπαρκτες συναλλαγές. Στοιχεία νομοτυπικής υπόστασης. Για την μη τιμώρηση του κατηγορουμένου για το αδίκημα της αποδοχής εικονικών φορολογικών στοιχείων, τα οποία χρησιμοποιήθηκαν για τη διάπραξη της φοροδιαφυγής των παρ. 1 έως 4 του άρθρου 66 Ν 4174/2013, **θα πρέπει να έχει ασκηθεί ποινική δίωξη ή να έχει καταδικαστεί** για τις πράξεις αυτές (ΑΠ 869/2023, 621/2023, 908/2022).
5. Δεν ισχύει όμως στις περιπτώσεις που ο **υπαίτιος χρησιμοποίησε** μεν τα εικονικά φορολογικά στοιχεία για την τέλεση ή την υποστήριξη κάποιας από τις πράξεις των παραγράφων 1 έως 4, πλην όμως δεν καταδικάστηκε ούτε έχει ασκηθεί σε βάρος του σχετική ποινική δίωξη (Α.Π. 160/2022), για μείζονα δε λόγο δεν ισχύει στις περιπτώσεις που με την χρήση των εν λόγω εικονικών φορολογικών στοιχείων **δεν τελείται αξιόποινη πράξη**, λόγω του ύψους του φόρου που δεν πληρώθηκε ή δεν αποδόθηκε ή επιστράφηκε αχρεωστήτως (ΑΠ 624/2023).
6. **Φοροδιαφυγή διά της έκδοσης και αποδοχής εικονικών φορολογικών στοιχείων. Ακύρωση έκθεσης ελέγχου και πράξης επιβολής προστίμου.** Η έκδοση απόφασης του διοικητικού δικαστηρίου επί προσφυγής που ασκήθηκε από τον ελεγχόμενο, με την οποία **ακυρώθηκαν η έκθεση ελέγχου και οι αποφάσεις**

περί επιβολής προστίμου, που εκδόθηκαν από την αρμόδια φορολογική αρχή σε βάρος του, για **αποδοχή εικονικών φορολογικών στοιχείων**, **ουδεμία έννομη συνέπεια έχει ως προς την ασκηθείσα ποινική δίωξη, ούτε δεσμεύει το ποινικό δικαστήριο** περί του εάν τελέστηκε ή μη η εν λόγω αξιόποινη πράξη. Εξάλλου, το επικαλούμενο (από την αναιρεσείουσα) άρθρο 21 παρ. 3 Ν. 2523/1997, σύμφωνα με το οποίο η τελεσίδικη κρίση του διοικητικού δικαστηρίου δεσμεύει τα ποινικά δικαστήρια, όπως συνάγεται από το συνολικό περιεχόμενο της διάταξης αυτής, **αναφέρεται αποκλειστικά στα αδικήματα των άρθρων 17 και 18** του εν λόγω νόμου (φοροδιαφυγή σχετικά με το εισόδημα και φοροδιαφυγή σχετικά με τον Φ.Π.Α.) και **όχι στο ερευνώμενο στην παρούσα υπόθεση αδίκημα της παράβασης του άρθρου 19** του αυτού νόμου, από τα οποία προβλέπεται η φοροδιαφυγή με τη μορφή της έκδοσης και αποδοχής εικονικών φορολογικών στοιχείων, περίπτωση επί της οποίας ουδόλως εφαρμόζεται η ανωτέρω διάταξη. (ΑΠ 1589/2022, 1188/2019).

7. **Φοροδιαφυγή και ευμενέστερη διάταξη.** Οι απειλούμενες ποινές τόσο στις διατάξεις του άρθρου 66 παρ. 5 του Ν. 4174/2013 όσο και σε εκείνες του άρθρου 66 παρ. 5 του Ν. 4987/2022 κατ' αποτέλεσμα **είναι ίδιες**, λαμβανομένων υπόψη των διατάξεων των παρ. 2 και 3 του άρθρου 463 του ισχύοντος Π.Κ., όπως η παρ. 3 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 61 παρ. 1 του Ν. 4871/2021 (ΑΠ 1531/2022,1529/2022).
8. **Φοροδιαφυγή και παράσταση προς υποστήριξη της κατηγορίας.** *Το Δημόσιο* νομιμοποιείται ενεργητικά να δηλώσει παράσταση **πολιτικής αγωγής**, για την πράξη της έκδοσης εικονικών φορολογικών στοιχείων και ουδεμία ακυρότητα της διαδικασίας στο ακροατήριο επέρχεται (ΑΠ 1175/2022).
9. **Φοροδιαφυγή. Έκδοση εικονικών φορολογικών στοιχείων.** Η έκδοση εικονικών φορολογικών στοιχείων είναι αξιόποινη και όταν ο δράστης δεν διαφεύγει την πληρωμή φόρων (ΑΠ 1175/2022) και δεν απαιτείται σκοπός του τελευταίου για την

απόκρυψη φορολογητέας ύλης (ΑΠ 29/2023, 1250/2022, 637/2022, 33/2021, 692/2020).

10. **Φοροδιαφυγή και μη απόδοση ή ανακριβής απόδοση ΦΠΑ.** Είναι **υπερχειλούς** υποκειμενικής υπόστασης (ΑΠ 892/2023, 976/2022) .
11. Το αδίκημα της φοροδιαφυγής περί τον ΦΠΑ τελείται και όταν ο προσδιορισμός του αποκρυβέντος εισοδήματος, επί του οποίου οφείλεται ΦΠΑ, γίνεται **εξωλογιστικά**, αφού και ο εξωλογιστικός προσδιορισμός αποτελεί νόμιμο τρόπο υπολογισμού των εισοδημάτων (ΑΠ 892/2023).
12. **Φοροδιαφυγή και παραγραφή του δικαιώματος ελέγχου.** Ο ισχυρισμός περί παραγραφής του δικαιώματος του δημοσίου για τη διενέργεια φορολογικού ελέγχου, λόγω παρέλευσης πενταετίας, κατ' άρθρο 84 Ν 2238/1994, **δεν επιδρά στο αξιόποινο**,, αφού **οι επικαλούμενες πράξεις της φορολογικής διοίκησης είναι ισχυρές, εφόσον δεν έχει χωρήσει ακύρωση αυτών με την προβλεπόμενη διοικητική διαδικασία** (ΑΠ 891/2023, 1091/2022, 637/2022).
13. **Φοροδιαφυγή. Έκδοση- αποδοχή εικονικών φορολογικών στοιχείων και φοροδιαφυγή στο ΦΠΑ και φόρο εισοδήματος.** Στη ρύθμιση του άρθρου 66 παρ. 5 του Ν. 4174/2013, καθώς και στην ταυτάριμη του ήδη ισχύοντος Ν. 4987/2022 προβλέπεται πλέον **φαινομένη κατ' ιδέαν συρροή** μεταξύ του φορολογικού αδικήματος της φοροδιαφυγής, με τη μορφή της έκδοσης ή αποδοχής εικονικών φορολογικών στοιχείων και εκείνων με τη μορφή της παράλειψης υποβολής ή ανακριβούς υποβολής δήλωσης στη φορολογία εισοδήματος και της μη απόδοσης ή ανακριβούς απόδοσης στο Δημόσιο του φόρου προστιθέμενης αξίας (Φ.Π.Α.), με βάση την αρχή της απορρόφησης. (ΑΠ 507/2023).
14. Στην περίπτωση κατά την οποία η απορροφώσα πράξη [φοροδιαφυγή, με τη μορφή είτε της παράλειψης υποβολής ή ανακριβούς υποβολής δήλωσης στη φορολογία

εισοδήματος είτε της μη απόδοσης ή ανακριβούς απόδοσης στο Δημόσιο του φόρου προστιθέμενης αξίας (Φ.Π.Α.)] δεν στοιχειοθετείται, τότε το απαλλακτικό δεδικασμένο, που απορρέει από την αντίστοιχη απόφαση, δεν εμποδίζει την διερεύνηση και τιμωρία της μέχρι τότε απορροφώμενης πράξης (φοροδιαφυγής, με τη μορφή της έκδοσης ή αποδοχής εικονικών φορολογικών στοιχείων), στην οποία αυτό (δεδικασμένο) δεν εκτείνεται, η τελευταία δε αξιόποινη πράξη αναβιώνει. (ΑΠ 507/2023).

15. **Φοροδιαφυγή. Διοικητικός συμβιβασμός ή διοικητική περαίωση (αρ. 24 παρ. 2 Ν 2523/1997).** Στην έννοια της << με άλλο τρόπο ολικής διοικητικής περαίωσης της διαφοράς >>, εμπίπτει και η περίπτωση, κατά την οποία ο φορολογούμενος, **αποδεχόμενος** ανεπιφύλακτα την σε βάρος του εκδοθείσα αρχική απόφαση επιβολής φόρου ή προστίμου, καταβάλει τη συνολική οφειλή εντός της προβλεπόμενης προθεσμίας. Δεν περιορίζεται δε αυτή η << με άλλο τρόπο περαίωση >> μόνο στις περιπτώσεις συγκεκριμένης νομοθετικής πρωτοβουλίας (ΑΠ 743/2020).

16. Η ανωτέρω διάταξη του άρθρου **24 παρ.2α του ν.2523/1997**, η οποία **καταργήθηκε** μετά την από 1-1-2014 θέση σε ισχύ του ν. 4174/2013 (ΚΦΔ), επειδή ανάγεται στο χώρο των ουσιαστικών ποινικών διατάξεων, διατηρεί, κατ'εφαρμογή του άρθρου 2 του ΠΚ, την ισχύ της για τα φορολογικά αδικήματα που έχουν χρόνο τέλεσης **μέχρι 31-12-2013**, έστω και αν διαπιστώνονται ή οριστικοποιούνται μετά την 1-1-2014. (ΑΠ 869/2023, 743/2020).

Χειρονομίες γενετήσιου χαρακτήρα

Νοούνται πράξεις **ήσσονος βαρύτητας**, οι οποίες, όμως προσβάλλουν τη γενετήσια αξιοπρέπεια, όπως χειρονομίες ή θωπείες ή ψαύσεις του σώματος, όταν δεν

εξικνούνται σε γενετήσια πράξη (ΑΠ 1139/2022, 635/2022), αλλά πάντως τελούνται σε σωματική επαφή (ΑΠ 618/2023, 599/2023).

Χειροτέρευση της θέσης του κατηγορουμένου (απαγόρευση- αρ. 470 ΚΠΔ)

1. Με τη διάταξη αυτή καθιερώνεται η αρχή της μη χειροτέρευσης της θέσης του κατηγορουμένου, με οποιονδήποτε τρόπο, **αμέσως** ή **εμμέσως**, και δη είτε με την **επαύξηση των ποινικών κυρώσεων** σε βάρος του καταδικασθέντος (**πραγματική χειροτέρευση**), είτε με την **επιβάρυνση της νομικής μεταχείρισης** αυτού, δηλαδή κυρίως εάν αναγνωρίζεται βαρύτερη ενοχή του από το δευτεροβάθμιο δικαστήριο ή αν καταδικάζεται για πράξη για την οποία δεν είχε ασκηθεί ποινική δίωξη, ούτε είχε καταδικασθεί στον πρώτο βαθμό (**νομική χειροτέρευση**), διαπιστούμενη με τη **σύγκριση** του περιεχομένου των **διατακτικών**, αφενός της απόφασης που προσβάλλεται με το ένδικο μέσο και αφετέρου αυτής που εκδίδεται από το δικαστήριο του ένδικου μέσου. Η παράβαση της ανωτέρω απαγόρευσης αποτελεί **υπέρβαση εξουσίας** και ιδρύει το λόγο αναίρεσης της απόφασης από το άρθρο 510 παρ. 1 στοιχ. θ' του ΚΠοινΔ (ΑΠ 622/2023, 472/2023, 61/2023, 957/2021, 1092/2020).
2. **Χειροτέρευση -απαγόρευση-** (αρ. 470 ΚΠΔ). Υφίσταται και όταν το δικαστήριο παραβιάζει την αρχή της αναλογικότητας κατά την επιμέτρηση της ποινής (ΑΠ 356/2023).
3. Ωστόσο, **δεν υφίσταται υπέρβαση εξουσίας**, όταν το **δευτεροβάθμιο** δικαστήριο **αποσαφηνίζει, συμπληρώνει και προσδιορίζει** ακριβέστερα, σύμφωνα με τα πορίσματα της ακροαματικής διαδικασίας, τα πραγματικά περιστατικά που συνιστούν

την πράξη, ή όταν, με βάση τα πραγματικά περιστατικά που αποδείχθηκαν, προσδίδει στην πράξη τον **προσήκοντα νομικό χαρακτήρισμό**, εφόσον αυτός στηρίζεται στα ίδια γεγονότα της ποινικής διώξεως που έχει ασκηθεί, ή όταν διορθώνεται και βελτιώνεται κάποιο **ιστορικό στοιχείο**, που **δεν** μεταβάλλει **ουσιωδώς την κατηγορία** (Ολ. Α.Π. 1/2015, ΑΠ 61/2023).

4. Χειροτέρευση της θέσης του κατηγορουμένου (άρ. 470 ΚΠΔ). Συνιστά **χειροτέρευση** και όταν το δικαστήριο της παραπομπής, κατά την ενώπιόν του νέα συζήτηση της **έφεσης** του κατηγορουμένου κατά της πρωτόδικης καταδικαστικής απόφασης, **που διατάχθηκε ύστερα από αναίρεση** που άσκησε ο κατηγορούμενος εναντίον προηγούμενης τελεσίδικης απόφασης του ίδιου δικαστηρίου, **επιβάλλει μεγαλύτερη ποινή από εκείνη που είχε επιβάλει με την αναιρεθείσα απόφασή του και αν ακόμη η ποινή αυτή (που επέβαλε το Δικαστήριο της παραπομπής) δεν είναι μεγαλύτερη από εκείνη που επιβλήθηκε πρωτοδίκως.** (ΑΠ 1574/2022, 1335/2022, 500/2017, 1795/2016, 910/2013).
5. Χειροτέρευση της θέσης του κατηγορουμένου (άρ. 470 ΚΠΔ). Συνιστά **χειροτέρευση** αν το δευτεροβάθμιο δικαστήριο επιβάλλει **την ίδια ποινή** με το πρωτοβάθμιο, παρόλο που του αναγνώρισε **την μη** πρωτοδίκως αναγνωρισθείσα **ελαφρυντική** περίπτωση (ΑΠ 1507/2022).
6. Χειροτέρευση της θέσης του κατηγορουμένου επέρχεται και όταν το δευτεροβάθμιο δικαστήριο που κρίνει επί ενδίκου μέσου που άσκησε ο κατηγορούμενος, παρότι αναγνώρισε και άλλο σε σχέση με την πρωτόδικη απόφαση **ελαφρυντικό** στον κατηγορούμενο, δεν επιβάλλει σ'αυτόν **ποινή μικρότερης** διάρκειας από την πρωτόδικη (ΑΠ 346/2023).

7. **Χειροτέρευση της θέσης του κατηγορουμένου.** Συνιστά χειροτέρευση όταν το δικαστήριο **της παραπομπής**, που δικάζει σε δεύτερο βαθμό, παρά το ότι τον κήρυξε αθώο ή έπαυσε την κατηγορία οριστικά για ένα από τα κεφάλαιά της ή για μερικότερες πράξεις **του εξακολουθούντος εγκλήματος** για το οποίο είχε καταδικαστεί πρωτοδίκως, εν τούτοις διατηρεί **την ίδια ποινή** (ΑΠ 154/2023, 229/2018, 1795/2016)
8. **Χειροτέρευση της θέσης του κατηγορουμένου και συζήτηση στο δικαστήριο της παραπομπής** (αρ. 470 και 524 παρ. 2 ΚΠΔ). Η θέση του κατηγορουμένου χειροτερεύει και όταν το **δικαστήριο της παραπομπής**, κατά την ενώπιον του, νέα συζήτηση της έφεσης του κατηγορουμένου κατά της πρωτόδικης καταδικαστικής απόφασης, που διατάχθηκε ύστερα από αναίρεση που άσκησε ο κατηγορούμενος εναντίον προηγούμενης τελεσίδικης απόφασης του ίδιου δικαστηρίου, επιβάλλει **μεγαλύτερη ποινή** από εκείνη που είχε επιβάλλει με την αναιρεθείσα απόφαση του και αν ακόμη η ποινή αυτή (που επέβαλε το Δικαστήριο της παραπομπής) δεν είναι μεγαλύτερη από εκείνη που επιβλήθηκε "**πρωτόδικα**" (ΑΠ 464/2023, 367/2018, 500/2017, 910/2013, 589/2008).
9. Σε περίπτωση **καταδίκης για την πράξη της ληστείας με την επιβαρυντική περίσταση ότι ο υπαίτιος ενήργησε με καλυμμένα χαρακτηριστικά** με απόφαση πρωτοβάθμιου δικαστηρίου η οποία εκδόθηκε υπό την ισχύ του προϊσχύσαντος ΠΚ και μετά την άσκηση έφεσης η απόφαση του δευτεροβάθμιου δικαστηρίου εκδίδεται υπό την ισχύ του νέου ΠΚ, η **επιβολή από το δευτεροβάθμιο δικαστήριο της ίδιας ποινής που είχε επιβληθεί και από το πρωτοβάθμιο δικαστήριο, για την πράξη της ληστείας, συνιστά χειροτέρευση της θέσης του κατηγορουμένου**, αφενός διότι κατά τον προϊσχύσαντα ΠΚ το ανώτερο όριο της ποινής ήταν αυξημένο κατά πέντε έτη και αφετέρου διότι κατά τον ισχύοντα ΠΚ δεν συνιστά επιβαρυντική

περίστασης η τέλεση της πράξης της ληστείας με καλυμμένα χαρακτηριστικά (ΑΠ 826/2023)..

Χρέη προς το δημόσιο (άρθρο 25 Ν 1882/1990)

1. Η **εγγυρότητα** ή μη της **διοικητικής πράξεως**, στην οποία στηρίχθηκε η βεβαίωση των επιδίκων χρεών, εφόσον δεν έχει χωρήσει ακύρωση αυτής με την προβλεπόμενη διοικητική διαδικασία, **δεν έχει έννομη επιρροή** στα παραδεκτά της ασκηθείσας σε βάρος των αναιρεσιόντων ποινική δίωξη και στο αξιόποιο του ενδίκου εγκλήματος (ΑΠ 743/2020).
2. **Χρέη προς το Δημόσιο. Δάνεια με εγγύηση του Ελληνικού Δημοσίου** (ΑΠ 1606/2022).
3. Έγκλημα, **όχι τελεσθέν κατ' εξακολούθηση**, αλλά **ιδιότυπο αθροιστικό, άπαξ τελεσθέν**, με χρόνο τέλεσης την συμπλήρωση τετραμήνου από το χρόνο ταμειακής βεβαίωσης του μερικότερου χρέους με τη χρονικά εγγύτερη ταμειακή βεβαίωση προς τη σύνταξη του συνοδεύοντος την αίτηση για άσκηση της ποινικής δίωξης οικείου πίνακα χρεών· τα χρέη με τις προγενέστερες ταμειακές βεβαιώσεις συσσωματώνονται σε ένα και μόνο αθροιστικό χρέος· ο χρόνος βεβαίωσης του χρέους συνιστά ατομική διοικητική πράξη. (ΑΠ 957/2023, 939/2023, 904/2023, 841/2023, 721/2023, 508/2023, 133/2023, 87/2023, 432/2022 και αντίθ. μειοψηφία, 96/2022).
4. **Άρθρο 469 ΠΚ**· **δεν συμπεριλαμβάνονται και δεν υπολογίζονται** για τον προσδιορισμό της ευθύνης του προσώπου τα χρέη από τα τυποποιούμενα στο άρθρο 66 του Κώδικα Φορολογικής Διαδικασίας αδικήματα και ως προς αυτά η πράξη της μη καταβολής των χρεών αυτών στο Δημόσιο, ως αδίκημα του άρθρου 25 παρ. 1 του Ν.

1882/1990), έχει καταστεί ανέγκλητη (ΑΠ 1410/2022 και αντιθ. μειοψηφία, 432/2022 και αντίθ. μειοψηφία, 96/2022, 343/2020).

5. **Μη καταβολή χρεών προς το Δημόσιο.** Τα ποσά που αποτελούν το αποκομισθέν ή το επιδιωχθέν προϊόν των φορολογικών παραβάσεων, αποκλείονται πλέον από την αντικειμενική υπόσταση του αδικήματος του άρθρου 25 του ν. 1882/1990, δεδομένου ότι η μη καταβολή αυτών τυποποιείται ήδη ποινικά από το άρθρο 66 του ΚΦΔ (ΑΠ 153/2022).
6. Η **διοικητική αναστολή εκτέλεσης** της πράξης του προϊσταμένου του τελωνείου δυνάμει απόφασης του διοικητικού εφετείου, που είχε εκδοθεί μετά την άσκηση προσφυγής του που συνδεόταν με την τελωνειακή παράβαση λαθρεμπορίας τσιγάρων, δεν καθιστά την πράξη της μη καταβολής χρεών προς το δημόσιο ανέγκλητη (ΑΠ 1260/2022).
7. Η **τυχόν άσκηση προσφυγής** κατά της καταλογιστικής του χρέους πράξεως και η συνεπεία αυτής αναστολή της καταβολής αυτού **δεν ασκεί** καμία έννομη επιρροή στο αξιόποινο του ως άνω εγκλήματος, ούτε βεβαίως οδηγεί στην αθώωση του κατηγορουμένου, αφού από καμία διάταξη νόμου δεν προβλέπεται τέτοιος τρόπος άρσης του αδικού ή εξάλειψης του αξιοποίνου του εν λόγω εγκλήματος (ΑΠ 841/2023).
8. **Χρέη προς το δημόσιο και λιμενικά ταμεία:** η είσπραξη των περιεχομένων σε σχετικό πίνακα εσόδων των Λιμενικών Ταμείων, μεταξύ των οποίων και της **Ο.Λ.Π. ΑΕ** έχει ανατεθεί στις Δημόσιες Οικονομικές Υπηρεσίες δυνάμει της ισχύουσας από έτος 1997 υπουργικής, με αριθμό 1014959/1175/4-2-1997, απόφασης, η οποία ουδέποτε καταργήθηκε. Νομίμως βεβαιώνονται στις Δ.Ο.Υ. τα χρέη προς τον Οργανισμό Λιμένος ...ΑΕ και **δεν αποτελεί ιδιωτικό χρέος** (ΑΠ 1690/2022, 1689/2022, 1330/2022).

9. **Αληθινή πραγματική η συρροή μεταξύ των αδικημάτων της μη καταβολής χρεών προς το Δημόσιο και της λαθρεμπορίας**, καθώς τα δύο εγκλήματα έχουν διαφορετικές νομοτυπικές υποστάσεις. Έτσι σε περίπτωση έκδοσης αμετάκλητης αθωωτικής ή καταδικαστικής απόφασης του ποινικού δικαστηρίου για την αξιόποινη (χρονικά πρότερη) πράξη της λαθρεμπορίας, δεν υφίσταται δεδικασμένο κατά την έννοια του άρθρου 57 του ΚΠΔ, για την (δεύτερη χρονικά) πράξη της μη καταβολής χρεών προς το Δημόσιο, ακόμα και αν η τελευταία αφορά το πολλαπλό τέλος που καταλογίστηκε ως κύρωση λόγω της λαθρεμπορίας, γιατί δεν υπάρχει ταυτότητα πράξης. Συμβατή η ερμηνεία αυτή με τις διατάξεις του 7^{ου} Πρωτοκόλλου ΕΣΔΑ και του ΔΣΑΠΔ. Εσφαλμένη ερμηνεία και εφαρμογή ουσιαστικής ποινικής διάταξης. Εκ πλαγίου παραβίαση (ΑΠ 995/2023, 1519/2022, 589/2022).
10. **Αναβολή κατ'άρθρο 59 ΚΠΔ** έως την έκδοση απόφασης από την πλήρη ποινική **Ολομέλεια του Αρείου Πάγου**, όπου είχε παραπεμφθεί με άλλη απόφαση για το ζήτημα του ποια χρέη υπάγονται και ποια εξαιρούνται από το άρθρο 25 Ν 1882/1990, κατ'άρθρο 469 νΠΚ (ΑΠ 1108/2023, 522/2023, 521/2023).

Χρήση σταθμού εκπομπής ραδιοσήματος

Που χρησιμοποιείται για την εκπομπή ή και λήψη ηλεκτρομαγνητικής ενέργειας, **χωρίς άδεια** (άρθρο 37 Ν. 4635/30-10-2019 - άρθρο 1 παρ.1, 2 περ.Α και 5 περ. Α Ν. 2801/2000) (ΑΠ 269/2023)

Ψευδής βεβαίωση (αρ. 242 ΠΚ)

1. **Στοιχεία αδικήματος** (ΑΠ 113/2023). Το έγκλημα πραγματώνεται και στην περίπτωση, που προσαπαιτείται για την ολοκλήρωση του εγγράφου **η**

προσυπογραφή του και από άλλα πρόσωπα εκτός του υπαλλήλου που το εξέδωσε (ΑΠ 984/2023, 1494/2022, 1150/2019, 600/2021).

2. Για τη στοιχειοθέτηση της ψευδούς βεβαίωσης **σε βαθμό κακουργήματος**, δεν είναι απαραίτητο να πραγματοποιηθεί ο επιδιωκόμενος αυτός **σκοπός** ή να είναι άμεσα συνδεδεμένα με αυτήν το περιουσιακό όφελος ή η περιουσιακή βλάβη, αλλ' αρκεί ότι αυτά έχουν ενταχθεί στο εν γένει δια της ψευδούς βεβαίωσης σχέδιο του δράστη και διαμορφώνονται με την ψευδή βεβαίωση οι προϋποθέσεις για να υπάρχει στη συνέχεια η δυνατότητα (ο κίνδυνος), έστω και με την παρεμβολή, μετά την τέλεση της πράξεως της ψευδούς βεβαίωσης, άλλων ενεργειών του δράστη ή τρίτου, υπέρ του οποίου ο σκοπός οφέλους, να επέλθει το επιδιωκόμενο περιουσιακό όφελος ή η σκοπούμενη περιουσιακή βλάβη. **Στην αθέμιτη ωφέλεια** περιλαμβάνεται κάθε ευνοϊκή διαμόρφωση της περιουσιακής κατάστασης του δράστη ή τρίτου (ΑΠ 984/2023, 210/2022, 1328/2019).
3. **Αντικειμενικά** απαιτείται βεβαίωση στο έγγραφο αυτό ψευδούς περιστατικού που μπορεί να έχει έννομες συνέπειες, δηλαδή περιστατικού που είναι σημαντικό για τη γένεση, διατήρηση, μεταβολή ή απόσβεση δικαιώματος ή έννομης δημόσιας ή ιδιωτικής σχέσεως ή καταστάσεως, ψευδές δε είναι το περιστατικό, όταν δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα και ειδικότερα, όταν βεβαιώνεται περιστατικό που δεν είναι αληθές ή δεν αναφέρεται περιστατικό αληθές που έπρεπε να αναφερθεί, εφόσον, στην τελευταία περίπτωση, υπήρχε νομική υποχρέωση να βεβαιώσει τούτο ο υπάλληλος και τούτο υπέπεσε στην αντίληψή του (ΑΠ 1014/2023).
4. Δημόσιο έγγραφο αποτελεί και **το βιβλίο ερευνών** του καταστήματος κράτησης (ΑΠ 1053/2023).

Ψευδής βεβαίωση και Ν 1608/1950

1. Ταυτόχρονα με την κατάργηση του ισχύσαντος μέχρι 30-6-2019 ΠΚ καταργήθηκε και ο ν. 1608/1950. **Οι ιδιαίτερα διακεκριμένες μορφές των εγκλημάτων** της απάτης, της **ψευδούς βεβαίωσης** και νόθευσης εγγράφου, των άρθρων 386 παρ.2 και 242 παρ.5 του ισχύοντος ΠΚ, που στρέφονται άμεσα κατά του νομικού προσώπου του ελληνικού δημοσίου κτλ, εισήχθησαν προς αντικατάσταση των διατάξεων των άρθρων 386 παρ. 3β-1, **242 παρ. 3-1-2** του προϊσχύσαντος ΠΚ, όταν συνέτρεχαν όμως οι επιβαρυντικές περιστάσεις του ν. 1608/1950, ο οποίος ίσχυε μέχρι την έναρξη ισχύος του νέου ΠΚ και καταργήθηκε όχι προγενέστερα αλλά ταυτόχρονα με τον ισχύσαντα μέχρι 30-6-2019 παλαιό ΠΚ.
2. **Ευμενέστερες οι αντίστοιχες διατάξεις του νΠΚ**, αφού προβλέπουν μικρότερο ανώτατο όριο ποινής. Για την εύρεση της ευμενέστερης διάταξης ως προς το ζήτημα της παραγραφής, και με δεδομένο ότι η απειλούμενη ποινή για την ιδιαζόντως επιβαρυντική περίπτωση του άρθρου 1 παρ.1 περ. β' του ν. 1608/1950 ήταν αυτή της ισόβιας κάθειρξης, τίθενται σε σύγκριση αφενός η διάταξη του άρθρου 111 παρ.2 περ. α του προϊσχύσαντος ΠΚ, κατά την οποία τα κακουργήματα παραγράφονται μετά είκοσι έτη, αν ο νόμος προβλέπει γι' αυτά την ποινή της ισόβιας κάθειρξης, και αφετέρου οι διατάξεις των άρθρων 386 παρ.2 εδ. β' και 242 παρ.5 εδ.β' του ισχύοντος ΠΚ, κατά τις οποίες οι πράξεις αυτές παραγράφονται **μετά είκοσι έτη**. Τόσο οι διατάξεις του προϊσχύσαντος ΠΚ όσο και αυτές του νέου ΠΚ προβλέπουν εικοσαετή παραγραφή και συνεπώς δεν τίθεται ζήτημα εφαρμογής στη συγκεκριμένη περίπτωση ευνοϊκότερης διάταξης, **αφού η παραγραφή ήταν και είναι εικοσαετής (ΑΠ 1035/2022)**.
3. **Ψευδής βεβαίωση (αρ. 242 ΠΚ) και Ν 1608/1950**: από τη σύγκριση των διατάξεων του άρθρου 242 παρ. 3 του προϊσχύσαντος ΠΚ, σε συνδυασμό με τις διατάξεις του

άρθρου 1 παρ. 1 του Ν. 1608/1950, με αυτές του άρθρου 242 παρ. 5 του ισχύοντος ΠΚ, προκύπτει ότι η **διάταξη του νέου ΠΚ είναι ηπιότερη ως προς την απειλή της στερητικής της προσωπικής ελευθερίας ποινής**, αφού οι διατάξεις του προϊσχύσαντος ΠΚ σε συνδυασμό με τις ήδη καταργηθείσες διατάξεις του Ν. 1608/1950 προέβλεπαν την ποινή της ισόβιας κάθειρξης, **είναι όμως αυστηρότερη ως προς την απειλή της χρηματικής ποινής, που δεν προβλεπόταν στην προϊσχύσασα διάταξη (ΑΠ 113/2023).**

Ψευδής ιατρική πιστοποίηση

(άρ. 221 ΠΚ). Αποτελεί είδος διανοητικής πλαστογραφίας και ιδιαίτερο έγκλημα και απαιτείται αντικειμενικώς η έκδοση έγγραφης πιστοποίησης και παράδοση αυτής σε τρίτον, η οποία είναι ψευδής κατά το περιεχόμενό της **σε οποιοδήποτε σημείο αυτής, καθώς και όταν πιστοποιείται ότι εξέτασαν τον ασθενή, ενώ δεν τον έχουν εξετάσει**, δηλαδή όχι μόνο κατά το μέρος που αφορά την υγεία του τρίτου ή την υγιεινή του κατάσταση, προορίζεται δε να παράσχει πίστη σε δημόσια, δημοτική ή κοινοτική αρχή κλπ., **υποκειμενικώς δε δόλος, ... (ΑΠ 76/2023, 1188/2022, 103/2020, 141/2011).**

Ψευδής κατάθεση

(αρ. 224 ΠΚ)

1. Η διάταξη του άρθρου 224 παρ. 1 νΠΚ (ψευδής κατάθεση) είναι **επιεικέστερη** της αντίστοιχης του προϊσχύσαντος ΠΚ (ψευδορκίας μάρτυρα). Στοιχεία νομοτυπικής μορφής της ψευδούς κατάθεσης (ΑΠ 481/2022).
2. **Επιεικέστερη** η διάταξη του νΠΚ, ως προς την προβλεπόμενη στερητική της ελευθερίας ποινή, έναντι του πΠΚ, είναι όμως **δυσμενέστερη ως προς την απειλή**

της χρηματικής ποινής και επομένως μη εφαρμοστέα ως προς αυτήν, καθόσον δεν προβλεπόταν στην προϊσχύσασα διάταξη του άρθρου 224 του ΠΚ (ΑΠ 174/2023).

3. **Στοιχεία νομοτυπικής μορφής αδικήματος. Η αρμοδιότητα της αρχής**, ενώπιον της οποίας δίδεται η κατάθεση, αποτελεί συστατικό στοιχείο της αντικειμενικής υποστάσεως του αδικήματος της ψευδούς καταθέσεως, θεωρείται δε ως αρμόδια αρχή και εκείνη ενώπιον της οποίας είναι δυνατόν, κατά διάταξη νόμου, να γίνει κατάθεση κάποιου, η οποία μπορεί στη συνέχεια να χρησιμοποιηθεί και να ληφθεί υπόψη ως έγκυρο αποδεικτικό μέσο από αρχή, που είναι και αυτή αρμόδια προς διάγνωση κάποιας διαφοράς (**διπλή αρμοδιότητα της αρχής**). (ΑΠ 842/2023, 267/2023, 1114/2022, 688/2022)
4. Η κατάθεση του δράστη αυτού του εγκλήματος πρέπει να αναφέρεται σε **γεγονότα** αντικειμενικώς αναληθή και **όχι σε κρίσεις, γνώμες ή πεποιθήσεις, εκτός αν** αυτές είναι αναπόσπαστα συνδεδεμένες προς τα γεγονότα που κατέθεσε (ΑΠ 1688/2022). Θεωρείται δε αντικειμενικώς ψευδές το περιστατικό που κατατίθεται, όχι μόνον όταν αυτό είναι αντίθετο προς την αντικειμενική πραγματικότητα, αλλά και προς εκείνα που ο μάρτυρας αντιλήφθηκε ή από διηγήσεις τρίτων πληροφορήθηκε και ως εκ τούτου γνώριζε (ΑΠ 267/2023, 150/2023).
5. Κατά το χρονικό διάστημα από 1-7-2019 έως και 11-11-2021, η ψευδής ανώμοτη κατάθεση με την ειδικότερη μορφή της ψευδούς αναφοράς σε αρχή, ήταν πράξη **ανέγκλητη** (ΑΠ 917/2023, 165/2021, 317/2020).
6. **Ευμενέστερη** η διάταξη του νΠΚ έναντι της αντίστοιχης του άρθρου 224 παρ. 1 , 2 πΠΚ, ενώ η **κατάργηση του όρκου δεν** επηρεάζει .Για τη στοιχειοθέτηση του εγκλήματος της ψευδούς κατάθεσης **απαιτείται, ...ΑΠ 1546/2022, 230/20, 290/18, 1363/15.α)** τα κατατεθέντα **να σχετίζονται ουσιαστικά ή**

διαδικαστικά με την υπόθεση, δηλ. να αναφέρονται προκειμένου για ποινική δίκη στα στοιχεία του εγκλήματος που αποτελεί το **αντικείμενο** αυτής ή σε **άλλα περιστατικά συνδεδόμενα αναποσπαστως με αυτό το αντικείμενο, ανεξαρτήτως αν τα κατατεθέντα είναι ουσιώδη ή επουσιώδη για την έκβαση της δίκης**, αν δηλ. επηρέασαν το αποτέλεσμα αυτής (ΑΠ 913/2023, 842/2023, 60/2023 , 1688/2022, 230/20, 290/18, 1363/15), **β)** τα κατατεθέντα να είναι ψευδή ή ο διάδικος ή μάρτυρας να αρνήθηκε ή να απέκρυψε τα αληθινά στοιχεία που γνώριζε για την κρινόμενη υπόθεση, κατά δε την μικτή θεωρία που ακολουθεί ο Α.Π **είναι αντικειμενικώς ψευδές** το γεγονός, όχι μόνον όταν είναι αντίθετο προς την αντικειμενική πραγματικότητα, αλλά και προς εκείνα που ο μάρτυς αντιλήφθηκε ή από διηγήσεις τρίτων πληροφορήθηκε και ως εκ τούτου γνώριζε (ΑΠ 267/2023, 1240/2022, 1071/2022, 815/2022, 811/2022, 230/20, 300/17, γ) Τα κατατεθέντα περιστατικά πρέπει να αναφέρονται **σε γεγονότα**, ήτοι σε συγκεκριμένα και ειδικώς προσδιορισμένα κατά χρόνο και τόπο και αναγόμενα **στο παρελθόν ή το παρόν** συμβάντα ή καταστάσεις, που έχουν σχέση με την υπόθεση, ή σε άλλα περιστατικά συνδεδόμενα **αναποσπαστως** με τα γεγονότα αυτά, **στερείται σημασίας**, όμως, το αν είναι **ουσιώδη ή επουσιώδη** για την έκβαση της δίκης και ανεξάρτητα από το αν επηρέασαν το αποτέλεσμα στη συγκεκριμένη υπόθεση. (ΑΠ 1586/2022, 230/2020, 126/2020). **δ)** Ειδικότερα, πρέπει τα περιστατικά αυτά είτε να εμπίπτουν **στο αποδεικτέο θέμα**, αν πρόκειται για **πολιτική δίκη** ή να αφορούν τα στοιχεία του διωκόμενου εγκλήματος, αν πρόκειται για ποινική δίκη είτε να συνδέονται **αναπόσπαστα** με περιστατικά που εμπίπτουν στο αποδεικτέο θέμα ή αφορούν τα στοιχεία του εγκλήματος είτε να αναφέρονται στον προσδιορισμό της

προσωπικότητας ή διαγωγής του κατηγορούμενου [ΑΠ 267/2023, 630/2019, 977/2013](#).

Ψευδής κατάθεση και ένορκες βεβαιώσεις

1. Οι **συμβολαιογράφοι είναι αρμόδιοι για τη λήψη ενόρκων βεβαιώσεων** μαρτύρων κατά τον Κώδικα Συμβολαιογράφων (προισχ. άρθρο 1 παρ. 1 εδ. δ' του Ν. 670/1977 και ήδη άρθρο 1 παρ. 1 εδ. ε' του Ν. 2830/2000) όπως επίσης και ο **ειρηνοδίκης** κατ' άρθρο 1 του ν. 1540/1944 εφόσον αυτές πρόκειται να **χρησιμοποιηθούν παραδεκτώς** ως νόμιμο αποδεικτικό μέσο όπως σε δίκη ενώπιον του Μονομελούς ή Πολυμελούς Πρωτοδικείου κατά το άρθρο 270 παρ. 2 του ΚΠολΔ ή τα άρθρα 650 παρ. 1 671 παρ. 1 681 Α' και 681 Β' του ίδιου Κώδικα, οπότε αν τα βεβαιούμενα σε αυτές είναι ψευδή πραγματώνεται η αντικειμενική υπόσταση του ανωτέρω εγκλήματος. [ΑΠ 1177/2022, 454/2019, 776/2018](#) .
2. Πρέπει όμως για να μπορούν οι ένορκες βεβαιώσεις μαρτύρων να ληφθούν υπόψη ως νόμιμο αποδεικτικό μέσο **να έχει προηγηθεί σύμφωνα με το ανωτέρω άρθρο 270 παρ. 2 (και τα άρθρα 650 παρ. 1 671 παρ. 1 681 Α' και 681 Β' του ίδιου Κώδικα) νόμιμη κλήτευση του αντιδίκου** εκείνου που είχε την επιμέλεια λήψης της ένορκης βεβαίωσης διότι **διαφορετικά δεν αποτελούν νόμιμο αποδεικτικό μέσο** και δεν μπορεί να στοιχειοθετηθεί το έγκλημα της ψευδούς κατάθεσης για όσα περιστατικά περιέχονται σ' αυτές, **εκτός εάν πρόκειται να χρησιμοποιηθούν σε διαδικασία ασφαλιστικών μέτρων όπου δεν απαιτείται κλήτευση του αντιδίκου.** [\(ΑΠ 1177/2022, 454/2019, 776/2018](#) ,
3. Σε περίπτωση που δεν γίνεται μνεία στην απόφαση ή δεν προκύπτει με σαφήνεια αν οι ένορκες βεβαιώσεις ενώπιον του συμβολαιογράφου ή του ειρηνοδίκη έχουν ληφθεί μετά από νόμιμη και εμπρόθεσμη **κλήτευση** του αντιδίκου εκείνου που επιμελήθηκε

την λήψη τους τότε ανακύπτει ο αναιρετικός λόγος της έλλειψης κατ' άρθρο 510 παρ. 1 στοιχ. Δ' του ΚΠΔ αιτιολογίας (ΑΠ 1177/2022, 454/2019, 776/2018).

4. Οι **Ειρηνοδίκες** είναι αρμόδιοι για τη λήψη **ένορκων βεβαιώσεων** μαρτύρων, εφόσον αυτές πρόκειται να χρησιμοποιηθούν ως νόμιμο αποδεικτικό μέσο, όπως σε δίκη ενώπιον του Μονομελούς Πρωτοδικείου, αφού προηγηθεί νόμιμη κλήτευση του αντιδίκου εκείνου που είχε την επιμέλεια της καταθέσεως, η έλλειψη της οποίας καλύπτεται με την παράσταση του αντιδίκου, εκτός εάν πρόκειται να χρησιμοποιηθούν σε διαδικασία ασφαλιστικών μέτρων (ΑΠ 842/2023, 18/2018, 1363/2015, 1180/2013).

Ψευδής καταμήνυση (αρ. 229 ΠΚ)

1. **Στοιχεία νομοτυπικής μορφής της ψευδούς καταμήνυσης.** Το έγκλημα είναι τελειωμένο μόλις περιέλθει η μήνυση ή η έγκληση στην αρχή ή γίνει ανακοίνωση σ' αυτήν, ανεξάρτητα εάν στην συνέχεια ασκήθηκε ή όχι ποινική δίωξη κατά του μηνυομένου –εγκαλούμενου (ΑΠ 1004/2023, 652/2023, 75/2023, 60/2023, 100/2023, 1688/2022, 1556/2022, 1311/2022, 1085/2022, 923/2022, 631/2022, 621/2022, 590/2022,) ή αν αυτός απαλλάχθηκε (ΑΠ 815/2022).
2. **Επιεικέστερη η διάταξη** του άρθρου 229 παρ. 1 προΐσχύσαντος ΠΚ (ΑΠ 174/2023, 100/2023, 75/2023, 60/2023, 1565/2022, 1556/2022, 1546/2022, 1220/2022, 1211/2022, 1085/2022, 631/21022, 621/2022, 616/2022).
3. Για τη στοιχειοθέτηση της αντικειμενικής υπόστασης του εγκλήματος της ψευδούς καταμήνυσης, το περιεχόμενο της καταγγελίας πρέπει να είναι **αντικειμενικά αξιόποινη πράξη ή πράξη πειθαρχικά κολάσιμη**), ενώ δεν μπορεί να ευσταθήσει κατηγορία για ψευδή καταμήνυση, μόνον αν από το περιεχόμενο αυτών που εκτίθενται στη μήνυση ή την έγκληση και κατά τρόπον ώστε να μη παρίσταται ανάγκη να

διαπιστωθεί με οποιαδήποτε ανακριτική έρευνα, ούτε και με την, κατά το άρθρο 43 παρ. 2 ΚΠΔ, προκαταρκτική εξέταση, **προκύπτει το ακαταδίωκτο της καταμαρτυρούμενης πράξης για οποιοδήποτε λόγο (ΑΠ 1311/2022, 620/2019).**

4. Απαιτείται η καταμήνυση να είναι **αντικειμενικά αναληθής (ΑΠ 1565/2022).**

4. **Ψευδής καταμήνυση. -580 νΚΠΔ, 585 πΚΠΔ – Δικαστικά Έξοδα.** Η κρίση του εισαγγελέα πρωτοδικών, κατά **την αρχειοθέτηση** της σχετικής μήνυσης, περί απαλλαγής του μηνυτή από την καταβολή δικαστικών εξόδων κατά τη διάταξη του άρθρου 585 του προϊσχύσαντος ΚΠΔ, , **δεν δεσμεύει** το Δικαστήριο ως προς τη **μη ύπαρξη δόλου** στο πρόσωπο του κατηγορουμένου **για ψευδή καταμήνυση (ΑΠ 621/2022,**

5. Η ως άνω διάταξη (άρθρο 229 παρ.1 Π.Κ.) υπό την ισχύ του νέου Π.Κ. από την 1-7-2019, κατά τους όρους θεμελίωσής της **είναι ανάλογου περιεχομένου, πλην όμως υπέστη σημαντική αλλαγή** με την κατάργηση του σκοπού του δράστη με την εξής έννοια: Η ψευδής καταμήνυση **τιμωρείτο** μόνο όταν ο δράστης την τελούσε **με σκοπό καταδίωξης** του καταγγελλόμενου προσώπου, καθώς, όμως, στο ελληνικό δίκαιο ισχύει ως προς τη δίωξη **η αρχή της νομιμότητας**, ήδη η καταγγελία της πράξης δημιουργεί άμεσα τον κίνδυνο άσκησης ποινική δίωξης, ώστε η αναφορά στον επιπρόσθετο σκοπό να εμφανίζεται **περιττή** (βλ. **αιτιολογική έκθεση** στο σχέδιο νόμου για την κύρωση του νέου Π.Κ.). **Επομένως, ο σκοπός καταδίωξης, αν και δεν περιέχεται στο γράμμα της διάταξης, ενυπάρχει με την ενέργεια καταγγελίας στην αρχή (ΑΠ 1282/2022).**

6. Το έγκλημα είναι **τυπικό** και συνεπώς τετελεσμένο με την περιέλευση στην αρχή της μήνυσης, αναφοράς κ.λπ., ανεξαρτήτως αν επήλθε το επιβλαβές αποτέλεσμα της δίωξης ή αν ο καταμηνυθείς τελικώς απαλλάχθηκε **(ΑΠ 840/2023).**

7. Η ψευδής καταμήνυση ή αναφορά πρέπει να αφορά άλλο πρόσωπο, το οποίο να είναι **ορισμένο**. Ορισμένο είναι το πρόσωπο όταν **κατονομάζεται ρητά ή περιγράφεται** κατά τέτοιο τρόπο ώστε να είναι δυνατή η αναγνώρισή του (ΑΠ 1546/2022).
8. **Ευμενέστερη** η προϊσχύσασα διάταξη ως προς την υποκειμενική υπόσταση και την απειλούμενη ποινή (ΑΠ 840/2023).

Ψευδής υπεύθυνη δήλωση

(αρ. 22 παρ. 6 Ν 1599/1986). Η απευθυνόμενη στη δημόσια υπηρεσία ή αρχή υπεύθυνη δήλωση πρέπει να περιλαμβάνει **γεγονότα** που αφορούν **στον ίδιο τον δηλούντα** και να έχουν **άμεσες έννομες συνέπειες** για τον ίδιο, καθόσον σκοπός του ανωτέρω Ν. 1599/1986 δεν είναι η διευθέτηση ιδιωτικών διαφορών ή η καταγγελία αξιόποινης πράξης, αλλά η ρύθμιση της σχέσης κράτους - πολίτη και η διευκόλυνση του διοικουμένου στη συλλογή αποδεικτικών στοιχείων, για την ταχύτερη διεκπεραίωση των υποθέσεών του, με την ανάληψη όμως της ποινικής ευθύνης για τυχόν ανακρίβεια του περιεχομένου της δήλωσης (ΑΠ 251/2023, 48/2020, 559/2001).

Ψηφιακός δίσκος

Αποτελεί έγγραφο (άρθρο 13 γ ΠΚ), το οποίο επισκοπείται στο ακροατήριο (ΑΠ 42/2023, 1096/2022).

Αθήνα 5/12/2023

Ο Αντεισαγγελέας του Αρείου Πάγου

ΑΧΙΛΛΕΑΣ ΖΗΣΗΣ

